

ТИЖДЕНЬ
ТРУДОВОГО
НАВЧАННЯ
НАЙКРАЩІ СЦЕНАРІЇ

5—11
КЛАСИ

Позакласні
Заходи

Харків
Видавнича група «Основа»
2015

УДК 37.016
ББК 74.200.55
Т39

Серія «Позакласні заходи»
Заснована 2005 року

Т39 Тиждень трудового навчання. 5–11 класи. Найкращі сценарії. / Укладач Карнаушенко В. О. — Х. : Вид. група «Основа», 2015. — 271 [1] с. — (Серія «Позакласні заходи»).

ISBN 978-617-00-2288-2

У посібнику запропоновано найкращий досвід творчих учителів трудового навчання, який допоможе у проведенні тематичного тижня та інших форм позакласної діяльності у 5–11 класах. До збірки включені варіанти планів тематичного тижня, методичні рекомендації щодо їх проведення, сценарії оригінальних позакласних заходів, вірші, кросворди, ребуси тощо.

Для вчителів трудового навчання та технологій.

УДК 37.016
ББК 74.200.55

Навчальне видання

**ТИЖДЕНЬ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ.
5–11 КЛАСИ.
НАЙКРАЩІ СЦЕНАРІЇ**

Укладач:

КАРНАУШЕНКО Вікторія Олександрівна

Головний редактор *В. І. Садкіна*
Технічний редактор *О. В. Лебедєва*
Коректор *О. М. Журенко*

Підп. до друку 12.12.14. Формат 60×90/16. Папір газет.
Друк офсет. Гарнітура Шкільна. Ум. друк. арк. 17,00. Зам. № 14–12/15–04

ТОВ «Видавнича група «Основа»»
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66, тел. (057) 731–96–33
e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2911 від 25.07.2007.

Віддруковано з готових плівок ПП «Тріада+»
м. Харків, вул. Киргизька, 19. Тел.: (057) 757–98–16, 757–98–15

ISBN 978-617-00-2288-2

© Карнаушенко В. О., укладання, 2014
© ТОВ «Видавнича група «Основа»», 2015

Зміст

ПЕРЕДМОВА	5
-----------------	---

РОЗДІЛ І. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

Навчити учитися переможно, або деякі поради з проведення тижня трудового навчання (<i>Л. І. Хатько</i>)	7
Теоретико-методичні аспекти організації та проведення тижня трудового навчання (<i>О. М. Гаврилюк</i>) ..	13
Стіннівка як метод позакласної роботи в сучасній школі (<i>О. В. Проноза</i>)	21
Кросворди як засіб підвищення пізнавальної активності учнів (<i>Л. С. Барановська</i>)	32

РОЗДІЛ ІІ. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПЛАНУВАННЯ

План проведення тижня трудового навчання «Країна ремесел». 5–11 класи (<i>Г. О. Воїтельова</i>)	43
Орієнтовний план організації проведення тижня трудового навчання. 5–11 класи (<i>О. М. Гаврилюк</i>)	48
Тиждень трудового навчання. Організація конкурсу «Ми шукаємо ідеї». 5–11 класи (<i>М. Л. Пелагейченко</i>)	51
Організація і планування (<i>Л. Г. Деркачова</i>)	55
Організація тижня трудового навчання у 5–6 класах (<i>О. В. Васильєва</i>)	59
Організація та проведення тижня трудового навчання в школі. 5–9 класи (<i>О. М. Петришин</i>)	74

РОЗДІЛ ІІІ. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРЕДМЕТНОГО ТИЖНЯ

Позакласні заходи. 5–7 клас

Рольова гра «У королівстві інструментів». 5–6 класи (<i>Д. М. Крамаренко</i>)	91
Позакласний виховний захід «Свято Попелюшки». 5–6 класи (<i>Л. Г. Деркачова</i>)	95
Конкурс «Веселі козачки» (технічні види праці). 5–7 класи (<i>О. А. Лабуз</i>)	100
Брейн-ринг. 5–7 класи (<i>О. А. Лабуз</i>)	105
Вікторина з технічної творчості. 5–7 класи (<i>О. А. Лабуз</i>)	108
Гра «Найрозумніший». 5–7 класи (<i>О. В. Дмитрієва</i>)	111
Свято салату. 5–7 класи (<i>В. В. Ткачук</i>)	127
Свято праці та бережливості. 5–7 класи (<i>Л. Л. Медведєва, А. В. Хавкун</i>)	131

Конкурс-гра «Нумо, дівчатка!». 7 клас (<i>І. Я. Рубець</i>)	139
Конкурсная программа «Наши руки — не для скуки». 5–7 классы (<i>Ю. О. Мацевей</i>)	142
Сімейна фірмова страва. Сценарій свята для 5–6-х класів (<i>Ю. В. Захарченко</i>)	153

Позакласні заходи. 7–8 класи

Гра «Берегиня». 7–8 класи (<i>Т. І. Колосунова</i>)	161
Святковий український ярмарок. Інтегрований позакласний захід із трудового навчання та світової літератури. 7–8 класи (<i>І. Я. Рубець</i>)	170
Про моду і не тільки... 7–9 класи (<i>В. В. Ткачук</i>)	177
Сценарій позакласного заходу «Турнір майстрів і технологів». 9 клас (<i>М. К. Паламарчук</i>)	180
З народної скарбниці. Виховний захід «Орнаментальні мотиви української народної вишивки». 8–9 класи (<i>А. Ф. Пушкевич</i>)	187
У світі тисячі професій, і лише одна із них твоя. Колективний виховний проект (для учнів 9-х класів) (<i>В. В. Роставецький</i>)	198

Позакласні заходи. 9–11 класи

«І на тім рушникові...». 9–10 класи (<i>М. А. Мішина</i>)	209
Сценарій позакласного виховного заходу «Як козаки Україною мандрували, господинь шукали». 10–11 класи (<i>Н. І. Павловська</i>)	214
Сценарій виховної години для учнів випускного класу «Хай стелиться вам доля рушниками» (<i>Л. І. Хатько</i>)	226

Загальношкільні заходи

А мак не просто квітка, це символ перемоги. Виховний захід учасників гуртка «Умілі руки» (<i>І. Б. Зубкова</i>)	234
Майстер-клас «Вареники-хваленики» (<i>Л. І. Хатько</i>)	240
Ушанування переможців олімпіад з трудового навчання й творчих конкурсів. Сценарій свята (<i>Л. І. Хатько</i>)	243

РОЗДІЛ IV. ПОЕТИЧНА СКАРБНИЧКА

Вірші та руханки (<i>Г. М. Гаврилюк</i>)	247
Поетична збірка «Вірші від серця» (вірші та загадки) (<i>Т. І. Муравська</i>)	255
Віршовані додатки до уроків. 6 клас (<i>В. В. Максим'юк</i>)	268

Передмова

Часто від людей старшого віку можна почути: «Сучасні діти зовсім інші». Справді, вони більш розвинуті, кмітливі, розумні «не по роках», а в комп'ютерних технологіях орієнтуються набагато краще за своїх батьків і вчителів. Вони миттєво розуміють мову найсучасніших технологій, спрагло вбирають в себе інформацію, яку з надлишком надає сучасний світ. Вони сміливі, розкуті і часом дозволяють собі такі вчинки, які люди старшого віку навіть уявити не могли. При цьому педагоги зауважують: «Здібні, розумні, а бажання вчитися не мають». Інколи чуєш скарги від батьків: «Безвідповідальні. Ніякої допомоги у хатніх справах не дочекаєшся». Мабуть, це і є одна з головних рис, що відрізняє сучасних дітей від попередніх поколінь, — на жаль, вони не привчені до праці. І якщо у сільських місцевостях молодь ще традиційно залучена до домашнього господарства, то в юних городян інколи відсутні елементарні навички самообслуговування.

Між тим трудове виховання закладає основу майбутнього життя. Дитина подорослішає, і її значення в суспільстві, цінність як громадянина, цілком залежатиме від того, наскільки вона буде здатна брати участь у суспільній праці, наскільки до цієї праці буде підготовлена. Від цього залежатиме не тільки рівень її доброботу, а й упевненість у майбутньому, моральна задоволеність життям, бажання рухатися уперед. Навчання, оволодіння професією, турбота про близьких, подружнє життя — усе це вимагатиме працелюбності та трудових навичок.

Але любов до праці не виникає на порожньому місці, її потрібно виховувати з раннього дитинства.

Одне з найважливіших завдань школи — залучення дітей до трудової діяльності, виховання працелюбності та уміння долати труднощі.

Як привчити дитину до праці? Як навчити її отримувати радість від суспільно значущої справи і виховати повагу до людей праці? Як методично грамотно спланувати і провести цікаві масштабні заходи та залучити до них кожну дитину? Як створити емоційно сприятливу атмосферу навчання? Як пробудити цікавість до предмету «Технології» і розкрити творчий потенціал учнів?

Відповіді на ці запитання ви знайдете в нашій книзі. Вона створена зусиллями педагогів-практиків України з метою наукового, інформативного та психолого-педагогічного вдосконалення навчально-виховної роботи з трудового навчання.

Перший розділ збірки розкриває теоретико-методичні аспекти щодо організації та проведення тижня трудового навчання. Визначено мету, завдання, форми і напрямки позаурочної роботи, розглянуто принципи і етапи проведення тижня трудового навчання. Особливу увагу приділено таким традиційним формам діяльності учнів, як випуск стіннівок та розв'язування кросвордів.

У другому розділі розміщені матеріали щодо організації та планування заходів, запропоновано варіанти планів проведення тижня, визначено зміст його етапів.

У третьому розділі ви знайдете різноманітні за формою, змістом і метою оригінальні розгорнуті конспекти і сценарії пізнавально-розважальних заходів для учнів з урахуванням вікових особливостей. До уваги читачів:

- конкурси, ігри, вікторини;
- святкові ярмарки;
- виховні позакласні заходи;
- колективні виховні проекти;
- майстер-класи;
- родинні свята;
- вистави та інсценізації.

Четвертий розділ збірки — «Поетична скринька» — пропонує читачам вірші та руханки, які можуть бути використані як під час уроків, так і в позакласних заходах.

Сподіваємося, що матеріали збірки стануть у пригоді заступникам директорів навчальних закладів з НВР, учителям трудового навчання і технологій, педагогам-організаторам, класним керівникам, студентам-практикантам. Ознайомлення з надбанням творчих педагогів України, які мають бажання й потребу продукувати власний досвід колегам, забезпечить вашу професійну компетентність та сприятиме більшій ефективності навчального процесу.

Висловлюємо щиру вдячність за надані матеріали усім педагогам, які щедро діляться своїм досвідом із колегами, пишаємося широкою географією авторського колектива збірки. Бажаємо вам подальшого професійного зростання, невинної жаги творчості, нових знахідок у навчальному процесі. Дякуємо за співпрацю!

Карнаушенко В. О.

РОЗДІЛ І

Методичні аспекти

Усе життя є навчання,
і кожен в ньому
вчитель і вічний учень.

Навчити учитися переможно, або деякі поради з проведення тижня трудового навчання

Л. І. Хатько*

*І щоб не думали та не казали,
А труд в житті — найважливіша справа.*

ПРЕДМЕТНИЙ ТИЖДЕНЬ — НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ВИКЛАДАННЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Один із педагогів минулого писав: «Стара школа стоїть на трьох китах: читанні, письмі й рахуванні, а нова зростає на трьох коренях: голові, серці й руці». Сплинув час, та, на жаль, і в наші дні й деякі вчителі, й батьки не позбавилися ідей старої школи та згубної тенденції поділяти шкільні предмети на головні та другорядні. До другорядних дехто відносить уроки трудового навчання і, що значно гірше, навіює ці думки своїм дітям. Мабуть, кожен учитель трудового навчання хоча б раз стикався з такими висловлюваннями з боку учнів або батьків.

Хочете позбавитися цієї хибної думки?

Хочете переконати учнів, батьків, колег-учителів, адміністрацію навчального закладу в тому, що трудове виховання — це найважливіша й невід'ємна частина виховання молодого покоління? Тоді до роботи!

* **Л. І. Хатько**, учитель трудового навчання вищої категорії, учитель-методист Бердянської багатoproфiльної гiмназiї № 2, Запорiзька обл.

Найпереконливішими доказами стануть матеріальні результати та сам процес творчої праці, під час якої діти відчують задоволення, натхнення, впевненість у своїх можливостях. Підсумком сумісної роботи вчителів та учнів й одночасно поштовхом до нових досягнень може стати щорічний тиждень трудового навчання.

☑ **Предметний тиждень** — це невід’ємна складова викладання будь-якого шкільного предмета. Адже, на жаль, кількість годин, відведених на трудове навчання, недостатня, а під час проведення тижня з’являється можливість приділити більше уваги та задовольнити різноманітні інтереси кожного зацікавленого й творчого учня, переконати його в тому, «що він творець, володар праці, і від нього самого, від його наполегливості, любові до праці залежить можливість виразити себе, розкрити свої задатки, здібності, бажання». (В. О. Сухомлинський)

Предметний тиждень також допомагає вчителю побачити роботу активних учнів і привернути увагу до предмета тих дітей, які поки ще не набули стійких практичних навичок, впевненості в своїх силах та не знайшли для себе цікавої справи.

Дуже добре, якщо такий тиждень стане спільною справою, яка згуртує школярів, навчить діяти дружно й організовано, установить зв’язки між різними віковими групами учнів навчального закладу. Школярів потрібно залучати й до процесу планування, і до підготовчої роботи, і до проведення заходів, і до організації взаємної підтримки всередині учнівського колективу. Уміло організований предметний тиждень дасть можливість узагальнити набуті на уроках знання, уміння та навички, сформувати нові, спонукати до активних дій, пробудити жагу до творчості. Інтеграція навчальної та позакласної діяльності — це характерна ознака сучасного освітнього процесу, прикладом якого має стати проведення предметних тижнів. Навчально-виховні заходи під час таких тижнів зазвичай спрямовані на розвиток пізнавальної активності учнів, розкриття їхніх творчих здібностей, поглиблення, збагачення та поширення знань і вмінь, а також удосконалення науково-методичної роботи, досвіду й професійної компетентності вчителя.

► **Завдання, які вирішує тиждень трудового навчання**

- Реалізація цілей, визначених освітнім стандартом.
- Створення сприятливих умов для всебічного розвитку кожного учня.
- Формування інформаційної, соціально-трудової, здоров’язбережувальної компетентностей учнів та компетентностей творчої діяльності, саморозвитку й самоосвіти.

- Удосконалення професійної компетентності педагогів через організацію проведення відкритих уроків та позакласних заходів.
- Упровадження в практичну діяльність міжпредметних зв'язків.
- Ознайомлення з традиційними та сучасними техніками декоративно-ужиткового мистецтва.
- Профорієнтація та визначення перспектив можливої професійної діяльності.
- Формування в учнів активної життєвої позиції, самоповаги й упевненості в собі, взаємопідтримки та взаємодопомоги.
- Активізація роботи з батьками та громадськістю.

» **Рекомендовані заходи, форми, напрямки роботи**

- Шкільні олімпіади для учнів.
- Нетрадиційні уроки з трудового навчання.
- Цікаві позакласні заходи для молодших школярів, у тому числі за участю старшокласників.
- Засідання клубів за інтересами.
- Зустрічі з майстрами декоративно-ужиткового мистецтва.
- Екскурсії на виставки та в музеї.
- Конкурси агітбригад.
- Конкурси майстрів і майстринь.
- Вікторини.
- Майстер-класи («Великоднє яєчко», «Курочка-корзинка», «Живовпис голкою та ниткою», «Модульне орігамі», «Чарівний клубочок», «Чудовий світ квілінгу», «Вареники-хваленики» тощо).
- Виставки творчих робіт учнів.
- Презентація та захист проектів.
- Конкурс мультимедійних презентацій і публікацій із певної теми.
- Випуск стіннівок, постерів, буклетів.
- Профдіагностика.
- Відвідування або презентація середніх спеціальних і вищих навчальних закладів.
- Зустріч зі співробітниками Центру зайнятості.
- Виробничі екскурсії.
- Екскурсії на станцію юних натуралістів, до зооклубу чи дендрарію.
- Профорієнтаційне свято або КВК.
- Створення куточків профорієнтації.
- Відкриття «Галереї зірок» тощо.

ПРОВЕДЕННЯ ТИЖНЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

1. Організаційно-підготовчий етап

Задля вирішення завдань предметного тижня потрібно організувати його проведення так, щоб він став довгоочікуваним сюрпризом

для всього колективу навчального закладу. Кожен сюрприз потребує ретельної підготовки, отже, особливу увагу слід приділити **організаційно-підготовчому етапу**. На цьому етапі необхідно:

- визначити склад оргкомітету, журі, творчих груп;
- організувати підготовку учнів до участі в різноманітних заходах;
- виготовити емблеми, стіннівки, підготувати грамоти, подяки, пам'ятні призи, подарунки, сувеніри;
- скласти кошторис витрат;
- знайти джерела фінансування, спонсорів;
- визначити дату та затвердити план проведення предметного тижня.

Коли найдоречніше проводити тиждень трудового навчання?

На нашу думку, найкращі строки — це кінець квітня — початок травня, час, коли завершують роботу над навчальними проєктами, проведено різноманітні конкурси з декоративно-ужиткового мистецтва (*«Знай і люби свій край»*, *«Космічні фантазії»*, *«Податки очима дітей»* тощо) та визначено їхніх переможців, яких обов'язково слід ушанувати під час проведення тижня. Адже що може бути кращим для становлення особистості, ніж відчуття успіху й власної значущості від результатів своєї праці!

До складання плану предметного тижня доречно залучити всіх членів оргкомітету, як учителів, так і учнів. Дуже цікавим і корисним у цьому плані є використання технологій і методів творчої діяльності: мозкової атаки (*«Мозковий штурм»*, *«Ажурна пилка»*, *«Фонтан ідей»*), методу синектики тощо.

Під час планування заходів слід урахувати:

- зайнятість усіх учасників навчально-виховного процесу;
- різноманітні форми проведення уроків і заходів;
- складання графіка заходів із зазначенням дати, назви заходів, учасників, місця проведення;
- засоби створення емоційного настрою (*цікаво оформлені запрошення, анонси окремих заходів, радіогазети, урочисті лінійки, свято вшанування переможців, галерея постерів, презентації тощо*).

Ретельно продуманий та чітко складений план — запорука успіху справи!

До участі в предметних тижнях доречно залучити майстрів декоративно-ужиткового мистецтва, спеціалістів центру зайнятості, представників середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, громадських організацій, творчі колективи тощо.

Однак радимо не перевантажувати учасників предметного тижня великою кількістю різноманітних заходів у один день, а діяти за принципом: *«Краще менше, та краще!»*

На високий результат й досягнення мети під час проведення тижня можна розраховувати лише за умови участі в ньому більшості колективу навчального закладу (*педагог-організатор, музичний керівник, хореограф, бібліотекар, класний керівник, учнівське самоврядування, психолог, учителі-предметники*). Бажано, щоб учасником цієї події став кожен учень. Необхідно врахувати інтереси й потреби будь-якої дитини. Особливу увагу слід приділити учням із низькою мотивацією до навчальної діяльності. У дітей, які зазвичай інертні та не дуже цікавляться навчанням, з'являється шанс продемонструвати свої здібності в інших видах діяльності. Вони можуть майструвати, фантазувати, висувати ідеї та реалізовувати їх, знаходити й підбирати загадки, прислів'я й приказки про трудову діяльність і знаряддя праці, брати участь у проведенні радіопередач на перервах. Доречно підбадьорити учнів, заохотити їх, залучити до колективної та індивідуальної діяльності.

Гаслом до тижня трудового навчання можна обрати, наприклад, такі рядки:

«І щоб не думали та не казали,
А труд в житті — найважливіша справа!»,

«Участь бери у заходах наших,
Робота твоя буде кращою з кращих!»,

«Навчись учитися переможно!».

Готуються до участі в заходах тижня трудового навчання часто в ході проектної діяльності. Згідно з програмою до розробки проєктів залучають учнів, починаючи з 5-го класу. Не слід нехтувати й можливостями міжпредметних зв'язків, адже красу праці оспівано в різноманітних літературних творах, усній народній творчості. Декоративно-ужиткове мистецтво тісно переплетене з образотворчим мистецтвом. Плануючи заходи тижня, слід також урахувувати й вікові особливості учнів, завантаженість школярів і колег, яких буде залучено. Учасники мають бути з позитивним настроєм, отримувати радість і задоволення, із бажанням зробити все якомога краще, стати переможцями, пишатися особистими досягненнями.

2. Етап реалізації

Отже, план складено й затверджено. Можна переходити до етапу реалізації. Початок тижня має бути особливо емоційним, святковим, створювати позитивний настрій, привертати увагу, викликати бажання взяти участь у подальших заходах. У весибюлі навчального закладу можна розмістити яскраву наочну

інформацію: тематичні стіннівки, постери, колажі, кольорові анонси заходів тижня. Доречно провести урочисту лінійку або радіопередачу, під час якої презентувати заходи тижня.

На перервах також можна проводити невеликі тематичні радіопередачі-цікавинки.

Справжнім святом творчості може стати традиційна виставка робіт учнів різного віку, виготовлених на уроках трудового навчання та в позаурочний час. До кожної роботи має обов'язково додаватися етикетка, на якій вказано назву, техніку виконання, прізвище та ім'я, вік виконавця. Відвідувачі виставки (*учні, батьки, учителі, адміністрація закладу*) залишають свої враження в книзі відгуків. Також можна провести голосування та обрати найкращий експонат виставки й визначити переможців.

Молодші школярі завжди полюбують брати участь у різноманітних конкурсах-змаганнях (*відгадування загадок, розгадування кросвордів і ребусів, знавців прислів'їв і приказок про процес труда й знаряддя праці*), уміють майструвати вироби із деталей конструктора, виготовляти сувеніри. Старші учні із задоволенням відвідують майстер-класи, зустрічаються з місцевими майстрами декоративно-ужиткового мистецтва, як у навчальному закладі, так і в музеях чи творчих майстернях, спілкуються із викладачами й студентами під час презентацій ліцеїв, коледжів та університетів міста. Дієву допомогу у визначенні перспектив можливої професійної діяльності надають тренінги й анкетування, що проводить психолог навчального закладу.

Найочікуванішою подією тижня зазвичай є відкриття галереї, що презентують учні, які мають найкращі досягнення в олімпіадах із трудового навчання та різноманітних творчих конкурсах. Переможців запрошують на свято вшанування, під час якого в присутності батьків, однокласників, учителів, представників громадськості їх нагороджують грамотами, дипломами та призами. Також відзначають подякою й батьків, які брали активну участь у проведенні заходів, були членами журі, спонсорами, організовували екскурсії.

Тиждень трудового навчання дозволяє знайти цікаві ідеї та застосувати інноваційні технології в навчальному процесі, удосконалити організаторські якості, професійну майстерність, творчість педагогів. Учитель може продемонструвати свої досягнення у викладанні предмета та досягнення своїх учнів, заохотити їх до нових творчих злетів. Адже завжди з особливою пошаною ставилися до справжніх майстрів своєї справи, кого з повагою називали «Майстер — золоті руки». Це про них складали легенди, народні казки й пісні.

3. Заключний етап

По закінченні предметного тижня (*заклучний етап*) доцільно на засіданні методичного об'єднання провести аналіз заходів, звернути увагу на позитивні моменти й недоліки. Доречно також провести анкетування учнів і колег-вчителів із метою визначення найцікавіших заходів і подій та врахувати результати анкетування під час планування предметного тижня наступного року. Також потрібно оформити й надати до методичного кабінету навчального закладу такі документи:

- план-графік проведення предметного тижня;
- сценарії заходів (*конкурсів, вікторин, свят, презентацій тощо*);
- плани-конспекти відкритих уроків, годин спілкування;
- фотоматеріали екскурсій, зустрічей, майстер-класів;
- презентації та анонси заходів;
- звіт про предметний тиждень із прізвищами вчителів, працівників закладу, батьків і учнів, які брали активну участь у роботі з організації предметного тижня.

Щорічне традиційне проведення тижня трудового навчання сприяє підвищенню престижу предмета серед учнів і батьків, дає змогу багатьом учням розкрити свої таланти та вчить учитися переможно. У кожного з нас у житті вже було та ще буде багато вчителів, але головним для всіх людей є Вчитель на імення «Труд».

Теоретико-методичні аспекти організації та проведення тижня трудового навчання

О. М. Гаврилюк*

Ми повинні виховувати так, щоб дитина почувалася шукачем і відкривачем знань. Тільки за цієї умови одноманітна, напружена, стомлююча робота забарвлюється радісним почуттям і може принести маленьким людям переживання творця.

 В. Сухомлинський

ПОЗАУРОЧНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та Національної стратегії розвитку освіти

* **О. М. Гаврилюк**, учитель технологій І категорії Великокомучульської ЗОШ І–ІІІ ступенів, автор понад 30 наукових праць, Теплицький р-н, Вінницька обл.

в Україні до 2021 року, **головною метою освітньої галузі «Технології»** є формування і розвиток проектно-технологічної компетентності для реалізації творчого потенціалу учнів та їхньої соціалізації в суспільстві. Основною умовою реалізації творчого потенціалу є технологічна та інформаційна діяльність, яку здійснюють по-слідовно, від творчого задуму до його реалізації в готовому виробі.

Сучасний ринок праці вимагає від випускника не лише глибоких теоретичних знань, а і здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, в умовах переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян. Ці завдання реалізують у школі під час вивчення різних предметів, зокрема трудового навчання.

Як свідчить аналіз педагогічної практики, інформаційне навантаження школярів з різних предметів досить велике, а особливо в старшій школі. Усе це спричинює зниження у учнів пізнавального інтересу, пасивність під час навчання, неадекватність у сфері виховання. Проте ефективність навчального процесу значною мірою залежить від активності школярів під час навчання, від напруженої роботи їхньої уваги, пам'яті, мислення, від інтересу до предметів і явищ, які вивчають чи моделюють. Важлива роль у вихованні, поглибленні знань, розвитку творчих здібностей належить спеціально організованій виховній роботі в позаурочний час. До речі, опитування показує, що лише 30 % школярів свідомо беруть участь у масових заходах із трудового навчання, 10 % відвідують трудові гуртки і 10 % залучені до індивідуальної трудової діяльності. Зазвичай учителі-предметники обмежуються в своїй діяльності лише епізодичним проведенням предметних тижнів, тематичних свят, вечорів. Але ж у сучасній школі роль учителя як джерела інформації майже зникає, а натомість зростає його роль в активізації пізнавальної діяльності учнів. Оскільки активізувати пізнавальну діяльність учнів лише на уроках неможливо, виникає потреба в позакласній роботі, спрямованій на поглиблене засвоєння трудових компетентностей під час позаурочних заходів з трудового навчання.

Позаурочна робота — це різновид освітньої і виховної роботи, спрямованої на задоволення запитів дітей, організована в позаурочний час педагогічним колективом школи.

► **Завдання позаурочної роботи:**

- закріплення, збагачення та поглиблення знань, здобутих у процесі навчання;
- застосування їх у практичній сфері;
- розширення загального кругозору учнів та формування в них наукового світогляду;

- вироблення вмій і навичок самоосвіти;
- формування інтересів до різних галузей науки, техніки;
- виявлення і розвиток індивідуальних творчих здібностей та нахилів;
- організація дозвілля школярів;
- поширення виховного впливу на учнів у різних напрямках виховання.

Методику організації позаурочної роботи з трудового навчання розглядали в наукових працях С. М. Букресєва [3], А. Г. Глущенко [4] та інші. Питаннями трудового навчання в позаурочний час займалися видатні педагоги Н. К. Крупська [6]. А. С. Макаренко [7], В. А. Сухомлинський [9]. Вони відзначали трудове навчання як досить важливий засіб виховання особистості дітей на базі трудової діяльності. Адже позаурочна діяльність учнів тісно пов'язана з організацією трудової діяльності, вихованням бережливого ставлення до праці інших людей і звичайно ознайомлення з її результатами [8].

Проблеми організації проведення виховних заходів масового характеру відображені в працях сучасних дослідників П. І. Орлика, А. П. Шевченко [5]. Вони збагатили теорію педагогіки новим дослідженням про роль праці в житті людини і вплив трудового виховання на особистість учня

Однак час невинно плине. Змінюються категорії і поняття, зміст і форми як у методиці, так і в практиці педагогіки. Сучасні технології створюють нові підходи, і дитина стає не просто слухачем, а активним учасником пізнавального процесу та своєю працею здобуває знання, набуває певних компетентностей. Форма активного навчання — це перша іскорка, що запалює майбутнє вогнище допитливості.

А що ж учитель? Він відмовляється від авторитарного характеру навчання на користь демократичного пошуково-творчого. Головними і незаперечними перевагами такого підходу є високий рівень самостійності, ініціативності, розвиток спеціальних навичок, умінь здобувати знання, розвиток творчих здібностей учнів. Почуття свободи вибору робить навчання свідомим, продуктивним і результативнішим.

ТЕМАТИЧНІ ПРЕДМЕТНІ ЗАХОДИ — ПРИНЦИПОВА СКЛАДОВА РОБОТИ ШКОЛИ

Однією з форм виховного процесу є позакласні виховні заходи (*фестивалі, тижні трудового навчання, майстер-класи, зустрічі з народними майстрами*). Правильно поставлена така робота в школі

має величезне освітнє й виховне значення. Вона розширює і поглиблює знання, отримані на уроках і в позаурочних гуртках, дозволяє набути багато корисних навичок, розширює кругозір, а отже, наближує навчання і виховання до життя. Вона значно спрощує особистий підхід до учнів, створює сприятливі умови для розвитку в них самостійності, розвиває бажання до самостійної трудової діяльності. Під час уроків нереально задовольнити усі питання учнів, а от позаурочна робота у взаємозв'язку з навчальною служить тим засобом, який мобілізує активність учнів у пошуку знань і допомагає повніше задовольнити інтереси школярів і допомогти їм у виборі того виду діяльності, який відповідає їхнім потребам.

Навчання і виховання становлять єдиний педагогічний процес, який забезпечує формування і всебічний розвиток особистості школяра. Досвід роботи показує, що педагогічні завдання вдало вирішують тільки за органічного поєднання навчально-виховної роботи в процесі уроку із цілеспрямованою дією на учня в позаурочний час. Тому такі позаурочні виховні тематичні предметні заходи справедливо слід розглядати як принципову складову роботи школи. Нарешті значущий виховний елемент предметних заходів, особливо з трудового навчання — виховання суспільно потрібних завдань, у ході якого в учнів виховується почуття відповідальності, дбайливе ставлення до матеріальних цінностей, повага до праці. І тут варто згадати ще одну складову проведення таких заходів. Так В. А. Сухомлинський зазначав: «Логіка навчального процесу таїть у собі небезпеку замкнутості і відособленості, тому що в школі на кожному кроці підкреслюється: досягай успіху своїми зусиллями, не сподівайся на когось, й результати розумової праці оцінюються індивідуально. Щоб шкільне життя було перейняте духом колективізму, воно не зобов'язане вичерпуватися уроками». Позаурочна робота тематичної спрямованості сприяє об'єднанню учнів у дружні колективи, пов'язані спільними інтересами, захопленнями. Вона допомагає перебороти такі негативні риси характеру, як замкнутість, егоїзм, недисциплінованість. Позакласні тематичні заходи більшою мірою, ніж урок чи факультатив, пристосовані для розвитку в учнів самостійності в роботі, творчої винахідливості, вони дозволяють глибше і конкретніше знайомити учнів із багатьма питаннями виробництва предметів своїми руками, встановити тісніший зв'язок досліджуваного теоретичного матеріалу (*знань*) із практикою його використання у виробничих умовах, прищепити і розвивати багато цінних практичних навичок і умінь.

Тому така робота з трудового навчання зобов'язана стати частиною загальношкільної системи позаурочних виховних тематичних заходів і гармонійно поєднуватися з аналогічною роботою з інших предметів.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ ІЗ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Суть позакласної виховної роботи з трудового навчання має бути визначена діяльністю школярів у позаурочний час за спрямовуючої діяльності педагогічного колективу. Але ця організація має проводитися так, щоб творчість та ініціатива учнів були на першому плані, адже в основі її лежать ініціативність, активність, творчість, здатність до саморозвитку і самоосвіти.

Відомо, що **загальною метою виховного заходу з трудового навчання** є розширення і поглиблення знань. Також можна відзначити, що такі заходи ставлять перед собою дуже важливе **завдання** — це формування й розвиток творчої активності.

Мета позакласної виховної роботи вимагає вирішення низки завдань:

- формування пізнавального інтересу до предмета;
- зв'язок предмета «Технології» з життям;
- поглиблення і розширення змісту досліджуваного предмета;
- розвиток здібностей учнів;
- утілення особистісного підходу;
- професійна організація заходів.

Виходячи з цього, спробуємо конкретизувати **головні завдання проведення тижня трудового навчання**:

- прищеплювання ентузіазму до вивчення трудового навчання;
- розвиток творчої активності, ініціативи учнів;
- розширення кругозору, знайомство з народною творчістю;
- розвиток і вдосконалення навичок із трудової підготовки;
- підготовка учнів до практичної трудової діяльності;
- організація відпочинку й естетичне та моральне виховання учнів.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ТИЖНЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Плануючи проведення тематичного тижня з трудового навчання, варто враховувати загальношкільну позаурочну роботу: різноманітні заходи, конкурси, творчі виставки, фестивалі тощо. Цю роботу варто перспективно планувати на навчальний рік і детально на півріччя. Це визначено необхідністю «пов'язати» різні позаурочні заходи з навчальними планами й уникнути перевантаження учнів.

Обов'язковим є обговорення плану проведення тижня з учнівським активом, учнями, погодження плану з дирекцією і доведення цієї інформації до відома всієї школи. Причому інформувати учнів про проведення такого масового заходу потрібно заздалегідь, використовуючи різні засоби (*оголошення, рекламу, повідомлення в стіннівках тощо*).

Варто зазначити, що робота з організації тижня не може відбутися без вдалої роботи на уроках трудового навчання та в різноманітних гуртках. Принцип єдності роботи на уроках і позакласної діяльності учнів — найважливіший принцип організації навчально-виховного процесу. Саме на уроках учитель ставить перед учнями питання, які мають провокувати їхню допитливість, дають перші імпульси до читання додаткової літератури з предмета, викликають бажання власноруч створити виріб, про який розповідав учитель чи народний майстер.

» **Принципи організації та проведення тематичних тижнів з трудового навчання**

Добровільність. Сприяє обранню учнями профілю за інтересами. Учителі за таких умов повинні ретельно продумувати зміст заходів, використовувати невідомі учням факти, форми і методи, які б посилювали їхній інтерес.

Урахування особистих особливостей учнів.

Розвиток ініціативи і самодіяльності учнів. Самодіяльність — це основа творчості, а саме творче задоволення в роботі викликає бажання працювати краще, бути компетентнішим тощо. Ініціатива має стати життєвою позицією кожного учня. Учитель має працювати так, щоб учні самостійно пропонували тематику і форми навчання.

Розвиток винахідливості, дитячої технічної та художньої творчості. Необхідно розвивати технічне мислення, ставити завдання пошукового характеру.

Зв'язок із навчальною роботою. Позакласна робота має бути логічним продовженням навчально-виховної роботи, яку здійснюють на уроках.

Використання ігрових форм, цікавість, емоційність. Реалізація цього принципу потребує широкого використання ігор, комп'ютерних презентацій, демонстрування цікавих дослідів.

Комунікативна активність. Залучення учнів до впровадження новітніх технологій, використання невідомих матеріалів потребує додаткового спілкування, що сприяє розвитку комунікативної компетентності школяра.

Усі вище згадані принципи доповнюють один одного і в цілому забезпечують цілеспрямований, послідовний, систематичний і водночас різнобічний вплив на розвиток особистості.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПРОВЕДЕННЯ ТИЖНЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Розглянемо основні принципи організації проведення тижня трудового навчання в реаліях життя школи. Одним із **основних**

завдань такої роботи є формування в учнів ентузіазму до вивчення предмета. Такий ентузіазм не може з'явитися, якщо роботу виконують без бажання. Учень має виявляти щире бажання взяти участь у заході, дізнатися щось цікаве, запропонувати щось своє. Зрозуміло, що за рівнями загального розвитку, спрямованості інтересів і рисами характеру учні відрізняються один від одного. Саме принцип урахування особливостей учнів дозволяє коректувати всі заходи так, щоби кожна дитина брала в них участь з користю перш за все для самої себе.

У процесі організації тематичних тижнів визначальним є **зміст заходів**, підібраний з урахуванням побажань та можливостей дітей. Теми заходів можуть бути різноманітними. У цій роботі більше, ніж у будь-якій іншій, проявляється вплив педагогічного колективу, кругозору, інтересів, знань та умінь учителів.

Зміст роботи з організації тижня зазвичай підпорядковано певним вимогам:

- науковості (*співвідношення змісту заходу зі змістом сучасної науки*);
- доступності (*відповідність віковим особливостям, шкільній програмі*);
- актуальності і практичній значимості (*зв'язок із життям, виробництвом*);
- цікавості (*учню повинно бути цікаво відвідувати заходи*).

Щодо **форми проведення**, то тут слід практикувати масові форми організації проведення цих заходів. Масові форми не мають чіткої організаційної структури і проводять їх епізодично. Але незважаючи на це, така робота важлива і сприяє розширенню сфери застосувань умінь і навичок. Якщо до такої роботи залучати дітей протягом усього навчання, то вони будуть успішно підтримувати близьку мотивацію до навчання. В основі організації та підготовки тижня має лежати учнівське самоврядування. Саме учні є суб'єктами цієї роботи: її проводять для них і заради них. Їхні бажання й інтереси визначальні в разі вибору форми проведення і змісту тематичних тижнів.

- ☑ **Завдання вчителя** — формування смаку учнів, визначення естетичних критеріїв. Під час обговорення учнями запропонованих ними ідей учитель повинен у коректній, обґрунтованій формі спонукати школярів до визначення спільних інтересів та ідеї єднання форми і змісту заходу.

Отже, тематичні тижні з трудового навчання є ефективною формою роботи, яка активізує пізнавальну діяльність школярів,

підвищує зацікавленість до вивчення трудового навчання та рівень трудової підготовки учнів. Масова виховна робота виховує колективні якості учнів, формує адекватні особисті стосунки. Вона пов'язана зі створенням як колективу в цілому, так і мікроколективів, що передбачає товариську взаємодопомогу, співпереживання, визначення свого місця в колективі, уміння співвідносити свої бажання і бажання інших.

Успішна робота може забезпечуватися лише за умови доброзичливого ставлення її учасників один до одного, відзначення досягнень, пошуку та реалізації можливостей і здібностей усіх членів колективу.

Література

1. *Державні стандарти базової і середньої освіти. Освітня галузь «Технології».* Постанова Кабінету Міністрів України від 10.01.2004 р. № 24.
2. *Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.* № 344/2013. Офіційне представництво Президента України.
3. *Букреєва С. П.* Перші кроки становлення в Україні позакласного виховання дітей // *Радянська школа*, 1977. — С. 91–99.
4. *Глуценко Л. С.* Трудовое воспитание младших школьников во вне-класной работе. — М. : Просвещение, 1985. — 106 с.
5. *Крупская Н. К.* Методические заметки. Педагогические сочинения. Т. 3. — М., 1959. — С. 556.
6. *Линда А. С.* Методика трудового обучения. — М. : Просвещение, 1977. — С. 363.
7. *Макаренко А. С.* Методика виховної роботи. — К. : Радянська школа, 1990. — 366 с.
8. *Орлик П. М., Шевченко А. П.* Позашкільній роботі науковий підхід // *Радянська школа*, 1986. — № 1. — С. 95–96.
9. *Сухомлинський В. А.* О воспитании. 6-е издание. — М. : Политиздат, 1988. — 270 с.
10. *Ушинский К. И.* Труд в его психологическом и воспитательном значении // *К. И. Ушинский. Педагогические сочинения в 6 томах.* — М., 1988. — Т. 2.

Стіннівка як метод позакласної роботи в сучасній школі

О. В. Проноза*

*Стіннівка — вид образної народної творчості,
виготовлений в основному на аркуші формату А1,
звичайно присвячений святам або поточним подіям та особливо
поширений у загальноосвітніх закладах.*

За матеріалами «Вікіпедії»

Останніми роками втратила свою привабливість така форма позакласної виховної роботи, як випуск шкільних стіннівок. Така неухважність не зовсім виправдана. Адже зі стіннівок можна довідатися про новини шкільного життя; біля нових, щойно вивішених стінгазет юрбляться учні; їх читають, обговорюють, переказують зміст. Таким чином, стіннівки суттєво впливають на шкільну суспільну думку, стан дисципліни, рівень навчання. На наш погляд, роль і значення шкільних (класних) стінгазет сьогодні недооцінено. А шкода.

Але хрест на цьому виді виховної роботи ставити зарано. По-перше, використання комп'ютерної техніки, кольорових принтерів, доступність друку фотографій — усе це може поставити стіннівку на якісно новий рівень як у питанні оформлення, так і в змістовному плані. По-друге, існують різні типи стінгазет: тематичні, присвячені пам'ятним датам, сатиричні, гумористичні, газети-плакати, фотогазети тощо. Це розмаїття відкриває простір для польоту фантазії та застосування творчих здібностей учнів. А проведення таких загальношкільних заходів, як предметний тиждень, без випуску стіннівки і зовсім уявити неможливо!

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ СТІННІВОК

1 Добір команди

Існує низка труднощів, які виникають уже на самому початку створення стінгазети, тобто з постановки завдання щодо її оформлення. Робота вчителя не повинна обмежуватися вибором теми стіннівки. Він повинен допомогти в доборі матеріалу, порадити, як краще оформити стінгазету, які придумати заголовки заміток і підписи до ілюстрацій. Якщо стінгазету доручають випустити не одному, а декільком учням, саме вчитель повинен розподілити між

* О. В. Проноза, викладач іноземних мов Судномеханічного технікуму Керченського державного морського технологічного університету.

ними обов'язки: хто з них за що буде відповідати та що конкретно робити. Добір команди (у нашому випадку — *редколегії*) багато в чому визначає кінцевий позитивний результат.

► **Розподіл обов'язків між членами редколегії з п'яти осіб**

- Відповідальний за загальне художнє оформлення стінгазети та її компонування. Доцільно, щоб цю функцію взяв на себе головний редактор.
- Відповідальний за збір матеріалів у позаштатних кореспондентів і авторів заміток.
- Відповідальний за підготовку й оформлення текстів заміток і статей.
- Відповідальний за підготовку додаткових матеріалів для розділів «знаменні й пам'ятні дати», «це цікаво знати», «кросворди, ребуси, головоломки, загадки», «завдання на кмітливість, уважність з предметів навчання» тощо.
- Відповідальний за добір і друк ілюстрацій (*фотографій, малюнків, карикатур*).

► **Існують й інші підходи до розподілу обов'язків усередині редколегії**

- Редактор — організує роботу редколегії, відповідає за зміст і спрямованість газети.
- Відповідальний секретар здійснює літературну обробку відібраних матеріалів і створює макет майбутнього номера.
- Головний художник разом з відповідальним секретарем здійснює художнє макетування номера. Художник-шрифтист розробляє заголовки, заставки.
- Спецкори готують матеріал для газет за завданням редактора.
- Фотокор робить для газети знімки, що відповідають завданням, готує матеріали для фоторепортажу.
- Власкори готують матеріал, працюючи у своїй групі.

Запропоновані варіанти припускають використання реальної структури редакційної колегії «дорослої» газети, але на практиці це майже не застосовується та реалізується набагато простіше.

2 Оформлення статей і заміток у стінгазеті

Кожна стаття (*замітка*) стіннівки повинна мати яскравий заголовок і за можливості супроводжуватися ілюстрацією. Якщо, крім редколегії, у випуску стінгазети брали участь інші учні, необхідно вказувати їхні прізвища й ініціали як авторів заміток. Стаття не може бути анонімною!

Велике значення має тип шрифту, його товщина та міжрядковий інтервал. Від цього залежить не тільки обсяг матеріалу, який можна вмістити в стінгазету, але й те, чи буде вона читатися учнями. Також слід враховувати місце розташування стіннівки. Чим далі вона буде знаходитиметься від читачів, тим, за можливості, більшим повинен бути розмір шрифту.

Для текстів статей рекомендовано використовувати шрифт *Arial* — прямий або курсив 16–18 розміру. На наш погляд, він краще сприймається дітьми, ніж традиційний *Times New Roman*. Але в кожному разі шрифт не повинен бути меншим 14 розміру. Найбільш прийнятним інтервалом є 1,25. Але можна використовувати як полуторний, так і одинарний міжрядковий інтервали.

3 Використання фотографій і малюнків

Практика показує, що саме вони в першу чергу залучають читачів. Усі без винятку ілюстрації і фотографії повинні мати відповідні підписи. Найпоширеніша помилка, коли підпис дублює зображення. Наприклад, під фотографією футболістів написано: «Гра у футбол». Підписи до фотографій повинні нести як виховну, так і пізнавальну складову, тому в нашому прикладі краще було б зробити підпис інформативнішим, наприклад: «Наш клас відіграє з учнями з 7-А класу. Ми перемогли з рахунком 3:2». Підписи до авторських фотографій рекомендується ретельно продумувати, щоб після прочитання стінгазети в читачів не виникло додаткових питань і незрозумілостей із приводу зображеного — «А що це?», «А коли це було?», «А де це?».

СТРУКТУРА Й ОФОРМЛЕННЯ КЛАСИЧНОЇ СТІНГАЗЕТИ

1 «Шапка» газети

Розглянемо структуру й особливості оформлення так званої класичної стіннівки.

Вона схожа на газети, які ми виписуємо або щодня купуємо в кіосках. І справді, у них багато спільного: назва, девіз (*гасло*), номер і дата випуску, так звана передова стаття, серія заміток із різних тем шкільного життя, вірші, фотографії, малюнки, карикатури тощо.

Стіннівку зазвичай оформляють на аркуші ватману формату А1.

Існує певний стандарт, згідно з яким стіннівка повинна містити в собі низку обов'язкових елементів, так звану «шапку». Це насамперед:

- назва;
- гасло;

- емблема або символ, що відображають специфіку класу (*школи, навчального закладу*);
- інформація про клас (*школу, навчальний заклад*), органом печатки якого є ця стінгазета;
- дата й номер випуску;
- список членів редколегії або прізвище й ініціали учня, який оформляв стінгазету.

Розглянемо всі ці елементи докладніше.

» Назва

Перше, що впадає в око в стіннівці,— її назва. Вона повинна бути помітною, яскравою і відображати специфіку стінгазети, її суть. Неприпустимо, коли вчитель нав'язує учням свою думку у виборі назви. Не виключено, що в такому випадку заголовком стане яке-небудь слівце або сленговий вираз, запозичений із молодіжних субкультур, що мало відповідає цілям і завданням навчально-виховного процесу. У виборі назви не треба квапитися. Цей процес можна перетворити на захопливий конкурс з ескізами, обговореннями, голосуваннями, переможцями та нагородженнями.

» Гасло

Паралельно з назвою газети необхідно вибрати її девіз. Розташований у правому верхньому куті, він повинен відображати її основну ідею, мету. Як девіз можна рекомендувати певну крилату приказку або прислів'я, висловлювання відомої історичної особи або цитату літературного персонажа.

» Емблема

☑ **Емблема** — це невеликий значок, розміщений або поруч із девізом, або в протилежному від нього куті газети, або поруч із заголовком. Він повинен бути простим і зрозумілим. Можна використовувати емблему школи або класу, а можна придумати й свою власну, характерну тільки для цієї стінгазети. Але, на наш погляд, для класної стінгазети доцільніше використовувати саме емблему класу. Це ніби додає їй важливості та значимості в очах учнів.

Як і у випадку з назвою, девіз та емблема стінгазети можуть стати предметом публічного обговорення в класі. Виховний процес від цього тільки виграє.

» Авторство

Ще один обов'язковий елемент стіннівки — це зазначення того, чийм органом друку вона є. Звичайно такий напис дрібнішим

шрифтом роблять за назвою, наприклад, «стінгазета 7-Б класу» або «стінгазета ліцею мистецтв».

» **Номер та дата випуску**

І, нарешті, останній елемент, який повинен бути присутнім у «шапці» стінгазети,— це вказівка її номера (*у разі регулярного випуску*) та дати випуску (*достатньо вказати місяць, наприклад, «Вересень, № 1»*). Для тематичних стінгазет (*наприклад, до предметного тижня чи свята*) доцільно вказати, що це позачерговий випуск стіннівки або святковий додаток до постійно активної стінгазети.

Назва газети, її девіз, номер і дата випуску, розміри та типи шрифтів назв і самих текстів статей повинні бути стандартними, а фотографії та малюнки — у порівняних розмірах. Усе це називається **стилем стіннівки**. Кожний елемент стінгазети є важливим і несе в собі певне значення навантаження. А мистецтво оформлення полягає в тому, щоб, ураховуючи всі елементи, створити свій справді неповторний стиль оформлення.

2 **Зміст стіннівки**

» **Передова стаття**

Виходячи з розмірів аркуша ватману й розмірів фотографій, потрібно визначити кількість стовпчиків для тексту. Занадто широкі або занадто вузькі стовпчики читати незручно. Практика показує, що ширина стовпчика повинна дорівнювати ширині аркуша зошита.

Перший стовпчик бажано зробити трохи ширшим, тому що він призначений для так званої передової статті, або передовиці. **Передова стаття** — це програмна, настановча стаття, розміщена на першій смужі газети або журналу і виражає думку редакції з яких-небудь важливих і актуальних питань. У ній відбито головну думку стіннівки, її основну тему. Саме тому до її написання повинен докласти зусиль класний керівник або учитель-предметник. Заголовок передової статті слід виділити шрифтом (*розміром і кольором*), а самій статті має передувати яскравий малюнок.

» **Рубрики газети**

Розподілення матеріалів у стіннівці здійснюють за рубриками. Замітки повинні бути невеликі та супроводжуватися фотографіями або малюнками. Практика показує, що довгі тексти, а також тексти без ілюстрацій погано сприймаються.

Для класичної стінгазети рекомендовані такі рубрики:

- навчання;
- дисципліна;
- позакласна робота;
- охорона здоров'я та техніка безпеки;

- підсумки конкурсів, контрольних робіт, тематичних оцінювань і тестувань;
- сатира та гумор (*шкільні анекдоти й карикатури*);
- конкурс «прикольної» фотографії;
- привітання (*наприклад, із Днем народження*);
- знаменні та пам'ятні дати;
- це цікаво знати;
- кросворди, ребуси, головоломки, загадки;
- завдання на кмітливість, уважність і кмітливість із навчальних предметів;
- наші досягнення;
- літературна сторінка (*вірші*) тощо.

Більшість вищезазначених рубрик з успіхом можуть бути використані і в газеті, присвяченій тижню трудового навчання. Досить вибрати кілька найцікавіших рубрик, ураховуючи тему та вимоги до стіннівки. Вибір рубрик потрібно здійснити заздалегідь, на етапі конструювання стіннівки, визначення її концепції та загального стилю оформлення. Заголовки статей у відповідних рубриках мають бути короткими, такими, що запам'ятовуються, та виділятися шрифтом і кольором.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ СТАТЕЙ

Спробуймо дати деякі рекомендації з написання статей до зазначених рубрик.

Навчання

Ця рубрика добре підходить для нагадування учням про майбутні іспити, контрольні роботи, тематичні оцінювання і публічне оголошення їхніх результатів. Звичайно, усі учні й так знають свої оцінки, але завжди є бажання порівняти свої результати з чужими. Часто таке бажання виникає й у батьків. Презентувати результати успішності зручніше у вигляді порівняльних таблиць. Проте аналіз у цьому розділі необхідний, отже причини неуспішності можуть бути різними.

Дисципліна

Ця рубрика найбільш лоскїтлива. Скільки траплялося випадків, — напишеш у стінгазеті про порушника дисципліни, а невдовзі дивись, його прізвище вже «зникло» з тексту. Значить, «пропісоченому у пресі» учневі не байдуже, і принципова критика його зачепила. Не потрібно влаштовувати голосних розбирань на тему «Хто це зробив!». Треба чемно й тактовно вказати недбайливому учневі, як треба поводитися, щоб не потрапити в стінний

друк. І ще один момент — не треба відновлювати в стіннівці прізвище цього недбайливого учня. Наполегливе бажання відновити прізвище в тексті схоже на моральний садизм.

Узагалі в цьому розділі потрібно говорити не стільки про порушників дисципліни, скільки про загальні питання організованості та порядку: у якому класі кращий порядок, хто з учнів має менше запізнень на уроки, хто краще, а хто гірше стежить за своїми підручниками тощо.

Позакласна робота

Це найбільш різноманітнітна за змістом рубрика. Але вона часто викликає утруднення, тому що багато позакласних заходів планують та проводять у загальношкільному форматі. У результаті виникає відчуття, що всі у своїх стінгазетах писатимуть про одне й те саме. Насправді це не так. Потрібно вміти описати, як загальношкільний захід був організований саме в цьому класі, хто при цьому відзначився, а хто залишився пасивним і не виявив своїх талантів повною мірою. Ну, а крім того, у кожному класі є безліч своїх цікавих заходів. Природно, що в цій рубриці без фотографій не обійтися.

Охорона здоров'я й техніка безпеки

Загальні рекомендації щодо змісту цієї рубрики — статті про те, як уберегтися від ГРВІ, про заборону купання в необладнаних місцях, найнебезпечніші місця на шляху до школи тощо. У газеті, присвяченій тижню трудового навчання, можна приділити увагу правилам поведінки у майстернях, техніці безпеки під час виконання трудових робіт тощо.

Сатира та гумор (*шкільні анекдоти й карикатури*)

Членам редколегії потрібно пояснити, яка різниця полягає між поняттями сатири та гумору. Якщо говорити спрощено, то гумор — це коли просто смішно, а сатири — це коли за допомогою гумору висміюються наявні недоліки. Якщо ви вважаєте, що подібним методом учня не виправити, не варто зайвий раз виставляти його на посміховище. Це може ускладнити ситуацію. Щоб цього не відбулося, цей розділ повинен складатися під керівництвом класного керівника, а іноді навіть із залученням шкільного психолога.

У стінгазету можна наклеїти кілька **карикатур** на тему шкільного життя. Таких карикатур удосталь у мережі Інтернет. «У нас у гостях художники-карикатуристи». Замість карикатур можна використати **шкільні анекдоти**. Карикатури й анекдоти повинні бути невульгарними.

У цій рубриці можна запропонувати добірку комічних виразів і абсурдизмів, яких припускаються учні під час відповідей на уроках, іспитах, у творах тощо. На наш погляд, це найбільш привабливий спосіб. Не сумніваємося, що в кожного вчителя існує своя колекція таких «помилочок», і вони охоче поділяться ними з редакцією стіннівки.

Також у стінгазеті можна оголосити конкурс, наприклад, на найсмішніший випадок зі шкільного життя. Головний критерій відбору оповідань: історії повинні бути реальними, а не скопійованими з мережі. Переможців конкурсу слід нагородити.

Конкурс «прикольної» фотографії

Для цього конкурсу необов'язково робити фотографію дуже високої якості. У такій фотографії головним є сюжет, а не рівень володіння фотоапаратом. Більше того, звичайну фотографію цілком можна переробити на «прикольну», домалювавши до неї що-небудь або зробивши до неї смішний коментар.

Знаменні й пам'ятні дати

Ця рубрика має пізнавальний і просвітний характер. Щоб її підготувати, потрібно обкластися календарями, енциклопедіями, довідниками, словниками.

Усі дати можна розподілити на чотири групи:

- міжнародні, державні й професійні свята;
- знаменні й пам'ятні дати, що стосуються місцевої історії (*школи, міста, району*);
- дні народжень (*смерті*) знаменитих людей вітчизняної та світової історії (*науки, мистецтва тощо*);
- цей день в історії, тобто пам'ятні дати, історичні події.

Це цікаво знати

Ця рубрика за змістом близька до попередньої, але в ній акцент робиться не на даті, а на конкретній події, певному факті, курйозному випадку з життя знаменитих людей, історії мистецтва та культури, науки та техніки.

Кросворди, ребуси, головоломки, загадки

Використовувати кросворд у стіннівці можна двома способами.

Перший — це вирізати кросворд із якого-небудь журналу й наклеїти його в стінгазету.

Другий спосіб — використання власноруч складеного кросворда на кілька слів (*не більше 10–15*). Такі кросворди можуть бути тематичними. Також треба пам'ятати про правильне та грамотне формулювання питань. Незрозуміло та неясно сформульовані

питання можуть викликати сміх або замішання (*наприклад, тому що будуть припускати декілька варіантів відповіді*).

Будемо відверті. Розміщення **ребусів, головоломок і загадок** у стінгазеті необхідне для привернення до неї уваги. Без них стіннівка буде сухою та невиразною. Учень, постоявши перед стінгазетою та подумавши над ребусом (*головолошкою*), обов'язково прочитає інші статті. Відбираючи ребуси та головоломки, потрібно пам'ятати про вік учнів. Некоректно розміщувати в стінгазету, наприклад, п'ятого класу дуже складну головоломку, яку ледве можуть розв'язати старшокласники.

Наші досягнення

Зміст цієї рубрики можна умовно розділити на три частини.

1. Поточна успішність учнів (*у нашому випадку з трудового навчання*).
2. Висвітлення результатів загальношкільних змагань, конкурсів тощо.
3. Досягнення учнів школи на міських, обласних конкурсах, олімпіадах тощо.

Дуже доречним буде публікація зменшеної копії диплома переможця і його фотографії. **Літературна сторінка (вірші)**

Багато учнів, особливо в підлітковому віці, намагаються писати вірші. Це дуже тонка та делікатна область, але з погляду розвитку літературного смаку та морального й інтелектуального дорослішання, ця рубрика в газеті вкрай необхідна. Серед учнів можна організувати конкурс на кращий вірш (*на задану тему*) або кращий літературний переклад якого-небудь вірша.

Завершує стіннівку перерахування складу редакційної колегії або вказівка прізвища й ініціалів того учня, який оформляв стінгазету.

Отже, стінгазета створена та вивішена. Але на цьому її життя не закінчується. Навколо стінгазети можна організувати серію захопливих конкурсів: на кращу фотографію, карикатуру, замітку, вірш, комічне оповідання тощо. Таким чином, стіннівка поступово стає центром суспільного життя класу школи. На її випуск учні чекатимуть з нетерпінням.

ОЦІНЮВАННЯ СТІНГАЗЕТ

1 Критерії оцінювання

Конкурс стінгазет можна перетворити на захопливий захід у рамках усієї школи. Його проводять в актовому або спортивному

Таблиця 1

Орієнтовні критерії оцінювання стіннівок

№ з/п	Критерій оцінки	Бали (оцінка)	Примітки
1	Оригінальність ідеї		
2	Художнє оформлення, стиль і якість виконання		
3	Наявність у газеті назви, яскравих девізів, що запам'ятовуються, гасел, слоганів, карикатур, логотипа стінгазети		
4	Повнота відображення в стінгазеті заявлених тем		
5	Доступність сприйняття представленого в газеті матеріалу		
6	Художньо-естетичний рівень поміщених у газеті текстових і графічних матеріалів, сатири й гумору, фотографій, карикатур і малюнків		
7	Відображення специфіки класу (школи)		
Усього балів (порівн. арифметична):			

залі. Перше, що необхідно виконати перед організацією конкурсу,— розробити критерії, за якими будуть оцінювати стіннівки.

Безумовно, це спрощена схема, яку можна взяти за основу.

Потрібно розробляти тверді вимоги до конкурсних газет, аж до їхніх розмірів. Звичайно, що про критерії оцінювання стіннівок повинні знати всі зацікавлені особи. Бажано, щоб у місці, призначеному для стінгазет, вони були б вивішені як постійне нагадування і членам редколегій, і всім учням школи.

2 Добір конкурсної комісії

Не менш важливим є добір конкурсної комісії. Члени конкурсної комісії повинні бути фахівцями в цій галузі діяльності та розумітися на оформленні стіннівок. Вони повинні мати свій власний досвід випуску стінгазет або знати, як це робиться (*класні керівники, учителі малювання, заступник директора з виховної роботи*).

Також необхідно, щоб самі учні мали можливість оцінити стіннівки. Для цього поруч із лінійкою стінгазет від кожного класу вивішують аркуш, на якому учні могли б зробити свої

позначки про те, що сподобалося або не сподобалося. Звісно, учні прагнутимуть, щоб стінгазета саме їхнього класу посіла перше місце, тому чекати від них особливої об'єктивності не доводиться. Але, з погляду виховного процесу, важливою є не оцінка як така, а саме участь в обговоренні, залучення кожного учня до конкурсу. І, звичайно, право вирішального голосу залишається за конкурсною комісією.

Результати конкурсу слід оголошувати привселюдно, а члени комісії повинні вміти переконливо довести (*це дуже важливо*), чому стінгазета саме цього класу посіла перше (*друге, третє або останнє*) місце.

Регулярний випуск стінгазет дозволяє об'єднати учнів у єдиний колектив і створити в ньому здоровий морально-психологічний клімат, що сприяє підвищенню рівня дисциплінованості, якості навчання й успішності з предметів навчання.

Література

1. Рыбаков А. Дети Арбата (*Дети Арбата, Страх, Прах и пепел*) : трилогия / Анатолий Рыбаков. — М. : Амфора, 2004.
2. Белых Г. Республика Шкид / Алексей Пантелеев, Григорий Белых. — М. : АСТ: Астрель, 2008. — 416 с.
3. Гайдар А. Военная тайна : (*Повести и рассказы*) / Аркадий Гайдар; [Сост. и послесл. Т. А. Гайдара; Иллюстрации В. Л. Гальдяева]. — М. : Правда 1990. — 460, [2] с. ил.
4. Урицкий С. Б. Наши итоги: Тринадцать лет красной печати / С. Б. Урицкий. — М., Л., 1925. — С. 79.
5. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. И. Шведова. — М. : Б. м., 1992. — С. 792.
6. Стенная газета [Электронный ресурс] : Википедия. — Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/Стенгазета>
7. Кенгуру — математичний міжнародний конкурс [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.kangaroo.com.ua/>
8. Гелиантос — природознавство для дорослих [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://helianthus.com.ua/assignment_result.php
9. Гринвич [Електронний ресурс] : Сайт Студия творческих учителей иностранного языка. — Режим доступа : http://eltutor.at.ua/news/konkurs_po_jazykoznaniju_grinvich/2010-08-20-75
10. Перельман Я. И. Живая математика / Я. И. Перельман. — М. : Мир энциклопедий Аванта +, Астрель, 2007.
11. Перельман Я. И. Занимательная физика / Я. И. Перельман. — М. : Наука, 1979.
12. Остер Г. Б. Задачник по математике (*ненаглядное пособие по математике*) / Г. Б. Остер. — М. : Спарк-М, 1992.
13. Остер Г. Б. Физика / Г. Б. Остер. — М. : Россмен, 1994.

14. *Начинаем* выпускать газету. Сайт «Школьный мир». — Режим доступа: <http://www.shkolnymir.info/content/view/767/100/>
15. *Редакция* общешкольной стенгазеты или школьной многотиражки. [Електронний ресурс] : Stengazzeta.ru. — Режим доступа: <http://stengazzeta.ru/kopilka/redaktoru/1629-redakciya-obscheshkolnoy-stengazety-ili-shkolnoy-mnogotirazhki.html>
16. *Учебник* островного курса «Издательство и журналистика» [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://www.netschools.ru/ostrov/learn/jur/index.htm>.

Кросворди як засіб підвищення пізнавальної активності учнів

Розгадування кросвордів відточує і дисциплінує розум, привчає учнів до чіткої логіки, навчає мислити. Розгадування можна розглядати як процес творчий, а сам кросворд — як творче завдання.

Д. Ельконін

Л. С. Барановська*

Основною метою трудового навчання є виховання творчої особистості, якнайповніший розвиток її інтересів, нахилів, здібностей, підготовка учнів до професійного самовизначення і трудової діяльності. Удосконалення процесу трудової підготовки учнів є одним із завдань сучасної школи.

Однією з форм діяльності, яка викликає зацікавленість учнів, є розгадування кросвордів, що сприяє розвитку їхніх пізнавальних інтересів і логічного мислення, тренує пам'ять і виховує наполегливість, сприяє вдумливому опрацюванню навчального матеріалу, довідкової літератури. Кросворди можна використовувати не тільки для навчання та перевірки знань, а й у позакласній роботі під час проведення ігор, конкурсів, змагань. Застосування кросвордів і головоломок під час проведення тижня трудового навчання найрізноманітніше: розміщення кросвордів у стінних газетах, конкурс на складання кращого тематичного кросворду, конкурси-змагання «Найкмітливіший (Хто швидше розв'яже головоломку)», «Найдовший чайнворд» тощо. Розв'язування таких завдань підвищує рівень самостійності учнів; змінюється їх ставлення до предмета, учителя, один до одного.

* **Л. С. Барановська**, учитель трудового навчання І категорії, старший учитель ЗОШ № 6, м. Новоград-Волинський, Житомирська обл.

ЯК СКЛАСТИ КРОСВОРД?

Кросворди за змістом нескладні, але потребують часу для розробки.

Оптимальний варіант — це вибрати сітку і почати її заповнювати. Із часом, отримавши достатній досвід, можна піти й від зворотного: будувати сітку потім, але це досить складно — треба симетрично розташовувати слова та ін. Тому почнемо з простого: спочатку — сітка. Якщо складно намалювати її самостійно, то можна взяти сітку з будь-якого друкованого видання — звісно, якщо це не який-небудь складний ексклюзив, а наша стандартна класична чорно-біла сітка різних конфігурацій.

Перша порада

Треба звернути увагу на кількість перетинів. Найпростіше — це коли слова перетинаються у двох, максимум — у трьох місцях. Якщо більше, то буде набагато складніше. Припустимо, сітка з подвійним-потрійним перетином слів обрана, і тепер переходимо до її заповнення.

Порада друга

Намагайтеся, щоб у місцях перетинів виявилися голосні. Скласти пересічні слова у варіанті «*-a-i-a*» набагато легше, ніж «*-к-с-н*». Якщо все ж таки в перетин потрапили приголосні, то бажано вибирати ті, які легко поєднувати, які часто зустрічаються, наприклад, «*к*», «*р*», «*с*». У передостанній перетин можна поставити «*н*» або «*к*», тому що є дуже багато слів, що закінчуються на «*-на*», або «*-ка*». Якщо ж перетин не в передостанній букві, а, наприклад, у третій із кінця, то теж нічого страшного: скільки можна згадати слів, що закінчуються на «*-сть*», «*іст*», «*лог*», цікавих прізвищ або географічних назв. Однак шиплячі й букви «*е*», «*ю*», «*я*», а також м'який знак у клітинах перетину — це зайве.

Зазвичай у кросворді вжито кілька довгих слів і багато-багато слів із п'яти або чотирьох букв.

Порада третя

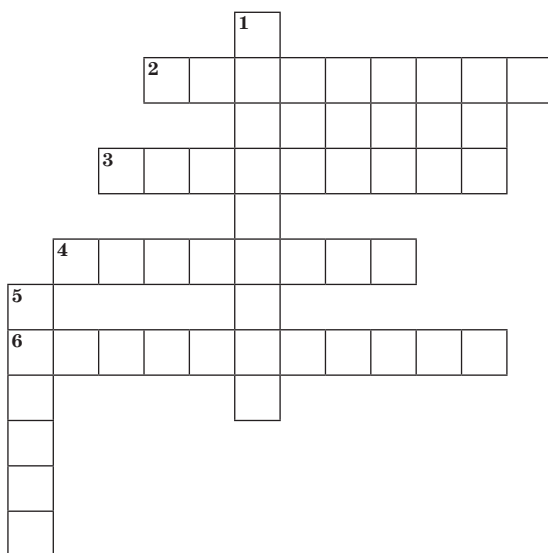
Вигадати спочатку довгі слова, зістикувати їх одне з одним, а вже потім підганяти під них короткі. Вибір оригінальних слів із трьох букв досить невеликий, і тому вони кочують з одного кросворду в інший. Найцікавіші слова краще заповнювати спочатку — потім доведеться елементарно підганяти їх до вже наявного поєднання букв, а на початку шляху ще є повний простір — пишть хоч «Шопенгауер».

По горизонталі:

1. Волокно тваринного походження, міцне й гарне на вигляд.
 3. Сировина для виробництва тканин. 6. Волокна рослинного походження, переважно світлого кольору.

По вертикалі:

2. Волокна, які отримують після стрижки різних видів тварин.
 4. Тонке, м'яке і гнучке волокно. 5. Жорстке і грубе волокно.
Відповіді. 1. Шовк. 2. Вовна. 3. Волокно. 4. Льон. 5. Коноплі.
 6. Бавовна.

Кросворд «Шви вишивання»**По горизонталі:**

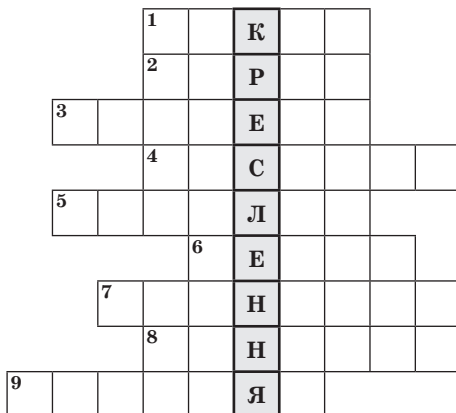
2. Шов, який використовують для обметування петель швейного виробу та зрізів тканини. 3. Шов, назва якого походить від спеціальних круглих п'ялець. 4. Різновид «петельного» шва. 6. Шов «козлик», виконаний різнокольоровими нитками в декілька рядків.

По вертикалі:

1. Шов, складений із ряду косих стібків, які щільно прилягають одне до одного. 5. Шов, який із лицьового боку утворений рядом перехрещених стібків.

Відповіді. 1. Стебловий. 2. Петельний. 3. Тамбурний. 4. Крайовий. 5. Козлик. 6. Оксамитовий.

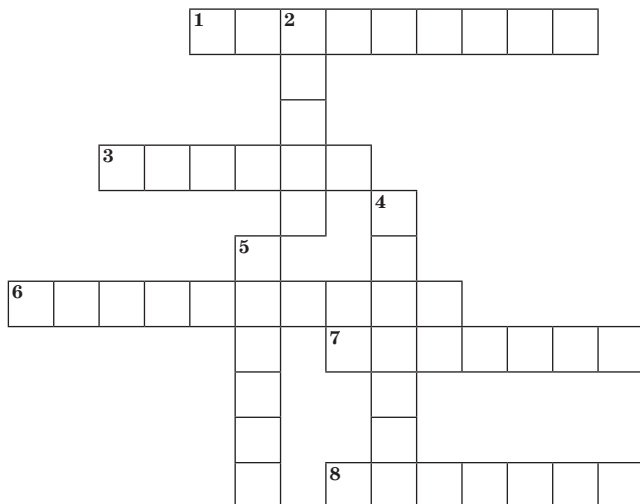
Кросворд «Креслення»

1. Графічний документ тимчасового користування, виконаний від руки без використання креслярських інструментів. 2. Коротка риска. 3. Розмір кола, який позначають знаком 0. 4. Графічне зображення. 5. Обмеження розмірної лінії. 6. Середина кола. 7. Документ, який визначає правила виконання креслень. 8. Креслярське приладдя. 9. Людина, яка креслить графічні зображення деталей і виробів.

Відповіді. 1. Ескіз. 2. Штрих. 3. Діаметр. 4. Рисунок. 5. Стрілка. 6. Центр. 7. Стандарт. 8. Лінійка. 9. Кресляр.

Кросворд «Навчаємося креслити»

По горизонталі:

1. Зображення деталі. 3. Довжина, ширина, висота. 6. Комплект креслярських інструментів, укладених у футляр. 7. Розмір кола. 8. Відношення лінійних розмірів, зображених на кресленні, до їхньої натуральної величини.

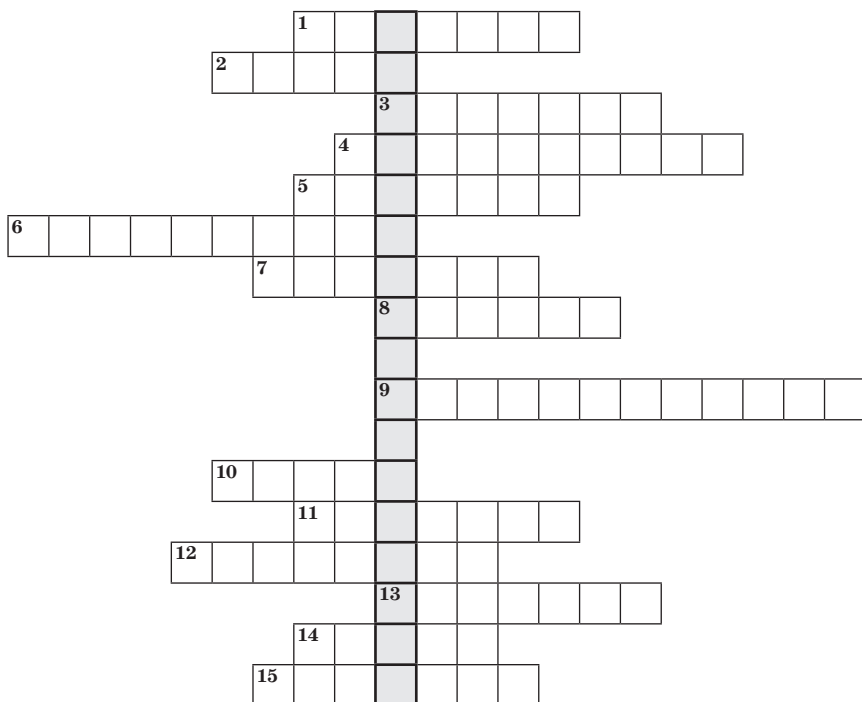
По вертикалі:

2. Графічний документ тимчасового користування, виконаний від руки без використання креслярських інструментів. 4. Креслярське приладдя. 5. Розмір кола, який позначають латинською літерою *R*.

Відповіді. 1. Креслення. 2. Ескіз. 3. Розмір. 4. Лінійка. 5. Радіус. 6. Готовальня. 7. Діаметр. 8. Масштаб.

Кросворд «Матеріалознавство»

Правильно розгадавши кросворд, у виділеній колонці прочитаєте назву науки про матеріали в певній галузі виробництва.

1. Вид волокон, до якого належать капрон, лавсан. 2. Безперервна нитка. 3. Процес, унаслідок якого отримують тканину. 4. Волокна, які застосовують для виготовлення тканин. 5. Вид переплетення тканини з похилими рубчиками з лицьового боку.

6. Вид волокон залежно від їх походження. **7.** Вид переплетення тканини з блискучою і гладенькою поверхнею з лицьового боку. **8.** Синтетичне волокно, яке за зовнішнім виглядом нагадує вовну. **9.** Здатність волокна зминатися. **10.** Волокна, які отримують після стрижки різних видів тварин. **11.** Віддаль між кінцями волокна в розпрямленому, але не натягнутому стані. **12.** Здатність волокна протистояти навантаженню. **13.** Професія працівниці фабрики, де з пряжі отримують тканину. **12.** Волокна рослинного походження, переважно світлого кольору. **14.** Сировина для виготовлення валяних виробів. **15.** Жорсткі і грубі волокна.

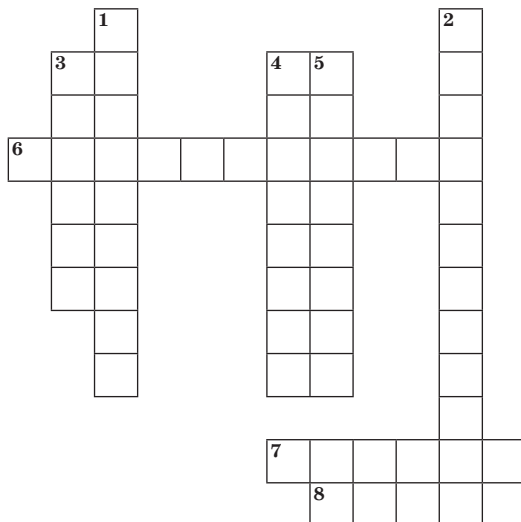
Правильно розгадавши кросворд, у виділеній колонці прочитаєте назву науки про матеріали в певній галузі виробництва.

Відповіді. **1.** Хімічні. **2.** Пряжа. **3.** Ткацтво. **4.** Текстильні. **5.** Саржеве. **6.** Натуральні. **7.** Атласне. **8.** Лавсан. **9.** Зминальність. **10.** Вовна. **11.** Довжина. **12.** Міцність. **13.** Ткачиха. **14.** Вовна. **15.** Коноплі.

АНАГРАМНИЙ КРОСВОРД

Анаграмний кросворд — особливий вид кросворду, який складають зі слів-анаграм. У найпростішому випадку визначення слів відсутні, а замість них подані слова, до яких потрібно знайти слово-анаграму. Слово, яке наведено замість визначення, може бути безглуздою послідовністю літер, до якої потрібно знайти анаграму (наприклад, *ripan* — *panip*), а може бути справжнім словом (*варта* — *трава*).

Кросворд анаграмний

Розгадайте слова, переставивши літери місцями.

По горизонталі:

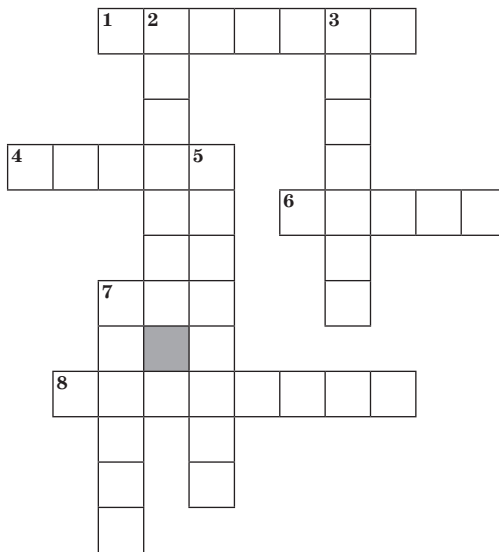
6. Типросолдра. 7. Шуркин. 8. Акйма.

По вертикалі:

3. Тухфар. 1. Ловоканач. 4. Акетрвсе. 5. Теркаска. 2. Одія-іпдкиньл.

Відповіді. 1. Наволочка. 2. Підодіяльник. 3. Фартух. 4. Серветка. 5. Скатерка. 6. Простирadlo. 7. Рушник. 8. Майка.

Кросворд анаграмний

Розгадайте слова, переставивши місцями літери.

По горизонталі:

1. ІЛОВЕЬЦ. 4. АПІРП. 6. МУГАК. 8. СИКОЦЬНЕ.

По вертикалі:

НІЛІАКЙ. 3. РКУЦИЬЛ. 5. ЙСИШЕРНА. 7. ПКАНОК.

Відповіді. 1. Олівець. 2. Лінійка. 3. Циркуль. 4. Папір. 5. Рейсшина. 6. Гумка. 7. Кнопка. 8. Косинець.

СКАНВОРДИ

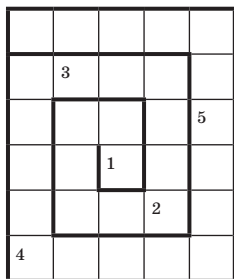
Технологія складання сканвордів складніша. Головне, щоб у клітці з визначеннями їх було не більше двох, причому

найкоротших, а стрілка йшла чітко на сусідню клітку ліворуч — праворуч — униз — угору. Можна розмістити 2–3 фотографії відомих людей. Це дозволяє «залатати» кілька клітин у кутах, де особливо складно підганяти слова одне до одного. Тут, звісно, усе пишуть чітко й коротко.

ЧАЙНВОРДИ

Найлегшими для укладача є чайнворди. Наступне слово просто «чіпляють» за попереднє і починають із його останньої букви. Слід уникати закінчення на м'який знак тощо. «Змійка» чайнворду може бути довільною, але бажано надати їй якогось логічного вигляду, і врахувати, що хоча б в одному місці вона має замикатися — останнє слово має закінчуватися на першу літеру початкового.

Чайнворд

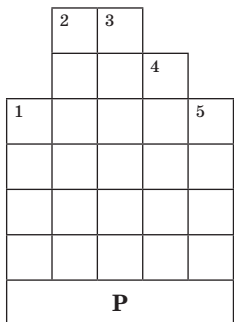
1. Професія людини, яка виготовляє графічну документацію. (*Кресляр*)
2. Довжина, ширина, товщина деталі. (*Розмір*)
3. Половина діаметра. (*Радіус*)
4. Документ, який визначає правила виконання креслень. (*Стандарт*)
5. Одна з розмірних характеристик деталі. (*Товщина*)

ГОЛОВОЛОМКА

Головоломка — завдання, для розв'язання якого потрібна кмітливість, а не спеціальні знання високого рівня.

Розглянемо декілька прикладів головоломок.

Головоломка «Остання літера — Р»

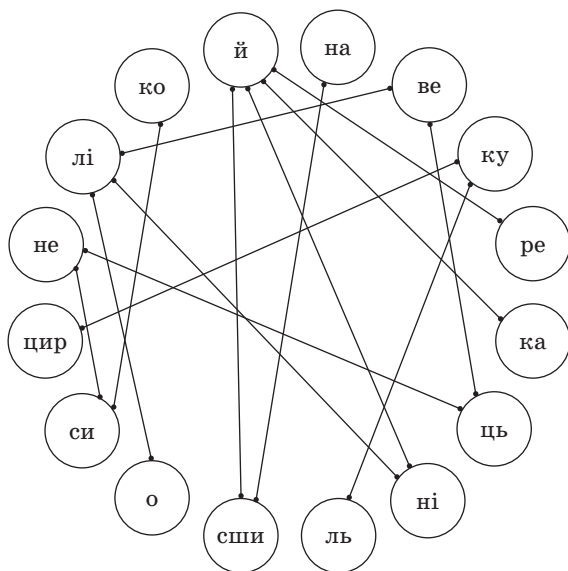

1. Матеріал для креслення.
2. Розмір кола, який позначають знаком Ω .
3. Людина, яка креслить графічні зображення деталей і виробів.
4. Довжина, ширина, товщина деталі.
5. Середина кола.

Відповіді. 1. Папір. 2. Діаметр. 3. Кресляр. 4. Розмір. 5. Центр.

Головоломка «Прочитай назву»

Розпочавши з певної букви або групи букв і прямуючи за лініями, прочитайте назви креслярських інструментів.

Відповіді. Лінійка. Рейсшина. Косинець. Циркуль. Олівець.

Головоломка «Хімічні волокна»

Рухаючись по горизонталі або вертикалі, із сусідніх квадратів-літер можна скласти три слова.

Прочитайте на килимку назви волокон, які належать до хімічних.

Л	С	А	Н	К
А	В	М	И	Р
Е	Н	П	Л	Е
Й	Л	О	Н	Н

Відповіді. Лавсан. Кримплен. Нейлон.

Головоломка «Хід конем»

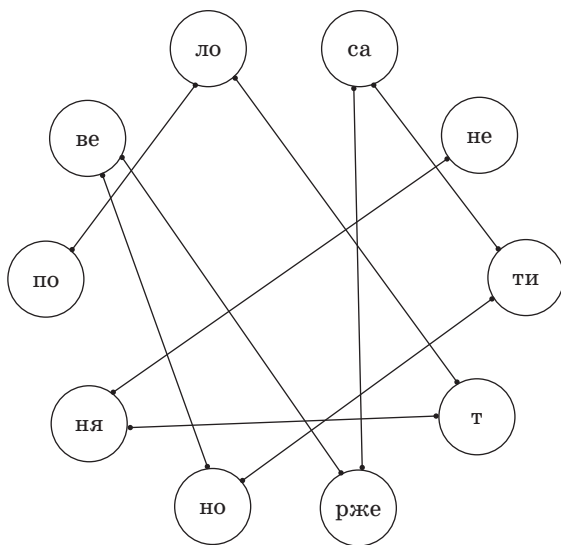
Розпочавши з певної клітинки, обійдіть усе ігрове поле ходом шахового коня. Якщо зробите це правильно, то прочитаєте назву процесу, внаслідок якого із волокон отримують пряжу.

	1	2	3
а	Р	Н	Д
б	І		П
в	Я	Я	Н

Відповідь. Прядіння.

Головоломка «Прочитай назву»

Розпочавши з певної букви або групи букв і прямуючи за лініями, прочитайте назви переплетень.

Відповіді. Саржеве. Сатинове. Полотняне.

Електронні джерела

1. <http://festival.1september.ru/articles/534953/>

РОЗДІЛ II

Організація і планування

Майбутнє має бути
закладене в теперішньому.
Це називається планом,
без нього ніщо в світі не може
бути добрим.

Т. Ліхтенберг

План проведення тижня трудового навчання «Країна ремесел». 5–11 класи

Г. О. Воїтельова*

*Велич усякого ремесла, можливо,
передовсім у тому і полягає, що воно об'єднує людей...*

Антуан де Сент-Екзюпері

Мета: привернути увагу учителів, батьків і учнів загальноосвітньої школи до проблеми відродження національних ремесел, вивчення досвіду роботи місцевих майстрів, дослідження традиційних ремесел свого краю.

Девіз тижня: «Ремесло не коромисло, плечей не відтягне».

У роботі тижня трудового навчання повинні брати участь учні 5–11 класів. Бажано застосовувати наставництво: співпрацю старшокласників з учнями базової школи, учителів і учнів, батьків і учнів. Представлений варіант тижня трудового навчання проводять у вигляді подорожі Країною ремесел. За основу взяті ремесла, які включені до інваріантної складової програми трудового навчання. Кожна школа може зробити доповнення з урахуванням варіативних модулів, яким надано перевагу та традиційних місцевих ремесел. У подорожі мають брати участь усі учні, але бажано за кожну «зупинку» (*день тижня*) призначити відповідальних.

Велике значення для учнів має вибір майбутньої сфери діяльності, професії, тому рекомендуємо під час тижня проводити заходи профорієнтаційного спрямування.

* Г. О. Воїтельова, кандидат пед. наук, доцент кафедри педагогіки і методики технологічної освіти Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра Довженка, м. Глухів.

Якщо тиждень трудового навчання приурочено до певного свята, наприклад, Нового року, Різдва, Масляної та ін., то зміст «живої газети» може вміщувати такі сторінки: історія свята, інформація, як його святкують у різних країнах, національні традиції та обряди, підготовка оселі до свята, традиційні і сучасні страви, сервірування столу та ін. Можна провести конкурс на кращу пісню, вірш.

ПОНЕДІЛОК. ЗУПИНКА «ВЕСЕЛІ КЛАПТИКИ»

Девіз дня: «Добрий початок — половина діла».

ПЛАН ЗАХОДІВ

1. Відкриття тижня трудового навчання.
2. Вивішування «Скарбнички запитань». (*«Скарбничку» вивішують на дошці оголошень для збирання запитань до підсумкового конкурсу та пропозицій щодо організації і змісту тижня трудового навчання на наступний рік.**)
3. Вивішування газети, присвяченої аплікації.
4. Улаштування виставки творчих робіт учнів, учителів, батьків. (*Заповнюють номінацію «Аплікація».*)
5. Проведення відкритого уроку з трудового навчання.
6. Проведення майстер-класу із сучасних чи традиційних для зазначеної місцевості ремесел. (*Проводять місцеві майстри чи старшокласники.*)
7. Фотосесія.
8. Інтерв'ювання.
Відповідальні за зупинку: учні 5-х та 11-х класів.

ВІВТОРОК. ЗУПИНКА «ЧАРІВНЕ ДЕРЕВО»

Девіз дня: «Не місце красить людину, а людина місце».

ПЛАН ЗАХОДІВ

1. Вивішування газети, присвяченої роботі з деревом.
2. Формування виставки творчих робіт. (*Заповнюють номінацію «Дерево».*)
3. Зустріч учнів випускних класів із представниками (*учнями*) місцевих навчальних закладів, або зі студентами (*випускниками минулих років*) з метою проведення профорієнтаційної роботи.

* Скарбнички виконані у вигляді квіток, наприклад, ромашки і волошки. Квітка «Ромашка» символізує обслуговуючу працю, а квітка «Волошка» — технічну працю.

4. Проведення майстер-класу з деревообробки за участю місцевих майстрів чи учнів старших класів.
5. Фотосесія.
6. Інтерв'ювання.
Відповідальні за зупинку: учні 7 класу.

СЕРЕДА. ЗУПИНКА «БАРВИСТА ВИШИВКА»

Девіз дня: «Хто що вміє, те і діє».

ПЛАН ЗАХОДІВ

1. Вивішування газети, присвяченої мистецтву вишивання.
2. Формування виставки творчих робіт. (*Заповнюють номінацію «Вишивка».*)
3. Представлення «Живої газети».
Сторінки «живої газети»:
 - вірші (*пісні*) про вишивку;
 - цікава інформація про вишивку (*історія виникнення інструментів, пристосувань, технік вишивання тощо*);
 - бліцтурнір (*доповнити речення, знайти пару, тощо*);
 - можливості використання вишивки як елементу оздоблення чи виготовлення самостійного виробу (*у вигляді презентації, театралізованого представлення тощо*);
 - маленькі вишиті дрібнички до тематичних свят.
4. Проведення майстер-класу (*нетрадиційні чи забуті техніки вишивання*) за участю місцевих майстрів чи учнів старших класів.
5. Фотосесія.
6. Інтерв'ювання.
Відповідальні за зупинку: учні 6 та 1-х класів.

ЧЕТВЕР. ЗУПИНКА

«НИТКОВЕ ТА МЕТАЛЕВЕ МЕРЕЖИВО»

Девіз дня: «Не святі горшки ліплять, а прості люди».

ПЛАН ЗАХОДІВ

1. Вивішування газети, присвяченої в'язанню та виготовленню виробів із металу.
2. Формування виставки творчих робіт. (*Заповнюють номінацію «В'язання», «Метал».*)
3. Проведення відкритого уроку з трудового навчання.
4. Представлення і захист творчих проєктів, виконаних у поточному році.

5. Проведення майстер-класу з в'язання та роботи з металом за участю місцевих майстрів чи учнів старших класів.
6. Фотосесія.
7. Інтерв'ювання.
Відповідальні за зупинку: учні 9-х класів.

П'ЯТНИЦЯ. ЗУПИНКА «ЧАРІВНА ГОЛКА»

Девіз дня: «Недарма говориться, що діло майстра боїться».

ПЛАН ЗАХОДІВ

1. Вивішування газети, присвяченої пошиттю швейних виробів.
2. Формування виставки творчих робіт. (*Заповнюють номінацію «Швейні вироби».*)
3. Театралізована виставка «Ситцевий бал» (*можливі варіанти: дефіле швейних виробів, театр моди тощо.*)
4. Оцінювання представлених на виставці робіт. Визначення переможців за кожною номінацією (*див. додаток.*)
5. Конкурс-відбір найцікавіших завдань, пропозицій (*аналіз матеріалів «скарбничок».*)
6. Фотосесія.
7. Інтерв'ювання.
Відповідальні за зупинку: учні 8-го класу.

СУБОТА. ПІДСУМОК

Девіз дня: «Чесне діло роби сміло!».

ПЛАН ЗАХОДІВ

1. Конкурс газет.
2. Театралізований конкурс «На безлюдному острові» за кращими завданнями зі скарбничок. (*Змагаються різновікові команди, наприклад, 5 та 11 класи, 6 та 10 класи, 7–8 класи тощо.*)
3. Круглий стіл «Ремесла нашого краю». Представлення результатів роботи пошукових груп.
4. Загальна виставка творчих робіт.
5. Фотоколаж тижня за результатами фотосесій.
6. Представлення результатів інтерв'ювання учнів, учителів, батьків (*радіогазета, стінна газета та ін.*).
7. Закриття тижня трудового навчання. Підбиття підсумків, вручення нагород.
Відповідальні за зупинку: учні 10–11-х класів (*див. додаток.*)

ДОДАТОК

Бланк для оцінювання виставкових робіт

№ з/п	Номінація	Учень	Учитель	Учень-батьки
5–6 класи				
1	Аплікація			
2	Дерево			
3	Вишивка			
4	В'язання			
5	Метал			
6	Швейні вироби			
7	Альтернативні техніки			
7–9 класи				
1	Аплікація			
2	Дерево			
3	Вишивка			
4	В'язання			
5	Метал			
6	Швейні вироби			
7	Альтернативні техніки			
10–11 класи				
1	Аплікація			
2	Дерево			
3	Вишивка			
4	В'язання			
5	Метал			
6	Швейні вироби			
7	Альтернативні техніки			

Орієнтовний план організації проведення тижня трудового навчання. 5–11 класи

О. М. Гаврилюк*

*Педагогічна ідея —
це повітря, у якому розправляє
крила педагогічна творчість.*

 В. Сухомлинський

Тиждень трудового навчання слід проводити щорічно в цікавій, доступній, захопливій формі з урахуванням усіх принципів організації проведення таких масових виховних заходів. Проведення тижня трудового навчання викликає в учнів цікавість, захоплення, ініціативу, адже вони мають змогу детальніше ознайомитися як із технологіями минулого (*народні вишивки, різьблення, ткацтво, ліплення*), так і з сучасними технологіями (*вишивка бісером*), виробництвом та технічними досягненнями в різних галузях (*діти обирають самостійно*).

Крім того, такі заходи дають змогу кожному учневі само-реалізуватися, випробувати себе в різних конкурсах, змаганнях, познайомитися ближче зі справжніми майстрами своїх справ (*зустрічі, майстер-класи*), ознайомитися з новою літературою, відеоматеріалами, а також презентувати свої вироби на виставках, обмінятися досвідом.

З метою координації дій створюють штаб з організації проведення тижня трудового навчання, який очолює заступник директора з виховної роботи, а до його складу залучають учителів трудового навчання, членів учнівського комітету, активних гуртківців і просто небайдужих, ініціативних учнів.

Члени штабу заздалегідь ведуть активну роз'яснювальну роботу про умови, порядок проведення, зміст і тематику заходів. Щотижня на засіданні штабу вони коригують свої дії. Остаточний скоригований план організації проведення заходу по-детально розробляється вчителями, обговорюється на розширеному засіданні штабу й учкому та затверджується директором школи.

* О. М. Гаврилюк*, учитель технологій I категорії Великомочульської ЗОШ I–III ступенів, автор понад 30 наукових праць, Теплицький р-н, Вінницька обл.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ТИЖНЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

День перший — інформаційний _____

*Люди разом можуть здійснити те,
що не в змозі зробити самотужки;
єднання умів і рук, концентрація їхніх сил
може стати майже всемогутньою.*

 Д. Уебстер

1. Повідомлення на загальношкільній лінійці про початок тижня трудового навчання та його програму. (Зачитують наказ директора.)
2. Вивішування стінгазет, плакатів інформаційного характеру з планами проведення тематичних заходів у режимі тижня, вікторинами, ребусами, кросвордами на тему «Зроби сам».
3. Розміщення скриньки для відповідей на запитання вікторин, кросвордів.
4. Бесіди по класах.
5. Конкурс фотопрезентацій класів на тему трудової діяльності.
6. Обирання журі для оцінки учнівських проєктів.

Виконавці: вчителі трудового навчання, класоводи, учні школи.

День другий — творчий _____

*Творчість — особливий вид
діяльності, вона в собі
містить задоволення.*

 С. Моем

1. Організація та облаштування загальношкільної виставки учнівських проєктів з трудового навчання. Розміщення експонатів за «класним» принципом.

Відповідальні: вчителі трудового навчання і класоводи.

2. Виставка творчих робіт майстра народної вишивки _____ та тематична зустріч її з учнями (обслуговуюча праця).

Відповідальна: вчителька обслуговуючої праці.

3. Тематична зустріч з майстром технічної творчості _____ (для дітей, які вибирають технічну працю).

Відповідальний: учитель технічної праці.

День третій — пошуковий —————○

*Творчість — це не розкіш для обраних,
а загальна біологічна потреба,
інколи не усвідомлена нами.*

 Г. Іванов

1. Огляд виставки учнівських робіт учнями та вчителями, батьками.
2. Відповіді на запитання вікторин, кросвордів, ребусів.
3. Обмін досвідом між учнями.
4. Майстер-клас «Сервірування святкового столу».
5. Визначення кращих учнівських проєктів.

Відповідальні: вчителі трудового навчання.

День четвертий — ігровий —————○

*Людина грає тільки тоді,
коли вона людина в повному
розумінні слова, і вона буває цілком
людиною лише тоді, коли грає.*

 Ф. Шиллер

1. Конкурс дівчат різних вікових груп (1–4, 5–8, 9–11 класи) під гаслом «Сучасна панянка вміє робити все».

Відповідальна: вчителька обслуговуючої праці.

2. Конкурс юнаків різних вікових груп (1–4, 5–8, 9–11 класи) під девізом «Живеш у селі — будь господарем у дворі».

Відповідальний: учитель технічної праці.

3. Проведення брейн-рингу на тему «Моя майбутня професія» між учнівськими командами 9–11 класів.

Відповідальні: вчителі трудового навчання.

День п'ятий — святковий —————○

*Оцінювання творчості завжди
драматичне і суперечливе.*

 П. Лернер

1. Перегляд тематичних відеофільмів з тематики трудового навчання.
 2. Ознайомлення з тематичним підбором нових періодичних видань з трудового навчання.
 3. Підбиття підсумків з усіх заходів, визначення кращих у різних номінаціях. Визначення переможців та розподіл нагород.
- Відповідальні:** вчителі трудового навчання, журівська колегія.

День шостий — вітання (наступний понеділок) —————○

Свято — це спроба зовнішньої радості проникнути всередину, а внутрішньої — виплеснутися назовні.

 В. Кротов

На загальношкільній лінійці оголошують наказ директора, у якому підбивають підсумки проведення тижня трудового навчання, визначають переможців і вручають нагороди.

Тиждень трудового навчання. Організація конкурсу «Ми шукаємо ідеї». 5–11 класи

М. Л. Пелагейченко*

Ідея — це насіння: завдяки праці воно проростає...

 Детьоф

1-Й ДЕНЬ. ЗАПУСК КОНКУРСУ. УСТАНОВЧА КОНФЕРЕНЦІЯ ДЛЯ УЧАСНИКІВ

» Частина 1. Пояснення сутності конкурсу

Брифінг з учителями трудового навчання «Що розуміти під поняттям ідея?»

Ведучий брифінгу. Ми шукаємо нові, оригінальні ідеї з різних галузей знань. Упродовж тижня трудового навчання вам треба взяти участь у конкурсі, де головне — самобутність, творчість, креативність, нестандартний погляд на звичайні речі. По закінченню конкурсу найкращі ваші задуми будуть розміщені на сайті школи.

✎ Учні запитують, уточнюють в учителів сутність поняття «ідея».

Ключові визначення, на яких учителі будують свої пояснення

-
- ☒ **Ідея** — форма відображення певних закономірних зв'язків та відношень, спрямованих на перетворення зовнішнього світу.
 - ☒ **Ідея** — думка про щось, міркування з приводу чогось, погляд на щось.

» Частина 2. Розподіл на секції

Учням пропонують перелік секцій, за якими закріплені активні школярі та вчитель.

* **М. Л. Пелагейченко**, кандидат пед. наук, доцент кафедри теорії та методики технологічної та професійної освіти Бердянського державного педагогічного університету, Запорізька обл.

Секція 1. «Ми удосконалюємо наше шкільне життя»

Проблеми

- Як провести перерву в школі цікаво та корисно?
- Робоче місце учня в класі — комфорт, особистий простір, ефективність навчання.
- Шкільний одяг ХХІ століття.
- Яку їжу має вживати школяр на перерві, щоб вона була корисною та сприяла активній навчальній діяльності?
- Який рюкзак потрібен учню 9 класу?

Секція 2. «Ми змінимо світ»

Проблеми

- Який виріб із деревини може «об'єднувати» дітей із різних країн?
- Що можуть зробити учні нашої школи для подолання продуктової кризи в світі?
- Які вироби зроблять життя людей щасливішим?
- Що допоможе людині бути не агресивною?
- Як подолати незнання людей особливостей різних національних культур світу?

Секція 3. «Ми шукаємо нові рецепти приготування страв»

Розробка незвичайних бутербродів у вигляді тварин (*варіанти: крокодил, зебра, слон, черепаха, акула, білка тощо*) для делегатів наукового семінару з питань захисту тварин.

Дидактичний матеріал для пошуку нових ідей

Таблиця 2

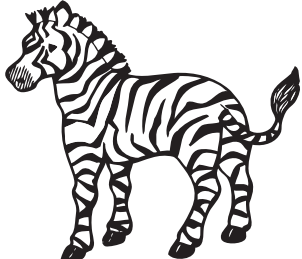
Дослідження наявних «бутербродів-тварин»

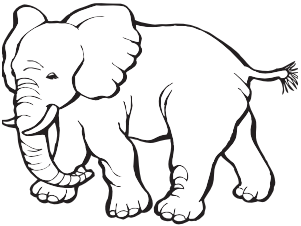
	Назва тварини. Інгредієнти	Аналіз бутерброду	Елементи
			Голова _____ Тулуб _____ Ноги _____

	Назва тварини. Інгредієнти	Аналіз бутерброду	Елементи
			Очі _____ Вуха _____ Ніс _____
			Голова _____ Шия _____ Хвіст _____ Ноги _____

Таблиця 3

Складання нового бутерброду

Тварина, яку повинен нагадувати бутерброд	Ескіз бутерброду	Інгредієнти бутерброду
		
		

Тварина, яку повинен нагадувати бутерброд	Ескіз бутерброду	Інгредієнти бутерброду
		

Проблеми

- Який повинен бути бутерброд до зустрічі однокласників для обговорення мультфільму «Льодовиковий період»?
- Сніданок з моркви. Нові страви.
- Корисна страва швидкого приготування.
- Страва з картоплі для всієї родини.

2–3-Й ДНІ. РОБОТА В СЕКЦІЯХ

Обговорення. Формулювання завдань. Визначення джерел інформації.

4-Й ДЕНЬ. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА

Проведення експериментів. Підготовка презентаційних матеріалів.

5-Й ДЕНЬ. ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Виступи учнів. Нагородження учасників. Розміщення найкращих ідей учнів на сайті школи.

Організація і планування

Л. Г. Деркачова*

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ТИЖНЯ ХУДОЖНЬО- ЕСТЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН «ПАЛІТРА ТВОРЧОСТІ»

Майстерність — універсальна мова.

 Р. Фрінн

Час проведення	Місце проведення	Захід	Класи
Понеділок			
1-й урок	Класні кімнати	Відкриття тижня. Інтерактивний театр «Богині мистецтва» сповіщає про відкриття тижня	1–11
1-й урок	Хол 1-й поверх	Гра-квест «Місто Майстрів» (див. додаток)	5, 6
1-й урок	Актова зала	Презентація професій «Калейдоскоп професій»	9–11
2-га, 3-тя, 4-та перерви	Хол	Персональні виставки та майстер-класи з декоративно-ужиткового мистецтва	Охочі
Вівторок			
Протягом дня	Хол	Виставка дитячих малюнків «Весняні фантазії»	5-7
Протягом дня	Хол 2-й поверх	Відгадування кросвордів «У світі фарб та кольорів»	Охочі
2-ий, 4-ий уроки	Подвір'я школи	Конкурс малюнків на асфальті «Куточок рідної домівки»	5
3-й урок	Актова зала	Виховна гра «Слабка ланка»	8
Середа			
Протягом дня	Хол	Відгадування кросвордів	Охочі

* Л. Г. Деркачова, учитель обслуговуючої праці вищої категорії, учитель-методист НВК «ДНЗ ЗОШ І–ІІІ ст. № 56-гімназія», м. Херсон.

Час проведення	Місце проведення	Захід	Класи
2 урок	Актова зала	Виховна гра «Наші руки не для скуки»	7
3-тя, 4-та перерви	Хол	Виставка-ярмарок з декоративно-ужиткового мистецтва «Креативне рукоділля»	1–11
7-й урок	Актова зала	Показ мод «Весна 2014» (одяг із нетрадиційних матеріалів)	9–11
Четвер			
1-й, 3-й уроки	Класні кімнати	Гра-презентація «Кулінарна абетка»	8
2-га, 3-тя, 4-та перерви	Хол	Виставка-продаж кулінарних виробів «Смачного!»	1–11
2-га, 3-тя, 4-та перерви	Хол	Фотовиставка улюблених страв	1–11
7-й урок	Хол, їдальня, майстерні	Майстер-класи: «Карвінг», «Догляд за обличчям та волосами», «Художнє плетіння косичок», «Розпис нігтів», «Виготовлення виробів з деревини», «Зав'язування краваток»	9-11
П'ятниця			
Протягом дня	Хол	Конкурс газет «У світі музики»	5–11
Протягом дня	Хол	Музикальні загадки	5,6
2-га, 3-тя перерви	Хол	Показ музичних відеоказок «Класний мюзикл»	7–11
5-й урок	Актова зала (працівники філармонії)	Музичні портрети (композитори різних епох)	7,8

Час проведення	Місце проведення	Захід	Класи
Понеділок			
1-й урок	Актова зала	Підбиття підсумків тижня художньо-естетичних дисциплін (відеозвіт, нагородження переможців)	5–11 (декілька представників від класу)

ДОДАТОК

► Гра-квест «Місто Майстрів»

Виховний захід гру-квест «Місто Майстрів» рекомендовано організовувати під час проведення тижня художньо-естетичних дисциплін. Особливість цієї гри в тому, що вона дає змогу залучити дітей декількох класів одночасно.

Мета заходу:

- закріпити знання учнів із трудового навчання, музики, образотворчого мистецтва;
- розвивати активність, швидкість мислення, увагу;
- виховувати повагу до мистецтва, почуття дружби, згуртованість, відповідальність.
- формувати уявлення дітей о різних професіях.

Час: 45 хвилин.

Група: учні 5–6 класів.

Правила проведення гри

Для проведення гри заздалегідь готують декілька станцій. Це можуть бути: вулиця «Швейна», перевулок «Столярний», проспект «Художників», площа «Музична». Їх розташовують на відстані одна від одної. У зимовий час гру можна проводити в холі школи, в теплу пору року — на подвір'ї. Біля кожної станції є екскурсовод. Це може бути вчитель або учень старших класів. Кожен клас перед початком гри отримує маршрутний лист, де вказана послідовність його руху по місту Майстрів. Екскурсоводи заздалегідь готують завдання для своєї станції. Час зупинки класу на кожній станції близько 10 хвилин. За сигналом класи

переходять на другу станцію згідно маршрутного листа. За час гри кожен клас має обійти всі станції. На кожній зупинці клас заробляє певну кількість балів, яку екскурсовод проставляє в маршрутному листі. По закінченню гри класи здають свої маршрутні листи для підбиття підсумків гри.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

Вступне слово. Діти, сьогодні ви відвідаєте незвичайне місто! Там мешкають справжні знавці своєї справи. У цьому місті Майстрів на вас чекають цікаві пригоди та веселі випробування. Сподіваємось, що ви не забули взяти з собою «багаж» знань та вмінь. Ми бажаємо вам успіхів та приємної подорожі!

Орієнтовний перелік завдань

Вулиця «Швейна»

1. Конкурс загадок на тему «Виготовлення швейних виробів».
2. Конкурс прислів'я про працю. Учні пропонують завершити прислів'я або приказку про працю.
3. Конкурс «Зав'яжи вузлик». Запрошують усіх охочих. Вони отримують нитку, на якій необхідно зав'язати вузлик. Оцінюють швидкість та якість роботи.

Провулок «Столярний»

1. Конкурс загадок на тему «Виготовлення виробів з деревини».
2. Конкурс «Музей забутих речей». Учні показують якусь річ. Необхідно визначити, людині якої професії вона належить. Наприклад: рубанок — столяр, шпульний ковпачок — швачка, п'яльці — вишивальниця.
3. Конкурс «Забий цвях». Запрошують охочих. Учні повинні забити цвях у дерев'яну дощечку. Оцінюють швидкість та якість роботи.

Проспект «Художників»

1. Конкурс загадок на тему «Образотворче мистецтво».
2. Конкурс «Я художників всіх знаю». Учні показують репродукції відомих картин, вони мають визначити назву картини та її автора.
3. Конкурс «Намалюй із заплющеними очима». Запрошують охочих. Учні зав'язують хусткою очі та пропонують на аркуші або асфальті (*якщо захід проходить на подвір'ї*) виконати нескладний малюнок (*сонечко, квітку*). Оцінюють якість роботи.

Площа «Музична»

1. Конкурс загадок на тему «Музичне мистецтво».
2. Конкурс ребусів. Учні мають розгадати, які музичні інструменти заховані в ребусах.
3. Конкурс «Відгадай мелодію». Звучить мелодія. Учням повинні проспівати декілька строк з цієї пісні і визначити її назву.

Підбиття підсумків гри**ДОДАТОК**

Місто Майстрів				
Клас _____				
Назва станції	Вулиця «Швейна»	Провулок «Столярний»	Площа «Музична»	Проспект «Художників»
Кількість балів				
Відповідальний екскурсовод _____				

Організація тижня трудового навчання у 5–6 класах

О. В. Васильєва*
Ніхто не робиться майстром, не тренуючись у майстерності.
Ян Коменський
ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ТИЖНЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ**» 1-й день. Понеділок**

1. Розгадування кросвордів, чайнвордів
2. Гра «Ерудит»

* **О. В. Васильєва**, учитель трудового навчання, практичний психолог, спеціаліст, Родинська ЗОШ І–ІІІ ступенів № 35, м. Красноармійськ, Донецька обл.

►► 2-й день. Вівторок

1. Розгадування головоломок, ребусів
2. Гра «Докажи слівце»

►► 3-й день. Среда

1. Виставка творчих робіт
2. Виставка літератури з рукоділля

►► 4-й день. Четвер

1. Виставка кулінарних газет і літератури з кулінарії
2. Розпродаж кулінарних виробів
3. Робота творчої майстерні протягом усіх перерв

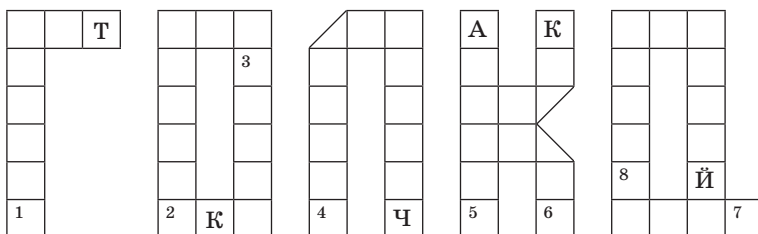
►► 5-й день. П'ятниця

1. Виставка конкурс малюнків із прислів'ями й приказками про працю
2. Конкурсна розважальна програма «Домосіди» (5-6 клас)

ДОДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ТИЖНЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

► Кросворди з теми «Технологія виготовлення вишитих виробів»

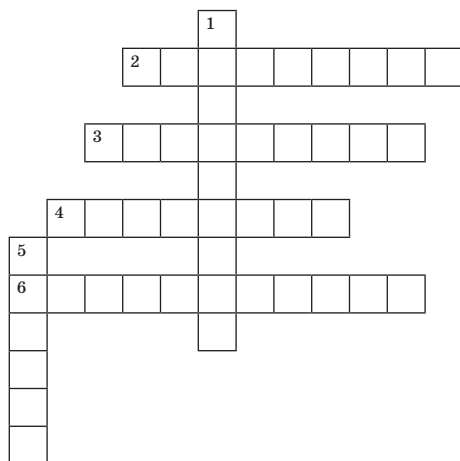
►► Чайнворд

1. Тканина для пошиття одягу, який будуть оздоблювати вишивкою. 2. Пристрій, який використовують, щоб запобігти проколу пальця. 3. Шов, який використовують для підшивання країв виробу, оздоблюють одяг і предмети побуту. 4. Пристрій, за допомогою якого затягують нитку в голку. 5. Використовують для копіювання рисунка. 6. «Простий тамбур». 7. Тканина для килимків, диванних подушок, які будуть оздоблювати вишивкою. 8. Різновид шва «козлик».

Відповіді: 1. Маркізет. 2. Наперсток. 3. Козлик. 4. Нитков'ягувач. 5. Калька. 6. Ланцюжок. 7. Сукно. 8. Оксамитовий.

► Кросворд «Шви вишивання»

По горизонталі: 2. Шов, який використовують для обметування петель швейного виробу та зрізів тканини. 3. Шов, назва якого походить від спеціальних круглих п'ялец. 4. Різновид «петельного» шва. 6. Шов «козлик», виконаний різнокольоровими нитками у декілька рядків.

По вертикалі: 1. Шов, що складається з ряду косих стібків, які щільно прилягають один до одного. 5. Шов, який з лицьового боку утворений рядом перехрещених стібків.

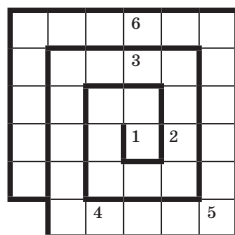
Відповіді

По горизонталі: 2. Петельний. 3. Тамбурний. 4. Крайовий. 6. Оксамитовий.

По вертикалі: 1. Стебловий. 5. Козлик.

► Кросворди з теми «Технологія виготовлення в'язаних виробів»

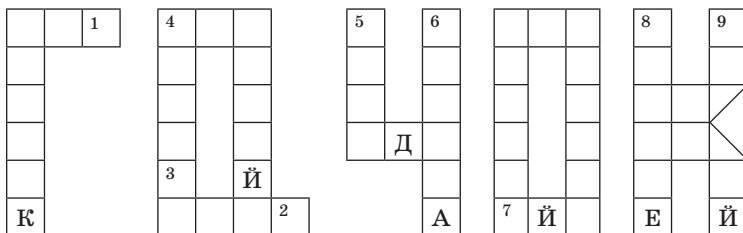
► Чайворд

1. Найпростіший елемент будь-якого узору. 2. Країна, у якій у VII–IX ст. було знайдено в'язаний багатоколірний виріб. 3. В'язаний виріб. 4. Нитки для в'язання. 5. Елемент узору, який є з накидом, з двома накидами, схрещений. 6. Вид гачка залежно від матеріалу, із якого він виготовлений.

Відповіді: 1. Ланцюжок. 2. Каїр. 3. Рукавиці. 4. Ірис. 5. Стовпчик. 6. Кістяний.

► Чайнворд

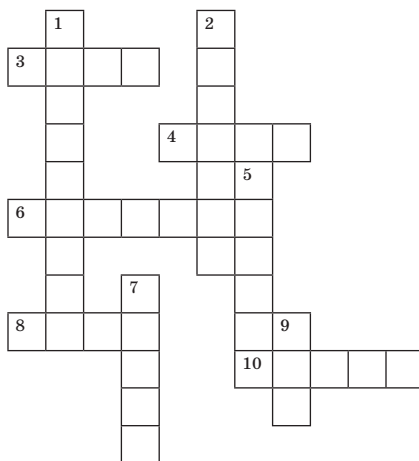

1. Найпростіший елемент узору. 2. В'язаний гачком виріб. 3. Частина гачка. 4. Узор. 5. Елемент в'язання, який використовують для того, щоб збільшити висоту стовпчика. 6. Верхній одяг, для оздоблення якого використовують філейні узори. 7. Узор. 8. Нитки для в'язання гачком. 9. Узор, основою якого є квадрат.

Відповіді: 1. Ланцюжок. 2. Светр. 3. Ручка. 4. Ажурний. 5. Накид. 6. Блузка. 7. Орнаментальний. 8. Муліне. 9. Філейний.

► Кросворди з теми «Основи техніки»

► Кросворд

По вертикалі: 2. Графічний документ тимчасового користування, виконаний від руки без використання креслярських інструментів. 4. Креслярське приладдя. 5. Розмір кола, який позначають латинською літерою *R*. 7. Креслярське приладдя яке використовують для проведення ліній.

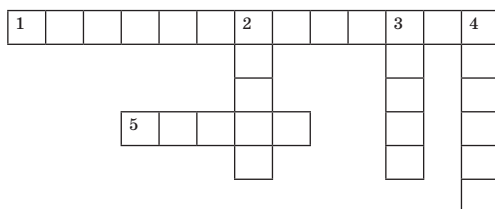
Відповіді

По горизонталі: 1. Креслення. 3. Розмір. 6. Готовальня. 8. Діаметр. 9. Масштаб.

По вертикалі: 2. Ескіз. 4. Лінійка. 5. Радіус. 7. Олівець.

► Кросворди з теми «Робота на швейному устаткуванні»

► Кросворд

По горизонталі: 1. Подає нитку голці, човникові, зтягує стібок та скидає нитку з бобіни чи котушки для отримання наступного стібка. 5. Притискає матеріал до голкової пластини і рейки, сприяючи переміщенню його на довжину стібка.

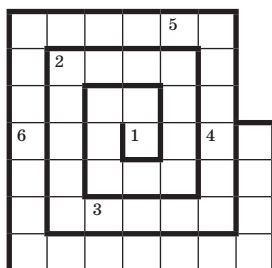
По вертикалі: 2. Служить для переміщення матеріалів на довжину стібка. 3. Призначена для проколювання матеріалів проведення через них верхньої нитки та утворення петлі з цієї нитки. 4. Захоплює петлю голки, розширяє її, обводить навколо шпульки, здійснює переплетення верхньої та нижньої ниток.

Відповіді

По горизонталі: 1. Ниткопритягач. 5. Лапка.

По вертикалі: 2. Рейка. 3. Голка. 4. Човник.

► Кросворд

1. Подає нитку голці, човникові, затягує стібок та скидає нитку з бобіни чи катушки для отримання наступного стібка. 2. Захоплює петлю голки, розширяє її, обводить навколо шпульки, здійснює переплетення верхньої та нижньої ниток. 3. Частина швейної машини, яку утворює платформа і рукав. 4. Права частина рукава. 5. Шпульний... 6. ...пружина.

Відповіді: 1. Ниткопритягач. 2. Човник. 3. Корпус. 4. Стояк. 5. Ковпачок. 6. Компенсаційна.

► Гра «Ерудит»

Правила гри

- У грі беруть участь усі охочі.
- Кожен учасник вибирає тему й призовий сектор з таблиці.
- За правильну відповідь гравець одержує солодкий приз відповідно сектора. (10 балів — жувальна гумка; 20 балів — цукерка; 30 балів — чупа-чупс; 40 балів — міні-рулет; 50 балів — шоколадка).

Відповідь приймають і враховують до _____. Відповідь класти у скриньку на першому поверсі. Результати будуть вивішені _____ біля кабінету № ____.

Особиста гігієна	Вишивання	Харчування	Матеріалознавство	Обробка тканини
10	10	10	10	10
20	20	20	20	20
30	30	30	30	30
40	40	40	40	40
50	50	50	50	50

Питання

► Тема «Особиста гігієна»

10 балів	Це необхідно приймати перед сном щодня, а в спеку — вранці і ввечері
20 балів	Як часто рекомендується мити голову?
30 балів	Для попередження хвороб зубів рекомендується використовувати зубні пасти, що містять цей елемент

40 балів	Цей засіб може справді служити профілактикою карієсу, однак надмірне його вживання приводить до перенапруження слинних залоз, залоз шлунку й кишечника
50 балів	Як інакше називають флос, використовуваний для чищення зубів?

► Тема «Вишивання»

10 балів	Назва інструмента, використовуваного під час вишивання
20 балів	Які шви належать до найпростіших?
30 балів	Назвіть види гладі
40 балів	Що означає «бродери»?
50 балів	Назвіть вид ажурної вишивки

► Тема «Харчування»

10 балів	У яких одиницях вимірюють енергетичну цінність їжі?
20 балів	Здатність організму протистояти дії ушкоджувальних факторів, захисна реакція організму
30 балів	Понад половина енергетичних потреб організму покривається за рахунок цих речовин, що є в їжі
40 балів	Назвіть основні принципи раціонального харчування
50 балів	Саме ці фрукти входять до десяти найкорисніших для людини продуктів

► Тема «Матеріалознавство»

10 балів	Поперечні нитки в тканині
20 балів	Як називають процес одержання тканини?
30 балів	Які є волокна?
40 балів	Яка тварина є основним виробником вовняного волокна?
50 балів	Здатність волокон поглинати вологу з навколишнього середовища

► Тема «Обробка тканини»

10 балів	Місце з'єднання двох або декількох шарів матеріалів
----------	---

20 балів	Інструмент, яким намічають лінії для фігурних оздоблювальних рядків
30 балів	З'єднання двох деталей по овальному контуру
40 балів	Одяг, що опирається на конструктивний пояс талії
50 балів	Метод художньої обробки тканини, заснований на звареному з'єднанні деталей

Відповіді

► Тема «Особиста гігієна»

- 10 балів. *(Душ)*
- 20 балів. *(У міру забруднення, але не рідше, ніж раз у десять днів)*
- 30 балів. *(Фтор)*
- 40 балів. *(Жувальна гумка)*
- 50 балів. *(Зубна нитка)*

► Тема «Вишивання»

- 10 балів. *(П'яльці)*
- 20 балів. *(«Уперед голку», «уперед голку двічі», «за голку», «тамбурний»)*
- 30 балів. *(«Однобічна», «двохстороння», «вузликова»)*
- 40 балів. *(Англійська гладь або дірочки)*
- 50 балів. *(«Ришельє»)*

► Тема «Харчування»

- 10 балів. *(Калорія)*
- 20 балів. *(Імунітет)*
- 30 балів. *(Вуглеводи)*
- 40 балів. *(Регулярність, дрібність і розмаїтість харчування)*
- 50 балів. *(Абрикоси й персики, а також цитрусові)*

► Тема «Матеріалознавство»

- 10 балів. *(Нитки утку)*
- 20 балів. *(Ткацтво)*
- 30 балів. *(Натуральні й хімічні)*
- 40 балів. *(Вівця)*
- 50 балів. *(Гігроскопічність)*

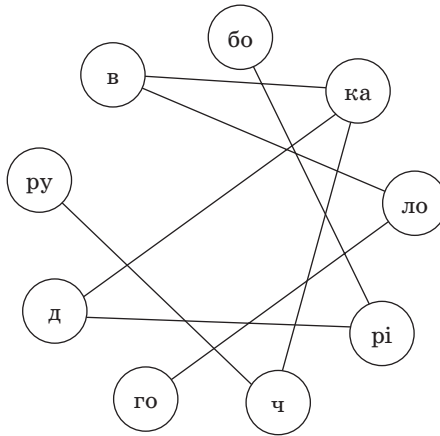
► Тема «Обробка тканини»

- 10 балів. *(Шов)*

- 20 балів (Лекало)
- 30 балів. (Ушивання)
- 40 балів. (Поясна)
- 50 балів. (Гільюшування)

► Головоломка

Розпочавши з певної букви або групи букв та прямуючи лініями, прочитайте назви основних частин гачка.

Відповіді. Головка, борідка, ручка.

► Игра «Доскажи словечко»

Варіант 1

1. Воля и труд (*дивные всходы дают*).
2. Не потрудиться, так и хлеба (*не добьётся*).
3. Кто хорошо трудится, тому есть чем (*хвалиться*).
4. Труд человека кормит, а (*лень портит*).
5. Кто трудится, тот и (*пользуется*).
6. Без труда нет (*добра*).
7. Встанешь пораньше — (*шагнёшь подальше*).
8. Где работа, там и густо, а в ленивом доме (*пусто*).
9. Кто любит прохладжаться, тому (*в хвосте остаются*).
10. Дитя любит ласку, а (*станок смазку*).
11. Всякий дом хозяином (*хорош*).
12. Обед не в обед, как (*хозяина нет*).
13. Хозяин в дому, что (*медведь в бору*), хозяйшкa в дому — что (*оладышек в меду*).
14. Каков приход, таков и (*расход*).

15. Шире себя жить — *(добра не нажить)*.

Варіант 2

1. Не одяг прикрашає людину, *(а добрі справи)*.
2. Де руки й охота, там скоро *(робота)*.
3. Бджола мала, а й та *(працює)*.
4. Щоб рибку з'їсти, треба *(у воду лізти)*.
5. Ремесло не коромисло, *(плеч не відтягне)*.
6. Кінець діло *(хвалить)*.
7. Не голка шие, а *(руки)*.
8. Поспішиш — *(людей насмішиш)*.
9. Терпіння і труд усе *(претруть)*.
10. Під лежачий камінь вода *(не тече)*.
11. Не святі горшки *(ліплять)*.
12. Не кайся рано встати, а кайся *(довго спати)*.
13. Попрацюй влітку, відпочинеш *(взимку)*.
14. Ремесло крізь хліб *(знайде)*.
15. Без ума не затешеш і *(клина)*.

**КОНКУРСНА
РОЗВАЖАЛЬНА ПРОГРАМА «ДОМОСІДИ!».
5–6 КЛАСИ**

Ведучий. Добрий день, дорогі друзі! Ви присутні на ігровій розважальній програмі «Домосіди!», у якій будуть змагатися дві команди дівчат 5 та 6 класу.

А судитиме їхній виступ компетентне журі в складі...

Отже, ми починаємо! **1-й конкурс «Девіз».**

Наші милі дівчата!
Вам без справи не бувати!
Ми попросимо вас зараз
Нам девізи зачитати.

Максимальна кількість балів — 5.

✎ Команди проголошують девізи.

Ведучий. Журі оцінило злагодженість команди, чіткість і виразність сказаних девізів. *(Журі оголошує результати.)*

Отже, **2-й конкурс «Розминка».**

Народ усе в житті примічає,
Потім прислів'я складає,

А ваше завдання для мудреця.

Складіть прислів'я ви до кінця.

До початку прислів'я підберіть кінець. Хто впорався, підніміть руку. Журі оцінює правильність складених прислів'їв і швидкість. За правильне прислів'я — 1 бал, 1 бал додається за швидкість.

Варіант 1

Труд человека кормит,	а лень портит
Семь раз отмерь,	один отрежь
Длинная нитка —	ленивая швея
Без труда не вытащишь	и рыбку из пруда

Варіант 2

Діло майстра	величає
Праця чоловіка годує,	а лінь марнує
Маленька праця краща	за велике безділля
Хочеш їсти калачі,	не сиди на печі
Без труда	нема плода
Як дбаєш,	так і маєш
Як ручки зароблять,	так ніжки і сходять
Під лежачий камінь	вода не тече

Ж Журі оголошує результати.

Ведучий. **3-й конкурс — «Чай із трав».** Вашим домашнім завданням було приготувати трав'яний чай, розповісти про його цілющі властивості, представити журі.

Ж Команди пригощають чаєм журі.

Ведучий. 4-й конкурс — конкурс капітанів «Так чи ні?»

Кожний виграти зможе,
Нехай удача вам допоможе!

Ж По черзі ставлять учасникам питання, на які вони дають відповідь — «так» або «ні». За правильну відповідь — 1 бал.

Запитання

1. Техніка вишивання може містити цілу низку вишивальних швів, яких в українській народній вишивці відомо понад сто. (Так)

2. На темні, блискучі та ворсові тканини рисунок переводять за допомогою непрозорого паперу. (*Ні*)
3. Вишиті блузки виготовляють із тонких тканин: батисту, маркізету, креп-жоржету, крепдешину. (*Так*)
4. У вишиванні застосовують спеціальну тканину — канву різної густоти. (*Так*)
5. Для вишивання найчастіше використовують муліне, ірис, лялі, штапельні, шовкові, шерстяні та синтетичні нитки. (*Так*)
6. Інколи вишивають нитками, витягнутими з тканини або кольорової тасьми. (*Так*)
7. Усі нитки перед вишиванням треба перевірити на міцність фарбування. (*Так*)
8. Нитки перед роботою можна протерти воском — вони стануть міцнішими. (*Так*)
9. Для вишивання й штопання випускають спеціальні голки із загнутим і розплесканим вістрям, для зшивання грубих тканин — великі голки з великими отворами. (*Ні*)
10. Затягувати нитку в голку можна вручну або за допомогою спеціального пристрою — нитковдівача. (*Так*)

Журі оголошує результати.

Ведучий. З давніх-давен жінки України носять хустки. Цей головний убір (*шматок тканини чи полотна*) обов'язково доповнював народний жіночий костюм. Заміжні жінки надягали хустки поверх головних уборів, дівчата — безпосередньо на голову. Носили хустку й чоловіки, пов'язуючи її на шию. Хустки можуть доповнити діловий костюм, прикрасити вечірнє плаття, зігріти холодного дня. Це не тільки головний убір. З однієї, двох або декількох хусток можна зробити спідницю, блузку або навіть костюм.

Щоб на славу нам сьогодні відпочити,
Ми продовжимо цікавий наш шлях.
Треба в руки вам хусточки зараз взяти
І скоріше форму їм додати.

Отже, наш **5-й конкурс — «Модельєр»**. З хусток наші юні майстрині, проявивши фантазію й кмітливість, повинні створити сучасні оригінальні костюми.

Журі звучить музика. Слово журі.

Ведучий. А зараз дівчата покажуть музичний номер. **6-й конкурс — «Витівниці»**.

— Поки журі підбиватиме підсумки цього конкурсу, ви повинні пофантазувати у складанні візерунка для сорочки. Наш **7-й конкурс «Найгарніша сорочка»**.

Вам по плечу будь-яка справа!
 І якщо тільки захочете,
 На сорочці — білій-білій
 Кольоровий ви світ зобразите!

— Ваше завдання — скласти візерунок на сорочці з паперу за допомогою вирізаних з кольорового паперу кружків, квіток, зірок, смужок. Найвищий бал за цей останній конкурс — 5.

✎ Команди створюють візерунок.

✎ Журі оцінює результати.

Табличка для журі

Конкурсна розважальна програма «Домосіди!»

	1-й конкурс	2-й конкурс	3-й конкурс	4-й конкурс	5-й конкурс	6-й конкурс	7-й конкурс
5 клас							
6 клас							

Ведучий

Ми перевіряли вас на славу.
 І переможці по праву
 Похвал гідні. І нагороди
 Командам вручити ми раді.

✎ Нагородження переможців.

ДОДАТОК

Запрошення на конкурс

Шановна _____ !

Запрошуємо вас узяти участь в ролі журі у конкурсній розважальній програмі «Домосіди!» (дівчата 5–6 класи), яка відбудеться _____ року о _____ в _____ .

Дуже сподіваємося, що ви приймете наше запрошення.

Учитель трудового навчання _____
 та учениці 5–6 класу.

Форма для заповнення відповідей

1. Прізвище, ім'я, по батькові _____

2. Клас _____
3. Назва завдання (*кросворд, чайнворд, гра та ін.*) _____

4. Тема _____
5. Відповідь за порядком _____

Електронні джерела

1. <http://petryk.com.ua/прислів'я-про-працю.html>
2. <http://tvory.com.ua/pr6.htm>

**Організація та проведення
тижня трудового навчання в школі. 5–9 класи**

О. М. Петришин*

Учитель — це той же вчений, але у своїй особливій лабораторії, де він, всебічно вивчаючи учнів, невпинно творить, щоденно веде пошуки найдосконаліших методів проектування долі і душ людських.

Б. Патон

Однією зі складових діяльності вчителя трудового навчання є проведення позаурочної роботи з учнями. У цьому контексті найбільш яскраво проявити свої фахові здібності наставник може під час проведення предметного тижня. Основним завданням учителя

* **О. М. Петришин**, учитель трудового навчання вищої категорії, учитель-методист, керівник гуртка «Різьблення по дереву», ЗОШ І–ІІ ст., с. Остапівців, Зборівський р-н, Тернопільська обл.

є не лише навчання конкретних трудових операцій, але й підготовка учнів до життя, формування таких цінностей особистості, які допоможуть школяреві стати успішним у виборі й проходженні свого життєвого шляху.

Під час проведення тижня трудового навчання вчитель має можливість формувати ключові компетентності:

- соціальну (*вміння робити вибір, приймати рішення, брати відповідальність, безконфліктно співіснувати*);
- комунікативну (*вміння спілкуватися*);
- інформаційну (*вміння знаходити, опрацьовувати й використовувати інформацію з різних джерел*);
- компетентність самоосвіти та саморозвитку (*готовність і потреба навчатися протягом усього життя*);
- компетентність продуктивної, творчої діяльності (*готовність та потреба у творчості*).

Існує багато варіантів планування проведення тижнів трудового навчання, проте іноді їхнє змістове наповнення занадто перенасичене як для учнів (*вони повинні встигати опановувати програмовий матеріал, готувати домашні завдання, відпочивати...*), так і для вчителя. Отож передусім прагнучи провести реальний та універсальний з точки зору втілення його у практику, предметний тиждень, пропонуємо комплекс заходів, які б сприяли вирішенню завдань предмета «Трудове навчання».

Тиждень трудового навчання має стати додатковим мотиваційним чинником для підвищення рівня якості знань учнів із предмета, створити передумови для активної участі в предметній олімпіаді та сприяти залученню учнів до гурткової роботи.

Власний досвід організації предметних тижнів виявив, що найбільш оптимальним часом його проведення є останній тиждень напередодні Дня вчителя:

- 1) до цього періоду учні вже встигають адаптуватись до навчальної діяльності — захід не створить їм проблем, а, навпаки, підштовхуватиме до участі, праці та творчості;
- 2) у зв'язку із завершенням збору сільськогосподарських культур батьки вже не залучають до польових робіт школярів, в учнів зменшується додаткове навантаження — з'являється більше вільного часу;
- 3) чи не головним чинником є те, що після Дня вчителя починаються предметні олімпіади. Під час проведення тижня трудового навчання можна виявити лідерські та дизайнерські здібності дітей, оцінити рівень їхніх знань, умінь та навичок, здатність до логічного мислення та оперативного реагування на ситуацію в умовах змагань.

Мета:

- **навчальна:** повторити, узагальнити та систематизувати знання учнів, здобуті на уроках трудового навчання;
- **розвивальна:** розвивати логічне й аналітичне мислення, просторову уяву, конструкторські здібності та навички, моторику рухів;
- **виховна:** формувати позитивне ставлення школярів до трудової діяльності, вміння працювати в команді, пробуджувати почуття прекрасного шляхом залучення до творчої діяльності, викликати бажання наслідувати лідерів, виховувати точність, старанність та охайність.

ОГОЛОШЕННЯ

Із _____ по _____
відбудеться

**ТИЖДЕНЬ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ
ДЛЯ УЧНІВ 5–9 КЛАСІВ****» План проведення тижня**

- _____ . День перший — конкурсний
- _____ . День другий — інтелектуальний
- _____ . День третій — проектний
- _____ . День четвертий — міні-проектний
- _____ . День п'ятий — виставковий

Детальна інформація буде наведена в шкільній стінгазеті та на шкільному сайті.

Переможці конкурсів будуть нагороджені призами.

 Оргкомітет

ПЕРШИЙ ДЕНЬ — КОНКУРСНИЙ**ПЛАН ЗАХОДІВ****1 Проведення загальношкільної лінійки**

- Повідомлення плану роботи проведення тижня трудового навчання в школі (див. оголошення).

2 Конкретизація завдань для учнів, які братимуть участь у змаганнях

- Ознайомлення учнів зі змістом конкурсу ерудитів, вимогами до конкурсу проєктів.
- Повідомлення умов конкурсу міні-проєктів «Моє захоплення», умов конкурсу стінгазет.
- Ознайомлення з вимогами до виробів для виставки учнівських робіт. Надання інформації про спонсорську підтримку та нагородження переможців.
- Визначення складу журі.

3 Проведення першого конкурсного дня

ПЕРЕБІГ КОНКУРСУ

Вибір учасників команд

Ведучий. Доброго дня! Сьогодні ми зібралися тут, щоб визначити, хто ж із вас майстер на всі руки! Для проведення конкурсу необхідно вибрати по п'ять учасників із двох команд. Вони візьмуть участь у 6 конкурсах.

Для вибору учасників конкурсу учням пропонують запитання. Учні 5 класу піднімаються із місць у залі. Учасником першої команди стає той учень, який швидше підняв руку і правильно відповів на перше запитання. У другу команду потрапляє той п'ятикласник, що правильно відповів на друге запитання. Коли відповідає шостий клас, то учень, що дає першу правильну відповідь потрапляє у другу команду, другий — у першу.

Контрольні запитання

5 клас

1. ДВП — це... (*деревоволокниста плита*).
2. Твердість — це... (*здатність матеріалу чинити опір проникненню в нього іншого твердішого тіла*).

6 клас

1. Шаблон призначений... (*для розмічання значної кількості однакових деталей*).
2. Сплав — це... (*змішування двох або більше розплавлених металів чи металів із неметалами*).

7 клас

1. Сандвіч — це... (*закритий бутерброд*).
2. Корозія металу — це... (*руйнування металу під дією факторів навколишнього середовища*).

8 клас

1. Для чорнової обробки деревини на токарному верстаті використовують різець — (рейер).
2. Дошка — це... (пиломатеріал завтовшки близько 100 мм і завширшки понад подвійну товщину).

9 клас

1. Меню — це... (перелік страв і напоїв, поданих до столу).
2. Електричні запобіжники призначені... (для автоматичного розмикання електричного кола у разі його перенавантаження або короткого замикання).

Ведучий. Зустрічайте учасників нашого конкурсу.

- Ж Представляють учасників, оголошують назви команд («Шипи» і «Вушка»). Відповідні таблички ставлять на їхніх столах.

Відгадування загадок

Кожна правильна відповідь — 1 бал.

- Тонка, одновуха, гостра. (Голка)
- З цього відерця не можна води напиться. (Наперсток)
- Два кінці, два кільця, посередині цвях. (Ножиці)
- Сам худий, а голова з пуд. (Молоток)
- Гостра, як голка, а шити не годиться. (Шило)
- Сам в кімнаті, а голова на вулиці. (Цвях)
- Швидко гризе, дрібно жує,
Сама ковтає, хто відгадає? (Пилка)
- Скручений, зв'язаний,
По кімнаті танцює. (Віник)
- Залізний ніс, дерев'яний хвіст. (Лопата)
- Ні колода, ні пень —
Лежить цілий день,
Не копає, не косить,
А їсти просить. (Ледар)

Конкурс прислів'їв і приказок «Закінчи речення»

Кожна правильна відповідь — 1 бал.

- Гірко поробиш, ... (солодко з'їси).
- Потрудися, побігай, а тоді ... (вже й обідай).
- Хочеш їсти калачі, не ... (сиди на печі).
- Чого навчишся, того ... (за плечима не носити).
- Очам страшно, а ... (руки зроблять).
- Взявся за гуж, не кажи ... (що не дуж).
- Важко тому жити, хто ... (від роботи біжить).
- Як сіно косять, то ... (дощу не просять).
- Хто дбає, той ... (має).

Конкурс-гра «Хто більше?»

У конкурсі беруть участь по два учні від команди.

Завдання: за 2 хвилини написати найбільше назв інструментів чоловічого роду.

За кожен назву інструменту команда отримує 1 бал.

✎ Звучить весела музика.

Пісенний конкурс

Завдання: заспівати почергово куплет із пісні, у якій згадано про дерево якої-небудь породи або кущ.

За кожен проспіваний куплет команда отримує 1 бал.

Конкурс «Руками та розумом»

Номінація «Мистецтво приготування відкритих бутербродів»

Конкурс оцінюється в 15 балів.

Набір продуктів: хліб, масло, майонез, ковбаса варена, сир голландський, зелена цибуля, петрушка, перець, помідор, оливки, горошок.

✎ У конкурсі беруть участь чотири учні команди. Звучить весела музика.

Номінація «Майстерність»

Конкурс оцінюється в 5 балів.

Завдання: вирівнювання цвяхів (2 штуки 80 мм довжини) і забивання їх у дерев'яний брусок розміром 50×50×200 мм.

Ураховують швидкість вирівнювання і забивання цвяхів у брусок.

✎ Кмітливі учні забивають цвяхи у торець бруска, полегшуючи завдання. У конкурсі бере участь один учень від команди. (Звучить весела музика.)

Веселі задачі та загадки

Кожна правильна відповідь — 1 бал.

- Найдобріший у світі привид із моторчиком. (*Карлсон*)
- Скільки горошин може ввійти в один стакан? (*Жодної, бо вони не ходять.*)
- Що спільного між черевиком і рубанком? (*Носок, п'ятка, подошва*)
- Червоного перцю — 30 горошин, чорного перцю — 15 горошин, гвоздики — 12 штук, лаврового листка — 7 листків. А в чому? (*У 1 грамі*)
- Сидить на підвіконні кіт: лапи, як у кота, вуха як у кота, хвіст, як у кота, але не кіт. (*Кішка*)
- Як знайти минулорічний сніг? (*Вийти на вулицю в новорічну ніч.*)

- У якому випадку шестеро дітей, дві собаки і четверо дорослих, сховавшись під однією парасолькою, не зможуть? (*Якщо не падатиме дощ.*)
- На яке питання ніхто і ніколи не зможе дати позитивну відповідь? (*«Ти спиш?»*)
- Куди йде курча, переходячи через дорогу? (*На другий бік*)
- Із якого посуду не можна нічого з'їсти? (*Із порожнього*)

4 Підбиття підсумків, відзначення переможців

ДРУГИЙ ДЕНЬ — ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ

Умови конкурсу

1. Брати участь у конкурсі можуть команди (*по три учасники*) учнів 8–9 класів.
2. Пояснення умов та інші організаційні питання можна з'ясувати відповідно до тематики задачі у вчителя трудового навчання або фізики.
3. За грамотну, охайно виконану відповідь на будь-яку із задач нараховують відповідну кількість балів. Незалежно від оцінки завдання чи задачі учням 8-го класу додають один бал. Оцінюють кожну задачу певною кількістю балів (*10, 15, 20*), залежно від складності задачі. За відповіді, виконані неохайно, з помилками, брудно, журі зніматиме відповідну кількість балів або не зараховуватиме їх зовсім. Найвищу оцінку дістає та команда, яка грамотніше оформила свої відповіді.
4. Оцінювання здійснює колегія (*учителі математики, фізики, хімії, трудового навчання, образотворчого мистецтва*).
5. Відповіді і розв'язання завдань підвищеного рівня складності будуть оголошені після закінчення конкурсу.
6. Результати конкурсу та нагородження проводять на шкільній лінійці і висвітлюють у шкільній стінгазеті, на шкільному сайті.

Цікаві задачі

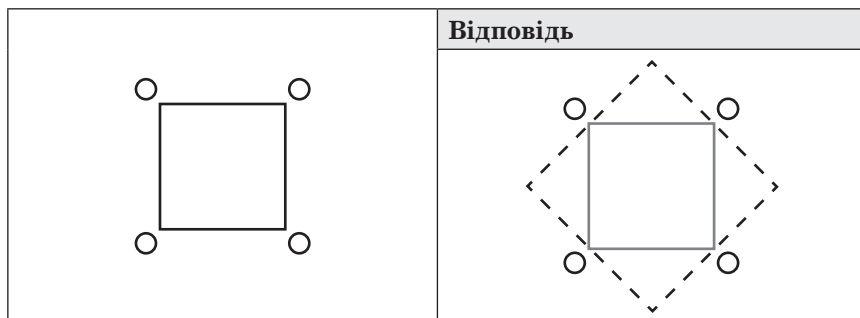
► Задача 1

Як перевірити, чи правильний прямий кут у столярного кутника?

Відповідь. Необхідно взяти дошку із рівною базовою стороною. Провести довільну лінію. Повернути колодку кутника на 180 градусів і простежити, чи суміщається його лінійка із нанесеною лінією.

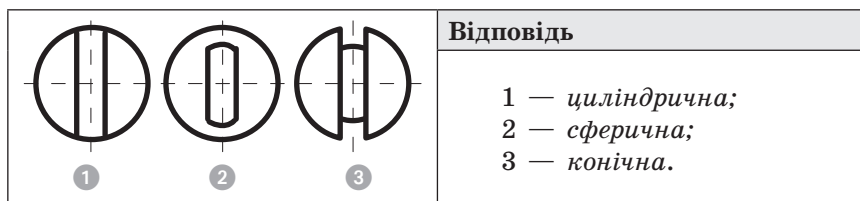
► Задача 2

Площу ставка квадратної форми зі старими деревами по ку-
тах треба збільшити вдвічі, зберігаючи дерева і квадратну форму
ставка. Як це зробити? Дерева при цьому не повинні стояти у воді.

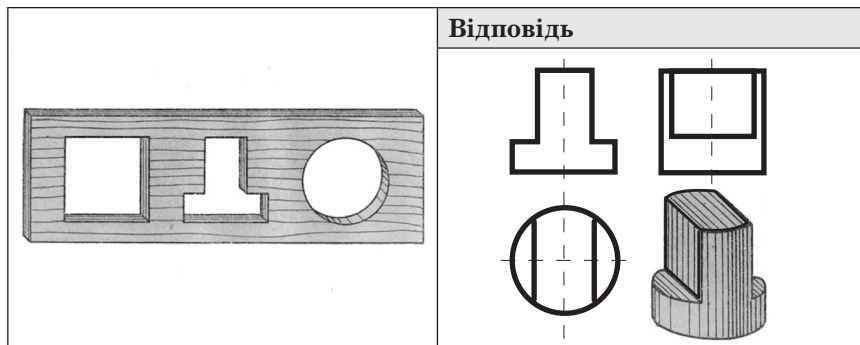
► Задача 3

Дано проєкції головок гвинтів. Визначте, яка з цих головок
має циліндричну, конічну і сферичну форму.

► Задача 4

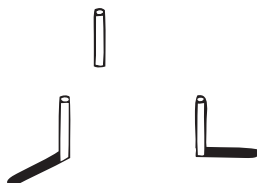
У планці виконано три отвори. Побудуйте технічний рисунок
і три види (спереду, зверху і зліва) деталі, яка без зазорів перекриє
будь-який із трьох отворів і пройде через кожен із них.

Завдання із застосуванням елементів нарисної геометрії

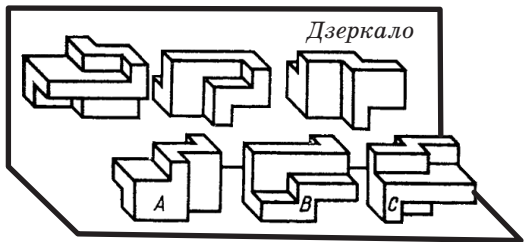
► Задача 1

На рисунку зображено два стовпи та їхні тіні на землі. Знайдіть положення джерела світла (*лампочки*), зобразивши його точкою з основою (*стовпом*). Побудуйте тінь третього стовпа.

	<table><tr><th>Відповідь</th></tr><tr><td></td></tr></table>	Відповідь	
Відповідь			

► Задача 2

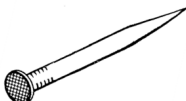
Три моделі *A*, *B* і *C* розміщені перед дзеркалом. Їхнє відображення допомагає нам скласти загальне уявлення про форму кожної. Роздивіться їх уважно і скажіть, які дві моделі з трьох однакові.

	<table><tr><th>Відповідь</th></tr><tr><td>Однакові моделі <i>A</i> і <i>B</i></td></tr></table>	Відповідь	Однакові моделі <i>A</i> і <i>B</i>
Відповідь			
Однакові моделі <i>A</i> і <i>B</i>			

Задачі з конструкторським змістом

► Задача 1

Чому на головці цвяха зроблено об'ємний рисунок у вигляді сітки, а під головкою кілька рисок?

	<table><tr><th>Відповідь</th></tr><tr><td>Рисунок у вигляді сітки на головці цвяха зроблено для того, щоб перешкодити зісковзуванню молотка під час удару. Риски під головкою цвяха — це сліди зубців машини, яка затискує дріт під час виготовлення головки</td></tr></table>	Відповідь	Рисунок у вигляді сітки на головці цвяха зроблено для того, щоб перешкодити зісковзуванню молотка під час удару. Риски під головкою цвяха — це сліди зубців машини, яка затискує дріт під час виготовлення головки
Відповідь			
Рисунок у вигляді сітки на головці цвяха зроблено для того, щоб перешкодити зісковзуванню молотка під час удару. Риски під головкою цвяха — це сліди зубців машини, яка затискує дріт під час виготовлення головки			

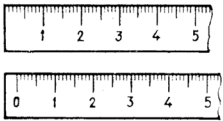
» Задача 2

Чому не рекомендовано забивати шурупи молотком, як цвяхи?

Відповідь. Шуруп, завдяки гвинтовій формі, чинить зусилля на стягування з'єднаних поверхонь заготовок. Забитий же шуруп такого «стягувального» ефекту не дасть, тому значною мірою зменшиться міцність з'єднання. Окрім того, закручений шуруп, за необхідності, можна легко викрутити і повторно закрутити. Коли він забитий — це зробити досить непросто.

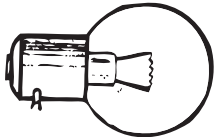
» Задача 3

Яка з двох лінійок, зображених на рисунку, дерев'яна, а яка металева?

	Відповідь
	Стальні лінійки зазвичай застосовують для вимірювання деталей на виробництві. Такі вимірювання вимагають, щоб початок шкали збігався з її торцевою гранню. Якщо лінійка дерев'яна, то її торцева грань швидко спрацьовується. Тому початок шкали треба відділяти від торця. Крім того, дерев'яною лінійкою користуються здебільшого під час креслення. Відкладати розміри зручніше, коли початок шкали не збігається з торцем. Отже, перша лінійка стальна, а друга дерев'яна

» Задача 4

Чому електролампи транспортних машин мають цоколь із штирками, а не різьбою, як у звичайних електроламп?

	Відповідь
	Під час вібрації різьбове з'єднання може саморозкручуватись, а штиркове з'єднання з пружиною забезпечує контакт без різьби

» Задача 5

Скляні банки (і півлітрові, і літрові, і трьохлітрові, і навіть на 9 літрів) роблять з шийками одного розміру. Чи випадково це?

Відповідь. Однакові горловини потребують однакового розміру кришок. Це, безперечно, зручно і для населення, і для заводів, що тарують продукцію в банки зазвичай різної ємкості

» Задача 6

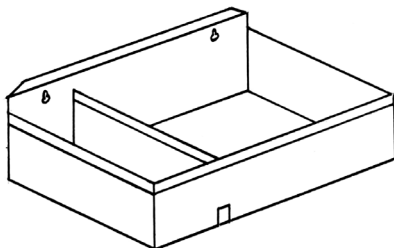
Чому на дні чайного і столового посуду зроблено виступаючий обідок, на який спирається чашка, блюдце, тарілка? Чому ці опорні поверхні не роблять рівними?

Відповідь

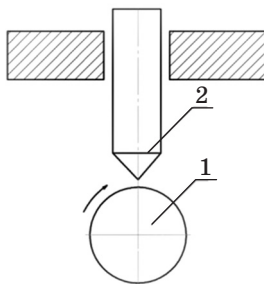
Щоб предмет із плоским дном був стійким, потрібно дуже точно і ретельно обробити цю площину. Якби це і вдалося зробити (*що взагалі важко й дорого*), маленька крихта хліба, що випадково може потрапити між дном посуду і поверхнею стола, одразу ж порушить цю стійкість. Кільцевий виступ на дні посуду запобігає цим незручностям

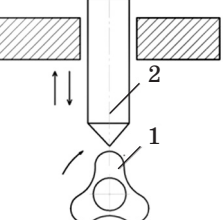
» Задача 7

Із дахової сталі для потреб школи необхідно виготовити коробочки для ганчірки та крейди. Запропонуйте свій варіант макету коробочки з картону формату А4.

Відповідь**» Задача 8**

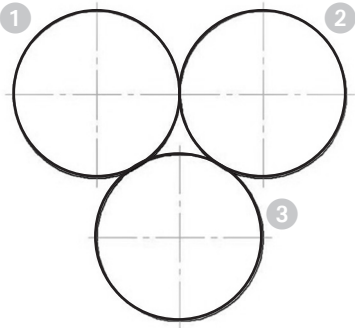
Запропонуйте нескладний пристрій, який за один оберт вала 1 відхиляв би стержень 2 угору тричі. Зобразіть вашу відповідь графічно.

	<table><tr><th>Відповідь</th></tr><tr><td>Для того щоб вал 1 під час обертання відхиляв стержень 2 угору тричі, необхідно виготовити його із трьома концентрично розміщеними виступами-кулачками</td></tr></table>	Відповідь	Для того щоб вал 1 під час обертання відхиляв стержень 2 угору тричі, необхідно виготовити його із трьома концентрично розміщеними виступами-кулачками
Відповідь			
Для того щоб вал 1 під час обертання відхиляв стержень 2 угору тричі, необхідно виготовити його із трьома концентрично розміщеними виступами-кулачками			

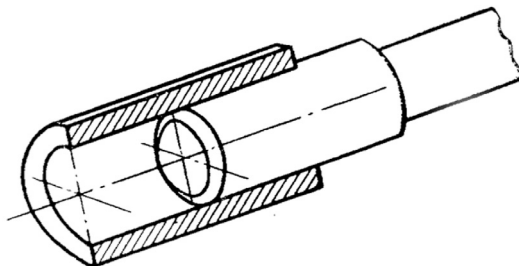
» Задача 9

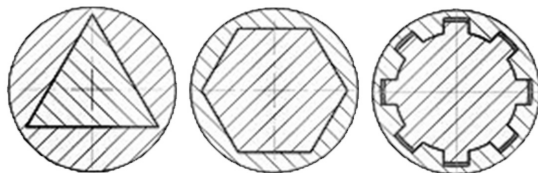
Вал 1 ведучий, а вали 2 і 3 входять у фрикційне зачеплення з валом 1 і є веденими. Укажіть на рисунку, у який бік обертаються вали 2 і 3, якщо вал 1 буде обертатися ліворуч. Чи будуть вали обертатися взагалі?

	<table><tr><th>Відповідь</th></tr><tr><td>Вали не будуть обертатися взагалі</td></tr></table>	Відповідь	Вали не будуть обертатися взагалі
Відповідь			
Вали не будуть обертатися взагалі			

» Задача 10

Якої форми мають бути спряжувані поверхні втулки і циліндра, щоб забезпечити поступальний рух циліндра відносно втулки без прокручування? Скільки може бути форм? Яка з них найпоширеніша? Яка найтехнологічніша, тобто яку легше виготовити?

Відповідь

Форм може бути досить багато.

На рисунках 1–3 наведено деякі із варіантів, що забезпечують поступальний рух циліндра відносно втулки без прокручування, проте найпоширеніше тришліцьове з'єднання. Третій варіант також є найбільш технологічним — його легко виготовити на фрезерному верстаті

» Задача 11

На барабан намотується канат, що має певне навантаження. Як сконструювати автоматичне гальмо, щоб під час відпускання ручок барабан не обертався в зворотному напрямі під дією вантажу?

	Відповідь	
		Щоб під час відпускання ручок барабан не обертався в зворотному напрямі — в ролі автоматичного гальма слід використати храповий механізм

ТРЕТІЙ ДЕНЬ — ПРОЕКТНИЙ**Умови конкурсу**

1. Конкурс проводять третього дня тижня трудового навчання.
2. Брати участь у конкурсі можуть команди учнів 6–9 класів.
3. Кількість учасників у команді — три учні.
4. Команди формують учні одного класу за бажанням.
5. Кількість команд необмежена.

6. Для виготовлення виробу надано час — три астрономічні години. Із них для розробки конструкції надано 1 год 30 хв.
7. Під час роботи заборонено користуватися мобільним телефоном.
8. Результати проектування учнів оцінюють максимально в 70 балів.
9. Захист проекту оцінюють максимально в 10 балів.
10. Незалежно від загальної оцінки проектів учням 8-го класу додають 2 бали, учням 7-го класу — 4, а учням 6-го класу — 6 балів.
11. Оцінювання здійснює колегія (*учителі математики, фізики, трудового навчання, образотворчого мистецтва*).
12. Презентація і захист проектів проходить згідно плану після виконання конкурсних завдань і триває в кожній команді не більше 5 хвилин. Учні демонструють свої вироби, технологічні картки та іншу документацію, використану для виготовлення виробу, відповідають на запитання.
13. Пояснення умов та інші організаційні питання можна з'ясувати у вчителя трудового навчання.
14. Результати конкурсу та нагородження проводять на шкільній лінійці і висвітлені у шкільній стінгазеті, на шкільному сайті. Результати проектування учні демонструють на виставці, яку влаштовують п'ятого дня тижня трудового навчання.

Методична порада. Умови конкурсу проектів повинні бути вивішені за 7–10 днів до проведення конкурсу за планом:

Учні (*за бажанням*), демонструючи свої вироби, технологічні картки та іншу документацію, використану для виготовлення виробу, здійснюють захист свого творчого проекту за планом:

1. Виконання графічного зображення виробу (*клаузура*).
 2. Обґрунтування вибору об'єкта проектування.
 3. Технологія виготовлення виробу.
 4. Вибір матеріалів, інструментів і обладнання.
 5. Ескізи шаблонів деталей.
 6. Висновки.
- Під час виготовлення наступного аналогічного об'єкту у технології виготовлення я змінив би _____.
 - Під час виконання технологічних операцій виникали труднощі _____.

✎ Речення заздалегідь написані на дошці.

Методична порада. План захисту творчих проектів розміщують на дошці оголошень разом з умовами за 7–10 днів до проведення конкурсу.

ЧЕТВЕРТИЙ ДЕНЬ — МІНІ-ПРОЕКТНИЙ

❶ Конкурс стінгазет

Умови конкурсу

1. Брати участь у конкурсах можуть команди учнів 5–9 класів.
2. Кількість учасників у команді: три.
3. Команди формують учні одного класу за бажанням.
4. Кількість команд необмежена.
5. Пояснення умов та інші організаційні питання можна з'ясувати у вчителя трудового навчання.
6. Максимально конкурс стінгазет оцінюють у 50 балів.
7. Незалежно від загальної оцінки конкурсу учням 8-го класу додають 1 бал, учням 7-го класу — 2, учням 6-го класу — 3, учням 5-го класу — 4 бали.
8. Оцінювання здійснює колегія (*учителі математики, фізики, трудового навчання, образотворчого мистецтва*).
9. Презентація і захист стінгазет повинна тривати в кожній команді не більше 5 хвилин.
10. Результати конкурсу та нагородження проводять на шкільній лінійці і висвітлюють у шкільній стінгазеті, на шкільному сайті.
11. Роботи команд демонструватимуть під час наступного виставкового дня.

❷ Конкурс міні-проектів «Моє захоплення»

Умови конкурсу

1. Брати участь у конкурсі можуть учні 5–9 класів індивідуально.
2. Кількість учасників необмежена.
3. Основне завдання конкурсанти — репрезентація власного хобі за орієнтовним планом.
4. Можливий показ презентацій, відеороликів, фото, пристосувань, що допомагають реалізації хобі.
5. Пояснення умов та інші організаційні питання можна з'ясувати у вчителя трудового навчання.
6. Максимально конкурс міні-проектів оцінюють у 60 балів.
7. Незалежно від загальної оцінки конкурсу, учням 8-го класу додають 1 бал, учням 7-го класу — 2, учням 6-го класу — 3, учням 5-го класу — 4 бали.
8. Оцінювання здійснює колегія (*учителі математики, фізики, трудового навчання, образотворчого мистецтва*).
9. Презентація і захист міні-проектів повинні тривати в кожного учня не більше 15 хвилин.

10. Результати конкурсу та нагородження проводять на шкільній лінійці і висвітлюють у шкільній стінгазеті, на шкільному сайті.

Орієнтовний план репрезентації власного хобі

1. Час та чинники, що сприяли зацікавленню цим захопленням.
2. Демонстрування свого хобі (*виробів, колекцій, здібностей...*).
3. Користь твого хобі для тебе та інших людей.
4. Чи може бути твоє хобі твоєю професією?

П'ЯТИЙ ДЕНЬ — ВИСТАВКОВИЙ

П'ятого дня тижня влаштовують виставку новинок науково-технічної літератури, робіт з конкурсу стінгазет, виставляють окремий стенд із виробами, виготовленими під час проектного дня та пояснювальних записок до них.

На виставку запрошують батьків та пресу.

Умови конкурсу

1. Брати участь у конкурсі можуть учні 5–9 класів.
2. Кількість учасників необмежена.
3. Персональна виставка повинна бути оформлена в межах однієї парти.
4. На виставці можуть бути представлені проекти окремого учня, виготовлені на уроках трудового навчання, гуртковій роботі, вдома.
5. Пояснення умов та інші організаційні питання можна з'ясувати у вчителя трудового навчання.
6. Максимально якість виготовлення експонатів оцінюють у 50 балів.
7. Незалежно від загальної оцінки конкурсу учням 8-го класу додають 1 бал, учням 7-го класу — 2, учням 6-го класу — 3, учням 5-го класу — 4 бали.
8. Під час оцінювання братимуть до уваги дизайнерські рішення щодо естетичного оформлення власної виставки (*максимальна оцінка — 3 бали*).
9. Презентація і захист персональної виставки повинні тривати в кожного учня не більше 7 хвилин (*максимальна оцінка — 3 бали*).
10. Оцінювання здійснює колегія (*учителі математики, фізики, трудового навчання, образотворчого мистецтва*).
11. Результати конкурсу та нагородження проводять на шкільній лінійці і висвітлюють у шкільній стінгазеті, на шкільному сайті.

Коментар автора. Заключний виставковий день збігся зі святковим концертом до Дня вчителя — тож прийшли батьки, ветерани освітянської ниви. Тому виставка учнівських робіт була дуже актуальною та показала творчі здобутки дітей і роботу вчителя. Кращі учасники та команди тижня трудового навчання в урочистій обстановці в присутності батьків та інших гостей були нагороджені грамотами та подарунками.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Яценюк О.* Конкурс кмітливих / О. Яценюк // Трудове навчання. — 2011. — № 11. — С. 56–66.
2. *Приказки та прислів'я про працю* [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://vislovi.org.ua/prikazki-temi/9-pracja.html?start=7>

РОЗДІЛ III

Матеріали для проведення предметного тижня

Позакласні заходи

Дитячий стан душі проходить
через усе наше життя — саме
воно спонукає нас шукати сенс
життя, шукати Бога.

В. Леви

Рольова гра «У королівстві інструментів». 5–6 класи

Д. М. Крамаренко*

*Ігри — наслідування серйозної діяльності.
І навіть дещо значно більше і цінніше.*

Я. Корчак

Мета:

- **навчальна:** ознайомити учнів з інструментами (*напилками*), їхньою будовою; особливостями і прийомами різання й обпилювання металу; навчити учнів отримувати інформацію про технічні інструменти з додаткових джерел; формувати вміння дотримувати правил безпечної праці з технічними інструментами (*напилками*), виконуючи трудові справи;
- **розвивальна:** розвивати абстрактне мислення, пам'ять;
- **виховна:** виховувати поважне ставлення до праці в цілому та технічної праці зокрема.

Обладнання: набір напилків, молоток, зубило, ножиці по металу, таблиці.

Форма проведення: рольова гра.

Практика показує, що учням 5–6 класів середнього рівня навчальних досягнень складно запам'ятати насичене технічними

* Д. М. Крамаренко, учитель трудового навчання вищої категорії, старший учитель Бердянської багатопрофільної гімназії № 2, Запорізька обл.

термінами, незрозумілими новими словами пояснення вчителя, хоча будь-який кінофільм, казку чи анекдот вони розповідають, переказуючи до найменших дрібниць. Тому вчителю варто розвивати фантазію учнів. У процесі фантазування пам'ять та мислення працюють краще, покращується уява дітей і технічні терміни запам'ятовуються швидше.

Пояснення нового матеріалу можна здійснювати у процесі рольової гри, коли діти (*творчі учні*) самі ведуть розповідь, демонструючи при цьому рисунки, схеми, інструменти, самі розповідають правила безпечної праці, виконують трудові вправи (*хватка інструмента, робоча поза, прийоми роботи тим чи іншим інструментом*), називають частини, будову інструменту. Як варіант це може бути розповідь, під час якої учні, повторюючи рухи вчителя, закріплюють почуте в пам'яті.

До вашої уваги рольова гра (*казка*), на тему «Напилки. Особливості і прийоми різання й обпилювання металу». Пропоновану гру можна провести під час тижня трудового навчання, запросивши на неї батьків та учнів інших класів.

ПЕРЕБІГ ГРИ

З Звучить повільна тиха музика. Розповідає учитель або один з учнів-консультантів.

Ведучий. Не за синіми морями, не за дрімучими лісами, а у шкільній Майстерні в королівстві Слюсарних Інструментів жив собі **Напилок**. Схожий він був на невеликий плоский металевий брусок з хвостовиком. Хвостовик **Напилка** одягнений у ручку, а на його робочій частині насічка у вигляді **Зубців**. **Зубці** насічки були середнього розміру, тому звали його **Личкувальний**.

У напилка було двоє братів. Брати з ним разом не жили. Менший брат — **Оksamитовий**, у якого насічка на робочій частині з дрібними зубцями для остаточної обробки виробів, а старший — **Драчовий**, мав великі зубці насічки й зазвичай виконував чорнову обробку. (*Демонстрування інструменту*.)

Дуже подобалось **Личкувальному** допомагати в роботі Майстру під час виготовлення різних виробів. Але була в нього одна погана звичка — любив **Напилок** довго спати, тому на роботу завжди запізнювався.

Одного разу в королівстві Слюсарних Інструментів оголосили конкурс на виготовлення кращого виробу. Вирішив **Личкувальний** і собі взяти участь у конкурсі.

Ранком встав, зібрався, почистив зубці й пішов.

Приходить, а майстер йому каже...

Майстер. Ти запізнився, потрібно було прийти раніше, тому що **Галка-рисувалка, Лінійка Сім раз одмір і Циркуль-спотикач** уже працюють. Вони виконують розмічання з припуском на заготовці майбутнього виробу. Приходь завтра. *(Демонстрування вказаних інструментів учнями-консультантами чи вчителем.)*

Ведучий. Наступного дня пішов **Личкувальний** на роботу і знову запізнився. Цього разу його випередили **Молоток і Зубило, Ножиці по металу** з великими довгими ручками і короткими губами, **Ножівка по металу** зі своїм горбатим станком, ручкою, двома головками, одна з яких нерухома була. Між тими **Головками Полотно з Зубцями**, як дзвін співало. А **Зубці Полотна**, як завжди, сміялися, бо дивилися вбік рухомої головки **Натяжного гвинта**, на якій весело танцювала **Баранцева гайка**. *(Демонстрування будови слюсарних ножиць, прийомів різання металу учнем-консультантом чи вчителем.)*

Різали по лініях розмічання припуску **Ножиці й Ножівка**, рубали — **Зубило з Молотком**.

Майстер. Знову запізнився. Не буде з тебе пуття.

Ведучий. Засмутився **Личкувальний** і думає...

Личкувальний. Як же мені встати раніше?

Ведучий. Згадав він про стару **Ножівку**, яка вміла гарно зі скрипом пиляти. Вона жила поруч і з радістю погодилася допомогти. **Ножівка** встала ранесенько і ну пиляти. Від того пиляння **Личкувальний** і прокинувся, хутко зібрався і бігом на роботу. Зубці його були гострі, виблискували, просилися до праці.

І ось нарешті став **Личкувальний** до роботи, та так завзято почав обпилювати різані й рублені поверхні заготовки, що аж забув про те, що рублена поверхня не для нього. Це має зробити старший брат **Драчовий**, який краще знімає шар металу, товщий 1 мм. Але **Напилок** зрадив, що йому ніхто не заважав, й обпилював так старанно, що забив зубці металевою стружкою.

Учитель. **Запам'ятайте!**

Напилок слід берегти: його не можна кидати, затискувати в лещатах, класти на інші інструменти, змочувати водою. У процесі роботи не слід розміщувати пальці під робочу поверхню напилка.

Ведучий. Слід сказати, що **Личкувальний** мав також побратимів. Звали їх залежно від профілю: **Півкруглий, Круглий, Квадратний, Трикутний, Ромбічний**.

Згодом **Личкувальний** уже не запізнявся і, коли збирався на роботу, кликав із собою своїх братів і побратимів та маленького родича **Надфіля**.

Отже, під час пояснення у вигляді казки учні закріплюють не тільки вивчений матеріал, а саме технологічну послідовність виготовлення виробу. *(Це можна зробити як у процесі самої розповіді, так і після неї, роздавши дітям інструкцію на виготовлення технологічної карти.)*

Таблиця 4

Технологічна карта

Операція	Ескіз обробки	Інструменти

Після розповіді казки можна організувати конкурс *(наприклад, «Кращий знавець слюсарних інструментів»)*: учні самостійно або з допомогою вчителя послідовно називають операції, які були задіяні для виготовлення виробу *(демонстрування виробу)*, назви інструментів для різання, обпилювання, рубання, розповідають будову напилка, його види *(брати)* та профілі *(побратими)*.

Демонструючи той чи інший інструмент і роботу з ним, не складно вигадати подібні розповіді, які можна використовувати не тільки на уроках, а й у позаурочний час.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Календарне планування “Трудове навчання (хлопці)”»: інваріативні і варіативні модулі. 5–9 кл. / Уклад. : Р. Н. Лещук, С. С. Любчак, С. Д. Лук’яненко, В. О. Хоменко, В. М. Защак, Д. М. Крамаренко. — Х. : Видавнича група «Основа», 2012. — 40 с.
2. Навчальна програма «Трудове навчання. 5–9 класи». Нова ред. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України *(лист від 27.08.10 № 1/11-8205)*. За загальною редакцією В. М. Мадзігона. Програма розміщена на сайті МОНУ.
3. Боринець Н., Ходзицька І. Трудове навчання. Мистецтво технологій / упор. Л. Рак. 5–11 клас. — К. : Видавництво «Шкільний світ», 2011.
4. Трудове навчання. Об’єкти праці. 5–9 клас / упор. Л. Рак, С. Новак, Н. Боринець. — К. : Видавництво «Шкільний світ», 2010.
5. Трудове навчання. Сценарії свят, конкурси, ігри / упор. Л. Рак. — К. : Видавництво «Шкільний світ», 2011.
6. Усі уроки трудового навчання *(хлопці)*. 5–9 класи / за ред. М. І. Тимківа. — К. : Видавництво «Основа», 2012.
7. Усі уроки трудового навчання *(хлопці)*. 7–9 класи / Р. М. Лещук, В. М. Гащак. — Х. : Видавництво «Основа», 2012.
8. Хатько Л. І., Крамаренко Д. М. Порівняльний аналіз програм із трудового навчання. 5-й клас / Л. І. Хатько, Д. М. Крамаренко // Трудове навчання в школі. — 2013. — № 15–16 (75–76). — С. 10–14.

Позакласний виховний захід «Свято Попелюшки». 5–6 класи

Л. Г. Деркачова*

Завдяки казці дитина пізнає світ не лише розумом, а й серцем.

 В. Сухомлинський

Багато дітей із захопленням читають казку Г. Х. Андерсена «Попелюшка». Головна героїня цієї казки уособлює такі риси, як доброта, працелюбність, уважність, кмітливість. Вона вміє подолати будь-які труднощі. Попелюшку називають майстринею на всі руки. Наш виховний захід дасть змогу дівчаткам почуватися головними героїнями захопливої казки і показати, що вони також полюбляють працю і багато чого вміють робити своїми руками.

Мета:

- **поглибити** знання вихованців із технології обробки тканини;
- **розвивати** творчу уяву, моторику рук, наочно-образне та практично-дійове мислення, аналітичні здібності; формувати інтерес до праці модельєра-дизайнера та демонстратора одягу;
- **виховувати** працелюбство, організованість, практичність, відповідальність учнів.

Оснащення заходу: нитки, голки, ножиці, аркуші паперу для малювання, олівці, предмети побуту (*віник, швабра, сито, каструля, миска тощо*), овочі-інгредієнти салату «Вінегрет».

Час: 90 хвилин.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДУ

I. ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

- 1.1. Виготовлення костюмів учасників свята.
- 1.2. Підготовка музичних записів.
- 1.3. Виготовлення виробу. (*Учасниці заздалегідь виготовляють невеличкий виріб*)

II. ОСНОВНИЙ ЕТАП

Проведення заходу.

III. ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП

Підбиття підсумків, слово вчителя.

* Л. Г. Деркачова, учитель обслуговуючої праці вищої категорії, учитель-методист НВК «ДНЗ ЗОШ I–III ст.-гімназія» № 56, м. Херсон.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

З Під звуки чарівної музики на сцену виходять Ведуча та Король.

Король. Я радий бачити всіх, хто зібрався сьогодні в цьому залі!

Ведуча. Добрий день, Ваша Величносте! Нам би хотілося дізнатись, із якої Ви казки і що Ви сьогодні робите на нашому святі.

Король. О!.. Я нещасний король із казки «Попелюшка»! Мій хлопчик, Принц, загубив свою наречену Попелюшку. Придворні доповіли мені, що вона буде сьогодні на вашому святі. Я обов'язково повинен знайти її!

Ведуча. Так, справді, у нас зараз почнеться свято Попелюшки. Ми запрошуємо на сцену всіх учасниць. Привітаймо їх!

З Під звуки музики та оплесків на сцену виходять всі учасниці конкурсу.

Ведуча. Отже, Ваша Величність, обирайте Вашу Попелюшку. Та будьте уважним!

Король. Помилитись неможливо. Мій хлопчик дав мені її кришталевий черевичок, який вона загубила на сходах. Кому він прийдеться до ноги, та дівчина й стане нареченою мого Принца.

З Король шукає в своїй чарівній скрині кришталевий черевичок і не знаходить його.

Ведуча. Що, що сталося?

Король. О, яка біда! Мій хлопчик був таким неуважним, що забув покласти в скриню кришталевий черевичок. Тепер я не зможу знайти його Попелюшку!

Ведуча. Та не хвилюйтеся Ви так. Ми обов'язково знайдемо Вашу Попелюшку. Ви ж казали, що вона найгарніша з усіх дівчат!

Король. Але подивіться *(показує на учасниць)* — вони всі дуже гарні. Як тут обереш?!

Ведуча. Тоді спробуємо по-іншому. Ви казали, що Ваша Попелюшка найрозумніша, найпрацьовитіша, найзавзятіша дівчина. Вона чудово готує, прегарно танцює, майстриня на всі руки!

Король. Так, усе правильно. Вона прекрасна дівчина!

Ведуча. Тоді все дуже просто. Ми проведемо змагання і я гарантую Вам, що переможницею стане саме Ваша Попелюшка! Ми запрошуємо Вас узяти участь у нашому святі. Ви згодні?

Король. Звісно згоден! Я й подумати не міг, що все так просто!

Ведуча. Ми починаємо наші змагання. А обрати переможницю нам допоможе журі. *(Оголошують склад журі.)*

Король. Ви знаєте, Попелюшка вміла чудово шити. Одного разу, на святковому балу в мене розірвався комірець. Вона його так зашила, що навіть сліду не залишилось!

Ведуча. Тоді наш перший конкурс матиме таку назву: «Помітне зроби непомітним». Дівчата повинні за певний час зашити на виробі дірку так, щоб вона стала якомога непомітнішою.

✎ Під музику дівчата виконують завдання.

Ведуча. Нехай журі визначить, хто краще за всіх вміє шити.

Король. Наша Попелюшка була дуже кмітливою. Вона могла відповісти на будь-яке запитання.

Ведуча. Тоді я пропоную провести «Конкурс загадок». Хто дасть найбільшу кількість правильних відповідей, той і переможець!

✎ Для кожної учасниці по черзі зачитують загадки.

- Одну кинув — цілу жменю зібрав. (*Зерно*)
- Була дитиною — не знала пелюшок, а старою стала — сто пелюшок мала. (*Капуста*)
- Зубів не має, а кусає. (*Кропива*)
- Білий як сніг, в пошані у всіх. До рота попав, там і пропав. (*Цукор*)
- Плету хлівець на четверо овець, а на п'яту окремо. (*Рукавичка*)
- Два братики-вусатики, в обох жовтенькі сорочки. Стоять у кутку, повисовували язички. (*Черевики*)
- Складеш — клин, розкладеш — блин. (*Парасолька*)
- У середині горить, а по боках вода кипить. (*Самовар*)
- Усіх обшиваю, сама одягу не маю. (*Голка*)
- Пір'ям махає, хвостом управляє, а на повітрі помирає. (*Риба*)
- Нова посудина, а вся в дірках. (*Сито*)
- Кругле, як м'яч, хвоста має, а за нього не підіймеш. (*Клубок*)
- Били-колотили і на стіл положили. (*Масло*)
- Що з ложки простягнуло ніжки? (*Локишина*)
- Мене не їдять, без мене мало їдять. (*Ложка*)

Король. Усі дівчата просто чудові. Боюся, що складно мені буде знайти Попелюшку...

Ведуча. Не хвилюйтеся, Ваша Величносте! У нас попереду ще є конкурси. Ви казали, що Попелюшка могла створити безліч чудового вбрання. Отже, наш наступний конкурс — «Конкурс модельєрів»! Кожній з учасниць ми пропонуємо намалювати на аркуші паперу ту сукню, у якій би вона хотіла з'явитися на балу в короля.

✎ Під час проведення конкурсу виконують хореографічний номер.

Ведуча. Слово для оголошення результатів трьох проведених конкурсів надається журі.

✎ Журі оголошує результати трьох проведених конкурсів.

Король. Як чудово щойно танцювали гості! А ви знаєте, наша Попелюшка теж дуже добре танцювала. Вона будь-що робила пританцьовуючи!

Ведуча. Тоді наступний конкурс — «Танцювальний». Кожна учасниця повинна вибрати один із запропонованих предметів, які використовуються в хатній роботі (*ганчірка для пилу, віник, швабра, відро...*) і під музику виконати танець разом із цим предметом, імітуючи певну роботу.

Король. Нехай журі оцінить оригінальність та майстерність наших дівчат. Але видно одразу, що кожна з учасниць знає, де і для чого використовують ці предмети.

Ведуча. Ну, звісно! Білоручок у нас немає! Я ще чула, що Ваша Попелюшка — майстриня в приготуванні чудових страв.

Король. Так, вона вміє готувати страви не тільки дуже смачні, але й корисні. Віддає перевагу овочам. Сама їх вирощує, досліджує їхні корисні властивості, а потім готує з них різноманітні страви. А чи знають ваші дівчата, яку страву з якого овоча можна приготувати?

Ведуча. А ось ми зараз і перевіримо! Наш наступний конкурс — «Вінегрет».

У великому кошику є різні овочі, з яких готують славно-звісний вінегрет. Кожна з учасниць повинна із зав'язаними очима вибрати один овоч, назвати його, сказати, чим він корисний для організму і які страви можна з нього приготувати. А наше журі оцінить правильність відповідей.

Король. Обожаю вінегрет! Але я ніколи не знав, з чого його готують. Коли знову опинюся в своєму палаці, неодмінно сам його приготую!

Ведуча. Знаєте, Король, поки ми проводили всі ці конкурси, Ви просто причарували наших дівчат. Вони вирішили зробити Вам сюрприз.

Король. Обожаю сюрпризи!

Ведуча. Кожна з учасниць до нашого свята виготовила сувенір своїми руками. Усі дівчата вирішили подарувати ці сувеніри Вам на згадку про сьогоднішній вечір.

Король. О!.. Як це мило! Я зворушений!

Ведуча. Наш наступний конкурс — «Подарунок своїми руками». Учасницям пропонується зробити невеличку презентацію свого подарунка. Журі оцінить складність, естетичність, оригінальність кожного виробу.

Ведуча. Ось і добігла кінця наша конкурсна програма. Ну що, королю, Ви знайшли свою Попелюшку?

Король. О! Я дуже розгублений!.. Гадав, що це буде дуже просто, а виявилось навпаки... Усі дівчата такі розумні, такі кмітливі, майстрині на всі руки. Що ж мені робити? Хто мені, нещасному Королю, допоможе знайти Попелюшку?

Ведуча. Я знаю! Допоможе нам вельмишановне журі. Нехай журі повідомить результати трьох останніх конкурсів та всієї конкурсної програми. А ми просимо наших учасниць піднятися на сцену.

✎ Дівчата виходять на сцену, журі оголошує переможницю конкурсної програми.

Ведуча. А нагородити нашу переможницю ми просимо самого Короля. Ось, Королю, і Ваша Попелюшка. Ідіть та нагородіть її короною Вашого королівства.

✎ Під оплески Король нагороджує переможницю.

Король. Я радий, що сьогоднішнє свято вдалося. Мій Принц буде дуже щасливий, побачивши свою Попелюшку. Але всі дівчата були неперевершені! Це так чудово, що у Вас навчаються такі талановиті майстрині. Я хочу подарувати їм маленькі сувеніри на згадку про нашу зустріч та запрошення на бал до мого палацу.

✎ Під звуки музики Король нагороджує дівчат.

Ведуча. А наше свято закінчилося!
До нових зустрічей! Творіть дива своїми руками!

ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП. СЛОВО ВЧИТЕЛЯ

— Любі діти! Ми сьогодні здійснили подорож у казку, у якій праця зробила людину гарною, доброю, веселою, розумною, успішною. Тільки улюблена праця допомагає людині увійти в чарівний світ прекрасного, збагатити свою душу неоцінним скарбом. Любіть працю! Займайтесь улюбленою справою, віддавайте їй всі сили, всю енергію, всі знання. І життя стане прекрасним!

Конкурс «Веселі козачки» (технічні види праці). 5–7 класи

О. А. Лабуз*

*У природі немає дитини безталанної, ні на що не здатної.
Кожному можна дати радість таорення.*

 В. Сухомлинський

Мета:

- **розвивати** пізнавальні інтереси та здібності учнів, потреби в глибокому і творчому оволодінні знаннями;
- **формувати** прагнення постійно ознайомлюватися із сучасними досягненнями науки і техніки, самостійно здобувати знання та вдосконалювати вміння;
- **виховувати** позитивні мотиви до навчальної діяльності, створювати умови для самореалізації учнів.

Обладнання та матеріали: шкільна дошка, предметні столи, інструменти та матеріали необхідні для конкурсу.

Правила проведення гри

У змаганні беруть участь хлопці 5–7 класів. Оскільки в конкурсі передбачено тури, у яких виконують трудові операції, необхідно провести інструктаж із правил безпечної роботи. Після кожного туру журі оголошує результати в балах. До обов'язків журі входить також стежити за дотриманням правил безпечної роботи, у разі порушень журі знімає певну кількість балів.

Учитель поділяє учнів на команди. У кожній команді від 4 до 6 учнів. Учитель ознайомлює учнів із правилами гри. Гру проводять по турах. Команди вигадують собі назву. Результати турів записують на класній дошці.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

І. РОЗУМОВА РОЗМИНКА

Учасникам змагання загадують загадки. Тому, хто дав правильну відповідь на запитання, нараховують один бал.

Загадки

Дім на вулиці повзе,
На роботу всіх везе,
Не на курячих ногах,
А в гумових чобітках. (Автобус)

* О. А. Лабуз, учитель трудового навчання (хлопці) І категорії, спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 29, м. Суми.

Що у тиші завмирає,
А на вітрі оживає?
Як махає він руками,
Йдуть до нього з клумаками. (*Вітряк*)

В сінях рипають і ходять,
А до хати не заходять. (*Двері*)

Хоч нема зубів і рота,
Та залізні їсть ворота. (*Іржа*)

Завжди можуть стати у пригоді,
І кажуть про мене в народі:
Мовчить, а сто дурнів навчить. (*Книжка*)

Ні дверей, ані віконця,
а в хатині повно сонця. (*Лампочка*)

Маю зуби я сталіні, а тому такі міцні!
Це для мене насолода — вгризтись ними у колоду.
(*Пилка*)

Балакучий в хаті гість,
Хоч не п'є він і не їсть,
Розважає без упину і показує новини. (*Телевізор*)

Дивну скриньку носить Толя — з неї чути голос Олі.
Толя скаже лиш «Привіт!» «Здрастуй», — чує він за мить.
(*Телефон мобільний*)

Маю шапку й довгу ніжку,
Молотка боюсь трішки,
Бо як зробить він тук-тук,
Видно лиш мій капелюх. (*Цвях*)

Я не авто і не віз, без керма і без коліс,
А везу охоче — кого вгору, кого вниз. (*Ліфт*)

Один говорить, двоє слухають і двоє дивляться.
(*Рот, вуха, очі*)

Не сорочка, а зшитий,
Не куш, а з листочками. (*Зошит*)

Добули її з води
Білосніжною, твердою.
Знову ж кинули туди —
Вмить зробилася водою. (*Сіль*)

Скло, пластмаса й шкіра,
Целофан, хутро й бетон,

Пінопласт, папір, картон...
Свіх здружу я, крім людей. (*Клей*)

Білий кінь по дерев'яному полю
Залишає білий слід за собою. (*Крейда*)

Знаєш ти його давно.
Не вікно, хоча й скляне.
Підморгнеш йому — й воно
Твоїм оком підморгне. (*Дзеркало*)

Вам розкаже всі пригоди, а сама мовчить із роду. (*Книга*)

З черевиками дружу,
З босою ногою,
Якщо йдуть вони кудись,
То беруть з собою. (*Шкарпетки*)

II. КОНКУРС «СПРИТНИЙ ВОДІЙ»

Запрошують по одному учаснику з команди. Учасники сідають на стільці. У руках вони тримають олівець (*палицю*), до якого прив'язана мотузка, а до іншого кінця мотузки прив'язана дитяча машинка. Хто швидше намотає на олівець (*палицю*) мотузку (*машинка повинна їхати*), той учасник переміг.

Цей конкурс можна замінити на рухливий конкурс або гру на вибір учителя.

III. КОНКУРС КАПІТАНІВ

Капітанам пропонують вибрати запитання (*питання слід задалегідь підготувати в конвертах*).

Аркуші, на яких написані слова-відповіді, розрізають у формі пазлів, із яких учасники повинні скласти слово (*відповідь на питання*).

Запитання

- Вид пиломатеріалу. (*Фанера*)
- Як називають розмічальний інструмент? (*Циркуль*)
- За допомогою якого інструменту вимірюють кути? (*Транспортир*)
- Зовнішній шар стовбура. (*Кора*)

IV. КОНКУРС «ХТО БІЛЬШЕ»

Завдання: придумати якомога більше слів із наведеного.

МАШИНОЗНАВСТВО

V. КОНКУРС «ЧОРНИЙ ЯЩИК»

Ведучий ставить запитання «Що є в чорному ящику?»

- Цей предмет з'явився в кам'яному віці.
- Пройшов довгий етап еволюції.
- Складається з декількох частин, одна називається клин.
- У кожному столітті змінював форму і матеріал.
- Має подружку киянку.
- Використовують для роботи з горіхами, металом, деревом.
- Про нього кажуть: «У легкого держака голова дуже важка».
- Загадки про цей предмет: «Дуже капелюшки поважаю, вмить усі позабиваю», «Там, де я — там і гвіздок». (*Молоток*)

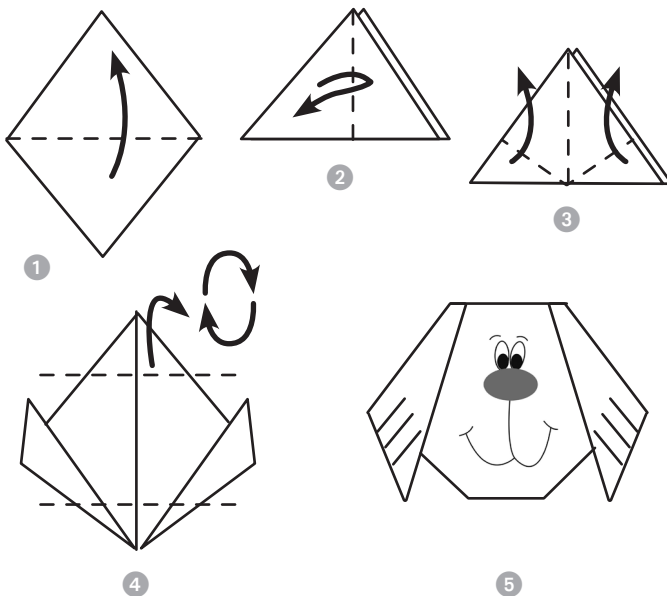
VI. КОНКУРС «УМІЛИЙ КОНСТРУКТОР»

Кожній команді видають листи паперу, лінійку, ножиці, олівець.

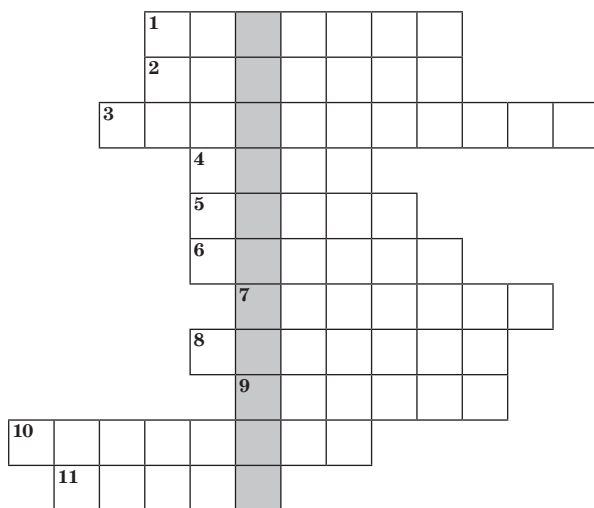
Завдання: за п'ять хвилин зробити з паперу песика за схемою.

(Схему роздають кожному учаснику.)

Схема виготовлення песика

VII. КОНКУРС «РОЗГАДАЙ СЛОВО»

Ведучий. Хто швидше розгадає кросворд і дізнається виділене слово, отримає один бал.

Відповіді. 1. Олівець. 2. Лінійка. 3. Плоскогубці. 4. Стекло. 5. Дриль. 6. Кутник. 7. Молоток. 8. Пензель. 9. Ножниці. 10. Виткрутка. 11. Голки.

Відгадане слово — *інструменти*.

ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ

Журі підбиває підсумки, оголошує переможців конкурсу. Вручають призи.

Брейн-ринг. 5–7 класи

О. А. Лабуз*

*Дехто вважає, що гра — це тільки забава,
і немає чого тут думати — усе просто.
А я впевнений в тому, що це одне
з найскладніших педагогічних питань,
від правильного розуміння якого залежить
весь процес і виховання, і освіти.*

 В. Терський

Мета: узагальнити та систематизувати знання учнів із теми, розвивати логічне мислення, пам'ять, виховувати інтерес до предмета, відповідальне ставлення до навчання.

Наочність: зразки пиломатеріалів, шерхебель, рубанок, пилки для повздовжнього і поперечного пиляння, пристрої.

Правила проведення гри

Учитель (*ведучий*) ознайомлює учнів із правилами гри. Гру проводять по раундах. Столярні верстаки правлять за ігрові столи, за якими розміщуються команди. У кожній команді 2–3 учні. Номер команди і прізвиська членів команд записують на класній дошці для того, щоб фіксувати результати гри. У кожному раунді змагаються дві команди. Усі інші учні вболівають.

На поставлене ведучим запитання команда готує відповідь впродовж однієї хвилини. Сигнал готовності відповідати — піднята рука. Правильну відповідь на кожне запитання позначають знаком плюс «+», неправильну — «-» і записують на дошці відповідним командам.

Переможена команда в кінці раунду вибуває з гри. Команда-переможець грає з іншою в наступному раунді. Якщо члени команди не знають відповіді на поставлене запитання або дали неправильну відповідь, їм доведеться залишити гру, звільнивши місце вболівальникам. За правильну підказку з боку вболівальника ставлять позитивну оцінку «+» (*вболівальнику*), але дискваліфікують команду, яка не дала відповіді на поставлене запитання. Послідовність гри команд визначають жеребкуванням команд.

Методична порада. Виховний захід для учнів доцільно проводити в кінці вивченої теми «Проектування та виготовлення виробів із деревини».

* О. А. Лабуз, учитель трудового навчання (хлопці) І категорії, спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 29, м. Суми.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

ПЕРШИЙ РАУНД «ВІКТОРИНА»

1. Колоду розпиляли на пиломатеріали. Який пиломатеріал використовують для виготовлення лутки (*коробки*) до дверей і який для виготовлення дверей? (*Брус, дошки*)
2. Для чого під час просушування дощок між ними кладуть бруски? (*Щоб уникнути грибкової гнилі.*)
3. Як називають інструмент для проведення паралельних ліній під час стругання деревини? (*Рейсмус*)
4. Для виготовлення виробу принесли два бруки. На одному залишились повздовжні жолобкуваті сліди від стругання, а на другому — поперечні. Чим простругали кожен із брусків? (*Шерхебелем, фуговальним верстатом*)
5. Уявіть таку ситуацію: ви відшліфували поверхню деталі наждачним папером, а потім побачили, що товщина її більша від необхідної, і вирішили зняти лишній шар деревини. Але коли почали це робити, рубанок почав погано стругати — на поверхні з'явилися задирки. Чому? (*Дрібні зерна наждачного паперу застрягли під час шліфування у волокнах деревини; вони не тільки впливають на якість стругання, а й притупляють рубанок.*)
6. Що називають текстурою деревини? (*Природний рисунок на поверхні деревини, який утворюють волокна.*)

Ведучий підбиває підсумки, оголошує команду-переможця. Команда-переможець викликає на другий тур іншу команду.

ДРУГИЙ РАУНД «КОКТЕЙЛЬ»

1. За рахунок чого дерево росте в товщину? (*Між корою і деревиною є шар клітин, який називається «камбій». Вони здатні ділитися, відкладаючи в середину клітини деревини, а ззовні клітини лубу.*)
2. Для чого розводять зуби пилок? (*Щоб не заклинило пилку.*)
3. Як можна розшифрувати аббревіатури ДВП і ДСП? (*ДВП — деревинноволокниста плита, ДСП деревинностружкова плита*)
4. Перед вами два пронумерованих зразки пиломатеріалу. Який із них дошка, а який брусок?
5. На якому дереві не росте листя? (*Ялина*)
6. Два дроворізи, два дровоколи, два дровопили про заробітну плату говорили. Скільки тут працівників? Яким інструментом вони користувалися? (*2; сокира, клин, пилка для поперечного пиляння*)

Ведучий підбиває підсумки, оголошує команду-переможця згідно з набраними балами. Команда-переможець викликає іншу команду для змагання. Розпочинається третій раунд.

ТРЕТІЙ РАУНД «ЧОМУ — ЯКЩО»

1. Як називають властивість матеріалу відновлювати свою форму після припинення дії сили?
 - а) Пружність;
 - б) міцність;
 - в) пластичність;
 - г) твердість;
 - д) гнучкість.
2. Яка деревина найтвердіша?
 - а) Дуб;
 - б) береза;
 - в) акація;
 - г) чорне дерево;
 - д) граб.
3. Перш ніж забити цвях у тонку дощечку, його затуплюють. Навіщо?
 - а) Тупий цвях не розколе дощечку;
 - б) щоб укоротити цвях;
 - в) щоб цвях легше забити в дошку;
 - г) тільки в тверде дерево;
 - д) тільки в м'яке дерево.
4. Що таке хлист?
 - а) Нижня частина деревини;
 - б) верхня частина деревини;
 - в) зрізане й очищене від гілок дерево;
 - г) тонка частина деревини;
 - д) найтовстіша частина деревини.
5. Чому дерево гине, коли обрізати кору по кільцю?
 - а) Не надходять поживні речовини;
 - б) повністю порушується робота лубу і камбію;
 - в) пересихають капіляри;
 - г) не проходить вода по стовбуру;
 - д) порушується обмін речовин.

Ключ. 1а; 2а; 3а; 4а; 5а.

Після підбиття підсумків оголошують команду переможця, яка обирає наступну команду для змагання в четвертому раунді.

ЧЕТВЕРТИЙ РАУНД «ХТО БІЛЬШЕ?»

Ведучий. Хто більше пригадає загадок і приказок про деревину, той і перемагає.

П'ЯТИЙ РАУНД «ГРАФІЧНИЙ ДИКТАНТ»

Ведучий. Заздалегідь записує зміст завдання на дошці.

Ведучий пропонує кожному з членів команд, що змагаються, взяти чистий аркуш, і за текстом, записаним на дошці, побудувати графічне зображення в одній площині. Текст завдання звучить так:

- 1) довжина та товщина деталі однакові, у центрі деталі розміщений циліндричний отвір;
- 2) деталь має форму круга, у центрі якого розміщений квадратний отвір.

ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ БРЕЙН-РИНГУ

Визначають команду-переможця. За результатами, зафіксованими на дошці, визначають найкращих учнів. Їм вручають призи. За набрані позитивні бали члени команд одержують оцінки згідно з установленими критеріями.

Вікторина з технічної творчості. 5–7 класи

О. А. Лабуз*

*У природі немає дитини безталанної,
ні на що не здатної. Кожному можна дати радість творення.*

 В. Сухомлинський

Мета: розвивати інтерес учнів до роботи з деревиною, ініціативу; виховувати почуття самостійності.

У вікторині беруть участь дві команди. Кожна команда обирає капітана.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ**І. КОНКУРС «РОЗМИНКА»**

Питання командам ставить ведучий. Виграє команда, що дала найбільшу кількість правильних відповідей. Відповіді приймають по черзі.

* **О. А. Лабуз**, учитель трудового навчання (хлопці) І категорії, спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 29, м. Суми.

- Нанесення на заготовку точок і ліній, що позначають місце і межу обробки. (*Розмічання*)
- Слюсарний розмічальний інструмент, яким наносять лінії на заготовку. (*Рисувалка або чертилка*)
- Матеріал, який має велику теплопровідність, електропровідність, блиск та інші характерні властивості. (*Метал*)
- Слюсарний інструмент для проведення ліній під кутом 90° на площині. (*Кутник*)
- Слюсарна операція, за якої за допомогою ріжучого та ударного інструменту з поверхні заготовки знімають шар металу чи розділяють метал на частини. (*Рубання металу зубилом*)
- Назвіть види стружки, яка утворюється в процесі різання матеріалу. (*Стружка сколювання, надлом та зливна*)
- Верстати, на яких проводять операцію свердління. (*Вертикально-свердлильні, вертикально-розточувальні, горизонтально-фрезерні, токарні верстати*)
- Три типи напилків за призначенням. (*Загального призначення для загальнослусарних робіт; спеціального призначення для обробки сплавів кольорових сплавів, виробів із легких сплавів і неметалевих матеріалів (також до них належать таровані (для перевірки твердості в малодоступних частинах виробу) та алмазні (для обробки і доведення твердосплавних частин інструмента і штампів); надфілі — невеликі напилки для лекальних, граверних робіт, а також для зачищення у важкодоступних місцях (отворах, кутах, коротких ділянках профілів тощо); рашпілі, призначені для обробки м'яких металів (свинцю, олова, міді тощо) і неметалевих матеріалів (шкіри, гуми, деревини, пластичної маси)*)
- Вид отримання та обробки отворів різанням. (*Точіння*)
- Види свердління. (*Свердління циліндричних отворів, свердління багатограних і овальних отворів, розсвердлювання циліндричних отворів збільшення діаметра*)
- Основні види токарних різців. (*Прохідні, підрізні, відрізні, розточувальні, фасочні і фасонні*)
- Операція з розділенням заготовки на частини за допомогою інструментів нажимної дії. (*Різання*)

II. КОНКУРС КАПІТАНІВ

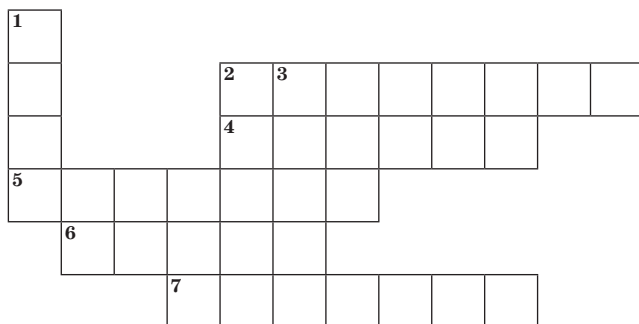
Капітани команд розгадують кросворд.

По вертикалі:

1. З нього одержують фанеру.
3. Професія.

По горизонталі:

2. Інструмент для довбання.
4. Інструмент для випилювання.
5. Інструмент для різання.
6. Хвойне дерево.
7. Робоче місце учня.

Відповіді. 1. Шпон. 2. Стамеска. 3. Токар. 4. Лобзик. 5. Ножівка. 6. Ялина. 7. Верстат.

III. КОНКУРС «РЕЦЕПТИ СТОЛЯРНОЇ КУХНІ»

Змагаються учасники обох команд, поки капітани розгадують кросворд.

Завдання

1. Цей матеріал готують за таким рецептом:
«Трішки стружки, трішки клею, все зварити, притиснути й остудити». (ДСП)
2. Цей матеріал готують за таким рецептом:
«Трішки деревинних волокон, трішки клею, все зварити, притиснути й остудити». (ДВП)

IV. КОНКУРС «ЗАГАДКИ»

Два представники команд-учасників відгадують загадки, демонструючи решті учасників конкурсу «мовчазні» відгадки.

- З листів шпону складається, ... називається. (Фанера)
- Зі стружки складається, ... називається. (ДСП — деревинно-стружкова плита)
- З волокон складається, ... називається. (ДВП — деревинноволокниста плита)

V. КОНКУРС «ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ»

Капітани демонструють розгадані кросворди. Розглядають практичне завдання капітанів обох команд із виготовлення виробу з фанери за допомогою лобзика. Завдання оцінюють за критеріями якості.

Завдання капітанам

1. Назвіть усі можливі варіанти розмітки цього виробу.
2. Назвіть якомога більше варіантів оздоблення виробу.

VI. ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП

Підрахунок правильних відповідей, визначення команди переможця, нагородження найактивнішого учасника.

Гра «Найрозумніший». 5–7 класи

О. В. Дмитрієва*

*Не давайте дітям готових формул, формули —
порожнеча, збагатіть їх образами та картинками,
на яких видно сполучні нитки.*

А. де Сент-Екзюпері

Мета: закріпити і поглибити знання учнів; розвивати інтерес до предмета «Трудове навчання», формувати навички колективної праці, уміння відповідально й зосереджено працювати.

Обладнання: бланки із запитаннями, 10 тенісних кульок із номерами від 1 до 12.

Правила проведення гри

У грі беруть участь учні 5–7 класів. Кількість учасників — 12. Гра має два тури, після першого туру вибуває шість учасників. Переможця визначають під час другого туру.

I ТУР

Учасники відповідають на 18 обов'язкових питань, які мають тільки один варіант відповіді.

» Питання до I туру

1. Вид декоративно-ужиткового мистецтва, у якому художні зображення виконують за допомогою закріплення рисунка на основу:

* О. В. Дмитрієва, учитель обслуговуючої праці вищої категорії, учитель-методист Комуноленінської СЗОШ, с. Новоолександрівка, Дніпропетровська обл.

- а) декатирування;
 - б) вишивка;
 - в) аплікація;
 - г) шиття.
2. Виріб, виготовлений у процесі ткання на ткацькому верстаті, це:
- а) папір;
 - б) поліетилен;
 - в) азбест;
 - г) тканина.
3. Поперечні нитки тканини:
- а) підкання;
 - б) основи;
 - в) пруг;
 - г) муліне.
4. Простір, у межах якого за зручної постави можна розташувати необхідний інструмент, пристосування або матеріали для виконання певних робіт:
- а) місце для відпочинку.
 - б) робоче місце.
 - в) будь-яке місце майстерні;
 - г) демонструвальний стіл.
5. Наперед визначений обсяг і зміст роботи:
- а) завдання;
 - б) змагання;
 - в) зразок;
 - г) фантазування.
6. Показовий виріб, взірець, приклад:
- а) фрагмент;
 - б) деталь;
 - в) екземпляр;
 - г) зразок.
7. Вид декоративно-ужиткового мистецтва, орнаментальне або сюжетне зображення на тканині, виконане різними ручними або машинними швами:
- а) в'язання;
 - б) вишивка;
 - в) аплікація;
 - г) шиття.

8. Пристосування для перенесення контурів деталей аплікації на тканину:
 - а) картон;
 - б) деталі крою;
 - в) шаблон;
 - г) олівець.
9. Перелік страв, напоїв, які подають на сніданок, обід чи вечерю:
 - а) меню;
 - б) зміст;
 - в) список.
 - г) правила.
10. Обладнання, яке перетворює електричну енергію на механічну:
 - а) предмети праці;
 - б) знаряддя праці;
 - в) засіб праці;
 - г) побутові електроприлади.
11. Ручний інструмент для різання:
 - а) голка;
 - б) ніж;
 - в) п'яльця;
 - г) наперсток.
12. Норми поведінки в процесі праці, спрямовані на уникнення нещасних випадків:
 - а) фантазування;
 - б) творчий проект;
 - в) правила безпечної праці.
 - г) столовий етикет.
13. Пласке графічне зображення виробу, виконане від руки без дотримання масштабу, але з дотриманням пропорцій:
 - а) графічне зображення;
 - б) художній малюнок;
 - в) ескіз;
 - г) художній рисунок.
14. Рідини, які вживають для пиття холодними:
 - а) квас;
 - б) чай;
 - в) кава;
 - г) какао.

15. Ідентифікатор товару:
 - а) етикетка;
 - б) штриховий код;
 - в) цінник;
 - г) маркування.
 16. Оцінка самого себе, власних досягнень і недоліків:
 - а) анотація;
 - б) рецензія;
 - в) відгук;
 - г) самооцінка.
 17. Тонкий прозорий папір, який використовують для переведення рисунка:
 - а) фольга;
 - б) газетний папір;
 - в) калька;
 - г) капрон.
 18. Самостійно виконаний учнями комплекс дій із розв'язанням проблеми, який завершується створенням продукту і його поданням за допомогою презентації:
 - а) аплікація;
 - б) проект;
 - в) вишивка;
 - г) контрольна робота.
- ✗ Поки учасники відповідають на запитання, заслуховують повідомлення учнів «Народні ремесла».

► **Повідомлення учнів «Народні ремесла»**

❶ **Витинанка**

- ☑ **Витинанки** — один із видів українського народного декоративного мистецтва, який має глибокі й багаті традиції. Це сюжетні та орнаментальні прикраси житла, ажурно або силуетно витяті ножицями, вирізані ножом з білого й кольорового паперу. Їх використовували для прикрашання стін, вікон, полиць, груб, коминів, печей.

Орнамент традиційних витинанок здебільшого геометричний і рослинний, трапляються також антропо- та зооморфні фігурки, зображення предметів побуту, архітектури тощо. Папір під час витинання складали вдвоє, учетверо, увосьмеро, що дозволяло створити сталі структури, композиції.

У кожному регіоні витинанки набули своєрідних ознак щодо трактування матеріалу, форми, силуету, технічної вправності, відчуття ритму, пропорцій, симетрії.

Найпоширенішими витинанки були на Поділлі, Подніпров'ї та Прикарпатті. На Подніпров'ї вони часто доповнювали хатні розписи. Для Поділля властиві два типи розташування витинанок на стінах — **шпалерний** і **килимовий**. На Прикарпатті їх наліплювали поздовжніми стрічками попід стелею, по сволоку, навколо вікон. Витинанки побутували в поєднанні зі шкіряними прикрасами, настінними розписами, вишивками, збагачуючи свої форми й орнаментальні мотиви.

На початку 80-х років минулого століття над витинанками працювала Софія Приймак із с. Петриківка Дніпропетровської області.

2 Художнє плетіння

Нині в Україні налічується понад 30 підприємств художнього плетіння та чимало осередків, які функціонують як домашній промисел. Плетінням з рогами, соломи та обгорток качанів кукурудзи займаються переважно поодинокі майстри, не пов'язані з діяльністю підприємства. Із соломи виплітають капелухи, серветки, іноді унікальні скриньки, твори декоративної пластики — так звані різдвяні «діди». Жіночі й молодіжні торбинки з обгорток кукурудзяних качанів виготовляють переважно на Закарпатті.

У наш час плетені вироби з природних матеріалів набули особливої популярності, оскільки вони зручні й естетичні. Виготовляють плетений посуд, скрині та інші побутові речі, необхідні в господарстві.

У кам'яному віці люди вже знали найважливіші техніки плетіння, уміли виплітати мати й місткості для зберігання зерна. Ажурно плетені господарські вироби виготовляли в добу Київської Русі та в наступні століття. Одним із доказів цього є часте застосування плетінчастих візерунків в оздобленні рукописних книг та в ювелірній справі. З XV ст. в Україні виплітали солом'яні брилі — літній головний убір для чоловіків. Для цього виплітали довгі солом'яні стрічки, які потім зшивали.

Напрочуд дивними є підвісні прикраси, які вивішували в хаті на різдвяні свята, — «павуки» — зібрані із солом'яних трубочок. Ажурні і невагомі павуки, підвішені за нитку до балки, ніби літали в повітрі, повертаючись за найменшого поруху, виблискуючи золотом соломки. Аграрну символіку втілював дожиночний сніп у селянській хаті — «дідух».

Зображення із соломи різноманітних тварин і птахів пов'язано з народними традиціями. Фігурки півня, кози, голуба прийнято було ставити на різдвяний стіл. Солом'яних птахів підвішували часто разом із «павуком» або нав'язували на нього. Кінь із соломи слугував для весільних обрядів.

Протягом віків ляльки також були пов'язані із селянською культурою. Їх дарували на весілля, ними гралися дітлахи. На Масляну та Івана Купала не обходилися без солом'яного опудала. Пізніше такі вироби почали виконувати роль сувенірів.

Народні обрядові вироби із соломи, предмети побуту, іграшки і прикраси — це далеко не повний перелік того, що селяни виплітали із соломи.

3 Ткацтво

За **функціональним призначенням** тканини поділяють на три групи: для одягу, впорядкування житла і господарських потреб.

До тканин для одягу належать полотна для натільного вбрання (сорочки і головні убори; сукна і для поясного чоловічого, верхнього чоловічого та жіночого одягу, тканини для сумок тощо. Ткали й суцільні вироби для поясного жіночого вбрання (плахт, фартухів) та доповнення до чоловічого й жіночого костюмів — пояси тощо.

Тканини для інтер'єру відповідно до функціонального призначення є: для застелення столів — скатертини; накривання постелі — покривала; для утеплення і прикрашання стін — окремі види рушників, килимів тощо. Поряд із традиційними тканинами в сучасний побут входять і нові види тканих виробів: декоративні серветки, доріжки, накидки, порт'єри тощо.

Різновидом тканини господарського призначення є мішковина.

Розрізняють тканини і за осередками виготовлення. В Україні виробництво тканин зосереджено в таких відомих центрах художніх промислів, як Кролевець, Суми, Дігтярі, Решетилівка, Богуслав, Обуховичі, Львів, Косів, Коломия. Незважаючи на спорідненість, ткані вироби кожного локального осередку мають характерні особливості.

Особливо популярні кролевецькі «красні» рушники з укрупненими геометричними мотивами розет, ромбів; геометризовано-рослинними зображеннями «дерева життя», квітів; півниками, качечками, птахами та фігурами людей.

На Богуславщині виготовляють тканини інтер'єрного та одягового призначення: доріжки, скатертини, рушники, покривала,

наволочки, портъери, серветки, купонні тканини для спідниць, суконь, фартухів тощо.

Багаті традиції уславленого чернігівського ткацтва плахтових тканин. З них у давнину виготовляли своєрідне поясне жіноче вбрання — плахти.

У Переяславі-Хмельницькому продовжують мистецькі традиції ткацтва Київщини. Тут також виготовляють плахтові тканини, скатертини, декоративні доріжки, серветки, наволочки для диванних подушок тощо.

Важливим осередком поліського художнього ткацтва є містечко Обуховичі на Київщині, яке здавна славалося рушниками, ряднами та іншими декоративними тканинами. Сьогодні тут виготовляють також серветки, доріжки, наволочки тощо.

Багаті традиції народного ткацтва Львівщини. Тут виготовляють високого художнього рівня вовняні тканини одягового та інтер'єрного призначення. Це серветки, доріжки, накидки, наволочки на диванні подушки і комплекти для кутів відпочинку. Виробляють також тканини для святкового й ритуального одягу (*сорочок, спідниць, суконь*).

Традиції гуцульського ткацтва збережено в Косові. Тут масово тчуть серветки, доріжки, рушники, тканини для святкового і сценічного вбрання.

Ж Журі підбиває підсумки першого туру.

Правильні відповіді I туру

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
в	г	а	б	а	г	б	в	а	г	б	в	в	а	б	г	в	б

Якщо є кілька учнів, що мають однакову кількість балів, то для проходження до другого туру їм пропонують додаткові завдання, наприклад, загадки, ребуси тощо.

► Додаткове завдання

Загадки

- Що то є, чим в рідній хаті
Покуття полумень,
На чому мріється дівчаті
Хліб-сіль дасть в рішальну мить? (*Вишиваний рушник*)
- Блукати мишка любить,
При цьому хвостик губить:

- Спочатку він довгенький,
А згодом — геть куценький. (*Голка, нитки*)
3. Схожа груша ця на сонце,
Має вуса й шапочку.
Здогадались, діти, що це?
Електрична ... (*лампочка*).
4. Лежу — одна нога,
Іду — вже дві.
А на ногах стою,
То дві голови. (*Ножиці*)
5. Він так морозить,
Так старається,
Що сам від холоду
Зд-р-р-ригається. (*Холодильник*)
6. По малій площині
По ріці-простині плаває пароплав,—
То вперед, то назад. (*Праска*)
7. В ящику — вікно,
У вікні — кіно. (*Телевізор*)
8. Натискаєш кнопочки,
Що блищать з коробочки,
Задзижчить — і через мить
Можеш з другом говорить. (*Мобільний телефон*)
9. На базарі не знайдеш,
На вагах не зважиш. (*Знання*)
10. Чистенькі віконця
Сміються до сонця.
Діточки довкола —
Наша любя ... (*школа*).

II ТУР

Проводять жеребкування. Учні витягують кульки з номерами від 1 до 12.

На дошці вивішують таблицю з категоріями. Учні по черзі згідно жеребкування обирають категорії. Учитель або ведучий зачитує вголос питання, а учні відповідають. Потрібно набрати найбільшу кількість балів.

Члени журі ведуть облік правильних відповідей учасників.

Таблиця 5. Категорії

1 Конструкційні матеріали	2 Основи проектної діяльності	3 Текстильні волокна	4 Розробка рисунка аплікації
5 Технології побутової діяльності	6 Секрет	7 Інструменти й матеріали для виготовлення аплікації	8 Столовий етикет
9 Правила безпечної праці та санітарно-гігієнічні вимоги під час ручних робіт	10 Світ професій	11 Знаряддя праці	12 Оздоблення аплікацій

» Питання до II туру

Категорія 1. «Конструкційні матеріали»

1. Наука, яка займається вивченням будови матеріалів та їхніх властивостей. (*Матеріалознавство*)
2. Матеріали, які широко використовують у будівництві, машинобудуванні, електротехніці. (*Метали*)
3. Матеріал, який добре обробляти різальними інструментами. (*Деревина*)
4. Матеріал, основні властивості якого — прозорість, твердість, крихкість, хімічна стійкість, термостійкість. (*Скло*)
5. Матеріал, який має вагоме значення в сучасній цивілізації та не боїться вологи, не гниє, не піддається корозії. (*Пластмаса*)
6. Матеріал, який широко використовують у швейному, меблевому виробництві, на будівництві, транспорті, побуті. (*Тканина*)

Категорія 2. «Основи проектної діяльності»

1. Процес створення образу майбутнього виробу та визначення способів його виготовлення. (*Проектування*)

2. Пристрій для розмічання великої кількості однакових деталей. (*Шаблон*)
3. Зображення предмета, виконане від руки на око, без використання креслярського інструменту та масштабу. (*Ескіз*)
4. Цілеспрямований процес створення виробу від виникнення ідеї до повної її реалізації. (*Проект*)
5. Те, із чого можна виготовити виріб. (*Матеріал*)
6. Послідовність виконання навчального проекту. (*Етапи*)

Категорія 3. «Текстильні волокна»

1. Волокна, які поділяють на штучні та синтетичні. (*Хімічні*)
2. Нитки, тканина, пряжа, неткані матеріали це... (*текстильні матеріали*).
3. Волокна рослинного, тваринного і мінерального походження. (*Натуральні*)
4. Бік тканини, на якому набивний рисунок яскравіший. (*Лицьовий*)
5. Довжина і ширина тканини. (*Параметри тканини*)
6. Працівник, який виготовляє текстильні матеріали на ткацьких верстатах. (*Ткач*)

Категорія 4. «Розробка рисунка аплікації»

1. Рівномірне розміщення частин певного цілого щодо лінії симетрії. (*Симетрія*)
2. Відсутність симетрії в рисунку. (*Асиметрія*)
3. Основні кольори це... (*червоний, жовтий, синій*).
4. Додаткові кольори отримують внаслідок... (*змішування основних*).
5. Спрощення природних форм предмета, під час якого зберігаються його характерні ознаки. (*Стилізація*)
6. Уява, за допомогою якої створюють нові образи, які відображаються на аркуші паперу за допомогою олівця. (*Фантазування*)

Категорія 5. «Технології побутової діяльності»

1. Обладнання, яке перетворює електричну енергію на механічну і призначене для полегшення праці в домашньому господарстві. (*Побутова техніка*)
2. Спеціальні машини, які виробляють електричний струм на електричних станціях. (*Генератори*)
3. Телефон пожежної служби України. (*101*)
4. Наука про харчові продукти. (*Кулінарія*)
5. Спеціальне приміщення, у якому готують їжу. (*Кухня*)
6. Сукупність правил поведінки за столом під час споживання їжі. (*Столовий етикет*)

Категорія 6. «Секрет»

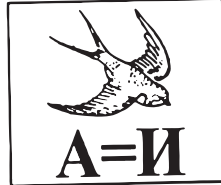
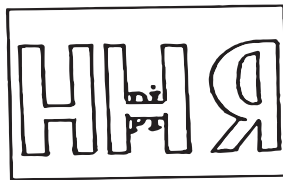
У категорії «Секрет» заховані ребуси. Учніве можна дати час на розгадування ребусів, поки наступний дасть відповіді на запитання своєї категорії.

1

2

3

4

5

6

Відповіді. 1. Олівець. 2. Лінійка. 3. Згинання. 4. Картон. 5. Різання. 6. Листівка.

Категорія 7. «Інструменти й матеріали для виготовлення аплікацій»

1. Довгов'язий Тимішко
Біжить по вузькій доріжці.
Його сліди — твої труди. (Олівець)
2. Одноока бабуся
Узори вишиває. (Голка)
3. Чорні, білі, кольорові...
Шити все вони готові:
Сукні, шапки, рукавички.
Допоможуть в цьому... (нитки).
4. Широке поле простелилось,
Широким полем одяглось. (Тканина)
5. Хоч він рук своїх не має
І лежат не має теж,
Та коли він щось з'єднає,
То нічим не відірвеш. (Клей)

6. Кинь на землю — не розіб'ється,
Кинь у воду — розпливється. (*Папір*)

Категорія 8. «Столовий етикет»

1. Правила поведінки за столом під час уживання їжі. (*Столовий етикет*)
2. Підготовка й оформлення столу для вживання їжі. (*Сервірування*)
3. Обов'язковий полотняний предмет сервірування святкового столу. (*Серветки*)
4. Кладуть біля тарілки праворуч. (*Ніж*)
5. Перелік страв, напоїв, які подають на сніданок, обід чи вечерю. (*Меню*)
6. Ними промокають губи та кінчики пальців. (*Паперові серветки*)

Категорія 9. «Правила безпечної праці та санітарно-гігієнічні вимоги під час ручних робіт»

1. Простір, у межах якого можна розташувати й дістати необхідний інструмент, пристосування або матеріали для виконання відповідних робіт. (*Робоче місце*)
2. Відстань, на якій треба тримати перед собою виріб або деталь. (*30–35 см*)
3. У ній зберігають голки, шпильки. (*Гольниця*).
4. Їх передають із зімкненими лезами кільцями вперед. (*Ножиці*)
5. Його використовують для захисту пальців рук від поранення. (*Наперсток*)
6. Має падати на робоче місце ліворуч або спереду. (*Світло*)

Категорія 10. «Світ професій»

1. Працівник у текстильній промисловості, зайнятий виготовленням пряжі. (*Прядильник*)
2. Займається приготуванням їжі. (*Кухар*)
3. Здійснює технічну діагностику, виявляє та усуває несправності в усіх типах побутових приладів. (*Майстер по ремонту побутових електроприладів*)
4. Займається виробництвом виробів із тканини, шкіри та інших матеріалів. (*Швачка*)
5. Він і художник, і конструктор — повинен добре знати історію мистецтва, уміти малювати на папері та з допомогою комп'ютера, та знати бажання і потреби клієнтів. (*Дизайнер*)
6. Кваліфікований консультант і порадник покупця. (*Продавець*)

Категорія 11. «Знаряддя праці»

1. Фізичні й розумові зусилля людини, спрямовані на виконання трудових дій щодо створення матеріальних та духовних цінностей. (*Праця*)

2. Різні конструкційні матеріали, з яких виготовляють вироби. (*Предмети праці*)
3. Інструменти, пристосування механізми тощо, за допомогою яких виконують певну дію. (*Знаряддя праці*)
4. Машина, яка виконує роботу без посередньої участі людини. (*Автомат*)
5. Сучасна автоматична машина, яка здійснює численні функції: від пошиття до вишивання найскладніших зображень. (*Швейна*)
6. Важіль, гвинт, похила площина та інші, які широко застосовують у повсякденному житті. (*Прості механізми*)

Категорія 12. «Оздоблення аплікацій»

1. Вузька плетена або тканина стрічка з бавовняних або шовкових ниток. (*Тасьма*)
2. Дрібні круглі, циліндричні намистинки з наскрізним отвором, виготовлені з різного матеріалу різного кольору. (*Бисер*)
3. Предмет, що є застібкою в одязі або використаний як прикраса. (*Гудзик*)
4. Елемент оформлення країв виробу, є суцільним рядом ниток, які вільно звисають. (*Бахрома*)
5. Жмуток ниток, шнурків, зв'язаних з одного кінця до купи. (*Китиця*)
6. Оздоблення аплікацій за допомогою стібків. (*Вишивка*)

Поки журі підбиває підсумки, глядачам та учасникам показують презентації «Обери робітничу професію» (див. додаток).

Журі оголошує результати, нагороджують переможців.

ДОДАТОК

МАТЕРІАЛ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ «ОБЕРИ РОБІТНИЧУ ПРОФЕСІЮ»

1 Майстер з обслуговування та ремонту радіотелевізійної апаратури

Сучасне життя не можна уявити без електроніки. Різноманітна радіоелектронна апаратура й техніки насичує наш побут. Це телевізори, радіоприймачі, аудіо- та відеомагнітофони, музичні центри, електронні ігри тощо. На жаль, ці речі рано чи пізно виходять з ладу. Щоб запобігти передчасним поломкам, продовжити життя речей, за ними потрібен постійний нагляд, обслуговування та своєчасний ремонт. Цим займається радіомеханік з обслуговування та ремонту радіотелевізійної апаратури, або, як його ще називають, телерадіомайстер.

Соціально-економічне значення професії. Майстер працює над виявленням та усуненням несправностей і дефектів радіо- і телевізійної апаратури різних типів і класів. Він модернізує вузли та блоки, ремонтує антени й обладнання розподільних мереж колективного користування.

Вимоги професії до робітника. Для того щоб стати майстром своєї справи, телерадіомайстер повинен бути уважним, акуратним, наполегливим і відповідальним, обов'язково знати:

- основи електро- і радіотехніки, телебачення, будову та режим роботи радіоелектронної апаратури;
- схеми всіх видів телевізорів і радіоприймачів;
- методи і способи ремонту телерадіоапаратури, а також досконало володіти спеціальними приладами та пристосуваннями з метою проведення діагностики несправностей.

Для успішного опанування спеціальності радіомеханіка з обслуговування та ремонту радіотелевізійної апаратури потрібні певні психофізіологічні якості особи — такі як розвинена наочно-образна й абстрактно-логічна пам'ять, координація і точність рухів, технічне мислення, гострий зір, уміння концентрувати увагу, паралельно спостерігаючи за декількома об'єктами.

Перспективи зайнятості. Професія «радіомеханік» належить до сфери обслуговування, а також дає можливість займатися індивідуальною трудовою діяльністю або відкрити власні майстерні з ремонту радіотелевізійної апаратури.

2 Гончар

Соціально-економічне значення професії. Гончар — майстер, який виготовляє глиняний посуд.

Слово «кераміка» походить від грецького «керамос» — глина. Цим терміном позначають різноманітні за складом, режимом обпалювання і властивостями групи виробів із глини: гончарні вироби, майоліку, теракоту тощо. Досить згадати відомі фігурні вази, амфори — одне з найвищих досягнень античного мистецтва. Кераміка й сьогодні не поступається виробам з інших природних і штучних матеріалів. Створені гончарами глиняні горщики, глечики, вази, керамічні тарелі, сервізи продовжують тішити людей, додаючи їхньому домашньому чаюванню чи традиційному застіллю романтизму та святковості, підкреслюючи неповторність і теплоту народного мистецтва, народних традицій.

Характеристика процесу праці. Але якщо майстер народного промислу — гончар — є одноосібним автором своїх виробів, то в умовах керамічного виробництва здійснюють розподіл праці: майстер-гончар створює вироби за ескізами чи зразками професійних художників.

У давнину глиняні вироби виліплювали з мокрої глини пальцями. Щоб виготовити глиняний виріб, доводилося постійно його повертати. Так у третьому тисячолітті до нашої ери було винайдено ручне гончарне коло. Формувати на ньому глину гончар міг однією рукою, а іншою здійснював обертання. Стінки посудини за допомогою гончарного кола виходили однакової товщини.

Пізніше майстри додумалися обертати гончарне коло ногами. У такий спосіб звільнилася друга рука, з'явилася можливість ліпити виріб двома руками, що спрощувало процес виробництва і робило його більш ефективним.

Сьогодні гончарне коло обертається механічно. Це, мабуть, і всі зміни, що відбулися протягом віків існування виробництва з глини. Так, гончар вручну повинен перетворити шматок глини на сучасний виріб казкової краси. Його руки торкаються глиняного «тіста», гладять його, стискають, витягують у трубку. І раптом починає проглядати під руками майстра ваза, глечик або горщик.

Вимоги професії до робітника. Робота гончара, на перший погляд, здається не такою вже складною справою. Насправді ж ця легкість є результатом дуже копіткої та виснажливої роботи, яка вимагає неабияких знань і багато практики.

Для виготовлення якісної продукції гончар повинен добре знати склад і властивості використовуваної глиняної маси; досконало знати технологічний процес, прийоми та способи виготовлення виробів на гончарних верстатах, основи композиції, прийоми завантаження печей гончарними виробами.

Професію гончара можна здобути в професійно-технічних навчальних закладах, безпосередньо на виробництві, в центрах народних художніх промислів.

Попит на гончарні вироби, предмети побуту з кераміки та різноманітні декоративні композиції є завжди. Професія гончара, як і тисячі років тому, залишається актуальною.

3 Виробник художніх виробів із лози

Соціально-економічне значення професії. Споконвіку майстри лозоплетіння не тільки виготовляли необхідні предмети домашнього вжитку (кошики, хлібниці, меблі тощо), але й прикрашали побут людини, несли красу в людські оселі.

Підготовка майстрів з виготовлення художніх виробів з лози, оволодіння секретами цього прадавнього народного промислу, його відродження є потрібним і корисним кроком для пізнання та розвитку культури України, історичної спадщини нашого народу.

Вимоги професії до працівника. Щоб стати майстром художніх виробів із лози, потрібно мати багату уяву, високу чутливість та координацію рухів рук, здібності до ручної праці, знати основи композиції. Необхідно бути терплячим, посидючим, зібраним, акуратним.

Майстер художніх виробів з лози повинен знати:

- методи підготовки сировини до роботи з урахуванням її фізичних властивостей, умов вирощування, заготівлі та зберігання;
- правила використання традицій у виробках з лози, основні вимоги до них;
- значну кількість видів зв'язування, з'єднання, плетіння.

Характеристика процесу праці. Майстри лозоплетіння працюють у цехах народних промислів, на малих приватних підприємствах, але здебільшого — вдома. У своїй роботі вони використовують ножі, ножиці, шило, верстати, столярні інструменти, спеціальний посуд для пропарювання та відбілювання лози.

Професію «виробник художніх виробів з лози» можна здобути в професійно-технічних навчальних закладах.

Попит на вироби з лози був, є і залишається сталим. Професія виробника художніх виробів з лози надає широкі можливості для індивідуальної трудової діяльності, а головне — не стримує політ фантазії майстра.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Денисенко Л. І.* Азбука домашнього господарювання. Трудове навчання. 5–9 кл. — К. : А. С. К., 2003. — 232 с.
2. *Басюк Г.* 1500 загадок для найрозумніших діточок. — Тернопіль : Яблуко, 2007.
3. *Новицька Т. В.* Неповторне мистецтво аплікації. 8–9 клас. — Х. : Вид. група «Основа», 2009.
4. *Вербицька З. В.* Народні ремесла. — Харків-Тернопіль : Видавництво «Ранок», 2009.
5. *Обери собі робітничу професію.* Міністерство соціальної політики. Державний центр зайнятості. — К., 2011.
6. *Трудове навчання (для дівчат) : підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закладів / В. К. Сидоренко, Т. С. Мачача, В. П. Титаренко, С. П. Павх, Г. М. Гаврилюк.* — Х. : Сиция, 2013. — 240 с.
7. *Тематичний словник школяра / К. С. Прищепа, В. Г. Лук'яненко.* — К. : Форум, 2001.
8. *Трударик : практичний матеріал для уроків трудового навчання та позакласної роботи з молодшими школярами / В. І. Хорунжий, Н. В. Пономаренко.* — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2006.

Свято салату. 5–7 класи

В. В. Ткачук*

*Творчість, майстерність, досконалість —
це насамперед наполеглива праця.*

 В. Сухомлинський

Мета:

- **навчальна:** сприяти опануванню основних способів розумової діяльності (*аналізувати, виділяти головне, порушувати й розв'язувати проблеми*);
- **розвивальна:** сприяти розвитку мови учнів шляхом збагачення й ускладнення словникового запасу; розвивати самостійність і пізнавальний інтерес учнів до предмету;
- **виховна:** виховувати моральні якості особистості, повагу до людей різних професій.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Ведучий. Країну Смакота не знайдеш на географічній карті, але вона існує. І кожен з нас час від часу здійснює туди подорож.

Так вже повелося, що однією з найпоширеніших страв сучасної кухні є салат.

- ☑ **Салат** (від *італ. salato, salate* — «солоне») — холодна страва, приготована з різних сирих, запечених на грилі, відварених чи солоних, маринованих овочів та фруктів. Назва салату залежить від його складників. Це може бути власне салат, різна зелень, коренеплоди, гриби, картопля, огірки, боби, фрукти, сир, риба та морепродукти та ін. Також додають приправи, наприклад, оцет, рослинну олію, майонез, сметану, гірчицю, сіль, перець тощо. Салати подають як закуску (*hors d'oeuvre*) до смаженого м'яса, риби чи як самостійну страву.

Салат можна приготувати з одного виду овочів (*салат з огірків, томатів, капусти*) або кількох видів. До складу багатьох салатів входять м'ясо, птиця, риба та морепродукти, яйця. Продукти для салатів нарізають тоненькими скибочками, кружальцями, маленькими кубиками, деякі шаткують соломкою. Також салати готують консервованими.

* **В. В. Ткачук**, учитель трудового навчання першої категорії, Колодненська ЗОШ I–III ступенів Колодненської сільської ради Збаразького району Тернопільської області.

Овочеві салати стимулюють апетит, сприяють виділенню шлункових соків, сприяють перетравленню іншої їжі, а також засвоєнню організмом людини жирів, білків та вуглеводів. Овочі нейтралізують гальмівний вплив жирів на секреторну функцію шлунку. Також овочі з жирами мають жовчогінну дію.

От саме про салати ми з вами сьогодні і поговоримо. На вас чекають конкурси і розваги. Запрошуємо шановне журі до роботи, а команди — до виступу.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

I конкурс. «Знайомство»

Команди представляють свою назву, девіз, звертаються одна до одної, журі, вболівальників. Максимальна оцінка — 5 балів.

II конкурс. «Художники»

Завдання: наосліп вибрати з корзинки овоч і, не відриваючи руки від дошки, намалювати його.

Максимальна оцінка — 3 бали.

III конкурс. «Що ми їмо?»

Завдання:

- відгадати загадки;
 - пояснити, чим кожен із цих продуктів корисний для людського організму;
 - навести приклад страви, де цей інгредієнт був би основним.
- Максимальна кількість балів за одну загадку — 3.

Загадки

1. Він і чорний, він і білий,
І завжди він загорілий.
Як до столу ми йдемо,
То без нього не їмо. (*Хліб*)
2. Хто, неначе апельсин,
Вітаміни має всі,
Та не з дерева звисає,
А на грядці виростає. (*Морква*)
3. Моє тіло під землею,
Кучерики понад нею,
Любить мене кожна юшка,
Називаюся... (*петрушка*).

4. Сидить баба на грядках,
Вся закутана в хустках. (*Капуста*)
5. Під землею птиця
Кубло звилала
І яєць нанесла. (*Картопля*)
6. Червоненькі кругляшки
Почіплялись на гілки.
Позбираю всі підряд,
Буде добрий з них салат. (*Помідори*)
7. У кожній господі
Стала у пригоді.
Той, хто роздягає,
Сльози проливає. (*Цибуля*)
8. Що то за голова,
Що тільки зуби й борода? (*Часник*)
9. Я кругленька, червоненька,
З хвостиком тоненьким.
На городі мене рвуть
І до столу подають. (*Редиска*)
10. Хоч зубів багато маю,
Та ніколи не кусаю.
Довгі коси маю,
Та не заплітаю. (*Кукурудза*)
11. Мов червоний ліс,
На городі зріс,
В борщі скупався,
У рот сховався,
Язик припік,
В борщ назад утік. (*Перець*)
12. Маленьке, кругленьке
З гори скотилося,
Впало, розбилося.
Нема того бондаря,
Щоб його скував. (*Яйце*)
13. Розкололася хатинка
На дві половинки,
І посипались у жменьку
Зелені дробинки. (*Горох*)

14. Ріс на грядці молодець,
Хап за чуба,— та й кінець,
Бо без нього, кажуть люди,
Борщину у нас не буде. (Буряк)

IV конкурс. «Вінегретна естафета»

- ✎ Команди готують вінегрет.

Етапи естафети

1. Вибір необхідних компонентів. (*У випадку, якщо взято не всі потрібні продукти, добирати в наступних етапах не дозволено.*)
2. Підготовка овочів до нарізки.
3. Нарізання овочів.
4. Приготування страви.
5. Презентація страви.

Максимальна оцінка — 20 балів. Ураховують дотримання правил безпеки праці, культури праці, економія, швидкість.

V конкурс. «Розумники»

Завдання: з літер слів **ВІНЕГРЕТ, КУХАР** скласти слова (*іменники*).

Кожне слово — 1 бал.

VI конкурс. «Пісennyй»

Завдання: підібрати і заспівати фрагменти пісень, у яких згадано страви та (або) продукти харчування.

Команди співають по черзі, фрагменти пісень не повинні повторюватися. Кожна пісня — 1 бал.

VII Конкурс для вболівальників «Форми нарізки»

Ведучий. Поки журі підбиває підсумки нашого турніру, пропоную вболівальникам попрацювати — пригадати і назвати види нарізки салатів (*за продемонстрованими зразками: кубики, часточки, кружечки, соломка та ін.*).

III. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ

Ведучий. Надаємо слово журі.

- ✎ Підбиття підсумків, нагородження переможців.

Ведучий. Дякуємо всім за участь у нашій програмі. Сподіваємося, що наша зустріч допомогла вам дізнатися багато цікавого і нового.

Електронні джерела

<http://uk.wikipedia.org/wiki/>

Свято праці та бережливості. 5–7 класи

Л. Л. Медведєва*, А. В. Хавкун**

*Праця є способом самоствердження, джерелом радощів,
щастя, метою і сенсом життя.*

 Г. Сковорода

Мета:

- **формування** в учнів культури праці, навичок раціонального ведення домашнього господарства, культури побуту, відповідальності за результати власної діяльності;
- **створення** умов для професійного самовизначення, обґрунтованого вибору професії з урахуванням власних здібностей, уподобань та інтересів;
- **виховання** активної життєвої позиції; виховання та розвиток особистості; формування життєвої компетентності і громадянськості.

Виховання ощадливості неможливе без колективної праці, яка підпорядковує особисті інтереси державним. Як зазначав В. С. Сухомлинський, головне, «щоб з малих літ глибоко особистим інтересом, духовною потребою кожної людини була турбота про добро, цінності, що належать народу. Життя дитини немислиме як сама лише радість споживання. Праця створює, примножує, оберігає державну власність, утверджує, оберігає почуття особистого піклування про те, що належить суспільству, радує дитину».

Формування дбайливої, ініціативної особистості, здатної самостійно орієнтуватися в економічній ситуації, потребує належного виховання, формування економного ставлення до матеріальних цінностей.

Дійові особи та виконавці:

- ведуча і ведучий;
- хлопець і дівчина в українських костюмах;
- співачки;
- група учнів, які розповідають про хліб: двоє хлопців і дівчина;
- група учнів, що інсценують «Веселу лікарню»:
 - ♦ книжковий Айболить (хлопець у білому халаті з шапочкою на голові і написом на табличці «Книжковий Айболить»);
 - ♦ Санітар (хлопець з написом на табличці «Санітар»);
 - ♦ Лікар-дієтолог (хлопець з написом на табличці «Лікар-дієтолог»);

* Л. Л. Медведєва, учитель трудового навчання вищої категорії, учитель-методист, ЗОШ І–ІІІ ступенів № 64, м. Харків;

** А. В. Хавкун, учитель трудового навчання вищої категорії, учитель-методист, ЗОШ І–ІІІ ступенів № 128, м. Харків.

- група учнів, які інсценують ощадність у школі:
 - ♦ Вода (*дівчина в костюмі води*);
 - ♦ Електроенергія (*дівчина в костюмі електроенергії з дротами*);
 - ♦ Хліб (*хлопець у костюмі пекаря з хлібом в руках*);
 - ♦ Стіл (*хлопець з табличкою «Стіл»*);
 - ♦ Парта (*дівчинка з табличкою «Парта»*);
 - ♦ Зошит (*хлопець з табличкою «Зошит»*);
 - ♦ Підручник (*хлопець з табличкою «Підручник» та підручниками в руках*);
 - ♦ учені Статистики.

ПЕРЕБІГ СВЯТА

Ведуча

Що є сильнішим від людських рук?
Трудяться тисячу літ вони.
Наші машини приводять у рух,
Одяг і світло, і хліб — від них.

Ведучий

Молот шалений, завзятий плуг,
Ряд перемог, кров і піт — вони,
Розквіт ремесел, мистецтв, наук,
Думки нестримної зліт — вони!

Ведуча

Слава силі земній,
Завзятим рукам,
Ведучий
Моторним рукам,
І сміливим рукам!

Ведуча. Подивіться, як добре вміють працювати учні і гуртківці нашої школи. Вони підготували не тільки виставу про працю і бережливість, але й вирішили здивувати гостей своїми виробами, результатами творчої праці.

Ведучий. Шановні батьки, подивіться і порадійте за своїх талановитих дітей і онуків. Виставка робіт учнів нашої школи завжди викликає бажання творити і дарувати людям красу.

Ведуча. За стародавньою традицією нашого народу шановних гостей завжди пригощали запашним хлібом і сіллю, варили борщ, вареники, пекли пампушки, ставили на стіл сметану, сало, квашену капусту та багато інших смачних страв.

Ведучий. Тому ми вирішили продовжувати традиції нашого народу і сьогодні смачні вироби наших учнів будуть оцінювати шановні гості.

Ж Під музику пісні «Одна стежина за вікном» спускаються зі сцени хлопець і дівчина в українських костюмах із хлібом, сіллю на рушнику і пригощають адміністрацію і гостей школи. На сцені цю пісню співають співачки, або під цю музику танцює колектив.

Ведучий. А зараз увага! Наше свято продовжує вистава про працю і бережливість.

Сценка про хліб

1-й учень *(тримає в руках хліб, батон, на шиї — бублики)*

Ось він!
Солодкий, солоний,
Пшеничний і житній,
Буханки, батони
І бублики ситні.

2-й учень *(тримає на тарелі чарку з водою і зверху скибку хліба, як для поминок загиблих)*

Слід пам'ятати нам,
Хліб,
Безплатний, як небо, як ріки,
Був оплачений сповна
Людським життям і кров'ю навіки!

Учениця *(тримає в руках на рушничку запашну паляницю)*

Ось він
Хлібчик духовитий,
З хрустом кірочки смачним,
Ось він —
Теплий, мов налитий
Щедрим сонцем золотим.
І на стіл у кожен дім
Завітав, з'явився він.

1-й учень

В нім — здоров'я наше, сила,
В ньому — чарівне тепло!
Стільки рук його ростило,
Доглядало, берегло!

Хором

В нім землі твоєї соки,
Сонця в нім багато є...

Уплітай за обидві щоки,
Виростай богатирем!

✎ Усі учасники сценки йдуть за лаштунки.

Сценка «Весела лікарня»

✎ На сцені — книжковий Айболить, Санітар, Лікар-дієтолог. Учні на сцені тримають плакат «Весела лікарня».

Книжковий Айболить

Я — книжковий Айболить,
Я лікую книги вмиць.
А дітям, котрі їх псують,
На сторінках ідять, їх рвуть,
Я дам пораду — обгорніть,
Сторінки книжок не брудніть!
І пам'ятайте назавжди,
Що книги — наші друзі!

Санітар

Бережи щоденник, зошит,
Книгу, парту бережи,
На них витрачені кошти,
Чималі, що не кажи...

Лікар-дієтолог

Я хочу всім сказати:
Акуратно хліб тримайте!
Він потрібен для життя,
Для здоров'я, майбуття!
Не сміти, обідай в міру,
Хліб — то радість, наша сила.

Сценка «Про ощадливість у школі»

Вода. Допоможіть! Допоможіть!
Електроенергія. Рятуйте! Рятуйте!
Хліб. Виручайте! Виручайте!
Стіл. Допоможіть!
Парта. Рятуйте!
Зошит. Виручайте!
Підручник. Допоможіть!

✎ Збираються в коло й імітують рюмсання, плач.

Книжковий Айболить. Що сталося?

Вода. Вода витікає!

Електроенергія. Електроенергію марнують!

Хліб. Хліб викидають!

Стіл і Парта (*хором*). Столи і парти ламають!

Зошит і Підручник (*хором*). Зошити і підручники рвуть і псують!

Книжковий Айболить. А винні хто?

Ж Усі учасники показують у зал на дітей.

Ведуча. Але ж не всі учні такі, багато з них дуже бережливі і ось чому.

Ведучий. Ми організували групу учнів, які провели анкетування серед учнів школи й отримали відповіді на питання: «Як учні ставляться до хліба, шкільного майна, води, електроенергії?» (*див. додаток*).

Ведуча. А вчені статистики навели нам приклади неекономного використання ресурсів.

1-й статистик. Якщо у класній кімнаті вдень горітиме одна лампа на 100 ват протягом десяти годин, то витратимо...

Усі. Марно...

1-й Статистик. 1 кВт електроенергії.

Електроенергія. А якщо їх, скажімо, чотири?

Підручник. А коли в школі 20 класних кімнат?

1-й Статистик. Ми підраховали, що такої електроенергії вистачило би:

- ♦ на випічку 1000 кг хліба або 1,5 тисячі тортів;
- ♦ на виготовлення 1600 зошитів.

Ж Усі хапаються за голову руками і перешиковуються, уперед виходить Вода, яка починає під музику робити плавні рухи руками.

2-й Статистик (*наспівуючи*)

А без води, води, води

І не туди, і не сюди...

Так, за хвилину з одного нещільно закрученого крану виливається 100 крапель води!

Усі. Так що виходить?

2-й Статистик (*раخуючи*). Що протягом години витікає 600 г води.

Вода. Ах, навіщо мене очищували, до школи проводили, по трубах пропускали, щоб 600 г у годину просто так витікало?

2-й Статистик. Це ще не все. За добу — 14,5 л води. А якщо в закладі 20 кранів, то за одну тільки добу вилетиться 290 л води.

Ж Усі вражені. Воді стає зле, її обмахують хустинкою.

Вода. Пити, пити, пити...

Ж Усі хапаються за голову, кажуть: «Жах, як неощадно, марно», перешиковуються й уперед виходить Хліб.

1-й Статистик. Ми підраховали, якщо після обіду кожний учень залишить на столі шматок хліба...

2-й Статистик. То ми втратимо 2 кг хліба за день.

Хліб. А протягом місяця?

1-й Статистик. 60 кг.

Хліб. А за рік?

Усі. 720 кг хліба.

✎ Хлібу стає зле.

Хліб. Хліба, хліба...

✎ Хліб піднімають під руки і ставлять на сцені. Усі співають на мелодію пісні Шаїнського «То ли ещё будет?».

Що робити, де знайти
Засіб для порядку,
Щоб могли ми зберегти
Землю для нащадків?
Знають наші дітлахи
Закони бережливих —
Зберегти допоможи,
Щоб жили щасливо.

✎ На сцену з плакатами виходять Вода, Хліб, книжковий Айболить, Електроенергія.

Вода

Воду марно ти не лий,
Дорожити нею вмій!

Хліб

Збережете крихту хліба,
Нива скаже вам: «Спасибі»!

Книжковий Айболить

Збережи красу — дерева,
Ти не псуй книжок даремно!

Електроенергія

Електроенергія — добро дороге,
Марно втрачати — діло не те!

Ведучий. А чому би нам у школі не створити загони ощадливих? Хто має бажання записатися в такий загін економії шкільного майна, підручників, хліба?

Учні. Ми!

Ведуча. Поміркуймо разом, як навчитися ощадливості.

1-й статистик. Як зберегти шкільне майно?

2-й статистик. Як зберегти результати праці людей?
Електроенергія. Як примножити багатство нашої України?
Усі. Ми порадилися і ухвалили рішення: **БЕРЕГТИ!**
Підручник. Берегти...
Зошит. Книги, підручники, зошити, щоденники.
Стіл. Берегти шкільні меблі!
Парта. Берегти шкільний інвентар!

Електроенергія

Берегти електроенергію!
Коли вам світло не потрібно,
Його вам треба вимикати
І зайві вати не збирати
Для оплати!

Вода

Берегти завжди водицю,
Вдосталь щоб було напиться!

Хліб

Зберігати крихту хліба,
Щоб жилося вам дуже сито!

Ведучий. Треба відкрити особливий рахунок економії і бережливості.

- ✎ Під веселу музику вносять велику книгу під назвою «Особливий рахунок економії і бережливості».

Ведуча. У цій книзі класи нашої школи будуть записувати благодійні справи з економії та бережливості і тих, хто ними нехтує.

- ✎ Усі учасники вистави виходять на сцену.

Учасники вистави (по черзі)

Нам завдання величні дані
В праці жити, щасливими бути.
Працьовитістю, добрими справами
Зміцнюймо нашу державу ми!

ДОДАТОК

АНКЕТА ВИЯВЛЕННЯ БЕРЕЖЛИВОСТІ ПО КЛАСАХ

№ з/п	Назва предмету економії		Клас			
1	Хліб	Зберігають, не беруть зайвого, залишками годують птахів				
		Кидають, граються				
2	Їжа	З'їдають, не залишають				
		Кидають, не з'їдають				
3	Вода	Зберігають воду, вчасно закривають				
		Граються, вчасно не закривають				
4	Електро-енергія	Зберігають, вчасно вимикають				
		Марно витрачають				
5	Шкільні меблі, класні кімнати	Охайно ставляться				
		Псують (забруднюють, ламають)				
6	Книги, підручники, зошити, щоденники	Зберігають				
		Псують				
7	Гігієна приміщень (класних кімнат)	Своєчасно прибирають, роблять чергові генеральні прибирання				
		Не прибирають, несвоєчасно прибирають				

№ з/п	Назва предмету економії		Клас			
8	Інше					

ДЖЕРЕЛА

У сценарії свята використані вірші *В. Лівшиця, С. Погорєловського, М. Шиловой, Л. Суханської, Л. Епштейн, Г. Зверєвої, П. Воронько, Г. Бойко, А. Хавкун*, вибрані твори *В. О. Сухомлинського*.

Конкурс-гра «Нумо, дівчатка!». 7 клас

І. Я. Рубець*

Чого б ти не навчався, ти навчаєшся для себе.

 Петроній

Мета:

- **сприяти** розвитку в учнів естетичних смаків, інтелектуальних здібностей, пізнавальних можливостей, умінь;
- **формувати** культуру спілкування;
- **виховувати** доброзичливість, взаємопідтримку, повагу один до одного.

ПЕРЕБІГ СВЯТА

ВСТУПНЕ СЛОВО ВЧИТЕЛЯ (ВЕДУЧОГО)

— Добрий день, дорогі гості!

Веселощів вам та хорошого настрою. Давно ми на вас чекаємо. Конкурс без вас не починаємо.

«Нумо, дівчатка!» — так ми назвали наш конкурс. Його учасниці, учениці сьомих класів, продемонструють свої знання, уміння, яких вони набули на уроках трудового навчання. Ані чарівної казкової палички, ані помічників у них сьогодні не буде. Отож побажаємо учасницям обох команд легко впоратися із поставленими завданнями.

* *І. Я. Рубець*, учитель трудового навчання та світової літератури вищої категорії, НВК «Лановецька ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2-гімназія», Лановецький р-он, Тернопільська обл.

А щоб переможці були визначені чесно, ми запросили до нас вельмишановне журі. (*Представлення членів журі.*)

Бажаємо командам удачі! І нехай поразка або маленька невдача нікому не зіпсують настроїв. Адже всім відомо, що головне не перемога, а участь у цікавій та захопливій грі.

I КОНКУРС. ПРИВІТАННЯ

Кожна команда називає себе, представляє емблему, проголошує девіз. Оцінюють творчість, оригінальність ідеї, художнє виконання малюнка на емблемі. (*5 балів*)

II КОНКУРС. РОЗМИНКА

Учитель ставить запитання. Відповідає та команда, капітан якої першим піднімає руку. Якщо відповідь неправильна, то право відповідати переходить до іншої команди. Відповідь потрібно давати лаконічно.

Питання до конкурсу

- Переплетення, у якому одна нитка основи переплітається з однією ниткою утку. (*Полотняне*)
- До якої техніки вишивання належать мережки? (*Прозора*)
- Які мірки потрібно зняти для побудови креслення прямої спідниці? (*Півобхват талії, півобхват стегон, довжину виробу*)
- Хто створює ескізи моделей одягу? (*Художник-модельєр*)
- Головний убір, з'єднаний з одягом. (*Капюшон*)
- Широкий пояс, який носять під сукнею для стягування талії. (*Корсет*)
- Домашнє жіноче вбрання з легкої тканини. (*Пеньюар*)
- Шапка для пальців. (*Наперсток*)
- Родичка голки. (*Булавка*)
- Смужка тканини, зав'язана вузлом під коміром сорочки. (*Краватка*)
- Як називають чорний піджак із довгими, обшитими шовком, вилогами? (*Смокінг*)
- Як називають іспанські крилаті капелюхи, що носять жителі Центральної та Південної Америки? (*Самбреро*)

III КОНКУРС. «ТЕРПІННЯ Й ТРУД УСЕ ПЕРЕТРУТЬ»

Завдання: скласти докупі поділені на склади два прислів'я. Ураховують правильність та швидкість виконання поставленого завдання. (*2 бали*)

- До тан-цю ска-чу-чи, а до ро-бо-ти пла-чу-чи.
- Біль-ше ро-би, та мен-ше го-во-ри.

IV КОНКУРС. ЮНІ КУХОВАРОЧКИ

Завдання: хто швидше одягне фартух і косинку та зліпить 6 вареників? (1 бал)

V КОНКУРС. МАЙБУТНЯ ГОСПОДИНЯ

Завдання: хто швидше та якісніше почистить картоплю, у кого найдовша обчищена картопляна шкоринка? (2 бали)

VI КОНКУРС. ЮНІ В'ЯЗАЛЬНИЦІ

Учениці змагаються в швидкості набору 20 петель. (1 бал)

VII КОНКУРС. «ДОТИК + НЮХ»

Завдання: приготуйте аркуш паперу й ручку. Член кожної команди по черзі визначить, чи вміє він за запахом із зав'язаними очима з'ясувати, що лежить перед ним на трьох тарілках. Після того як вам розв'яжуть очі і накриють тарілки, ви напишете свої припущення. (*Скибочки апельсина, мандарина, ківі — 3 бали*)

VIII КОНКУРС. СХОВАНІ СКАРБИ

Завдання: перед вами мішечки, у яких сховані скарби. Визначте на дотик види круп у кожному мішечку. (*Пшоно, манна крупа, рис*) Назвіть у порядку дотику. (3 бали)

IX КОНКУРС. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ. «МОДА ХХІ СТОЛІТТЯ. ЮНА МАНЕКЕННИЦЯ»

Учитель. Не секрет, що юні дівчатка, дивлячись по телевізору на довгоногих красунь, які демонструють модний одяг, мріють стати такими самими. І хто знає, можливо, невдовзі ми побачимо і когось із наших конкурсанток на подіумі. А сьогодні в них перша спроба продемонструвати модель одягу, який буде популярний у майбутньому. Оцінюємо артистичність, актуальність і саму модель. (5 балів)

X КОНКУРС. «СПРОБУЙ ВІДГАДАЙ»

Учитель. Кожна правильна відповідь принесе команді 1 бал. Прохання піднімати руку капітану команди. Вигуки не вважають правильною відповіддю.

» Загадки

- Без рук, без ніг, а по столі повзе. (*Тісто*)
- У черевці лазня, у носі решето, одна рука — і та на спині. (*Чайник*)
- Новенький посуд, а весь у дірках. (*Друшляк*)
- Без ніг ходить, має вухо, та не чує. (*Голка*)

- Маленький, кругленький, а за хвіст не зловиш. (*Клубок*)
- То назад, то вперед, ходит бродить пароплав. Зупиниш — горе, продірявить море. (*Праска*)
- Мене одну не їдять, а без мене мало їдять. (*Сіль*)
- Білий як сніг, в пошані у всіх, подобаюся вам, але шкода зубам. (*Цукор*)

ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ

Журі підраховує бали та оголошує переможця.

Конкурсная программа «Наши руки — не для скуки». 5–7 классы

Ю. О. Мацвей*

Кто желает съест орех, должен разбить его скорлупу.

 Плавт

Цель:

- **закрепить** знания, полученные на занятиях по трудовому обучению;
- **развивать** логическое мышление;
- **воспитывать** положительное отношение к труду с использованием народного фольклора и художественной литературы.

ХОД КОНКУРСА

Ведущий

Наши руки — не для скуки,
А для дела наши руки.
Ремеслом своим они
В жизни помогать должны.

Добрый день, дорогие друзья! Открывая неделю профориентации и трудового обучения, мы проводим конкурсную программу «Наши руки — не для скуки». В конкурсе примут участие две команды в составе шести человек (*три мальчика и три девочки*). Сегодня мы с вами посмотрим, что умеют делать наши руки: мастерить, шить, рисовать, вспомним пословицы о труде, загадки о предметах быта, рабочих инструментах.

* Ю. О. Мацвей, учитель трудового обучения, Константиновская СОШ I–III ст. № 15, Донецкая обл.

Откроют наше мероприятие учащиеся стихами о рукоделии.

1-я ученица

Вяжем мы в родной нам школе
Вещи нужные нам всем:
Шапки, шарфики, закладки
И салфетки без проблем.

2-я ученица

Пусть наше рукоделие,
Приносит всем веселье
И хорошее настроение...
Прочь, долой безделье.

3-я ученица

Не умела я вязать,
Всё не получалось,
А как конкурс начался
Я не растерялась.

4-я ученица

Постараемся ещё,
Сделать вещи сами,
Постараемся творить,
Нашими руками.

5-я ученица

ВЯЗАНАЯ РАДОСТЬ

Из-за шкафа кот Тимошка
Пряжи выкатил клубок.
Что ж клубка того? Немножко...
Не связать и кофты бок.
Долго думала, гадала
Делать что с клубочком тем...
Незаметно я связала
Куклу на потеху всем.

Варвара Шухатян

Ведущий. Позвольте мне представить жюри нашего конкурса. (*Представление жюри.*)

А теперь, чтобы лучше познакомиться с участниками команд, мы предоставляем им слово. Я надеюсь, что наши участники пройдут все испытания и будут действительно самыми быстрыми, ловкими и трудолюбивыми. И неважно, кто станет победителем в нашем, скорее шуточном состязании, а победитель будет обязательно, главное, чтобы все мы почувствовали атмосферу праздника, доброжелательности, взаимного уважения и понимания.

Ж Команды выступают с приветствиями.

Ведущий. Теперь начнём наш конкурс.

Первое задание. Нужно написать на листке бумаги виды изделий, которые можно связать крючком или спицами. На раздумье дается две минуты. Выигрывает та команда, которая перечислит больше изделий.

Ж Жюри подводит итоги и оглашает результаты первого конкурса.

Ведущий. Профессий много на свете и все они нужны людям. А что же такое профессия? Профессия — это труд, которому человек посвящает свою жизнь, труд, который требует от человека определённой подготовки, знаний. Придёт время и вы, дорогие ребята, станете взрослыми. Вам самим придётся строить дома, растить хлеб... Выбор профессии у вас, друзья, впереди. Но многие из вас наверняка уже задумывались над вопросом «Кем быть?».

Пожарный, повар, воспитатель, милиционер, продавец, пограничник, пилот, строитель, парикмахер, художник. А какая профессия самая важная? Давайте вспомним стихотворение Юлиана Тувима «Всё для всех».

1-й ученик

Каменщик строит жилища,
Платье — работа портного.
Но ведь портному работать
Негде без тёплого крова.
Каменщик был бы раздетым,
Если б умелые руки
Вовремя не смастерили
Фартук, и куртку, и брюки.
Пекарь сапожнику к сроку
Сшить сапоги поручает.
Ну, а сапожник без хлеба
Много ль нашьёт, натачает.

Ведущий. Приложи старание, победи в соревновании. Начинаем конкурс «Ловкая иголочка». Для участия в конкурсе приглашаются два мальчика и две девочки.

Задание

Грамотно и аккуратно пришить пуговицу к лоскутку ткани. Пока участники конкурса будут пришивать пуговицы, остальные учащиеся рисуют модели школьной формы на бумаге.

Ж Жюри подводит итоги и оглашает результаты второго конкурса.

Ведущий. Внимание, друзья, новый конкурс объявляю я! Объявляется конкурс «Зоркий глаз». Для конкурса предлагаются несколько предметов. Задание — на глаз достаточно точно определить размер показанного предмета.

Жюри подводит итоги и оглашает результаты третьего конкурса.

Ведущий. В следующем конкурсе «Профессии» должны принять участие все члены команды. Каждый участник получает карточку с описанием профессии или специальности. Нужно дать название профессии. За каждый правильный ответ — один балл.

1. Человек, который занимается приготовлением пищи. (*Повар*)
2. Человек, который занимается точной обработкой древесины, изготавливает из неё изделия. (*Столяр*)
3. Человек, который лечит людей. (*Врач*)
4. Человек, который занимается пошивом одежды на фабриках или в ателье. (*Швея*)
5. Человек, который занимается всеми видами электромонтажных работ. (*Электромонтёр*)
6. Человек, который занимается разведением и выращиванием птиц. (*Птицевод*)
7. Человек, который занимается соединением металла путём расплавления его краёв при помощи огня или электрического тока. (*Сварщик*)
8. Человек, который изготавливает изделия из жести. (*Жестяник*)
9. Человек, который занимается выращиванием кустов, деревьев и ухаживает за ними. (*Садовод*)
10. Человек, который лечит животных. (*Ветеринар*)
11. Человек, который следит за технологическим процессом изготовления изделия. (*Технолог*)
12. Человек, который выполняет все работы, связанные с выращиванием овощей и уборкой урожая. (*Овощевод*)

Жюри подводит итоги и оглашает результаты конкурса.

Ведущий

Стол, за которым ты сидишь,
Кровать, в которой ты уснёшь,
Тетрадь, ботинки, пара лыж,
Тарелка, вилка, ложка, нож,
И каждый гвоздь, и каждый дом,
И каждый ломтик хлеба —
Всё это сделано трудом,
А не свалилось с неба.

Из стихотворения «Труд» В. Лишица

Объявляется конкурс «Нарисуй предмет». Условия конкурса: выбрать карточку и с завязанными глазами нарисовать мелом на доске предмет, указанный в карточке (*совок, чайник, веник, ножницы, топор, пила, молоток, рубанок, грабли, швейная машина, крючок*).

Ж Участники конкурса с завязанными глазами рисуют на доске мелом предложенные предметы. Жюри подводит итоги и оглашает результаты конкурса.

Ведущий. Для каждого человека в жизни очень важно правильно выбрать профессию. Тогда и работать он будет с удовольствием, доставляя радость себе и окружающим людям.

Стало быть, так и выходит,
Всё, что мы делаем, нужно.
Значит, давайте трудиться
Честно, усердно и дружно.

Из стихотворения Ю. Тувима «Всё для всех»

Ведущий. Объявляю конкурс «Угадай профессию». Команды получают наборы букв, из которых необходимо сложить название профессии (*электрик и кондитер*) и «защитить» её — рассказать об этой профессии. Оценивается скорость сложения, полнота и увлекательность рассказа.

Ж Жюри подводит итоги и оглашает результаты конкурса.

Ведущий. Каждое дело имеет своё значение в жизни человека и общества, «свой цвет и свой запах». А помните стихотворение Джанни Родари «Чем пахнут ремёсла»?

У каждого дела
Запах особый:
В булочной пахнет
Тестом и сдобой.

Мимо столярной
Идёшь мастерской —
Стружкою пахнет
И свежей доской.

Пахнет маляр
Скипидаром и краской.
Пахнет стекольщик
Оконной замазкой.

Куртка шофёра
Пахнет бензином.
Блуза рабочего —
Маслом машинным.

Пахнет кондитер
Орехом мускатным.
Доктор в халате —
Лекарством приятным.

Рыхлой землёю,
Полею и лугом
Пахнет крестьянин,
Идущий за плугом.

Рыбой и морем
Пахнет рыбак.
Только безделье
Не пахнет никак.

Сколько ни душится
Лодырь богатый,
Очень неважно
Он пахнет, ребята!

Ведущий. Начинаем конкурс «Ловкая вязальщица». Участвуют по две девочки из каждой команды. За одну минуту одна участница должна набрать на спицы как можно больше петель, а другая — связать цепочку из воздушных петель. Потом цепочки сравниваются, и у какой команды длиннее получилась цепочка, та и выиграла. Набранное количество петель тоже будет подсчитано. Побеждает та команда, у которой набрано больше петель.

Жюри подводит итоги и оглашает результаты конкурса.

Ведущий. Для того чтобы человек любой профессии работал хорошо, люди придумали и изготовили разные инструменты и приспособления.

Объявляется конкурс «Для чего нужен инструмент?» Каждый участник игры по очереди открывает бумажный квадрат с рисунком какого-либо инструмента и говорит, как он называется, для чего нужен этот инструмент, человек какой профессии его использует. За каждый правильный ответ — 1 балл.

Ведущий. А теперь дадим командам немного отдохнуть. Следующий конкурс для болельщиков команд. Я буду загадывать загадки, а отгадками на них будут названия профессий. За каждый правильный ответ — 1 балл.

Топором, рубанком
Выстругал он планки,
Сделал подоконники
Без сучка — задоринки. (Плотник)

На работе день-деньской
Управляет он рукой.
Поднимает та рука
Сто пудов под облака. (Крановщик)

Кто по рельсам — по путям
Поезда приводит к нам? (Машинист)

Любит он цветы сажать,
Их растить и поливать. (Цветовод)

Кладёт кирпич за кирпичом,
Растёт этаж за этажом,
И с каждым часом, с каждым днём,
Всё выше, выше новый дом. (Каменщик)

Перетянут он ремнём,
Каска прочная на нём.
Он в горящий входит дом,
Он сражается с огнём. (Пожарный)

Ставят ловких две руки
Каблуки на башмаки.

И набойки на каблук —
Тоже дело этих рук. (*Сапожник*)

Почту — письма и журналы
По домам разносит он.
Ходит он во все кварталы
И заходит в каждый дом. (*Почтальон*)

От вирусов злобных компьютер наш чист:
Программы и файлы спас... (*программист*).

Почерком быстрым исписан весь лист
Очерк в газету строчит... (*журналист*).

Летают пальцы птицами —
Поток струится ситцевый.
Летают пальцы пчёлками —
Поток струится шёлковый. (*Ткачиха*)

Встану я, когда вы спите,
И муку просею в сите,
Докрасна растоплю печь,
Чтобы хлеб к утру испечь. (*Пекарь*)

Ведущий. Вы все немного устали и сейчас мы проведём небольшую физкультурную паузу. (*Учащиеся выполняют несколько несложных упражнений.*)

Объявляется новый конкурс «Продолжи пословицу о труде».

- Землю красит солнце, а человека —... (*труд*).
- Делу — время, а потехе —... (*час*).
- Кто не работает, тот не... (*ест*).
- Без труда... (*не вынешь и рыбку из пруда*).
- Труд кормит, а лень... (*портит*).
- Маленькое дело... (*лучше большого безделья*).
- Недаром говорится, что... (*дело мастера боится*).
- Есть терпение —... (*будет и умение*).
- Кончил дело —... (*гуляй смело*).
- Труд всегда даёт, а лень... (*берёт*).
- Где работа, там и густо, а в ленивом доме... (*пусто*).
- Какова пряжа, такова на ней... (*рубаха*).

Ведущий. Итак, переходим к следующему конкурсу «Мини-викторина». (*Один вопрос для одной команды, один — для другой.*)

► **Вопросы первой команде**

1. Как называется пряжа, полученная от животных?
а) Лён;

- б) акрил;
 - в) шерсть.
2. Какие инструменты используют для вязания?
 - а) Крючок и спицы;
 - б) молоток и отвёртку;
 - в) нитку и иголку.
 3. Какие столбики вяжут крючком?
 - а) Столбики с закорючками;
 - б) столбики без закорючек;
 - в) столбики без накида.
 4. Закончите поговорку «Дело мастера...»:
 - а) не боится;
 - б) боится;
 - в) убегает.
 5. Что такое вязание?
 - а) Вязание — вид рукоделия;
 - б) вязание — вид строительства;
 - в) вязание — вид садоводства.
- **Вопросы второй команде**
1. Как называется пряжа, полученная из растений?
 - а) Капрон;
 - б) хлопок;
 - в) нейлон.
 2. Какие инструменты применяют для шитья?
 - а) Топор и щипцы;
 - б) крючок и спицу;
 - в) нитку и иголку.
 3. Как называется нулевой ряд в вязании крючком?
 - а) Цепочка;
 - б) верёвка;
 - в) шнурок.
 4. Закончите поговорку «Делу время, потехе...»:
 - а) час;
 - б) минута;
 - в) секунда.
 5. Что такое крючок?
 - а) Крючок — инструмент для вязания;

- б) крючок — инструмент для учёбы;
- в) крючок — инструмент для карате.

Ведущий

Даже, если нет таланта,
Каждый день писать стихи,
Можешь стать ты музыкантом
Или гонщиком лихим,
Или можешь печь ватрушки,
Или петь, или плясать,
Или вот помочь старушке
Письма внукам написать!
В общем, можно всё на свете,
Если очень захотеть!
А Гагарин бы ответил:
«Даже в космос полететь!»

Иногда мы не замечаем главного: каждый человек уникален, уникален по-своему, и если кто-то на своём месте, делая своё дело, получает от этого удовольствие, принося при этом пользу другим людям — это просто замечательно!

Машинисты и ткачи,
Трактористы и врачи,
Лесорубы и шахтёры,
Повара и кузнецы,
Водолазы и певцы —
Все профессии нужны,
Все профессии важны!

Пока жюри подводит окончательные итоги, послушаем стихотворение Агнии Барто «Вязание».

Ученица

Наша старшая сестра
Вяжет с самого утра.
Даже ночью ей не спится:
Под подушку прячет спицы,
Ночью сядет на кровать —
В темноте начнёт вязать.
Нитки старые мотает —
Новых мама не даёт.
Шерсть по комнате летает
И к соседям пристаёт!
В нашем доме все соседки
Вяжут шарфы и жакетки,
Даже девушка-майор

Выходит с нитками во двор.
Наша старшая сестра
Вяжет с самого утра.
Целый день не ест, не пьёт,
Где-то нитки достаёт.
Если шерсти не хватает,
Открывает сундуки.
На глазах фуфайки тают,
Расползаясь на куски!
Приходит бабушка домой —
Нет косынки с бахромой!
Где же дедушкин жилет?
И жилета больше нет!
Кофточка — без ворота!
В доме всё распорото!

Ведущий

Знают мамы, знают дети,
Знает взрослый и малыш,
На безногом табурете
Ни за что не удержишь.
Без колёс не сдвинешь воза
Хоть впряги в него коня.
Не спасёшься от мороза
Если в печке нет огня.
От иголки мало толка
Коль без ушка та иголка.
Так и руки без труда
Не годятся никуда.

*Немецкая народная песня,
русский текст В. Викторова*

- Жюри подводит итоги конкурсов, подсчитывает баллы, награждает победителя конкурса.

ЭЛЕКТРОННЫЕ РЕСУРСЫ

1. <http://azbyka.ru>
2. <http://nsc.1september.ru>
3. <http://magicthread.ru>

Сімейна фірмова страва. Сценарій свята для 5–6-х класів

Ю. В. Захарченко*

Мета:

- **навчальна:** ознайомлення учнів з особливостями української кухні, обрядовим значенням їжі, пізнавальними історичними фактами;
- **розвивальна:** розвиток творчих здібностей учнів, формування кулінарних навичок і вмінь;
- **виховна:** виховання працелюбності, інтересу до традицій українського народу.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

1-й ведучий. Увага! Увага! На екрані шкільного телебачення п'ятий і шостий класи!

2-й ведучий. Сьогодні в програмі:

- Веселі загадки Незнайка.
- Смачні рецепти бабусі Пізнайки.
- Добрі поради доктора Пілюльки.
- Активним дітям — подарунки!
- Усі на конкурс поспішайте, фірмові страви представляйте!

1-й ведучий

Ходить усі до хати страви наші куштувати!
З жита та пшениці гарні паляниці,
Всіх ми почастуємо — усіх нагодуємо!

2-й ведучий. Запрошуємо вас до нашої господині на хліб і сіль, на слово щире, на бесіду мудру.

1-й ведучий. Хліб у всі часи, в усіх народів вважали найбільшою свяติною. Про нього писали поети, мислителі, складали пісні та думи. Коли його не вистачало — приходило лихо. Недаремно людина, творячи щоденну молитву, просить Бога: «Хліб наш насущний дай нам сьогодні...». Таку пошану до хліба передавали з покоління в покоління діти, онуки, правнуки.

2-й ведучий. Хліб став для нас символом праці. Праця хлібороба — це недоспані ночі, висушене сонцем обличчя, мокра сорочка. Але завжди над нивою лилася пісня хлібороба.

* Ю. В. Захарченко, учитель трудового виховання ЗОШ № 18, сел. Троїцько-Харцизьк, Донецька обл.

1-й учень

Він вічний і святий, цей житній хліб.
Чи в паляниці на столі у хаті,
Чи зв'язаний в важкий тужавий сніп,
Де колоски шепочуться вусаті.
Він чув у полі крик перепелів,
Чув жайворонків передзвін весняний.

2-й учень

Він виріс для пісень та добрих слів,
Тому що народився під піснями,
Віки проходять тисячами діб,
І кожен день земля безмежно рада.
Він вічний і святий, цей житній хліб,
Так, як життя, добро, кохання, правда!

2-й ведучий. Жито і пшениця — саме життя. Недаремно, слова жито і життя мають один корінь. Слово «жито» походить від «жити». Наші прадіди не могли навіть уявити життя без житнього хліба, який годував, давав силу, зміцнював здоров'я. «Якщо я не дотримую слова — заприсягалася людина у давнину — нехай ніколи не побачу хліба».

1-й ведучий. Слово «хліб» походить від грецького «хлебанос». Так у Давній Греції називали глиняні горшки, у яких пекли хліб.

У давнину в Україні був гарний звичай — «хлібувати» — обсипати зерном молодих, щоб їхнє життя було довге, добре й гарне, щоб Бог дав їм діток стільки, скільки зернят упаде на молоду.

Долю народженої дитини пізнавали по хрестинному калачу.

Із хати жоден гість без хліба не йшов — скибочку відкраювали на дорогу — на померлі душі.

2-й ведучий. На Новий рік дівтора ходила від хати до хати й «посівала». Так вітали зі святом. «Посівають» на долівку жменьку зерна, примовляючи: «Роди, земле, жито, пшеницю і всяку пашницю!», а господиня потім курей скликала, щоб клювали зерно.

1-й ведучий. Хліб незмінний у всіх народних звичаях та обрядах: на родинях, весіллі, проводах і зустрічах.

1-й учень

Якщо друг із будь-якого краю
В мій будинок завіта в путі,
За народним звичаєм стрічаю,
Як з давен ведеться у житті.

2-й учень

У селі чи у самій столиці
На квітчастім рушнику ллянім,

Свіжий хліб з подільської пшениці,
Дрібок солі кримської на нім.

3-й учень

Хай рясніють квіти малиново,
Пахне свіжоспечений пиріг,
Щоб і дар зелений й щире слово
Гість відчув, ступивши на поріг.

1-й ведучий. Теплий хліб у плетеній хлібниці, виплека-
ний теплими руками, зберігає в собі тепло серця, душі й сонця.
І ставлення до нього має бути найшанобливішим.

2-й ведучий. А як ставляться в народі до хліба! Яка бага-
тогранність! Скільки відтінків почуттів у порівняннях!

М'який, мов хліб.
Здоровий, мов хліб.
Білий, немов хліб.
Чистий, наче хліб.
Добрий, мов хліб.
Гарний, мов хліб.
Пахучий, ніби хліб.
Чорний, мов хліб.
Круглий, наче хліб.
Теплий, мов хліб.

Ясний, кріпкий, мудрий, вічний, святий. То все хліб.

1-й ведучий. Приказки про хліб теж відображають шано-
бливе ставлення до хліба.

Хліб — то щоденне диво.

Хліб єднає людей.

Життя з хлібом, то свято, яке завжди з тобою.

Хліб печуть, мов пісню складають.

(Ведучі проводять для учасників аукціон приказок про хліб.)

2-й ведучий. Ми розпочали свято із розповіді про най-
давнішу їжу слов'ян — хліб. Уже в період трипільської культури
(близько 3 тис. років тому) населення України вирощувало зернові
культури — пшеницю, ячмінь, просо. Пізніше, близько тисячі
років тому, у посівах з'явилося жито, а потім — гречка.

1-й ведучий. Прісне тісто вживали у вигляді галушок та ін-
ших виробів. Нашим предкам було відомо багато видів борошня-
них виробів: пироги, калачі, короваї, хліб із маком і медом, коржі.

2-й ведучий. А які рецепти борошняних виробів відомі вам?

Х Учасники конкурсу презентують віршовані рецепти борошняних
виробів.

Бутерброди

На скибочку хліба намажемо масла,
А зверху — шматочками шинку чи м'ясо,
Паштет, ковбаса або рибка згодяться,
Варених яєць не завадять кружальця.
Притрусимо зеленню ми бутерброда,
Готово. Вже проситься сам він до рота.

Оладки

Кефір підсолимо ми трішки,
Туди яйце і цукру ложку,
Ще й соди крихітка не лишня,
Тоді оладки будуть пишні.
Змішаєм з борошном — хай стане
Вся маса як густа сметана.
У сковорідку ллем олію,
Її на плитці розігрієм,
І — обережно біля жару —
Усі оладки пересмажимо,
Тепер одержали ми право
Смачну покуштувати страву.

1-й ведучий. Галушки, вареники, завиванці, лемішки теж готують із борошна.

Ж На сцену виходить Бабуся Пізнайка.

Бабуся Пізнайка. А я принесла до нашого столу галушки, адже це один із символів української кухні. Готують їх із прісного тіста, замішаного на воді чи сироватці з яйцем. Залежно від способу формування галушки можуть бути «щипані», «рвані» або «різані». Зварені в солоному окропі й відціджені галушки приправляли цибулею, смаженою на олії або салі. Їли галушки майже щодня, бо приготування цієї страви не займало багато часу.

2-й ведучий. До вашої уваги загадка. Розгадаєте її — будете їсти, а ні — їстиму тільки я!

Химерний, маленький, бокастий, товстенький
Коханчик удався, у тісто прибрався,
Чимсь смачним напхався, в окропі купався,
На смак уродився, в макітрі скавав...
Недовго нажився — у дірку скотився,
Круть-верть та й пропав, хотів наздогнати —
Шкода шкандибати: лови, не лови!
А як його звати? Лінуюсь сказати. (Вареник)

1-й ведучий. Вареники — класична українська страва з вареного тіста з начинкою. У деяких західних регіонах України їх

називають пирогами. Цю страву готували тільки українці. Вареники уособлюють майбутнє багатство, а також символізують Місяць.

2-й ведучий. Найчастіше вареники готували в неділю або на урочисті події: храмове свято, весілля, хрестини. Варили їх на толоку й обжинки. На другий день весілля дівчата-дружки обов'язково несли вареники молодій на «сніданок», а жінки — породіллі на «родини». Вареники із сиром і сметаною неодмінно були на столі поряд із млинцями, оладками, налисниками на Масляну.

Ж Учасники представляють для дегустації вареники з різними начинками.

Їжте, гості наші милі,
Вареники наші з сиром,
Вареники непогані,
Вареники у сметані,
Вареники в макітрі.
Вареники дуже ситні!

1-й ведучий. Із пшениці робили не тільки борошно, але й крупу, з якої варили кутю. Каша — одна з найдавніших страв. Готували її з пшона, гречки, ячменю, вівса, кукурудзи, пізніше — з рису. Щоб одержати крупу, зерно обробляли на круподерках або товкли у ступах. Це була повсякденна обідня страва, друга після борщу.

Найулюбленішою по всій Україні була гречана каша, на південному заході України й у Карпатах готували кукурудзяну, у деяких районах Полісся — вівсяну, на Лівобережжі — ячну.

2-й ведучий. Їли також рис, який завозили з інших країн. Його називали «сорочинським шпоном». Із городніх овочів використовували: капусту (*свіжу й квашену*), буряки, редьку, моркву, огірки, гарбузи, хрін, цибулю, часник, як приправу до страв — кріп, петрушку, кмин, аніс, м'яту.

Із Середньої Азії до України потрапили шовковиця і кавуни. З Америки — кукурудза, гарбузи, квасоля, стручковий перець. Із кукурудзи готують найрізноманітніші страви — мамалигу, каші, кулеші, лемішку. Із гарбузів варять гарбузову кашу, готують тушкований і печений гарбуз.

1-й ведучий. Ми настільки звикли до картоплі на нашому столі, що не можемо уявити своє життя без цього овочу. Першими картоплю вирощували індіанці Нового Світу. Її прихід до Європи пов'язаний з іменем Френсіса Дрейка, англійського мореплавця, віце-адмірала, який уперше після Магеллана здійснив кругосвітню подорож. На кораблях, навантажених награбованими скарбами, цей пірат знайшов місцину й для непримітних «земляних яблук». Так раніше називали картоплю.

2-й ведучий. Батьківщиною картоплі є Перу. Спочатку в нас картоплю вважали квіткою, панянки прикрашали зачіски її цвітом. І тільки під час війни 1812 року картопля завоювала прихильність народу, а з кінця XIX ст. її вже називали другим хлібом. Картопля стала невід'ємною складовою українського борщу.

Уживають її печену, тушковану із м'ясом, грибами, нею начиняють вареники, пироги, а із сирої тертої картоплі господарки печуть деруни.

Уважають, що перший мішок картоплі в Росію прислав із Голландії Петро І. Їли картоплю в основному жителі міст, селяни ж ставились до нового овочу з недовірою, влаштовували «картопляні бунти».

1-й ведучий. Багато страв готують в Україні — каші, галушки, голубці, вареники. Однак королем української кухні був і залишається борщ. Ще в сиву давнину його називали «вариво із зілля», а вже пізніше — борщ. Чому? Бо обов'язковим компонентом борщу є буряк — старослов'янською «Бърц». Сьогодні налічують понад 30 рецептів варіння борщу.

1-й учень

Бурячок, цибулю, моркву
Нашаткуєм, як соломку,
Йй на олії у картоплі
Протушкуєм без води,
Не біда, що буде густо,
Докладаємо капусту,
І картоплю, помішаєм,
І бульйончику туди,
Хай кипить. А поки швидко
Сковорідочку на плитку.
В ній томатик протушкуєм
І у борщ. Підсолим. Все.
У тарілки наливайте,
І сметану додавайте.
Їжте борщ, не забувайте,
Він здоров'я вам несе.

1-й ведучий. Сьогодні ми не уявляємо повноцінного обіднього меню без салату.

1-й учень

Ми огірочки поріжемо тоненько
І нашаткуєм капусти дрібненько,
Ще насічемо петрушки та кропу,
Трохи підсолимо. Знімемо пробу,
Ложку сметани або майонезу. Час
Їсти поживний салат, дітвора!

2-й ведучий. Чай — смачний і корисний напій. У багатьох народів чай поважають так само, як хліб в Україні. Уперше чай почали пити в Китаї ще в давні часи. До нас чай потрапив тільки у XVII ст.

2-й учень

Вже до чаю взятись варто,
Готувать його не жарти.
Обдаєм окропом чайник,
Обережненько, звичайно,
Виллем залишки води
І заварочки туди.
Знов окропом заливаєм,
Під серветкою тримаєм,
Ще хвилинку. Можна пити!
Люблять чай дорослі й діти!

1-й ведучий. Українська кухня багата напоями, які не поступаються чаєві, а часто й перевершують його за смаком, поживністю, корисністю. Це узвари із сухофруктів, свіжих фруктів, киселі, напари й відвари з гілок і листя малини, вишні, сливи, груші, лікувальні чаї з трав.

2-й учень

Як закипить у каструлі водичка —
Ягоди вкинем: малинку, суничку,
Можна смородину, яблучко, вишню,
Цукру насиплем — щоб було смачнішим.
Знов має компот закипіти,
Все, прохолоне — і можемо пити.

✂ Учасники презентують десерти з національної кухні.

2-й ведучий. А поки журі визначає найсмачніші страви, позмагаймось у відгадуванні загадок.

✂ Ведучі загадують загадки глядачам.

1-й учень

Що то за голова,
Що лиш зуби й борода? (Часник)

2-й учень

Сидить баба на грядках,
Вся закутана в хустках. (Капуста)

3-й учень

Кругла, а не місяць, біла, а не папір.
Зверху гарна, з хвостиком, а не мишка. (Редька)

4-й учень

Сидить Марушка в семи кожухах,
Хто їх знімає, той сльозу проливає. (Цибуля)

1-й ведучий. Молодці! Чудово впорались із завданням. Час оголосити переможців.

Журі називає переможців.

2-й ведучий. Закінчуємо свято і час нам прощатись.

1-й учень

У щасливій вашій хаті щоб ви всі були багаті.
Щоб лежали на столі паляниці немалі!

2-й учень

Щоб були у вас ковбаси, молоко, і сало, й м'ясо,
І млинці, і пиріжки, і пухнасті пампушки.

Бабуся Пізнайка

Щоб були в оцій оселі і щасливі, і веселі,
Щоб співали всі пісні в ці щасливі, світлі дні!

Позакласні заходи

Творчості, як і будь-якої
діяльності, можна вчитися.

Т. Альтшуллер

Гра «Берегиня». 7–8 класи

Т. І. Колосунова*

*Природа сказала жінці: будь прекрасною, якщо можеш,
мудрою, якщо хочеш, але розсудливою
ти повинна бути неодмінно.*

 П. Бомарше

Мета:

- **ознайомити** учнів із традиціями українського народу, іграми й забавами;
- **розвивати** інтерес до народної культури, уміння та навички самостійно користуватись літературними джерелами;
- **виховувати** любов до рідної країни.

Організаційний момент: формування двох команд з учнів декількох класів; у кожній команді — сім учениць.

ПЕРЕБІГ ГРИ

Ведуча

Добривдень, дорогі друзі!
Добривдень!
Правда, чудова ця фраза?

* **Т. І. Колосунова**, учитель трудового навчання вищої категорії, старший учитель, Калинівська ЗОШ I–III ступенів №2 — гімназія, Вінницька обл.

Вона нас зближує з вами одразу ж.
Сьогодні, гадаємо, якраз буде вчасно,
Щоб був у нас справді чудовий настрій,
Упоравшись з ділом, хіба нам не варто
Зустрітись з розумним, веселим жартом.

I команда

Знову зустрічаємось,
Знову поєдинок,
Дружно привітаємось,
Дорогий противнику!

II команда

Ширше двері відчиняйте,
Розуму й кмітливості,
Естафету передайте
Творчості і вмілості!

Ведуча

Щоб усе було гаразд,
Докладіть старання.
Виконайте як слід
Всі наші бажання!

I команда

Бажаєм, щоб суперник наш
Другом був завжди для нас! Раз!

II команда

Вболівальників сім'я,

I команда

Щоб веселою була! Два!

II команда

Справедливість — для журі! Це вже три!

Ведуча

А ведуча прикладе хай всі сили,
Всі знання свої покаже! Це чотири!
А гостям ми нудьгувать не дозволим.
Це вже п'ять!

Конкурс «Подумай!»

Кожній команді ставлять по п'ять питань.

» Питання I команді

1. Основний інструмент для вишивання рушника. (Голка)
2. Як називали рушник для посуду, столу, лав? (Стирок)

3. Як називають писанки, вкриті кольоровими плямами на тонованому тлі? (*Крашанки*)
4. Який рослинний барвник потрібен, щоб отримати жовтий колір? (*Березова або вільхова кора*)
5. Без чого не можна спекти хліб? (*Без скоринки*)

► **Питання II команди**

1. Яким інструментом виконують мереживо до рушника? (*Гачок*)
2. Як називали рушник для рук і обличчя? (*Утирач*)
3. Як називають писанки, декоровані гравіруванням на пофарбованій поверхні? (*Дряпанки*)
4. Який рослинний барвник потрібен, щоб отримати червоний колір? (*Материнка*)
5. Як зварити кашу без масла? (*З любов'ю*)

Конкурс «Господарочка»

Конкурс проводять у три етапи:

1. Приготування української народної страви (*домашнє завдання команд*). Команди мають гарно оформити рецепт цієї страви і розповісти про її приготування.
2. Проведення змагання на краще нарізання локшини.
3. Проведення змагання на краще знання українських страв.

Дві учасниці (*по одній з кожної команди*) пишуть на дошці назви страв української народної кухні (*борщ, капуста, юшка, деруни, каша, галушки, лемішка, мамалига, сирники, холодець тощо*). Перемагає учасниця, яка більше згадає страв.

Конкурс «Наші звичаї»

Ведуча. Великого значення український народ надавав обрядовій їжі. На кожне свято пекли чи варили обрядову страву. Зараз я кожній команді зачитуватиму, яких звичаїв дотримували в певний день, яку страву готували, а учасники команди повинні відгадати, про яке свято йдеться.

► **Завдання I команди**

На це свято пекли мандрики в кожній хаті (*сир змішували з борошном, додавали трохи масла, солі, яйця, змішували тісто і робили невеличкі пампушки*). Роздавали мандрики пастухам, яких наймали пасти громадську худобу. Пастухи здебільшого підлітки, влаштовували в цей день свято на полі, не забуваючи при цьому добре випасти худобу. Після цього дня припиняли кувати зозуля, що породило приказку: «Зозуля мандриком вдавлася».

На який день пекли мандрики? (*12 липня, на Петра*)

» Завдання II команди

Цього дня відбувалися молодіжні гуляння, дівочі ворожіння. Але найпоширенішою була гра в «Калиту». Дівчата випікали нехитрий орнамент і підвішували його до сволака. Іноді замішували тісто на відварі любистку, щоб хлопці любили. Охороняв калиту так званий «Пан Коцький», тримаючи в руці квача, обмашеного в сажі. Інший учасник гри, осідлавши коцюбу, скакав до нього, і між ними відбувався жартівливий діалог.

На який день пекли такий обрядовий хліб?

(13 грудня, на Андрія)

Конкурс уболівальників

Уболівальники відгадують загадки. Чиї уболівальники більше відгадають загадок, та команда перемогла.

Били мене, били,
На шматочки рвали,
У воді мочили,
На траві валяли,
Одну половину — з кашею з'їли,
Другу половину — на плечі наділи. *(Льон)*

Тонка павутина
Латає свитину. *(Нитки)*

Круглі вушка,
Гострі ручки,
Ніжками чик-чик —
Вирізали рушник. *(Ножичі)*

Я пошила такі речі,
Одягаю їх до печі,
Як печу я пампушки,
Пригодяться... *(фартушки).*

Людей годую, сама голодна,
Часом гаряча, часом холодна. *(Ложка)*

Підсмикане, підтикане
Всю хату збігало,
Під припічок сховалося. *(Віник)*

Домашнє завдання команд. Конкурс «Сплети вінок»**» Розповідь I команди «Символіка квітів, із яких складається український народний вінок»**

— Вінок — це елемент одягу, оздоба, оберіг. У вінок вплітали такі квіти:

- деревій — символ нескореності, незламності, непереможності, сили;
- барвінок — символ життя, вічності; в перекладі барвінок означає «перемога». З нього плели віночок для наречених. Кожна пелюстка щось означала: перша — красу, друга — ніжність, третя — незабутність, четверта — злагоду, п'ята — вірність;
- безсмертник — символ життя, здоров'я і довголіття;
- цвіт вишні та яблуні — символ материнської любові;
- цвіт калини — символ краси України, дівочої вроди;
- ружа, мальва, півонія — це символи віри, надії, любові;
- любисток і волошка — символи щирості, відданості, любові до ближнього;
- ромашка — символ здоров'я, доброти, ніжності;
- мак — символ печалі і туги, тому дівчата вплітали мак тоді, коли хтось гинув на полі бою;
- колоски жита і пшениці — символи багатства і достатку.

А обплітали квіти у вінку хмелем, бо він є символом розуму і гнучкості.

► **Розповідь II команди «Кольори стрічок, якими прикрашають український народний вінок»**

— Прикрашали барвистий вінок стрічками різних кольорів:

- посередині вплітали коричневу стрічку як символ землі, що родила хліб і годувала людей;
- по боках в'язали зелену стрічку, що була символом відродження усього молодого, зеленого (*травички, листя*);
- сині стрічки вішали поряд, бо то був символ води, що напувала і землю, і рослинність, і людей;
- жовта символізувала сонце, яке зігріває все живе і дає тепло;
- рожева — символ добробуту, багатства;
- малинова — символ любові, емоційної наснаги, ніжності й ласки.

Вплітали також білі стрічки з вишитими на кінцях місяцем (*срібними нитками*) та сонцем (*золотими*). Це були дуже важливі стрічки, вони символізували етнічну пам'ять нашого славетного українського народу.

Гра «Заплети косу»

З кожної команди бере участь п'ять дівчат із довгим волоссям. На столі лежать вінки зі стрічками. За сигналом ведучої дівчата стають одна за одною і починають по черзі заплітати коси: друга — першій, потім третя — другій, четверта — третій, п'ята — четвертій. Потім п'ята дівчина стає попереду першої, яка заплітає їй косу. Перемагає та команда, яка заплете коси й першою одягне вінки зі стрічками.

Конкурс «Будь уважна»

Запрошують по дві учасниці з кожної команди, кожній пропонують одне питання-тест. Відповіді показують на плакаті протягом 10 секунд. Учасниці повинні знайти правильні відповіді і запам'ятати.

» Питання I команди

1. Назвіть овочі і рослини, листя яких використовують у їжі:
 - капуста (правильна відповідь);
 - помідори;
 - зелена цибуля (правильна відповідь);
 - буряк;
 - морква;
 - петрушка (правильна відповідь);
 - кріп (правильна відповідь);
 - картопля.
2. Назвіть сільськогосподарську культуру, з якої виробляють манну крупу:
 - кукурудза;
 - просо;
 - пшениця (правильна відповідь);
 - овес.

» Питання II команди

1. Назвіть холодні страви:
 - салат (правильна відповідь);
 - юшка;
 - вінегрет (правильна відповідь);
 - борщ.
2. Назвіть овочі, із яких їдять насіння:
 - капуста;
 - горох (правильна відповідь);
 - редька;
 - квасоля (правильна відповідь);
 - соняшник (правильна відповідь);
 - цибуля;
 - кукурудза (правильна відповідь);
 - морква.

Рекламна пауза

Ведуча. А тепер наша реклама!

- ✗ Під супровід віршів, які читають учасники змагання, сценою проходить дівчина, тримаючи в руках макітру з варениками.

Ведуча. Ой чую, чую неперевершені пахоці українських вареників!

1-ша учасниця

Милі гості, просимо сісти,
Вареники будемо їсти,
Вареники не погані,
Вареники у сметані.

2-га учасниця

У кожній хаті в Україні
Вареники варять й нині.
Це вареники знаменні,
Як їхні родичі — пельмені.

Ведуча

Вас чекають у макітрі
Вареники дуже ситні —
Білолиці, круглолиці,
Із відбірної пшениці.

Ж Дівчина виходить у зал і пригощає вболівальників варениками.

Конкурс «Зліпи вареник»

У конкурсі бере участь одна дівчина від кожної команди. Учасниці підходять до столу і за сигналом ведучої починають ліпити по три вареники з підготовленого тіста. Виліплені вареники оцінює журі (*хто швидше і краще*).

Конкурс «Модельєри»

Кожна команда отримує малюнок дівчинки в народному українському одязі, але фартух у неї білий, без візерунка.

Команда обирає учасницю, яка зможе придумати і намалювати на білому фартушку дівчинки візерунок української народної вишивки.

Поки представниця кожної команди малює, інша учасниця команди розповідає про елемент українського народного одягу.

Учасниця **I команди** розповідає про давньоукраїнську форму поясного одягу — *запаску*.

— Найдавнішою загальнослав'янською формою поясного одягу була запаска. Це були два шматки досить товстого однотонного сукна різної ширини, найчастіше чорного і синього кольору (*двоплатові запаски*). Спочатку на талії пов'язували задню частину, ширшу й довшу, чорного кольору (*сіряк, плахту*), а спереду закріплювали другу, вужчу й коротшу, синього кольору — попередницю. Цей тип запаски побутував на Середньому Подніпров'ї

як повсякденний та робочий одяг. На свято молоді жінки носили зелені та червоні запаски, передню частину яких прикрашали тканим орнаментом або вишивкою. Саморобні двоплатові запаски інших районів України відрізнялися своїм оздобленням. Так, усю площину попередниці на Поділлі рівномірно заповнювали тканим або вишитим орнаментом; на Житомирщині, Північній Тернопільщині та Хмельниччині побутовали килимові запаски. Вироби Придністров'я, Прикарпаття та Карпат були заткані поперечними або поздовжніми поліхромними смугами, часом із додаванням металевої нитки. На Поліссі білу полотняну запаску прикрашали широкою смугою червоного тканого орнаменту.

Учасниця **II команди** розповідає про іншу форму поясного одягу — плахту.

— Перехідною формою від незшитого до зшитого поясного одягу була плахта. Тканину для неї виготовляли із сировини високої якості, складною ткацькою технікою. Яскраву, переважно в клітинку, плахту іноді додатково вишивали вовною і шовком. Усе це робило її дорожчою та святковою, ніж інші види поясного одягу. Плахту з двох полотнищ (*«гривок»*) завдовжки 1,5–2 м, які зшивали приблизно на половину чи 2/3 ззаду, а незшиті частини — крила (*«криси»*) — вільно звисали по боках. Її закріплювали поясом, під який іноді підтикали передні кути крил плахти. Фартух (*попередниця, запаска*) з плахтою був обов'язковим видом одягу. Його художньому оформленню приділяли багато уваги.

VII конкурс «Український танок»

Від кожної команди викликають по три танцюристкi. Вони стають за десять кроків від стільців, на яких лежить фартух, вінок, намисто. За сигналом ведучої дівчата по черзі, виконуючи під музику танцювальні рухи, наближаються до стільців і одягають фартух, намисто, вінок і танцюючи повертаються до своєї команди. Інші учасниці мають повторити те саме.

Переможцями вважають тих, хто краще одягнув фартух, намисто, вінок і найкраще станцював танець.

Наприкінці гри підбивають підсумки всіх конкурсів і оголошують загальний рахунок.

Ведуча

Бажаємо всім
Працювати завзято,
Щоб праця й надалі
Була вам за свято.

До нових досягнень
І успіхів кличем,
Для чого здоров'я
Та сили всім зичим!
До побачення!

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

ЦЕ ЦІКАВО!

Попередниця, передник, фартух — передня частина поясного жіночого одягу. Слово фартух німецького походження: фор — *перед* і тух — *плата*.

Цю частину одягу носили в Україні з плахтою, але пізніше її носили також разом зі спідницями. Попередницю робили з більш-менш барвистої матерії, найчастіше з кранної. У деяких місцевостях на Волині їх ткали або шили з купного сукна і зверху вишивали. В інших місцевостях, як, наприклад, у Бехах, їх виготовляли з килимової тканини з особливим узором.

На півночі України переважали білі попередниці із затканою червоною крайкою внизу. Пишно оздобленими були попередниці на Поділлі, в Прикарпатті та Карпатах, де їх часто вишивали шовковими шнурами, стрічками, тощо.

На Київщині із плахтою носили червоні або сині попередниці, а до спідниць носили білі вишиті попередниці. На Поділлі до спідниць надягали білі, більше або менше вишиті попередниці. У Буковині та Бессарабії, Покутті носили чорні запаски з більш-менш строкатим краєм унизу, передники до них не надягали.

Святковий український ярмарок. Інтегрований позакласний захід із трудового навчання та світової літератури. 7–8 класи

І. Я. Рубець*

*Дитина не може жити без сміху. Якщо ви не навчили її сміятися,
радісно дивуючись, співчуючи, бажаючи добра,
якщо ви не зуміли викликати в неї мудру і добру посмішку,
вона буде сміятися злобно, сміх її буде насмішкою.*

 В. Сухомлинський

Мета:

- **забезпечити** засвоєння учнями традицій українського народу;
- **розвивати** артистичні нахили, творчі здібності, пізнавальні інтереси;
- **виховувати** любов та шану до рідного народу, бережливе ставлення до національного багатства — культури, мови.

Обладнання: святково прибрана зала в національних традиціях, на столах-прилавках традиційні українські страви, учні одягнені відповідно до виконуваних ролей.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

Ж Звучить весела українська мелодія.

1-й ведучий

Увага! Увага!
Спішіть-поспішайте!
Господарі й гості, глядіть, не минайте!
На ярмарок прошу, гуртом, по одинці.
Чекають на всіх тут чудові гостинці!

2-й ведучий

На ярмарку нашим чудовім, багатім
Є чим дивуватись і є що придбати!
Тут щедрі дарунки із саду й городу.
Тут пісні і жарти — усім в нагороду.

1-й ведучий

Мерщій-бо на ярмарок всі поспішайте,
Купуйте, милуйтеся, танцюйте і грайте!

* І. Я. Рубець, учитель трудового навчання та світової літератури вищої категорії, НВК «Лановецька ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2-гімназія», Лановецький р-он, Тернопільська обл.

Гей, народ збирається —
Ярмарок розпочинається!

Ж Звучить пісня «Ярмарок на Лановеччині».

Господар. Доброго дня, шановні гості нашого свята!

Господиня. Низький уклін вам, гості дорогії! Не минайте ярмарку нашого, заходьте, покуштуйте страв українських, поласуйте солодощами.

Господар. З давніх-давен українські страви відомі світові своїми високими смаковими якостями.

Господиня. Наше сало, борщ, пампушки, вареники, пиріжки високо цінують не тільки в Україні, а й за її межами.

Ж Звучить весела українська мелодія. Виходять Параска і Солопій.

Солопій. Стій, жінко, почекай. Куди ти?

Параска

Мені нудно в хаті жити!
Ой вези ж мене із дому,
Де багато грому-грому,
Де танцюють всі дівки,
Де гуляють парубки.
Хочу на ярмарок! Поїхали, Солопійчику.

Солопій. Сиди вдома, стара, я сам поїду.

Параска. Щоб ти луснув! Сто чортів тобі в потилицю. Ти вже того разу без мене їздив та замість курки півня купив!

Солопій. Не півня, а курку!

Параска. А я кажу — півня!

Солопій. А я кажу — курку!

Параска. А чого тоді в твоєї курки ноги такі довгі?

Солопій. Бо того, що вона багато бігала! Ох і вредна ж у мене жінка, сатана — не баба. Ну добре, поїхали!

Ж Звучить пісня «А я, молода, окуня купила».

Господар. Наша Україна багата своїми талановитими синами та доньками. Відомі українські класики увічнили себе в своїх безсмертних творіннях. І сьогодні на наш ярмарок завітали відомі герої творів наших геніальних земляків. Цікаво, а чи впізнаєте ви їх? Зустрічайте першу пару!

Інсценування «Стецько й Уляна»

Ж Виходять хлопець та дівчина.

Стецько. Та куди ж ти йдеш, Уляно? Тут же чужі парубки! Чи ти забула, що ти за мене просватана?

Уляна. Та я тебе не люблю!

Стецько. Дарма!

Уляна. Та я за тебе не піду!

Стецько. Дарма!

Уляна. Стецьку! У тебе ж не всі вдома!

Стецько. Дарма! Батько казали, що до вечора всі посходяться!

Уляна. Стецько, га, Стецько!

Стецько. Що, Уляночко, може, чимось добреньким мене пригостиш? Я ж би ходив би їв, і лежав би їв, і спав би їв!

Уляна. Еге ж, таки добренький я тобі подарунок приготувала... лови! *(Кидає йому гарбуза.)*

Стецько. Тю! Та це ж гарбуз! То ти мені відмовляєш, Уляно?

Уляна. Добре, Стецю. Я дам тобі останній шанс. Пропоную зіграти в гру. Якщо ти переможеш своїх суперників, то я погоджуся вийти за тебе заміж!

Стецько. Я згоден на будь-які умови!

✎ Уляна запрошує ще трьох гравців, окрім Стецька. Лунає музика і гравці передають із рук у руки гарбуза, поки музика не скінчиться. У кого гарбуз залишився в руках, той програє.

✎ У цей час заходить хлопець.

Хлопець. Добридень, добрі люди! А чи є на ярмарку коваль? Треба коней кувати.

✎ Заходить Вакула.

Вакула

Аякже! Є тут і коваль!

Підкує, кого треба.

І коня, і самого тебе,

Є й підковки на підбори

До твоїх чобіт, козаче,

Ти станцюєш, кінь заскаче.

Інсценування «Вакула й Оксана»

✎ Звучить весела українська мелодія.

Оксана. Треба ж було людям вигадати, що я гарна... Неправда! Хіба чорним бровам моїм і очам рівних немає в світі? Що ж тут красивого в цьому носі, і в щоках, і в губах? Ніби ж то гарні мої русі коси? Ох, їх можна злякатися ввечері: вони, як довгі змії, обвили мою голову. Аж тепер бачу, що я зовсім негарна! Ні, гарна я! Ах, яка ж я гарна! Диво!

Вакула. Чудна дівка! І хвастощів у неї чимало! Годину стоїть перед дзеркалом і не надивиться, та ще й вихваляє себе вголос.

Оксана. Навіщо ти прийшов сюди, Вакуло?!

Вакула. Не сердься на мене. Дозволь хоч поговорити з тобою, хоч подивитися на тебе!

Оксана. Хто ж тобі забороняє? Говори і дивись.

Вакула. Дозволь хоч постояти біля тебе, моє серденько.

Оксана. Іще чого! Іди геть! Ти пахнеш димом. Гадаю, вже й мене забруднив.

Вакула. Ти мене не кохаєш... Прощавай, Оксано, мені нема чого на світі жити...

Оксана. Зажди, Вакуло, дам я тобі шанс. А чи вмієш ти плести дівочу косу?

Вакула. Заради тебе чого завгодно навчуся!

Оксана. Тоді гаразд, будеш брати участь у конкурсі «Плетіння коси». Якщо твоя команда переможе, то ось тобі моє слово: вийду за тебе заміж! Згода?

Вакула. Згода! (*Конкурс «Плетіння коси»*)

Інсценування «Проня і Голохвастов»

Проня. Господи, чи все ж у мене на своєму місці? Чи модньому? Ой, мамо моя, брансолета забула надіти! О, господи, як у мене тіпається серце!

З Заходить Голохвастов.

Голохвастов. Честь іменю, за великое щастя одрекамендуватись собственною персоною — Свирид Петрович Голохвастов! Мой найнижчий поклон тому, хто в цьому дому, а перед усього вам, Проню Прокопівно! Горю, палаю од щастя і такого разного, милая мамзеля, што виджу вас на етой пречудовой ярмарке!..

Проня. Ах, це ви! Бонжур! Мерсі, што прийшли...

Голохвастов. Ах, Проню Прокопівно, не рвіть мене, как кулю! Потому відіте, какой я погібший ест чоловік.

Проня. Чого ж погібший?

Голохвастов. Потому, что здесь у меня (*показує на серце*) такое смертельное воспаление завелось, што аж кипить!

Проня. Когда б заглянуть можна було б вам у серце!

Голохвастов. То ви би там увіділі, што золотими слов'янськими буквами написано: «Проня Прокопівна Серкова».

Проня. Ах, когда б же це було правдою!

Голохвастов. Ви мне не веріте? Так знайте ж, что я решительно нікого не любив, не люблю і не любитиму, окромя вас! Без вас міне не жить на свете. Да, еслі б я любив так Божу ікону, то міня б янголи взяли живим на небо!

Проня. Так дуже любите?

Голохвастов. То ест говорю вам — кипяточок!

Проня. Ой, страшно!

Голохвастов. Не беспокойтесь, обхождение понимаю...

Проня. І я ває дуже полюбила! Душка мой! Я согласна...
буть вашою половиною. Маменька, папенька! *(Тягне його за руку,
виходять.)*

☒ Звучить весела українська мелодія.

Інсценування «Солоха і Чортик»

☒ Заходить Солоха, в руках тримає кошик із варениками.

Солоха

Вареники непогані, вареники у сметані.
В кожній хаті на Вкраїні вареники варять нині.
Вареники круглолиці — із найкращої пшениці!

☒ Вибігає на сцену Чортик.

Чортик. Пригости, Солохо, мене вареничками!

Солоха. Добре, але спочатку заспіваймо пісню про вареники!

Чортик. Ну, давай, тільки швидше! Бо дуже вже твої вареники смачно пахнуть, аж слина капає!

☒ Звучить пісня «А мій милий вареничків хоче». Солоха і Чортик пригощають усіх варениками.

☒ Виходять Параска і Солопій.

Солопій. Ой бідна ж моя головонька. І нагородила ж мене недоленька такою жінкою: скільки не дай — все одно мало. А що, хлопці, давайте мінятися. Ви мені дівчат, а я вам Параску.

Пісня-діалог «Ой куди їдеш, Явтуше»

☒ Звучить весела українська мелодія, на коні заїжджає Явтух.

— Ой куди їдеш, Явтуше,

Ой куди їдеш, мій друже?

— Не скажу!

— Та коли ж твоя та добрая ласка,

То й скажеш.

— Ой що везеш, Явтуше?

Ой що везеш, мій друже?

— Не скажу!

— Та коли ж твоя та добрая ласка.

То й скажеш.

— Груші!

— Ой дай мені, Явтуше,

Ой дай мені, мій друже.

— Не дам!

— Та коли ж твоя та добрая ласка,

То й даси.

- Ну бери, тільки гниленьку.
- Ой дай же поцілую, Явтуше,
Ой дай поцілую, мій друже.
- Не дам!
- Та коли ж твоя та добрая ласка,
То й даси.
- Ну цілуй, та не вкуси!

Ж Звучить весела українська мелодія. На сцену спинами один до одного виходять два куми, тягнуть по мішку.

1-й кум. Ой, це ви, куме?

2-й кум. Та я, я.

1-й кум. А куди це крам тягнете?

2-й кум. На ярмарок.

1-й кум. І я туди. А що в мішку?

2-й кум. Бублики.

1-й кум. А я думаю, що то так торохнуло, аж в голові за-
дзвеніло!

2-й кум. А ви що торбичите?

1-й кум. А я гречану крупу несучи продавати, добре маю втор-
гувати, бо без каші жодна українська сім'я не обходиться.

Ж На сцену вибігають двоє циганчат.

1-ше циганча. Дядьку, дядьку, дайте копієчку, а ми вам
поворожимо!

2-й кум. Ану йдіть, бісові діти, знаю я вас — не встигнеш
і оком кліпнути, як без штанів залишишся.

2-ге циганча. Дядьку, то давайте ми вам фокуси покажемо.

1-ше циганча. Ну, дядьку, не хочете фокусів, то ми вам
затанцюємо.

1-й кум. Куме, вони не відчепляться. Нехай вже танцюють.

Ж Танець циганчат (*під час танцю крадуть у кумів мішки*).

2-й кум. А що це було?

1-й кум. Обікрали нас, от що!

2-й кум. Що ж мені тепер робити? У вас, куме, хоч жінка
не битюга, а моя мені голову відірве!

1-й кум. Ну раз ми з вами вскочили в таку халепу, то да-
вайте поміркуємо, як з неї вибратись.

Ж Думують.

2-й кум. Придумав! А давайте податківцями прикинемось
і будемо з торговців по 10 відсотків з проданого брати. З грішми
будемо і здоров'я ціле.

1-й кум. А як не віддаватимуть?

2-й кум. А ми місцевих рекетирів до паю візьмемо. Віддадуть аж бігом!

1-й кум. Згоден, куме, на таку аферу. Ну тоді ходімте в люди по ярмарку. *(Куми виходять у зал з табличкою «Податкова».)*

1-й ведучий. Які тільки пригоди не трапляються на ярмарку!

» **Гумореска**

Це було позаторік та на нашім ринку —
Хтів купити чоловік кабанця чи свинку.
Ламав голову Павло *(нелегке це діло)*:
Нешкідливе, щоб було і, щоб добре їло.
І нарешті підібрав: «О! Які хороші».
Гаманець мерщій дістав, став платити гроші.
«А з якого ви села?» — спитав молодичі.
Та йому відповіла: «Я з села Мельниці».
«Забирайте їх назад, — буркнув незабаром,
Я мельницьких поросят не візьму задаром».
Тітка ближче підійшла: «Тож назвіть причину».
«Я із вашого села маю вже дружину!»

М. Хижко

З Звучить пісня «Ой на горі шарварок, під горою ярмарок».

Інсценування «Солдат і циганка»

З Звучить весела українська мелодія. Солдат іде з рюкзаком, наспівуючи пісню, до нього підходить циганка.

Циганка. Позолоти, служивий, ручку. Я тобі долю скажу.
Солдат. Та невже скажеш?

Циганка *(бере його за руку)*. Та на руці написано, що генералом будеш.

А генеральська дочка тобі жоною стане. Заплющ очі. Я пошепчу, щоб грошики до тебе прилипли. *(Щось шепче, витягує гаманець, тікає.)*

Солдат. От стара відьма, таки прилипли мої грошики до неї.

З Звучить весела українська мелодія.

Інсценування «Чоловік і жінка»

— Купив, чоловіче, те, що казала?

— Ні.

— А гроші де?

— Нема.

— А де ж ти їх дів?

— А от де: за чоботи просили чотири, а я дав три — це сім, карбованця — туди, карбованця — сюди, це дев'ять, а одного з кумом проїли — це десять.

З Звучить весела українська мелодія.

Інсценування «Дід і баба»

— Діду, корову продав?

— Продав.

— А гроші ж де?

— Воно, бач, стара, та ж ополоник купив, щоб ти мені вареники варила.

— Ох я тобі зараз дам вареники. (*Баба з качалкою доганяє діда, дід тікає.*)

✎ Звучить пісня «А мій милий вареничків хоче».

1-й ведучий

Наш добрий ярмарок триває,
Звучать тут жарти, пісні, сміх.
Солодкий стіл усіх чекає.
Купців запрошує усіх.

2-й ведучий

Тож часу не гайте,
Швиденько готуйте свої гаманці.
Бо ждуть не діждуться вже нас продавці!

Господар. На український ярмарок усі!

Про моду і не тільки... 7–9 класи

В. В. Ткачук*

Найважливіше в жіночому одязі — жінка, яка його носить.

 Ів Сен Лоран

Мета:

- **навчальна:** розширювати світогляд; формувати естетичні смаки;
- **розвивальна:** розвивати творчу самостійність під час виконання завдань;
- **виховна:** виховувати творче ставлення до праці.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Ведучий. Добрий день, дорогі друзі!

Сьогодні ми з вами поговоримо про те, як ми одягаємося. Адже день будь-якої людини розпочинається зі вдягання. Це стало

* **В. В. Ткачук**, учитель трудового навчання першої категорії, Колодненська ЗОШ І-ІІІ ступенів Колодненської сільської ради Збаразького району Тернопільської області.

для нас звичною справою, тому ми навіть не замислюємося над запитаннями: «З чого виготовлено одяг?», «Хто його виготовив?».

І ще одне риторичне запитання: «Що модно?».

Друзі, до речі, що означає латинське слово «мода»?

- ☑ **Мода** — міра, спосіб. Образ чогось нового, цікавого, свіжого. Міра — співвідношення між одягом максимально зручним і разом з тим красивим, спосіб зробити такий одяг приємним.

— Отже, запрошую вас до розмови про моду і не тільки про неї.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

I конкурс. «Знайомство»

II конкурс. «Ти — мені, я — тобі»

Команди по черзі загадують одна одній загадки про одяг та все, що з ним пов'язано. За кожну загадку нараховують 1 бал команді, яка відгадала, якщо відповідь правильна або команді, яка загадувала, якщо відповідь неправильна.

► Загадки

- Хлопчина малий, у землю зайшов, синю шапку там знайшов. (*Льон*)
- Із земельки виростаю — увесь світ одягаю. (*Бавовна*)
- У білій хатці живе, тонку ниточку пряде. (*Шовкопряд*)
- На десятиох братів двох шуб вистачає. (*Рукавиці*)
- Сиджу верхом — не знаю, на кому. Знайомого стріну — вклонятися стану. (*Шапка*)
- Дуйся, дуйся, а через голову сунься. (*Сорочка*)
- Біжить свинка — золота спинка, носик сталний, а хвостик лляний. (*Голка*)
- Я пухнастий та м'який, круглий та хвостатий. (*Клубок ниток*)
- Що то за сорочка — рукави ніврочку? І чомусь на ноги вбрали ту сорочку. (*Штани*)

III конкурс. «Що ми носимо?»

Ведучий зачитує запитання, у яких захована назва одягу. Капітани (*представники*) команд відповідають. За кожну правильну відповідь — 1 бал.

► Запитання

- Тип жіночого плаття з великим вирізом без рукавів. (*Сарафан*)
- Одяг у формі мішка з отвором для голови і рук, зазвичай вкривав все тіло від плечей до стегон, виготовлений без талії, набув поширення в Давньому Римі. (*Туніка*)

- Предмет поясного одягу, який покриває нижню частину тіла, у тому числі кожну ногу окремо, і закриває коліна. (*Брюки*)
- Одяг, який носять поверх білизни; все, що людина надягає. (*Плаття*)
- Короткий верхній одяг, глухо застібнутий. (*Куртка*)
- Кожушок, шуба зі шкіри, оброблена за допомогою кори дуба. (*Дублянка*)
- Один із найпопулярніших видів жіночого одягу, є нижньою частиною різних видів жіночого вбрання, може бути як окремим, самостійним виробом, так і частиною плаття, костюма, пальто. (*Спідниця*)

IV конкурс. «Показуха»

Представник команди наосліп вибирає предмет із корзинки і засобами пантоміми описує його. Команда має вгадати, що це. Правильна відповідь — 2 бали.

V конкурс. «Чорний ящик»

З чорного ящика капітан команди вибирає дві картки із завданнями. Повна, аргументована відповідь на завдання однієї картки — 5 балів.

Завдання. Одяг дозволяє підкреслити або приховати особливості фігури. Порадьте, як мають вдягнутися дівчата, якщо в них:

- 1) довга шия;
- 2) коротка шия, широке обличчя;
- 3) тонка талія, широкі стегна;
- 4) короткі ноги.

VI конкурс. «Пісенний»

Завдання: підібрати і заспівати фрагменти пісень, у яких згадано професії та (*або*) народні ремесла.

Команди співають по черзі, фрагменти пісень не повинні повторюватися. Кожна пісня — 1 бал.

VII конкурс. «Показ мод»

Учасники демонструють одяг, який, на їхню думку, буде актуальним у навчальному році.

Оцінюють:

- практичність;
- універсальність;
- підбір кольорової гами;
- почуття гумору.

Максимальна кількість балів за цей конкурс — 20.

III. КОНКУРС ДЛЯ ВБОЛІВАЛЬНИКІВ

Ведучий. Поки журі підбиває підсумки нашого турніру, пропонуємо вболівальникам пригадати одну з найважливіших деталей чоловічого ділового костюма — краватку.

► Конкурс «Зав'язування краватки»

Один представник від уболівальників кожної команди зав'язує краватку. Оцінюють правильність, акуратність, швидкість зав'язування. Максимальна кількість балів за цей конкурс — 3.

IV. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ

Ведучий. Надаємо слово журі.

✎ Підбиття підсумків, нагородження переможців.

Ведучий. Я дякую всім за участь у нашій програмі. Сподіваюся, що сьогоднішня наша розмова допомогла вам дізнатися цікаве про моду і не тільки про неї.

Сценарій позакласного заходу «Турнір майстрів і технологів». 9 клас

М. К. Паламарчук*

*Найзахопливіше видовище у світі — дивитися, як працює майстер...
Коли людина виконує справу, заради якої народилася на світ,
вона прекрасна.*

Б. Акунін

Важливість навчального предмета трудове навчання (*технології*) обумовлена тим, що технологічна діяльність людини визначає її місце в природі й суспільстві. А виховання працьовитості є одним із головних обов'язків сім'ї та школи. Зміст предмета має чітко виражену прикладну спрямованість. Виготовляючи продукцію власними руками, учень відчуває, що він на щось здатний, у нього з'являється впевненість у собі, а добре зроблена річ приносить естетичне задоволення. Перетворювальна діяльність людини пронизує весь її життєвий простір: побут, навчання, виробничу сферу, управління, розваги. Тому проведення позакласних заходів з цього предмета є доцільним і дидактично обґрунтованим.

* М. К. Паламарчук, учитель трудового навчання вищої категорії, учитель-методист Ушомирської гімназії Коростенського району Житомирської обл.

Саме в середніх класах діти здобувають знання про способи і засоби перетворення навколишньої дійсності, набувають умінь і навичок з обробки матеріалів.

Відкрите змагання є демонструванням досвіду роботи учнів. А методичним стрижнем заходу може стати особиста педагогічна проблема, над якою працює вчитель. За результатами заходу можливе створення фотозвіту, презентації. Учні отримують оцінки з предмета, призи, інші заохочення, приємні враження. Вдало проведений захід — це реалізація здібностей та інтересів учнів у сфері проектно-технологічної діяльності та технічної творчості, демонструванням учнями набутого досвіду провадження технологічної діяльності, партнерської взаємодії і ціннісних ставлень до трудових традицій.

Під час підготовки вчителем сценаріїв відкритих заходів технологічного спрямування доцільним є:

- забезпечення прикладної спрямованості навчального предмету трудове навчання;
 - використання різних інтерактивних форм роботи з учнями;
 - підбір запитань такого рівня складності, який співвідноситься зі шкільним програмовим матеріалом;
 - наявність практичних операцій з використанням ручних знарядь;
 - включення завдань, що потребують використання домашніх заготовок;
 - використання мультимедійних засобів: презентацій, музичного супроводу та пауз, тощо;
 - залучення глядачів до участі у змаганнях команд;
 - організація об'єктивного оцінювання та включення учнів до складу членів журі;
- розробка системи оцінювання та заохочення.

Мета:

- **удосконалювати** та розширювати знання учнів з трудового навчання; стимулювати розумову діяльність; сприяти формуванню технічно та технологічно грамотної особистості;
- **розвивати** відповідальність, підприємливість, ініціативність, творчий підхід до справи, практичні навички;
- **виховувати** інтерес до знань, почуття дружності, партнерської взаємодії, працьовитість; уміння долати труднощі і перешкоди, логічно мислити.

Форма проведення: інтелектуально-розвивальна гра практичного спрямування.

Місце проведення: актовa зала, шкільна навчальна майстерня.

Назви команд та девізи: «Майстри», девіз «Доводь розпочату справу до кінця»; «Технологи», девіз «Не плануй на завтра те, що можна зробити сьогодні».

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

- ✎ На сцені — вироби з різноманітних матеріалів, виконані учнями різних класів. Окремо розміщені вироби членів команд та їхні емблеми.

I. ОРГАНІЗАЦІЙНА ЧАСТИНА

Учитель. Ми зібрались у «День технологій», що відзначається в нашій школі, і станемо свідками змагання двох команд юних майстрів. Усе, що ми бачимо довкола, створено майстрами своєї справи, майбутніми спеціалістами в різних галузях. Доля майстрів та винахідників іноді дуже складна і драматична, адже не завжди і не всі сприймали їх працю належно. Так, винахідник першого у світі двигуна без системи запалювання Рудольф Дизель після свого сенсаційного винаходу не був визнаний у себе на Батьківщині в Німеччині. Він тяжко переймався із цього приводу і полишив країну 1913 р., після чого одразу загинув за нез'ясованих обставин. А без його винаходу і сьогодні неможливо уявити світ машин.

Майстри своєї справи живуть і в Україні, є вони і серед нас. Вони вміють конструювати, моделювати, виготовляти й оздоблювати.

- ✎ На сцені двоє ведучих.

1-й ведучий. Сьогодні змагатимуться дві команди майстрів. Перша — «Майстри».

2-й ведучий. А друга — «Технологи». Привітаємо їх оплесками.

- ✎ Ведучі повідомляють склад журі і правила оцінювання етапів змагання.

1-й ведучий. До вашої уваги — «Привітання».

- ✎ Обидві команди виходять для привітання («М» — член команди «Майстри» та «Т» — Майстри).

На сцені дві команди, та краща це «Майстри»,
Суперника здолаєм на балів два чи три.

Технологи

Ми розум свій покажем, щоб досягти мети,
То ж будемо кмітливі, аби перемогти!

Майстри

Ми будемо боротись, а зброя — молоток,
Сьогодні ми поставим суперника в куток.

Технологи

А ми, «Технологи», все зробим на ура!
Бо дуже заповзята і класна дівтора.

Майстри

Щоб стати добрим майстром, я час не марнував,
Удома всі поліна рубанком постругав.

Технологи

Ми довго готувались для того, щоб прийти
На цю прекрасну сцену і тут перемогти.

Майстри

А я у свого тата недавно взяв пилу
Й зробив для свого брата іграшку малу.

II. ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСІВ

1-й ведучий. А зараз — **«Вікторина»**. Запрошую учасників на сцену. Я буду зачитувати запитання команді «Майстри».

2-й ведучий. А я — команді «Технологи».

✎ Ведучі по черзі ставлять запитання і повідомляють про правильність відповідей на них.

» Запитання

- З якими матеріалами працює столяр?
- З якими матеріалами працює слюсар?
- Що таке шпон?
- Що таке ДСП?
- Як називають листовий метал завтовшки менш за 0,5 мм?
- Скільки вуглецю міститься в чавуні?
- Яка частина дерева має найбільше застосування?
- Яку товщину має брус?
- Що таке електричний струм?
- Які існують способи з'єднання споживачів електричного струму?
- Оздоблення яким покриттям дає прозору поверхню?
- Для чого використовують випалювач?
- Яку операцію виконують рубанком?
- Яку операцію виконують лобзиком?

1-й ведучий. А тепер — **художній номер: «Гумореска»** (За мотивами П. Глазового, *перефразовано*).

— Чом на виставки технічні ти не ходиш, друже?

— Та заглянув був разок і шкодую дуже.

Там на виставках вважають, що народ — макуха.
Як напишуть, то не лізе ні на які вуха.

Показали механізм: зверху шестерьонка,
Далі пишуть: палець, ручка, вилка і коронка.
Не солідно... А казали, що технічні люди!
Нащо ж тикать пальці й вилки у машини всюди.

2-й ведучий. Не кожен уміє виконувати всі технологічні операції, але вміти оцінювати якість виробів повинні всі. Тому наступний конкурс — «Аналіз виробу».

1-й ведучий. Представники команд! Виберіть завдання для суперників — об'єкт навчальної праці для аналізу і розмістіть його на сцені. На роздуми відводиться 1 хвилина.

✎ Учасники дають свою оцінку виробам, а журі оцінює їхні відповіді. *(Ураховують такі критерії: конструкція виробу, матеріал та його характеристики, основні технологічні операції і пристосування, спосіб оздоблення, відповідність пропорціям та розмірам, функціональність).*

2-й ведучий. А тепер на сцені **конкурс-демонстрування «Пантоміма»**.

✎ Усі учасники обох команд по черзі демонструють у німих комічних сценах виконання заданих технологічних операцій *(стругання, пиляння, різання, вирівнювання, лакування, точіння, виконання заклепкового з'єднання, паляння, рубання тощо)*.

1-й ведучий. Наступне завдання для всіх членів команд. Це — **«Естафета»**. Слід виконати складання виробу з деталей конструктора за його зображенням. Обом командам однакові завдання. Яка виконає швидше?

2-й ведучий. Кожен приєднує якусь одну частину виробу, а капітан команди — завершує. На розподіл капітаном обов'язків між членами команд відводиться 20 секунд, на роботу кожному — 30 секунд, а капітану для закінчення — 40 секунд.

1-й ведучий. А тепер — **«Конкурс капітанів»**. Запрошуємо їх на сцену.

► **1 тур конкурсу капітанів. Розминка**

Ведучі запитують, а капітани одразу дають відповідь.

- Для чого використовують кронциркуль?
- Що таке нутромір?
- Назвати кут заточування кернера.
- У яких межах знаходиться кут заточування спірального свердла?
- Назвіть три речовини ізолятори.
- Скількома дротами передають однофазний струм?
- З чого виготовляють фанеру?
- Що означає термін «припасовування»?

- Що є відновлюваним у природі: деревина чи метал? Пояснити.
- Назвати основні механічні властивості металу.
- Показати, як виміряти штангенциркулем величину заглибини?
- Показати, як виміряти штангенциркулем величину внутрішнього діаметра.

► II тур конкурс капітанів

1-й ведучий. Наступний етап змагання — «Практичне завдання».

2-й ведучий. Капітани повинні виконати «на око» розмічання шестикутника максимальних розмірів з даної квадратної заготовки ДВП та випилити його ножівкою і зачистити. Оцінюється точність і якість.

✎ Музична пауза або художній номер упродовж виконання капітанами завдань.

Команди в повному складі запрошуються на сцену для наступного конкурсу.

1-й ведучий. Оголошую наступний етап змагань «Бліц-турнір на відгадування».

2-й ведучий. Слід указати, якому інструменту чи верстату належить показана деталь.

✎ Ведучий виймає з коробки чи торби деталь, а два представники команд відгадують: хто швидше. Для відгадування наступної деталі обирають інших двох представників команд.

1-й ведучий. А тепер проведемо «Змагання уболівальників». Одна половина глядацької зали підтримує команду «Майстри», інша — команду «Технологи».

2-й ведучий. Слід виконати завдання. А за правильні відповіді уболівальників журі нараховує командам бали.

1-й ведучий. Назвіть народні приказки про ставлення до праці.

✎ Глядачі від однієї та від іншої половини зали по черзі називають народні приказки. Переможе в цьому етапі та команда, глядачі якої назвуть більше приказок (тобто назвуть приказку останніми).

1-й ведучий. Наступний тур — «Колективне проектування» (створення проекту транспортного засобу — вантажного автомобіля).

2-й ведучий. Завдання полягає в зображенні елементів ескізу проекту різними учасниками. Кожен член команди повинен зобразити один елемент: колесо, кабіну та ін. Усі працюють біля дошки разом одночасно (2 хвилини).

Для проведення цього конкурсу на сцені встановлюють дві класні дошки, або одну, поділену навпіл. Кожному учаснику видають крейду.

1-й ведучий. А тепер — останній конкурс. Це — **«Домашнє завдання»**. Слід було розробити конструкцію канцелярського органайзера для учня з використанням нетрадиційних матеріалів.

Ж Учасники демонструють свої вироби. Обґрунтовують і захищають проекти.

III. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ

Заключне слово капітанів

Капітан команди «Майстри»
У нашій школі кожен знає,
Що непогані з нас майстри,
Хай бізнес трохи зачекає,
Ще повчимося років три.

Капітан команди «Технологи»
Якщо ти хочеш більше мати,
Тоді працуй, працуй, мій брате.
І не шкодуй ні сил, ні рук,
Допоки в грудях серця стук!

Ж Журі оцінює конкурс, підбиває підсумки, оголошує результат, відзначає переможців.

ДОДАТОК

ПРИКАЗКИ ПРО ПРАЦЮ

Птиця створена для літання, а людина — для праці;
Чесний чоловік не може без труда.
Якщо добре працювати, скрізь успіхи будеш мати.
Чесно робити — весь вік багатіти.
Трудова копійка годує довіку.
Без діла слабше сила.
Коли є до чого жагота, то кипить в руках робота.
Коли почав орати, то у сопілку не грати!
Маленька праця краща за велике безділля.
На дерево дивись, як родить, а на чоловіка, як робить.
На охочого робочого діло знайдеться.
Не дивись на чоловіка, а на його діло.
Не кайся рано встати, а кайся довго спати.
Не місце красить чоловіка, а чоловік місце.
Недаром говориться, що діло майстра боїться.
Того руки не болять, що уміють.
Треба нахилиться, щоб з криниці води напиться.
Хочеш їсти калачі — не сиди на печі.
Хто багато робив, той і багато знає.

З народної скарбниці. Виховний захід «Орнаментальні мотиви української народної вишивки». 8–9 класи

А. Ф. Шушкевич*

Символ примушує замислитися, він кличе до інтерпретації.

 П. Рікер

Мета:

- **ознайомити** з орнаментальними мотивами української народної вишивки;
- **поглибити** знання учнів про вишивку в пісенній скарбниці, обрядах, звичаях українського народу;
- **провести** пошукову роботу з віднайдення старих вишитих виробів; виховувати почуття пошани до вишивки як національної ознаки розуміння краси народної вишивки.

Зміст роботи: оформити експозицію старовинних вишитих виробів «З бабусиної скрині»; підготувати виступи учнів з повідомленням про символи й орнаменти в українській народній вишивці; розучити пісні, вірші, легенди про вишивку.

Підготовка класу: захід проводять у «Світлиці», попередньо прикрашеній вишивками.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

Вступне слово вчителя

— Вишивка кожного народу — це його душа.

Вишивка для українського народу завжди була одним з найулюбленіших способів прикрашати одяг, предмети домашнього вжитку, обрядові речі. В орнаментах, складених ще в сиву давнину, знайшли відображення прагнення людини до щастя, її зв'язок з природою, історичні особливості того чи іншого регіону.

Вишиті орнаменти — не тільки прикраса. У них сконцентований віковичний досвід народу, його уява про складність і гармонію буття, вони вчать людину добра і краси.

* **А. Ф. Шушкевич**, учитель трудового навчання, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист, майстер народної ляльки, ЗОШ № 11, м. Тернопіль. Учасниця і фіналістка I і II Всеукраїнських конкурсів народної ляльки, учасниця виставок народної ляльки в Українському центрі народної культури «Музей Івана Гончара» м. Київ, конкурсу «ETHNO'лялька» в рамках фестивалю «Ляльковий світ» у Львівському Палаці Мистецтв і Державному музеї іграшки м. Київ (автор модуля «Технологія виготовлення української народної ляльки-оберега»).

Народна вишивка захоплює нас довершеністю своїх орнаментних композицій, у яких другорядне підпорядковане головному; різновидністю, гармонією кольорової гами — від строгої, часто одноколірної до багатобарвної гами гармонійно поєднаних між собою кольорів.

Нам дісталось величезне багатство, створене протягом століть талановитими народними митцями.

Орнаментовані вишивками рушники, наволочки, декоративні тканини оживляли інтер'єр традиційного народного житла; прикрашений вишивкою одяг був органічним компонентом святково-обрядового дійства. Хіба можна уявити українську хату, не завітчану рушниками? Її багате вишиване вбрання було суттєвою етнічною ознакою. Мальовничістю і багатством орнаментальних сюжетів вражає традиційний український костюм: прикрашений вишивкою одяг (*жіночі та чоловічі сорочки, корсетки, кептарі*), головні убори (*хустки, стрічки тощо*), пояси.

З давніх-давен жила традиція вишивання серед народу. Її коріння губиться ще в дохристиянських культурах. Про це свідчать археологічні знахідки, а також символічне значення вишитої тканини та її орнаментів. Так, розміщення вишивки на рукавах жіночої сорочки пов'язане із ушануванням руки як знаряддя праці, побажанням їй сили і вправності.

Орнаментальні мотиви українських вишивок сягають своїм корінням у місцеву флору та фауну, в історичну традицію.

У давнину основні орнаментальні мотиви відображали елементи символіки різних стародавніх культур. Протягом багатовікової історії мистецтва вишивання прямий, безпосередній зміст символічних зображень поступово стирався. Однак хоч орнаментальні форми дійшли до нас дещо трансформованими, їхня символіка збереглась завдяки традиціям.

За мотивами орнаменти вишивок поділяються на групи:

- геометричні;
- рослинні;
- зооморфні;
- антропоморфні.

Довгими осінніми та зимовими вечорами дівчата мережили узорі і співали. Заспіваймо ж і ми.

З Звучить пісня «Вишиванка» (слова Т. Мельничука).

Учитель. Історія рослинної орнаментики у прикладному мистецтві східних слов'ян простежена з X–XIII ст. Розглядаючи орнаменти вишивки, ви відчуєте в гармонії візерунків їхню глибоку

змістовність. У давнину вишивка мала охоронне, оберегове значення і, крім декоративної, несла заклинальну символічну функцію. Вишитий узор набував магічної сили. Прочитаємо ці візерунки-символи. Доторкнемося душею до минулого. Про символи калини і дуба розкажуть нам дівчата.

1-ша учениця. **Калина** — дерево нашого українського роду. Колись у сиву давнину її пов'язували з народженням Всесвіту, вогненної трійці: Сонця, Місяця, Зорі. Тому і назву свою дістала від давньої назви Сонця — Коло. А оскільки ягоди калини червоні, то й стали вони символами крові — весільні рушники, дівочі і навіть парубочі сорочки тяжкі тими могутніми гронами. Міцний український ланцюжок: крапелька крові — жінка — народження — Україна — Відродження.

У полі калина,
У полі червона, —
Хорошенька цвіте.
Ой роде наш красний,
Роде наш прекрасний,
Не цураймося, признаваймося,
Бо багатько нас є.

2-га учениця. **Дуб і калина** — мотиви, які найчастіше зустрічаються на парубочих сорочках і поєднують у собі символи невмирущої краси.

Дуб — священне дерево, яке уособлювало Перуна, бога сонячної чоловічої енергії, розвитку, життя. Про калину ми вже говорили як про дерево роду. Отже, хлопці й молоді чоловіки мали на собі чудодійний оберіг життєдайної сили свого роду.

3-тя учениця

ДОЛЯ

Мамо, долю виший мені
В світанковому полі,
Щоб була вона вірна весні,
Щоб росли в ній тополі.
Мамо, долю виший мені
Сонячну, ніжну, світлу,
Щоб на крилах несли журавлі
Людам серця могого світло.
Мамо, долю виший мені
На своїм рушнику білявім,
Щоб розквітли в ній радісні дні
Україні на славу.
Життєдайні мої журавлі

Несуть радість у рідну хату...
Мамо, долю виший мені
Виший долю мені крилату.

Ганна Костів-Гуска, м. Борщів

Учитель. Згадаймо чудову пісню-гімн про червону калину.

ПІСНЯ «ОЙ У ЛУЗІ ЧЕРВОНА КАЛИНА»

Ой у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну гей! гей! розвеселимо!

Мелодія народна, слова Степана Чарнецького

Учитель. Тісно пов'язані з природою рідного краю рослинні орнаменти. Часто це мотиви квітів, сплених у витку гілку, від якої відходять у різні боки листя, бутони, квіти, грона винограду. Про символіку винограду, маку, хмелю розкажуть дівчата.

4-та учениця

Молода Ганнуса
По садочку ходить.
Виноград,
Красний, зелений сад.
По садочку ходить,
Зіллячко садить.
Виноград,
Красний, зелений сад.

Символіка винограду розкриває нам радість і красу створення сім'ї. Сад-виноград — це життєва нива, на якій чоловік є сіячем, а жінка має обов'язок ростити й плекати дерево їхнього роду. Мотив винограду бачимо на жіночих та чоловічих сорочках Київщини, Полтавщини. А на Чернігівщині виноград в'ється на родинних рушниках. Виноград — це символ сімейної радості.

5-та учениця. **Мак.** З давніх-давен в Україні святили мак і ним обсівали людей і худобу, бо вірили, що мак має чарівну силу, яка захищає від зла. А ще вірили, що поле після битви навесні вкривається маками. Ніжна трепетна квітка несе в собі незнищенну пам'ять роду. Дівчата, у сім'ї яких був загиблий, з любов'ю і сумом вишивали узори маку на сорочках, а на голови клали віночки з семи маків, присягаючи цим зберегти й продовжити свій рід. Мак — це символ пам'яті.

6-та учениця. **Хміль.** Візерунки, які нагадують листя хмелю, до молодіжної символіки. Крім центральної України, вона поширена на Поділлі та Волині. «Хміль» дуже близький

до символіки води й винограду, бо несе в собі знання розвитку, молодого буяння та любові. Можна сказати, що узор хмелю — це весільна символіка. Народна пісня підказує, що «витися» — для хлопця означає бути готовим до одруження, так як для дівчини заміж іти — це «пучечки в'язати». Хміль — це символ кохання. А ще ми знаємо народну пісню.

«ОЙ ХМЕЛЮ, МІЙ ХМЕЛЮ»

Ой хмелю, мій хмелю,
Хмелю зелененький,
Де ж ти, хмелю, зиму зимував,
Що й не розвивався.

Учитель. Рослинні орнаменти виникли як символи вічно живої природи, увібрали в себе всю красу навколишнього світу. Адже у вишивці, як і в народній пісні, відображено заповітні мрії на краще майбутнє, споконвічне прагнення до прекрасного. Тому вишиванки є сумні й замріяні, а є радісні й веселі, що бринять, як жартівлива співаночка. Про значення лілії, ружі і чорнобривців у вишиванках розкажуть нам дівчата.

7-ма учениця. **Лілія.** Таємницю життя приховує в собі і квітка лілія. У легендах квітка лілії — то символ дівочих чарів, чистоти та цноти. Вишита квітка лілії допоможе розгадати таємницю тих чарів.

Якщо пильно придивитися до контурів геометричного узору, то вимальовуються силуети двох пташок — знаку любові та парування. Крім квітки, невід'ємною частиною орнаменту є листок і пуп'янок, що становлять нерозривну композицію триєдності. У ній закладено народження, розвиток та безперервність життя. В орнаменті лілію неодмінно доповнює знак, що нагадує хрест. Він — магичний, тому й благословляє пару на утворення сім'ї. Адже хрест є прадавнім символом поєднаних сонячної батьківської та вологої материнської енергії. Лілія — це символ чистоти. Білу лілію часто зображають на образах:

«Невинна, чиста, як та лелія,
Препеполична Діва Марія...»

8-ма учениця. **Ружа.** Пишні ружі рясно розквітали на сопочках і рушниках багатьох областей України. Ружа — улюблена квітка українців, її дбайливо плекали під вікнами хати, адже квітка ця нагадує Сонце. Промовте слово «ружа», і ви знайдете в ньому древню назву Сонця — Ра. А може, воно означає вогненну кров, бо староукраїнська назва крові — руда.

Узори з ружами укладали за законами рослинного орнаменту у витку гілку, що означало безперервний сонячний рух з вічним оновленням.

А на наступному візерунку троянди укладені в систему геометричного узору. Це не просто квіти — це квіти-зорі, які уособлюють уявлення народу про Всесвіт як систему. Ви, певне, помітили, що зорі з'єднані ланцюжками. Це також свідчить про непорушний закон об'єднаного космосу.

9-та учениця. **Чорнобривці.** Дуже тісно пов'язані поетичні образи народної пісні та вишивки. Бо те, що любе й миле народів, завжди знайде своє втілення в мистецтві. Ну хто не знає, що в кожному українському обійсті має рости ружа й шавлія, любисток і м'ята, чорнобривці й нагідки. Милують вони наше око, лікують наше тіло, а тому й просяться на біле поле рушника чи сорочки. На цій вишивці чорнобривці, заплетені радісною й красивою хвилею, такою самою, як наша прекрасна природа.

Учитель. Усі ми знаємо чудову пісню про чорнобривці. Заспіваймо її.

«ЧОРНОБРИВЦІВ НАСІЯЛА МАТИ»

Чорнобривців насіяла мати
У моїм світанковім краю.
Та й навчила веснянки співати
Про квітучу надію свою.
Як на ті чорнобривці погляну,
Бачу матір стареньку,
Бачу руки твої, моя мамо,
Твою ласку я чую, рідненька.

Учитель. Наші пращури свято вірили в те, що небесні сили здатні захистити оселю, всю родину, весь рід людський від чорного мороку зла. А допомогла їм у цьому велика богиня добра і захисту людини — **Берегиня**. І кожна дівчина мала вишити рушник, на якому зображено Берегиню — жіночу фігуру з піднятими руками.

10-та учениця. Зображення жіночої постаті з двома птахами в руках — мотив, що зберігся в найдавніших рушниках Поділля та Полтавщини. На подільському рушникові — по боках фантастичні птахи, на полтавському — фантастичні істоти, що нагадують оленів. Можливо, це зображення рожаницького божества родючості, культ якого сягає давніх міфологічних уявлень про небесних володарок світу. За припущенням учених, ушановування належать до осінніх свят, які з приходом християнства

були з'єднані зі святом Різдва Богородиці — 8 вересня. До господарської родючості додавалося родючість людська — адже це час, коли влаштовували весілля. Звернення до Рожаниці було подвійним. З одного боку — подяка за врожай, а з другого — прохання про допомогу під час пологів. Зображення двох птахів — далекий відгук магічної жертви, що приносили мисливці божествам неба. Він збігався з часом осіннього свята врожаю, давнім святом «Рожаниць».

11-та учениця. **Берегиня** — дорогий нам символ, поширений по всій Україні. Вона і життєтворча Мати-природа, і Жінка-мати, яка дарує світові сина, і Дерево життя, що сформувало із мороку космосу чітку систему Всесвіту. За всієї своєї величності та могутності скромно вкоренилося в земному горнятку, аби ще раз нагадати, що кожне живе створіння — часточка неподільна і нерозривна загальної системи буття.

12-та учениця

Розгортаю життя,
Як сувій полотна:
Ось мережа гріхів
І низинка падінь.
Верховинка жадань,
Яворівка притаєних прагнень.
Далі — хрестики чорні
Страждань і терпінь
Та червона стебнівка
Палкого кохання.
Ось гладинка жіночої ласки,
Перетикана пестоців з ніжністю...
Ці нитки, ці голки,
Незаручені пальці в наперстках.
Все життя у шитті
І шиття, як життя.
Необв'язане моє життя,
Мов сувій полотна.

Ірина Сенік

Учитель. Людина завжди жила поряд з природою, вчилася в неї, наслідувала її, копіювала кращі зразки, які потім використовувала в своєму ручному ремеслі. Ще в глибоку давнину вона навчилася складати прості візерунки з умовних знаків-символів, якими висловлювала ставлення до навколишнього світу. Про ці знаки-символи ми вже говорили. Сьогодні дізнаємося, яких птахів найчастіше зображають на вишивках.

1-ша учениця. **Птахи** в народній культурі — це символи людських душ. На родинних рушниках, де вишите розлоге Дерево життя, птахів вишивали фантастичними. Розташовували їх при корені, середині стовбура і гілля з обох боків дерева. Це свідчило про міцність та незнищенність роду.

У народі є така легенда.

Колись, як ще не було землі, то на Небі були в Бога одні ангели. Як Бог створив земну твердь і різних звірів, то про птахів не думав. І ще сказав Бог, що за кожною людиною буде стояти його Ангел-хранитель, що по смерті людини буде повертатися до Неба і буде повідати про земну путь кожного померлого. Люди множились, народжувалися і помирали, й Ангели звично ходили туди і назад. А пекла в той час ще не було. Побачив Бог, що не дасть собі ради з душами померлих, які по-різному поводитися в Раю, як і на землі.

Подумав Бог і вирішив перетворити Ангелів-хранителів померлих на птахів. Від свята святого Юрія (6 травня) і до Другої Пречистої (21 вересня) ті птахи живуть на землі. А що множаться, то рівно на стільки, скільки помирає людей на той час на землі. І відлітають ті птахи у вирій (рай) раз на рік. А відчиняє ворота раю їм зозуля. Вона також і зачиняє їх навесні, коли птахи повертаються. Так що зозуля є Божим Архангелом. Від того вона сама пташат не висиджує, а рахує людям їхні роки. А ще має райські ключі, то відлітає найскоріше, а прилітає найпізніше.

2-га учениця. Зозуля, зозуленька, зозулечка — ненька, матінка, голубка!

Ніколи в Україні про зозулю не кажуть, ніколи її не уособлюють із жінкою, що кидає напризволяще власних дітей. Навпаки, в нашого роду цей птах — символ добра. Споконвіку в зозулі випрошували щастя українські дівчата. Народні прикмети кажуть: «Як зозуля закує на голий ліс, то іде нещасний рік»; «Як хто в перше почує зозулю, маючи гроші в кишені, матиме їх цілий рік».

Коли наш народ так шанує зозулю у піснях, у своїх звичаях, то не дивно, то й на українських вишиванках часто зустрічаємо зозулю, нашу долю-оберіг. Розташовують орнамент із зозулею і над весільним столом, і над весільним ліжком. Адже в пісні співають:

Накуй, птахо, долю пречисту,
Начаклуй — збережи затишно-дітно,
Хатньо-святкову, мило-багату.

Так думали і наші бабусі, вишиваючи зозуленьку, щоб стояла на охороні й приносила кохання в родині.

3-тя учениця. **Соловейка** найчастіше вишивають на гілці калини, що символізує продовження роду. Про нього теж є цікава легенда.

Повідали старші люди, що колись давно тая гарна птаха не жила на наших землях. Але що були солов'ї теж співучими, то літали по всьому світі, збираючи пісні різних народів для індійського царя, у саду якого вони жили.

Залетів якось один із солов'їв в Україну і сів спочити у яко-мусь селі. Люди на той час були в полі, і село було німе.

— Що то за люди тут живуть, — подумав соловей. — ні тобі пісні, ані музики не чути...

Але зайшло сонце і люди гуртом повертались з поля додому. То тут, то там чулись пісні, і соловей повеселішав. Але пісні були сумними, бо тяжка праця за день забрала багато сил. Тут соловей заспівав і звеселив тих людей. Забули вони про втому і так заспівали своєму заморському гостеві, що він сам собі не повірив.

З усіх земель зліталися солов'ї царського саду, співаючи йому принесенні ними пісні. Але все те було знайоме цареві, і він сердився. Аж ось під вікном заспівав соловей з України, і цар втратив спокій. Таких пісень він ще не чув і звелів тому солов'ю співати день і ніч...

Зачудовані солов'ї навесні гуртом полетіли на Україну, щоб слухати наші пісні, перекладати їх на пташину мову і нести в далеку Індію. Саме в Україні вони висиджували своїх пташенят, щоб ті від свого народження чули найкращі у світі пісні.

4-та учениця. На весільних рушниках вишивають поважних павичів. Ця жар-птиця несе в собі сонячну енергію розвитку, тому вважається птахом сімейного щастя. Навіть у весільні вінки влітають пир'я пави. Пави — птахи дуже поважні, бо завжди розсідаються на весільних рушниках і здебільшого мають над собою Боже благословення — вінець чи вінок.

Сива пташка літала,
Крилами двір змітала,
Сподівалася вінця
До свого гуменця.

Не забуваймо, що пава — це жар-птиця, що несе в собі сонячну енергію розвитку, тому вона — птах сімейного щастя. Нездаремно ж дівчата Полтавщини у весільний вінок вплітали пир'я павича.

5-та учениця. Шлюбну пару символізують **соколи, голуби, півні**. Характерною ознакою весільного рушника є розташування птахів один до одного голівками. Вони або тримають у дзьобику ягідку калини, або сидять в основі дерева, символу нової сім'ї.

З великою любов'ю наш народ ставиться до **ластівки** — вірної супутниці людської оселі. Ця пташечка завжди несе добру звістку. А **лелека** уособлює вірність, доброту. «Де лелека водиться, там щастя водиться», — кажуть у народі.

Учитель. Отже, птахи в давнину сприймалися як посланці Сонця, символи щастя і радості, тепла й світла, які віщували настання весни, врожай, багатство. Тут доречним буде послухати «Баладу про вишиваний рушник» Степана Пушика, яку розкажуть дівчата.

6-та учениця

Дивлюся мовчки на рушник,
Що мати вишила,
І чую: гуси зняли крик,
Зозуля закувала.
Знов чорнобривці зацвіли,
Запахла рута-м'ята,
Десть тихо бджоли загули,
Всміхнулась люба мати.
І біль із серця раптом зник,
Так тепло-тепло стало,
Цілую мовчки той рушник,
Що мати вишила...

7-ма учениця

Вишивала мати, вишивала,
До листка листочок приклала,
А між ними цвіт голубуватий,
Простилався барвінок хрещатий.
Виростав барвінок зелененький,
І дивились з нього очі неньки,
Усміхався цвіт їх рушникові
Світом материнської любові.
Вишивала мати вправно, швидко,
Та неждано обірвалась нитка...

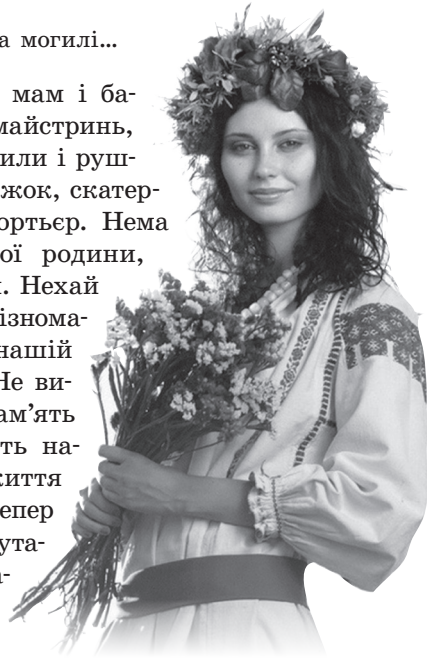
Впала у безсиллі...
Дороста барвінок на могилі...

Учитель. Згадаймо наших мам і бабусь — невтомних трудівниць і майстринь, які за своє життя так багато вишили і рушників, і серветок, і сорочок, і доріжок, скатертин і наволочок, подушечок і порт'єр. Нема в нашому місті, мабуть, жодної родини, де б не милували око ці вишивки. Нехай же символи нашого народу — різноманітні вишивки завжди будуть в нашій хаті, як ознака великої любові. Не викидайте старих вишиванок. Це пам'ять про вашу родину, бо як говорить народна мудрість: «З родини йде життя людини». Від сивої давнини і дотепер вишиванки є невід'ємними атрибутами нашого побуту. І ніхто не скаже краще поета, отож послухаємо чудовий вірш який написала Ганна Костів Гуска, лікар з м. Борщів.

Це вишиття для мене як бальзам!
Гамує спрагу у спекотне літо.
Щораз кладу, тулю його до ран,
Хоч знаю, що буде ще боліти.
То хрестиком, то гладдю постелю.
Червоний колір, а тепер — зелене.
А ти гадай, чи я тебе люблю,
Чи твоє ймення близько коло мене.
Куди, куди ця ниточка веде?
За ким банує знову чорний хрестик?
Я надто довго згадую тебе.
І як це все у слово перевести,
І як же поєднать на полотні
Цих кольорів палахкотіння яре?
І блиск сльози, і сонце із-за хмари,
І сміх безжурний тих зимових днів?

З Звучить мелодія пісні про вишиванку.

Учитель. На закінчення хочу побажати, щоб у вашому молодому житті переважав червоний колір — символ любові, щастя, радості, благополуччя. Хай вам щастить! Бережімо Україну!

У світі тисячі професій, і лише одна із них твоя. Колективний виховний проект (для учнів 9-х класів)

В. В. Роставецький*

*Щоб здивуватися, потрібна мить, а щоб зробити дивовижну річ,
потрібні роки терпіння і наполегливої праці.*

Гельвецій

Мета:

- **допомогти** учням усвідомити, що становлення й розвиток України як самостійної держави з ринковою економікою поставили перед її громадянами низку специфічних завдань, обумовлених необхідністю підготовки підростаючого покоління до життя та професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах. Їхнє успішне розв'язання залежатиме від рівня професійної освіти молоді, трудових умінь і навичок особистості, можливості кожному спробувати себе в різних видах практичної діяльності, професійної орієнтації.

Завдання:

- **формувати** особистість професіонала — патріота України, який усвідомлює свою належність до української держави, підготовлений до життя і праці в сучасних реаліях і перспективах соціокультурної динаміки суспільства;
- **залучати** шкільну молодь до трудових звичаїв та традицій українців; примножувати трудову спадщину; усвідомлювати роль і місце людини у суспільних відносинах, на ринку праці;
- **формувати** трудову і моральну, правову життєтворчу мотивацію в учнів, активну громадську та професійну позицію;
- **навчати** основних принципів побудови професійної кар'єри і навичок трудової поведінки в сім'ї, колективі та суспільстві;
- **розвивати** в дітей та молоді творчі здібності, спонукати до професійної самоосвіти, самореалізації особистості;
- **виховувати** повагу і пошану до людей праці.

Очікувані результати

Виконавши колективний груповий проект, учні усвідомлять:

- яку роль відіграють трудові уміння і навички в житті людини;

* В. В. Роставецький, учитель трудового навчання І категорії Баштанської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2, Миколаївська обл.

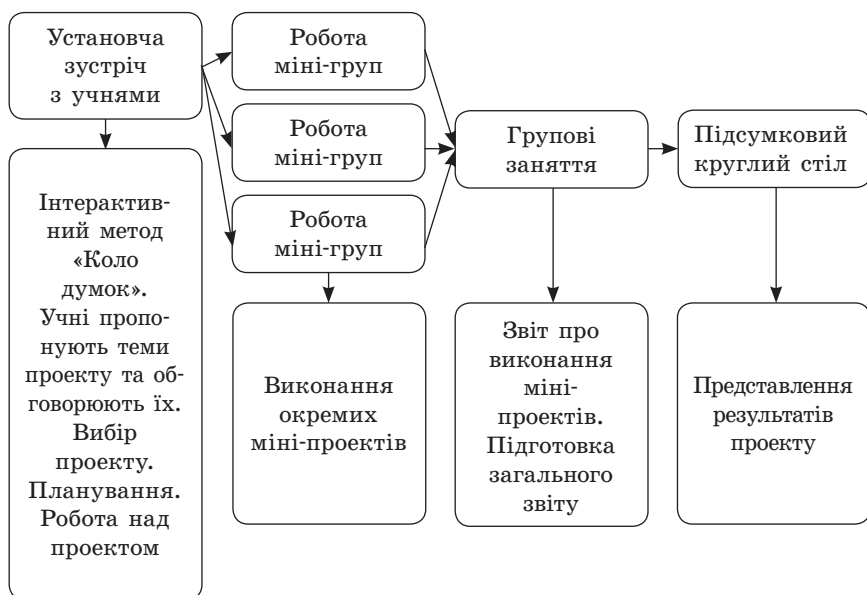
- як формуються провідні мотиви трудової діяльності особистості; що лежить в її основі;
- які мотиви вибору професії;
- яку важливість має здатність людини до пошуку смислів у конкретній трудовій справі; у професійній діяльності.

Обладнання: актовка зала, комп'ютер, проектор, екран, узагальнювальні матеріали груп.

Форма проведення: груповий колективний проект.

Форма звіту роботи груп: круглий стіл.

Організаційна структура виховного проекту
«У світі тисячі професій і лише одна із них твоя»

Виховна діяльність учнів у ході виховного проекту

Діяльність учнів	Діяльність учителя, психолога
Визначення теми і мети проекту	Знайомить учнів зі структурою проекту
Планування	Визначає мету, висловлює припущення
Збір інформації	Спостерігає
Дослідження	Консультує
Представлення результатів	Вносить корективи

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ ПРОЕКТУ

І. УСТАНОВЧА ЗУСТРІЧ З УЧНЯМИ

Учитель. У світі тисячі професій! Як зорієнтуватись у такій кількості? Як обрати серед них ту, з якої розпочнеться ваш трудовий шлях? Зробити правильний вибір — значить знайти своє місце в житті.

Мабуть, кожен із нас спостерігав, як дружно щось роблять мурахи, бджоли, як будують свої гнізда птахи, заготовляють на зиму харчі білки та їжачки, які складні операції можуть виконувати мавпи. Чи можна різноманітні дії наших «братів менших» називати трудовою діяльністю?

Як відомо, в основі дій тварин лежить певний генетичний код кожного покоління і вони мають пристосовницький характер. Щодо людини, то її трудова діяльність має не тільки пристосовницький характер, а і перетворювальний. У процесі праці людина навчилася змінювати навколишнє її середовище з метою повнішого задоволення своїх потреб, створювати щось нове. Праця людини завжди є усвідомленою. У той момент, коли пралюдина створила перше знаряддя праці для якоїсь цілі, вона зробила найважливіший крок у своєму русі до «людини розумної». Людина завжди прагнула щось удосконалювати, зробити нове, якісніше. Так накопичувався трудовий досвід, поширювався і ставав надбанням усіх членів суспільства. Заслуга того, хто видумав перше колесо, може, не менша, а навіть більша, ніж заслуга конструктора космічної ракети. Трудова діяльність не тільки виділила людину з тваринного світу, а й перетворилася на засіб існування людини. Можна сказати, що процес розвитку людства — це процес розвитку і ускладнення трудової діяльності людини, який триває до нашого часу і буде тривати завжди.

Тому мета нашого колективного проекту: розкрити сутність і роль трудової діяльності в житті людини; визначити, що лежить в її основі, мету і мотивацію трудової діяльності, сутність професійного самовизначення; усвідомити, яка професія до душі кожному. Вдалий вибір професії залежить від можливостей особистості і вимог суспільства. Дуже важливо, щоб кожен зайняв своє гідне місце у суспільстві, був щасливий. Відомий український філософ Григорій Сковорода радив іти за покликом серця й обирати «сродну» працю, бо тільки вона може зробити «потрібне неважким, а важке непотрібним».

II. РОБОТА ГРУП НАД ПРОЕКТОМ

Група 1

» План роботи над проектом групи 1

Тема проекту «Світ професій»

- I. Проведення соціологічного опитування серед учнів 9–11 класів «Мій власний профіль».

Анкета

1. Ім'я.
2. Прізвище.
3. Вік.
4. Чи обрали ви майбутню професію?
5. Чи достатньо у вас інформації щодо професійного вибору?
6. Що впливає на ваш вибір майбутньої професії?
7. Що вас приваблює в майбутній професії?
8. Хобі.
9. Темперамент.
10. Який тип професійної діяльності притаманний вам?
12. Що впливає на ваш вибір майбутньої професії?
 - Власна думка;
 - поради батьків;
 - вибір товариша.
- II. Вибираємо професію крок за кроком.
- III. Висновки.

» Результати роботи над проектом групи 1

1. Ключовий урок теми

Ключовий урок теми: «Кажуть, що вибір професії — це друге народження людини. Від того, наскільки вдало ти обереш професію, залежить, яке місце в суспільстві посідатимеш».

2. Порадник учням «У світі професій»

Типи професій	Види трудової діяльності	Приклади професій
Людина — природа	Вивчення, досліджування, вирощування, догляд, профілактика захворювань тощо	Геолог, хімік, агроном, селекціонер, садівник, зоотехнік, зоолог, лісник, птахівник, інженер-еколог, біолог, геофізик, ветеринарний лікар, дресирувальник тварин тощо

Типи професій	Види трудової діяльності	Приклади професій
Людина — техніка	Створення, монтаж, складання, управління, експлуатація, ремонт, налагодження тощо	Водій, токарь, електрик, шахтар, інженер, монтажник, електрослюсар, фрезерувальник, газозварник, ткач, металург, машиніст, будівельник, ткаля, швачка тощо
Людина — знакова система	Обчислення, підрахунки, упорядкування, збирання, аналіз, зберігання інформації, статистика, переклади текстів тощо	Бухгалтер, економіст, кресляр, оператор, конструктор, телеграфіст, перекладач, топограф, математик, програміст, бібліотекар, друкарка тощо
Людина — художній образ	Художнє відображення дійсності, створення образів, відтворення, проектування, моделювання тощо	Архітектор, артист, скульптор, художник, реставратор, дизайнер, письменник, кінорежисер, модельєр, ювелір, маляр, перукар, фотограф, кулінар, вишивальниця тощо
Людина — людина	Виховання, навчання, управління, побутове, медичне, інформаційне, правове обслуговування, лікування тощо	Учитель, лікар, міліціонер, нотаріус, адвокат, офіціант, стюардеса, екскурсовод, адміністратор, кореспондент, продавець, тренер

3. Рекомендації групи

- Щоб правильно обрати професію, корисно знати, що існує загальноприйнята формула вибору професії:
 - ХОЧУ** — бажання, інтереси, нахили особистості.
 - МОЖУ** — знання, здібності, психологічні особливості, стан здоров'я.
 - ТРЕБА** — попит на обрану професію на ринку праці.
- Навчаючись у школі, зроби перші кроки до зваженого рішення:
 - звернися до шкільного психолога, учителів профконсультативного центру зайнятості, які допоможуть тобі визначитися з професійним спрямуванням;
 - обери профіль навчання, який тобі найбільше підходить.

Соціально-гуманітарний	Історико-правовий, економічний, юридичний, філософський
Природничо-математичний	Фізико-математичний, хіміко-біологічний, географічний, медичний, екологічний
Технологічний	Інформатика, виробничі технології, проектування, дизайн, конструювання, транспорт, менеджмент, народні промисли, ремесла, побутове обслуговування
Художньо-естетичний	Музичний, образотворчий, хореографічний, театральний, мистецтвознавчий
Спортивний	Спортивна гімнастика, плавання, художня гімнастика, спортивні ігри, туризм

- Додаткову інформацію можна отримати на офіційному сайті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України www.mon.gov.ua

Група 2

► План роботи над виховним проектом групи 2

Тема проекту «Обери професію до душі».

1. Визначення ключового уроку теми.
2. Соціологічне дослідження «Випускники школи на підприємствах рідного міста».
3. Розробка рекомендацій з теми.

► Результати роботи над проектом групи 2

1. Ключовий урок теми

Ключовий урок теми: «Праця — найкращий шлях до того, щоб любити життя» (Е. Ренан).

2. Складання анкети для проведення соціологічного дослідження

1. Чому ви обрали цю професію і що вплинуло на ваш вибір?
2. Яку роль відіграла школа у виборі вашої трудової діяльності?
3. Що, на вашу думку, треба врахувати шкільній молоді, готуючись до самостійної трудової діяльності?

(Матеріали дослідження учні оформили в альбом «випускники школи на підприємствах рідного міста».)

3. Рекомендації групи 2

Сім кроків до зваженого рішення.

1. Склади список професій, які тобі підходять.
2. Склади перелік вимог до професії, якуобираєш:

- ♦ професія й майбутній вид занять;
 - ♦ професія й життєві цінності;
 - ♦ професія й життєві цілі;
 - ♦ професія й сьогоденні проблеми;
 - ♦ професія й реальне працевлаштування за фахом;
 - ♦ бажаний рівень професійної підготовки;
 - ♦ професія й мої схильності та здібності;
 - ♦ бажані зміст, характер і умови роботи
3. Визнач значимість кожної вимоги.
 4. Оціни свою відповідність вимогам кожної з підходящих професій.
 5. Знай, які фактори впливають на вибір професії:
 - ♦ позиція старших членів родини;
 - ♦ позиція товаришів;
 - ♦ позиція вчителів;
 - ♦ особисті професійні плани;
 - ♦ здібності;
 - ♦ рівень вимог на суспільне визнання;
 - ♦ поінформованість;
 - ♦ схильності.
 6. Уникай нелегальної праці.
 7. Не допусти таких помилок під час вибору професії:

Ставлення до вибору професії як до незмінної.

Усі професії престижні, бо вони приносять тобі задоволення.

Не вибирай професію під впливом товаришів, намагайся побачити, чим ти від них відрізняєшся.

Не наслідуй професій твоїх кумирів. Треба враховувати особливості певного виду діяльності, а не лише ту людину, яка тобі подобається.

Ототожнення шкільного навчального предмета з професією або погане розрізнення цих понять.

Застарілі уявлення про характер праці у сфері матеріального виробництва (*цікався і володів інформацією*).

Невміння/небажання розбиратися у своїх особистісних якостях, схильностях, здібностях. Вивчай себе.

Незнання/недооцінка своїх фізичних особливостей, недоліків, істотних під час вибору професії (*існують професії, які тобі протипоказані*).

Незнання основних дій, операцій, порядку під час розв'язання, обмірковування завдання у разі вибору професії (*навчися складати власний план, необхідний тобі для реалізації вибору професії*).

Група 3**» План роботи над виховним проектом групи 3**

Тема проекту «Твої права в трудових відносинах».

1. Визначення ключового уроку теми.
2. Правовий захист права на працю.
3. Рекомендації групи.

» Результати роботи над проектом групи 3

1. Ключовий урок теми

Ключовий урок теми: «Усвідомлення права розвиває усвідомлення обов'язку».

Правовий довідник для старшокласників

Право на працю (ст. 43 Конституції України)	Можливість людини заробляти собі на життя працею, яку вона вільно обирає або на яку вільно погоджується. Законодавство гарантує громадянам рівні можливості у виборі професії та виду діяльності
Право на працю (ст. 2 Кодексу законів про працю України)	Право громадян України на працю, тобто на отримання роботи з оплатою не нижче встановленого державою мінімального розміру, виключаючи право на вільний вибір професії, роду занять та роботи, забезпечується державою
Ст. 3 Кодексу законів про працю України	Законодавство про працю регулює трудові відносини працівників цих підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами
Нормативна база з трудових правовідносин	Кодекс законів про працю України, Закони України: «Про колективні угоди й договори», «Про зайнятість населення», «Про оплату праці», «Про відпустки», «Про охорону праці», «Про професійні спілки»
Конвенція про права дитини (1989)	Установлює стандарти для захисту прав дітей; забезпечення права володіти певними речами, отримувати певні послуги, мати доступ до всіх благ, дитина має бути почутою; захищеною від економічної експлуатації
Ринок праці	Це ринок попиту та пропозиції робочої сили
Працівник	Це фізична особа, яка вступила в трудові правовідносини з роботодавцем і є однією зі сторін трудової угоди

Роботодавець	Це юридична або фізична особа, що надає роботу і є стороною трудової угоди
Трудова книжка	Це основний документ про трудову діяльність працівника
Заробітна плата	Це винагорода, обчислена у грошовому вимірі, яку роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу

На роботу приймаються особи, яким виповнилося 16 років.

За згодою одного з батьків чи особи, яка їх замінює, як виняток, можуть прийматися на роботу особи з 15 років.

У вільний від навчання час можуть прийматися на роботу особи з 14 років.

Усі особи, молодші 18 років, приймаються на роботу лише після проходження медичного огляду (*до 21 року підлягають щорічно*).

Під час прийняття на роботу неповнолітнього строк випробування для нього не встановлюється.

Неповнолітні (*охорона праці, робочий час, відпустки*) користуються пільгами.

Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», гарантує працездатній молоді від 15 до 28 років після закінчення навчальних закладів різних рівнів, завершення професійної підготовки та перепідготовки, після звільнення строкової військової або альтернативної (*невійськової*) служби надання першого робочого місця на строк не менше двох років.

Неповнолітні в трудових правовідносинах прирівнюються до повнолітніх.

Робочий час:

- від 16–18 років (*36 год*)
- від 15–16 років (*24 год*).

Щорічна відпустка особам до 18 років: 31 календарний день у будь-який час.

Може надаватися до настання 6-місячного терміну роботи.

З 16 років особа має право займатися підприємницькою діяльністю, бути членом колективного сільськогосподарського підприємства чи членом фермерського господарства.

2. Рекомендації групи 3 «Знай норму закону» для захисту своїх прав»

1. Законодавство України захищає дітей від експлуатації.
2. У разі будь-яких проблем дитина з 14 років може захистити свої права в суді.

3. Експлуатація праці дітей, які не досягли віку, з якого дозволяється працевлаштування, карається арештом на строк до 6 місяців або обмеженням волі на строк до 3 років, або позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю до 3 років.
4. Дії роботодавця, якщо вони спричинили істотну шкоду для здоров'я, фізичного, освітнього рівня дитини або поєднані з використанням дитячої праці в шкідливому виробництві — караються позбавленням волі на строк від 2 до 5 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3-х років.
5. Забороняється праця дітей у нічний час на шкідливих підприємствах. Забороняється залучати осіб молодше 18 років до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми.

Вік	Короткочасна робота		Тривала робота	
	Юнаки	Дівчата	Юнаки	Дівчата
14	5	2,5	—	—
15	12	6	8,4	4,2
16	14	7	12,2	5,6
17	16	8	12,6	6,3

Примітка. Маса (кг)

III. ЗАХИСТ ПРОЕКТІВ

Захист проектів проводять в актовій залі. Під час захисту за допомогою проєктора учні висвітлюють на екран аналіз анкет у вигляді діаграм, презентацій.

Кожна група представляє і захищає свій проєкт (у ході захисту учні ведуть діалог, обмінюються думками).

IV. РЕФЛЕКСІЯ

- Що дала вам робота над виховним колективним проєктом?
- Про що ви дізналися?
- Чого навчилися?

Σ Учні заповнюють картку.

Я можу назвати нормативно-правові документи, правові норми, що захищають право на працю дітей	
Я чітко усвідомлюю важливість свідомого і правильного вибору професії	
Я розумію зміст ключових уроків тем колективного проекту	
Я можу використати надані мені рекомендації	

V. ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО ВЧИТЕЛЯ

Σ Учитель підбиває підсумок роботи учнів над виховним проектом, акцентує увагу дітей на важливих моментах.

Учитель. Шкільні мрії — це певні розмірковування, уявлення, фантазування, що стосуються наших бажань. Щоб усе вам вдалося, треба бути наполегливими, працелюбними, вірними своїй мрії, йти лише вперед.

Давня народна мудрість говорить: «Для того, щоб бути щасливим рік, треба закохатись. А щоб бути щасливим усе життя — треба знайти справу для душі». Робота це не тільки задоволення, а й засіб для існування

Не бійтеся припуститися помилки у своїх професійних планах: обмірковуюйте їх, коригуйте, поглиблюйте, уточнюйте.

Працуйте над підвищенням свого соціального, емоційного, освітнього інтелекту — тоді в житті ви будете успішним і досягнете високих вершин у професійній діяльності.

Щоб бути професіоналом, треба багато знати і вміти.

Позакласні заходи

Без натхнення навчання
перетворюється для дітей
на тягар.

В. Сухомлинський

«І на тім рушникові...». 9–10 класи

М. А. Мішина*

Душа мого народу — рушники, барвінками і мальвами зігріта.

 С. Україночка

Мета:

- **поглиблення** знань з народознавства, трудового навчання, історії України;
- **розвиток** навичок пошукової діяльності; відродження традицій українського народу;
- **виховання** любові до національної культури, почуття національної гордості.

Обладнання: вишиті рушники.

Вид заходу: пошуково-дослідницький.

Учасники: учні 9–10 класів.

ПЕРЕБІГ СВЯТА

⌘ Звучить «Пісня про рушник» на сл. А. Малишка, муз. П. Майбороди.

1-ша учениця

Ой різними та нитками
Мережані рушники.
На них лягли, простяглися
Наші думки та гадки.

* М. А. Мішина, учитель обслуговуючої праці вищої категорії, учитель-методист гімназії № 20, м. Херсон.

Хліб і рушник — одвічні людські символи. Хліб-сіль на вишитому рушникові завжди були високою ознакою гостинності українського народу. Прийняти рушник, поцілувати хліб символізувало духовну єдність, злагоду, глибоку пошану тим, хто виявив її. Цей звичай пройшов віки, століття, став доброю традицією.

2-га учениця

На рушник розшитий,
Хліб кладемо з сіллю,
Щоб легкі дороги
Славили країну,
Щоб в нашій праці
І в гучнім весіллі
Шанували в світі
Над усе людину.
Прийміть же хліб на мальовничім рушникові,
Про цей рушник сьогодні й піде мова.

1-ша ведуча. Ми повинні знати і думати про свої корені, про те, без чого не існує жоден народ; знати народні звичаї, традиції, рідну мову. Український рушник... на ньому вишита доля мого народу. На ньому переплелись і радість, і біль, і щастя, і горе. Рушник супроводжував людину все життя: від народження і до смерті. Стверджують, що саме слово «рушник» походить від слова «рушати».

3-тя учениця. (*Мати дарує рушник синові.*) Проводжає мати сина у солдати й у хвилину прощання оповиває свою кровинку рушником.

Вишивала мати рушники,
Квіточку за квіткою стелила.
Підросли діти, йшли роки,
Непомітно мати постаріла.
У кожній квітці — лагідне тепло,
Материнських рук невтомна ласка.
Нагадають діти, що було в них
Дитинство наче казка.
Розлетілись діти — хто куди.

2-га ведуча. Недаремно склав народ такі прислів'я: «Хата без рушників, що родина без дітей», «Рушник на кілочку — хата у віночку».

Рушники служать не лише прикрасою житла, їх вішали над дверима, над вікнами, щоб ніяке зло не проникло.

Інсценування «Берегиня»

Дійові особи: Берегиня, учениці.

1-ша учениця. Берегине, хто ти?

2-га учениця. Тебе створив народ такою загадковою, багатоликою та могутньою квіткою, яка тримає в собі материнську силу Жінки.

3-тя учениця. Ти сама Мати-природа, яка несе в світі і суть творення, і суть захисту, а через це — вічну гармонію та оновлення життя.

Берегиня. Я — символ, дорогий людям і поширений по всій Україні. Я — життєтворча Мати — природа і жінка — мати, яка дарує світові сина і Дерево життя.

1-ша ведуча. Рушники були необхідними атрибутами у всіх обрядах: на родинях, хрестинах, весіллі, похованні. Приходила людина в життя, і зустрічали її рушником. Мати готувала ще до народження дитинки рушник долі. Для хлопчика вишивала на ньому дубові листочки, щоб сильним і мужнім син був, а для дівчинки — калину, щоб була гарна, як калина. Цей рушничок клала мати після народження під подушечку дитині. З ним несли дитину хрестити, на ньому благословляла мати сина чи доньку на одруження. Цей рушник берегли все життя і клали в домовину, коли людина помирала.

4-та учениця. Довгими вечорами вишивала дівчина рушники. Мала наткати їх на всі випадки. Недаремно кажуть у народі: «У коморі сволок, на ньому рушників сорок».

Дівчата, починаючи з 10 років, готували собі весільний посаг, до якого інколи входило до 80–100 рушників.

У кожний рушник було вкладено багато дівочих мрій про одруження, щасливе сімейне життя.

Інсценування «Сватання»

Дійові особи: батько, мати, Галя, 1-й сват, 2-й сват, наречений. *(Усі в національних костюмах).*

Ж Виходять Батько, мати, Галя.

Мати. Галю, дитино! Ану покинь оте прасування! Іди мерщій до печі та колупай її, колупай! А ти, старий, чого розсівся? Хутко святкову одягай та за стіл сідай, як господар поважний.

Батько *(не дуже поспішаючи)*. Та я зараз, а що там, горить, чи що?

Мати. Свати йдуть, свати!

Галя. Ой, лишенько!

Ж Входять свати і наречений. Батько сидить за столом, мати зустрічає гостей. Галя колупає піч.

1-й сват. Здоровенькі були, господарю та господине.

Мати. Та здорові були, чого й вам бажаємо. Проходьте, сідайте до столу. Цікаво знати, що привело вас до нашої хати?

Батько. Яку таку справу маєте до нас?

2-ий сват. *(Покашлює в кулак.)* Та діло тут таке. Шукаємо ми куницю — красну дівицю. А вона, кажуть, до вашого двору забігала.

Батько. Он воно що.

1-й сват. А наш князь шукає її, бо хотів би мати в себе.

Мати. Галя, ти чуєш?

Галя. Та чую, мамо, чую. Постривайте, я зараз.

Батько. А що, сватоньки, куницю-нашу красуню дівицю ви бачили, а от що про свого мисливця розкажете?

1-й сват. Наш козак-мисливець парубок гарний.

2-й сват. До роботи і до танцю справний. У нього добра і щира вдача.

1-й сват. Є відвага духу й тіла.

2-й сват

І душа у нього здорова.
Українська в нього мова.
Українські пісні знає,
На весіллі заспіває.

Ж Галя повертається з рушниками і хусткою. Звертається до нареченого.

Вишиту хустку я тобі дарую
І при чесних людях кажу,
Що тебе люблю я.

Ж Дає хустку нареченому і звертається до сватів.

Вас, сватоньки, рушниками пов'яжу.
За такого нареченого вам спасибі я скажу.

Ж Вклоняється сватам, підходить до молодого, бере його під руку і звертається до батьків.

Галя

Дозвольте, батьку, дозвольте, мамо,
На рушник вишиваний
Перед вами стати.
Та благословення вашого дістати.
Благословіть, мамо,
Благословіть, тату,
На щасливу долю, на життя багате.

Ж Дівчина розстеляє рушник, на нього стають молодята. Мати й батько з іконою благословляють молодих.

Мати

Бог благословляє і я благословляю.
Жити аж до віку в парі вам бажаю.
Хай діти — як квіти, життя барвінкове.
Веселе, як ружі на цім рушникові.

Батько

Щастя вам, діти, поваги, любові.
Хлібного столу, доброї долі.
Зерном золотим хай колишеться нива,
Хай буде родина здорова й щаслива.
Молоді вклоняються батькам.

Галя

Та спасибі тобі, моя ненько,
Що будила мене раненько,
А я слухала, вставала
Та рушнички вишивала,
По тихому Бугу білила,
На сухому бережку сушила.
Своїх старостів дарила.

Ж Звучить музика, усі сідають на свої місця.

1-ша ведуча. Після сватання справляли гучне весілля. А в понеділок багато людей сходилося дивитися, як молода починала вбирати хату своїми рушниками, розвішувала їх на двері, на образи, на вікна та дзеркала. Хата була, як писанка.

Приказували: «Нехай ваші руки, мамо, спочивають, а мої до роботи стають!».

Це означало, що молоді руки дають старим спочивати.

Стара господиня відповідала «Нехай буде так, як Бог велів». Складала свої рушники в скриню, і лежали вони там до останньої днини.

2-га ведуча. Ось і наші дівчата вирішили також підготуватися до майбутнього весілля: вишити рушник, укласти в нього всі свої думки, надії.

Тому нехай дівчата розкриють нам свої секрети.

Ж Виходять дівчата з рушниками.

1-ша дівчина. На моему рушнику вишита калина і парі з дубом. Це поєднання символів сили, мужності і краси. Але сили незвичайної та безсмертної. А ще калина — це дерево нашого українського роду.

2-га дівчина. На моему рушнику — маки. З давніх-давен в Україні святили мак, посипали людей і тварин, тому що вірили,

що мак має чарівну силу, котра захищає від усякого зла. Ніжна, тремтяча квітка несе в собі пам'ять роду.

3-тя дівчина. На моєму рушнику розсідаються поважні птахи. Птахи — символ людських душ, вірності, добра. Вони мають над собою Боже благословення — вінець або вінок.

✎ Виходять дівчата з рушником «Рушник гімназії».

1-ша ведуча. Українські хати здавна прикрашали рушниками. Наша гімназія не стала виключенням. Протягом двох років наші дівчата наполегливо працювали над створенням гімназійного рушника.

2-га ведуча. Згодом на рушнику розквітли троянди — символ вічного кохання, барвінки — символ немеркнучого життя, дуб і калина — мужності та краси, маки — знак оберегу, квітує Дерево життя з птахами. Цей символ нам нагадає, що кожне живе створіння є нерозривною системою буття.

Український рушник здавна супроводжував людину від народження в подальшому життєвому шляху. Тож ми сподіваємося, що наш виріб теж стане оберегом для гімназії та супроводжуватиме учнів і вчителів на нелегкому шляху навчання.

Сценарій позакласного виховного заходу «Як козаки Україною мандрували, господинь шукали». 10–11 класи

Н. І. Павловська*

Нема вірнішого приятеля, як добра жінка.

 Народна мудрість

Мета:

- **виховання** почуття національної свідомості, працелюбності, поваги до своєї Батьківщини;
- **розвиток** творчих здібностей учнів, інтересу до культурної спадщини свого народу.

Оснащення заходу: комп'ютер (диск із підбором ілюстрацій), фонограми пісень, вишиванки, українські костюми, український посуд.

Час: 90 хв.

* Н. І. Павловська, учитель трудового навчання, старший учитель, спеціаліст вищої категорії, Білозерська ЗОШ І–ІІІ ступенів № 1 ім. О. Я. Печерського Білозерської районної ради Херсонської обл.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

I. ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

1. Виготовлення декорацій для оформлення сцени (*сцена оформлена у вигляді української хати*).
2. Підбір фонограм для пісень.

II. ОСНОВНИЙ ЕТАП**Частина перша. «Вишиванки»**

Автор

На галявині сидять
Три козаки бравих,
Вогонь палять, куліш варять,
Про своє гудорять.
Сумно їм таким красавцям
В цьому світі жити,
Бо нема кому для них
Той куліш варити,
Бо нема кому пошити
Нові вишиванки...
Де ж поділись господині?
Скрізь одні панянки.
Час новий й нова країна,
Й новий лад у світі.
Що ж робити козакам?
Як тепер їм жити?
Ось сидять вони, красавці,
Прямо перед вами,
Думу думають й гіркими
Умиті сльозами.

1-й козак

Любі браття,
Що ж це стало,
Як же тепер жити,
Що немає жінок в нас
Щоб вміли годити...

2-й козак

Щоб і прала й вишивала,
Щоб шила й в'язала,
Щоб городину тримала,
Справно готувала....

3-й козак

А іще щоб як в сусідів,
Вміла танцювати,

Як лебідочка ходити,
Як соловей співати...

1-й козак

Не сумуймо, а міркуймо,
Що ж тепер робити....

2-й козак

Вирушаймо у дорогу,
Нічого сидіти!

3-й козак

Україна — ненька щедра
Своїми дарами,
То ж, дасть Бог, і без жінок
Не лишимось з вами!

З Звучить український марш; козаки вирушають у дорогу, зустрічають три хати з господарями.

1-й козак

Оце так, не довго йшли ми,
Бачим, не вмирає
Українська традиція,
У селах оживає...

2-й козак

Глянь, а що ж то вони роблять?
Ніби вишивають,
Ой, а, може, це нам сниться,
Давайте спитаєм.

3-й козак

Тихо, брате, не газуй,
Дівчат ще злякаєш,
Тут треба культурно, тонко,
А ти напиралеш...

1-й козак

А чого це намираю,
Я ж ще не женюся,
Просто оглядаю я —
Ну та поки дивлюся.

2-й козак

Молодець, уже й бровами на дівок кидаєш,
Треба їх перевіряти, хіба ти не знаєш,
Треба влаштувати їм конкурс, хоча би триденний,
Щоби їхня вправність вже була достеменна!

3-й козак

Ой чудні ви, як та бричка,
Дивились, оглядали,
Та чи схочуть ще й дівчата
Стати нам жінками?

1-й козак

Добрий день вам, любі пані,
Милі і прекрасні (*звертається до кума*)
Ой кажи вже, куме, ти,
бо я уже красний...

2-й козак

Оце да, ти ж застидався,
А ще й женитись зібрався.
Вітаю вас красуні ясноокі,
А де ж ваші чоловіки,
Чому ви самотні?

1-ша дівчина

А в нас їх немає, бо ми незаміжні,
А ви що, набиваєтесь?
Так ми дівчата грізні...
Хоча ви сподобалися нам,
Бути чоловіками козакам...

3-й козак

Не спіши, моя красуне.
Не так усе просто
Ми країну обійшли —
А одружитись не можемо.

2-га дівчина

Це ж чому? Хіба ми вам
Не гарні й не милі?

3-й козак

Треба щоб ви ще й були
Гарні господині!

3-тя дівчина

Ну, тоді б'ємо парі —
Як ми вам докажемо,
Що ми вправні та умілі
То й весілля зв'яжемо.

1-й козак

О краса, ми вже готові,
Починайте дивувати.
Ой пригожі, ой чудові.

1-ша дівчина

Для початку ми себе у вишивці покажем,
Вона може все сама про нас і розкаже.

Ж Звучать слова автора; дівчата показують козакам свої вишивки
(виставка робіт).

Автор

Вишиванки — це святе для нашого народу,
Ось чому свої секрети довіряють від роду й до роду.
Археологи знайшли у Товстій Могилі
Пектораль — на ній в малюнках скіфи зобразили,
Що у першому столітті до нашої ери
Були вишиванки й їх носили прадавні панянки.
Символи із давнини так передавались,
Що й до нині відповідні регіонам стали.
На формування одягу фактори впливали,
Спираючись на які, жінки й майстрували.
Ось наприклад це — природні умови,
Або місце проживання одного з народів,
Потім здібності майстринь сплетені з любові,
І культура і традиції, а ще віяння нові.
Українська вишиванка має свій характер,
Це ж бо мінімум узору: ромби, кола, хрест і крапки.
Також крій простий і колір спокійний, приємний,
Найчастіше білий був — символ невід'ємний.

1-й козак

Ой красуні, гарно вмієте
Руками махати,
А чи знаєте історію
Нашу прадавнію?

1-ша дівчина

Ще у Київській Русі
Майстрині вишивали,
Золотом і сріблом
Одяг гаптували.
Для жінок — сорочка довга,
Зверху — коротша сукня
А на неї — довгий плащ —
Не жінка, а красуня!

1-й козак

Як завжди, все про жінок,
А про чоловіка?
Як же наші сорочки,
Тулупи, скажіте!

2-га дівчина

Чоловічі сорочки широко кроїли,
Вишивали синім, чорним і ще білим ниттям.

3-тя дівчина

Бо сорочечка була для всіх оберегом —
Захищала від біди, хвороби, угледдя.
А тому орнамент був на коміру, на грудях,
А ще поверх рукавів дарований людям.

3-й козак

Гарно ти розповідаєш,
А які ж техніки знаєте?

Ж Дівчата співають українську пісню «Вишиванки мої вишиванки».

3-й козак

Ой гарно співаєте...
Та все ж розкажіть детальніше,
Які ж техніки ви знаєте...

Ж Дівчата розповідають про різні техніки вишивки, розповідь супроводжується показом виробів.

2-й козак

З технікою зрозуміло, а тепер до справи,
Розкажіть, як українці раніше одягалися.

2-га дівчина. Одяг народу тісно пов'язаний з його історією. Ми пізнаємо, як жили наші предки, як вбиралися в будні і свята, якими були їхні звичаї і обряди.

Існує легенда про те, як на землі лютувала страшна пошесть. Вимирали сім'ї і навіть цілі села. І ось одна жінка, втративши всю сім'ю, крім малого сина, молила Бога, щоб він зберіг хоч цю дитину. І Бог відкрив їй таємницю: «Виший дитині і собі на сорочці хрести — знак для ангелів. Бо на кому немає хреста — той загине. Але нікому не розповідай про це, бо загинеш сама і твій син». Жінка все зробила, але не змогла бачити, як помирали інші. І розповіла всім про обереги, та люди не повірили їй. Тоді вона зірвала сорочку з сина і він помер на очах у всіх. Відтоді люди вишивають сорочки, які служать їм оберегами. А чорний та червоний кольори символізують радість і горе, адже все людське життя — це біль і щастя.

В Україні зустрічаються два типи сорочок: правобережний та лівобережний. Правобережний відрізняється тим, що має комір (*стоячий або відкладний*). Лівобережний не має коміра, а навкруги ший збирається дрібненькими складочками. Вишивка

розташована лише на верхній частині рукава. (*Демонстрування ілюстрацій сорочок*.) Чоловічу сорочку вишивають на комірці, на грудях та на манжетах. Поверх сорочок раніше одягали нагрудний одяг.

3-тя дівчина. Найдавніший слов'янський одяг — запаска. Вона складалася з двох вузьких пілок вовняної тканини. Спочатку пов'язували задню частину, а потім передню — попередницю, яку прикрашали тканим орнаментом або вишивкою. Передню частину часто заміняв фартух із парчі, шовку, із білого полотна зі смугою орнаменту. Плахта — одяг, зшитий із двох полотнищ з обох боків. Зшита частина облягала фігуру ззаду, незшиті крила вільно звисали по боках, а іноді підтикалися під пояс. Зустрічалися різновиди спідниці: андарак, димка, кабат, літник.

Чоловічий поясний одяг найдавніших часів — це гачі. Їх шили з білого або сірого полотна. Нижня частина їх обтягувала ногу, а верхня була закріплена на талії за допомогою шворки. Запорозькі козаки носили шаровари. Їх шили із яскравої тканини, оксамиту. Крій їх був широкий. Поверх сорочки козаки носили жупан із шовку чи парчі яскравих кольорів. Верхній одяг — кирею — носила козацька старшина. Її розшивали дорогоцінним камінням, хутром. Кунтуш — одяг із відкидними рукавами, його одягали поверх жупана.

3-й козак. Молодці, дівчата, розумні ви. А чи не могли б глядачі відповісти на мої питання?

► **Вікторина для глядачів**

Які ви знаєте види жіночого та чоловічого нагрудного одягу?

- **Керсетка** — безрукавка з фабричної тканини, декорована вишивкою або аплікацією.
- **Кептар** — хутряна безрукавка, яку носили і жінки, і чоловіки Карпат та Прикарпаття.
- **Юпка** — одяг із рукавами, який повторював крій безрукавки.

Назвіть, який ви знаєте верхній одяг, характерний для українців.

- **Капота** — старовинний святковий одяг, його шили із тонкого сукна яскравого кольору.
- **Свита** — плащоподібний одяг із саморобного сукна чорного або сірого кольору. Носили її в негоду.
- **Кожух** — зимовий одяг з овечого хутра.
- **Сердак** — старовинний гуцульський одяг. Носили його, накидаючи на плечі. Оздоблений він був шнурками з кольорових ниток.

Пояс у давнину також служив оберегом. Які різновиди поясів ви знаєте?

- **Крайки** — жіночі пояси, якими утримували одяг.
- **Слуцькі пояси** — пояси з дорогих тканин, їх носила козацька старшина, їх ткали золотом і шовком. Виготовляли у м. Слуцьку, що в Білорусії.
- **Черес** — шкіряний пояс, який носили чоловіки в гірських районах Карпат.

2-га дівчина. Доповненням до костюма були різні прикраси, які також мали оберегове значення. Серед найпоширеніших прикрас українок було намисто. Найбільш цінували намисто з коралів.

Жінки носили прикраси з бісеру — гerdани та селянки. Серед традиційних прикрас використовували і монети. Їх скріплювали між собою, носили разом з намистом і називали дукатами.

Український одяг XVII–XIX ст. відображав соціальну структуру суспільства. Костюм того часу був своєрідною ознакою, за якою визначали належність людини до певної соціальної групи. Одяг сільського населення виготовляли переважно із домотканних тканин. Народний одяг мав свої регіональні відмінності, він відрізнявся вишивкою, особливостями крою, кольоровою гамою.

А тепер завдання для глядачів: ось у нас є фотографії родичів, вони одягнені в національні костюми з різних регіонів України, визначте їхні характерні особливості.

Глядачі відповідають, активних глядачів нагороджують схемами для вишивок.

- Ж Дівчата виконують українську народну пісню «Вчила мене мати зранку вишивати», після пісні дівчата виходять на сцену одягнені в українські костюми різних регіонів.

1-й козак

Ну, то що ж, у вишиванні ви переконали,
Й вишивали, і співали, й навіть танцювали,
Але ми ще вам даєм ніч на підготовку,
Бо вже завтра буде день господині дому!

2-й козак

Ну, а поки, нам дозвольте усіх вас запросити
В танці українському душу звеселити.

- Ж Український танок «Гопак». Кінець першої частини.

Частина друга. Кулінарія

Автор

Нарешті настав другий день для оглядин.
Козаки припинили... здається, налякані...

Бо чують, смаки рознесли на всі доли,
Дівчата готують всі страви до столу.
Чому ж налякались козаки сміливі?
Чи те, що харчів усіх не осилить,
Чи, може, бояться признатись собі —
Дівчат вже й до шлюбу треба вести.

☒ Звучить музика; виходять козаки.

1-й козак

Ой чуєте, хлопці, як пахне ковбаска...
Аж в мене у шлунку від голоду ляска...

2-й козак

Ще б пак... ой... галушки,
Із салом тертушки,
Вареники з м'ясом і з сиром,
А шкварочки... от це до діла...

3-й козак

Ага, розігнались, як миші на сир —
Як нам до вподоби, то до шлюбу іти
І все життя жити, характер терпіти,
А ще купу діток від них народити...

1-й козак

Ні, ну можеш ти згадити картину,
Що ж це? Понюхав, а в ротик не вкинув?

2-й козак

Не будемо, хлопці, тепер ми сваритись,
Нам треба йти скуштувати, повертись,
Знайти сто причин, якщо треба, й не брать,
А далі по світу дружин всім шукать.

☒ Звучить музика; виходять до дівчат козаки.

1-ша дівчина

Не минуло й року, як ви завітали.
Ви чого це на пагорбі щось шепотали?
А чи ми вас просили до нас мандрувати?
Та ми, може, й не схочем вас в господарі мати!
Так, дівчата?

2-га дівчина

Але ж ми не дарма всю ніч працювали,
І потом й сльозою харчі поливали.
Тому приміряйте на себе фартух,
Ми будем вас вчити — а чи немає у вас рук?

☒ Одягають на козаків фартухи і починають свято приготування їжі.

3-тя дівчина

Отож поки будем ми все готувати,
Глядачам пропонуємо ми не зівати,
Послухати й вам козаки потрібно,
Як ми за хвилини готуємо здібно.

Автор. Головною умовою успіху в приготуванні будь-яких страв завжди будуть терпіння, піднесений настрій, копітка праця. А тому запам'ятайте, що кулінарія не терпить метушливості й легковажності. Сьогодні наші господарині разом з козаками готуватимуть смачні страви. Перша пара готуватиме бутерброди, друга нарізатиме відповідні інгредієнти для салатів. Третю пару ми запрошуємо на показ майстер-класу із сервірування столу

✎ Третій парі вручають картки з інструкцією щодо сервірування столу; глядачам показують процес сервірування, але не озвучують.

Автор. А зараз повернемося до другої пари. Як бачимо, вони вже нарізали, натерли, накришили усі інгредієнти до салату. Але про правила безпечної роботи, про інструменти і головне про рецепти страв, які можна приготувати з одних і тих самих продуктів, нам розкажуть наші глядачі, а друга пара буде сумлінно їх дотримувати. Отже у нас вийдуть смачні колективні салати.

✎ Найактивніших глядачів нагороджують збіркою рецептів.

Автор. Поки йде такий жвавий процес, пропонуємо вашій увазі розповідь і показ слайдів про традиційні українські страви.

1-ша дівчина

Подивіться, яке диво —
Наш бісквіт вже спікся,
І салат, бачим, зробили,
І стіл уже накрився...
Але це іще не все,
Це було навчання,
Ось погляньте, які страви
Ми готували до рання:
І вареники, й млинці,
Галушки і пиріжки.
Є ковбаска, ковбик, сало,
Пирогів різних чимало.
Тож запрошуємо всіх
До нас за традиційний стіл.

✎ Звучить пісня «Із сиром пироги». Усі разом під музику куштують страви, а господарині роздають свої рецепти і запрошення на день третій — показ мод.

Частина третя. «Показ мод»

З Звучить музика; на сцену виходять дівчата і сідають біля своїх скринь з приданим; козаки сидять осторонь і спостерігають.

Автор. Настав і третій день — останній, коли козакам доведеться обрати кращу господиню і для неї — весільну сукню. Сидять дівчата і чекають. І між собою розмовляють...

1-ша дівчина

Коли б я була дружина —
Була б гарна господиня...
Я б і шила і пряла,
І варила б, і пекла...
Я б була б найкраща в світі —
Нікуди козаку дітись!
Я вродлива, чепурна,
В мене он яка коса...
Стан лебідоньки я маю
На чуже не зазіхаю,
Знаю тільки те, що треба...
Мій коханий, йди до мене...

2-га дівчина

Коли б я була дружина —
Була б гарна господиня...
Я б для мого козака
Готувала б такі страви,
Щоб далеко не тікав —
На вечерю прибігав,
Готувала б я напої,
Щоби був він тільки моїм.
Вишивала б сорочки,
Щоб не бігав до «торочки».
А іще б в'язала капці,
Щоб не глянув і на бабцю...
Знаю я усе, що треба...
Мій коханий, йди до мене...

3-тя дівчина

Коли б я була дружина —
Була б гарна господиня...
Я спочатку напекла,
Наварила, напряла,
Ну а потім до салону
Я швидесенько пішла.
Бо козаку тільки й треба —

Що дивитися на мене,
А я гарна і красива,
Маю личко я вродливе,
Маю колір я природній —
Зазіхає аж сторонній...
Нігтики — як у цариці,
Макіяж — як у тигриці,
Я струнка й швидка, як лань
Я — красуня, без питань!
Знаю тільки я, що треба...
Мій коханий, йди до мене...

Ж Звучить музика; виходять козаки.

1-й козак

Добрий день вам, господині —
Розквітаєте щоднини!
Говорить можна багато,
Трохи чули ми усі...
Ну а де ж ошатні сукні?
Покажіть їх нам скоріш.

2-й козак

Та прохання... не багаті,
Щоб і недоругуваті...
Щоб як треба — бо криза йде
Покажіть нам те, що є...

3-й козак

Правильно сказав останнє,
Покажіть нам те, що є Ну а ми оцінимо ваші старання.

Ж Демонстрування моделей одягу, виготовлених з різних незвичних матеріалів.

Автор

Нарешті козаки усе продивились...
Усе до вподоби... і всі просльозились...
Невже і в наш час буває таке,
Щоб дівчина вміла практично усе?
Мабуть, не буває в далеких краях ...
А в нас — в Білозерці усе тільки так...
Отож не лініться, беріться до діла
Й тоді на оглядини підете сміло.
Підтримуйте наших виробників
Й традиції прадідів сотень років!

III. ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП

Сценарій виховної години для учнів випускного класу «Хай стелиться вам доля рушниками»

Л. І. Хатько*

КОМЕНТАРІ АВТОРА

Виховну годину «Хай стелиться вам доля рушниками» бажано провести у II семестрі навчального року для випускників, які незабаром обиратимуть свій життєвий шлях. У цей відповідальний і важливий період у житті молодшої людини вкрай необхідно відчувати єдність між поколіннями, свою причетність до збереження й продовження традицій українського народу, підтримку дорослих — батьків, родичів, учителів. Це свято розкриває перед молоддю найважливіші людські почуття: глибину безмежної любові до своїх дітей та батьків, повагу до звичаїв предків, прагнення до злагоди та духовної єдності. Проведенню свята передують підготовка, до якої залучаються як учні, так і члени їхніх родин: проводять пошук інформації, збирають рушники, які вишивали представники різних поколінь, готують чи оновлюють українські костюми. Учні мають можливість розкрити свої творчі здібності у виступах, інсценуванні, співі тощо, використати свої знання з історії, народознавства, літератури, музики та ще раз відчувати, як це добре — мати родину, батьків, для яких вони назавжди залишаться дітьми, які завжди будуть про них турбуватися.

Мета:

- *продовжити* ознайомлення учнів із традиціями та звичаями українського народу;
- *розкрити* роль українського рушника в житті українців; формувати відчуття єдності між поколіннями, повагу до батьків.

Обладнання: вишиті рушники різного призначення, прислів'я про рушники, короваї, г/з пісні «Несе Галя воду», українські національні костюми.

Форма проведення: родинне свято.

На свято запрошені батьки учнів, вчителі, представники адміністрації.

Над дошкою розміщено плакат «Хай стелиться вам доля рушниками», біля дошки на стіні — вишиті рушники; на дошці — прислів'я про рушники.

- «Газду можна пізнати по дворові, а газдиню — по рушникові».

* Л. І. Хатько, учитель трудового навчання вищої категорії, учитель-методист Бердянської багатопрофільної гімназії № 2, Запорізька обл.

- «Не лінуйся, дівонько, рушники вишивати, буде чим гостей шанувати».
- «Чужа хата не гріє, чужа мати рушника не шие».
- «Мені два віки не жити — два рушника не стелити».
- «Держи хату, як у віночку, рушники — на кілочку».

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

✂ Свято відкривають учні (*двоє дівчат та хлопець*), одягнені в українські народні костюми.

1-й учень. Добрий день, гості дороженькі, любі батьки, шановні вчителі та наші однокласники!

2-й учень. Раді бачити всіх вас на нашому святі «Хай стелиться вам доля рушниками»!

1-й учень. Український рушник! Хто з вас не бачив його?! Він пройшов крізь віки і нині символізує чистоту почуттів, глибину безмежної любові до своїх дітей, до всіх, хто не черствіє душею. Рушники передавали як оберіг із роду в рід, із покоління в покоління.

3-й учень

✕ **Рушники** — старовинні обереги дому. Вони супроводжували людину від народження і до смерті. На рушниках приймали народжене немовля та проводжали людину в останню путь. На рушниках люди записували свою долю.

2-й учень. А який він гарний! Його можна порівняти з піснею. Без рушника, як без пісні, не обходилося жодне сімейне свято.

Шановні друзі! Кому з вас не знайомі слова з «Пісні про рушник»:

«І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишиваний на щастя, на долю дала».

3-й учень. Ця пісня стала візитною карткою українського народу, а вишитий рушник зараз відомий у всьому світі.

✂ «Пісня про рушник». Слова Андрія Малишка, музика Платона Майбороди. Пісню виконують дівчата, акомпанує вчитель музики.

1-й учень. Сивіють і народжуються роки, минають століття, однак у побуті значну, а часом і вирішальну роль, продовжують відігравати прості речі, якими користувалися ще наші далекі предки.

✕ **Полотнище** — обрус було для них і вузликом, де зберігали харчі, і скатертиною. На скатертинах — обрусах — влаштовували ритуальні трапези на зелених травах під відкритим небом. За необхідності обрус був елементом одягу: довгим обрусом — наміткою — жінка покривала голову після одруження, чоловіки використовували його як пояси. Також він був і оздобою оселі.

3-й учень. З часом це полотнище почали називати «**рушником**» або «**ручником**». Чому так? Руками рушники були виткані і вишиті, руки знаходили їм застосування у побуті, врешті-решт, неможливо уявити руки господині, які хоча б раз на день не доторкнулись до того чи іншого рушника.

2-й учень. Рушник на стіні. Давній наш звичай. Не було, здається, жодної оселі в Україні, котрої не прикрашали б рушниками.

Хай то буде одинока хатина вдови чи тісна багатодітна оселя — всюди палахкотіли багатством барв рушники.

«Хата без рушників, що сім'я без дітей», — говорили в народі.

По тому, скільки і які були рушники, створювалася думка про жінку, її дочок. Ніщо так не говорило про жіночу вправність, працьовитість, як ці вимережані рушники.

«Газду можна пізнати по дворові, а газдиню — по рушникові», — каже народне прислів'я.

3-й учень. Послухайте уривок із повісті Івана Нечуя-Левицького «Дві московки».

З Уривок читає вчителька української літератури.

«Спродала Ганна, що було зайве в скрині... Нічого так їй не було жалко, як тих рушників. Повиймала з скрині, розіслала по всьому столі, розвішала на образах, на стінах, щоб хоч надивитись.

А рушники все гарні, біло-біло убілені, повишивані орлами та червоним хмелем. Одійшла Ганна, підперла голову рукою, оглядаючи рушники, згадала своє дівочтво:

— Рушнички ви мої повишивані! Чи я вас не вбілила, що обдарила вами свою долю й недолю, своє щастя й безталання! Я вас пряла, ночей не досипала, білила вас в зеленому лузі під червоною калиною; вмочала вас, як почав соловейко щебетати. Давала я вас милому, а знать моя недоля тоді між старостами в хаті стояла!

— Рушнички ви мої, шовком переткані! З вами я ждала свого милого, чорнобривого; розстеляла вас при повному місяцеві, щоб мій милий був гарний, як місяць на небі, щоб життя моє було ясне, як ясні зорі. Не продам я вас зроду-звіку!

— Тільки мені й радості, що гляну на вас та згадаю своє дівочтво, своє женихання, своє залицання. Не продам вас, не продам!»

З Виходять двоє дівчат і хлопець із рушниками.

4-й учень. Раніше на рушники самі полотна ткали. На старовинних рушниках з обох боків ідуть **пружки**. Це значить,

що спеціально на верстаті ткали полотно з півметра завширшки. А в довжину, наприклад для образів, рушники могли бути й близько 12 метрів.

Серед рушників є й не вишиті, навіть не відбілені, з цупких ниток. Такі рушники робили для рук, обличчя, тіла, вони називались **утирачі**. Гостеві воду на руки з кухлика зливали та завжди окремий утирач подавали, показуючи свою повагу до нього, бо є така народна прикмета: «Не треба утиратись разом із кимось одним рушником, бо посваришся з ним».

5-й учень. Не відбілювали й **стирач** (або *стирок*) — рушник для витирання столу, лавок, посуду. Зі стирачем ходили корову доїти, ним накривали хліб чи діжку з тістом. Такі рушники могли прикрасити або непишним візерунком, або витканими кольоровими смужками, мережками.

6-й учень. Рушниками накривали хлібну діжку після випікання паляниці, прикривали хліб на столі, бо останній символізував у слов'ян долоню Бога чи Божої Матері. Дорогих гостей завжди зустрічали хлібом-сіллям на вишитому рушнику. Прийняти рушник, поцілувати хліб символізувало злагоду, духовну єдність. Тож дозвольте і нам, дорогі гості, піднести вам ці запашні короваї.

Х Дівчата в українських костюмах підносять на вишитих рушниках два короваї гостям — батькам та вчителям. Виходять хлопці, які тримають вишиті рушники, та дівчина.

7-й учень. Гордістю кожної родини були **божники** або **покутники** — рушники для образів. Для них брали найкраще тонке полотно, гарно вибілене. Гарними були й **кілкові рушники** для прикраси картин, дзеркал, рамок з фотографіями. Кожен, хто заходив до хати, одразу міг оцінити роботу жінок та дівчат, дивлячись на ці рушники.

«Держи хату, як у віночку, рушники на кілочку», — казали в народі.

На рушниках, які розміщували біля вікон та дверей, вишивали обереги, що берегли оселю від домовиків, які хоч і охороняють житло, та повинні мешкати десь на горищі, в комині, і не заходити до людської оселі до хати.

Обереги, як і узорі, дуже різноманітні, та обов'язково повинні бути безперервними. Часто це вишиті чоловічки, що немовби взяли за руки і не пускають злі сили.

Х Далі виходять четверо дівчат та хлопець у українських костюмах із двома рушниками.

8-й учень. Найбільше обрядових сюжетів, пов'язаних із рушниками, збереглося у весільній церемонії: сватанні, заручинах,

весілля. Зараз у весільному обряді в нашій місцевості рушники використовують п'ять разів, а у Західній Україні використовують не менш 12 рушників.

У народі кажуть: **«Найде свадьба рушник».**

9-й учень. Особливо любовно вишивали дівчата довгими зимовими вечорами **свательні** або **плечові** рушники, які подавали сватам. Ще й судженого не знали, тільки долю загадували, мріяли, співаючи десь на вечорницях:

«Ой хто ж тее відерце дістане,
Той зі мною на рушничок стане...».

10-й учень. Плечові рушники дарували старостам, перев'язували через плече, якщо на заручинах доходили згоди. (*Дівчина пов'язує рушник через плече хлопцеві.*)

Кожна дівчина готувала значну кількість рушників для свого майбутнього життя:

«То спасибі тобі, ненько, що будила раненько,
А я слухала, вставала, та рушників напярала».
«А в коморі сволок, на ньому рушників сорок.
Біжіте, внесіте та боярів прикрасіте»

11-й учень. Та бувало й навпаки:

«Дівка Ганнуся журилася:
— Я ще й рушників не напярала,
А вже Василеві слово дала.
Ще й рушнички на верстаті,
А вже Василько сидить у хаті».

8-й учень. Рушниками зв'язували руки молодих, бажаючи їм щасливого подружнього життя:

«Почуєм, побачим, що нам скажуть,
Біленьким рушничком рученьки зв'яжуть».

Плечові рушники були призначені для сватів, весільні для різноманітних весільних обрядів.

На весільний рушник ставали, коли шлюб брали. (*Дівчина і хлопець з весільним рушником проходять на середину кімнати та стелять рушник.*)

«Та ми ж з тобою на одному рушничкові стояли,
Золотії перстенечки міняли», — співали в народній пісні.

9-й учень. Старі люди кажуть, що найкращий свідок — рушник, міцніший за всі печатки.

Ой стелися, рушнику, стелися,
Щоб на тобі дві долі зійшлися,
А ви, молодята, станьте на рушник,
Щоб прожити разом довгий вік.

12-й учень. Під такий рушник ще й монети срібні підкла-
дали, щоб пара заможнo жила.

11-й учень. Про міцність шлюбу, взятого на рушникові,
кажуть у прислів'ї:

«Мені два віки не жити,
Два рушники не стелити».

А чи знаєте ви, як за допомогою рушника гадали, хто буде
головою родини? (*Учні відповідають на запитання.*)

Хто першим стане на рушник, той і буде головою родини.

12-й учень. Добре, що в наш час деякі звичаї відновлюють
та шкода, що нині дедалі частіше молодята стають на куповані
рушники, бо вишити їх нікому.

8-й учень. Може, нам почати вишивати?

9-й учень. А що ж на ньому вишити?

11-й учень. З одного кінця, наприклад, дівчину з коромис-
лом і напис «Несе Галя воду, коромисло гнеться». На другому —
хлопця-козака та слова «А за нею Йванко, як барвінок в'ється».
А між ними побажання.

Дівчата (*разом*). «Хай щастить вам, діти!»

Учитель. Сюжет та слова відомої української пісні «Несе
Галя воду» часто вишивали на весільних рушниках.

Зараз ми послухаємо цю пісню у виконанні Черкаського на-
родного хору, а наші учні покажуть, як вони уявляють події,
про які йдеться в пісні. (*Інсценування пісні «Несе Галя воду».*)

✎ Виходять троє дівчат із рушниками.

13-й учень. У скринях можна було знайти і численні **пода-
рункові** рушники. Ними вшановували дорогих гостей, їх дарували
родичам, друзям, майстрам. Так, на Буковині існував звичай: ко-
лодязнику, що завершував роботу, господар вручав нову сорочку,
відро і рушник.

У деяких місцевостях сволок хати піднімали на рушниках,
які потім дарували майстрам.

14-й учень. У XIX сторіччі, після реформи, кожна родина
намагалась обзавестися власним господарством, і коли заходили
до хати, брали із собою скатертину і рушник як символ достатку.

15-й учень. Дівчата, що вже могли тримати голку в руках, починали вишивати рушники. «Не лінуйся, дівонько, рушники вишивати, буде чим гостей шанувати», — наказувала мати дочці.

14-й учень. Подарункові рушники використовували також на знак побажання щасливої дороги і щасливого повернення. Так, виряджаючи сина в далеку дорогу, мати дарувала йому вишитий рушник. При цьому, бажаючи щастя, вона говорила: «Нехай стелиться тобі доля цим рушником».

15-й учень. Любі наші матусі! Скоро настане час, коли й ви проведжатимете нас із рідного дому. Сподіваємось на ваші найкращі побажання щасливої долі.

Учитель. Дорогі діти! Від імені всіх матерів до вас звертається ... (*мати одного з учнів*).

Мати. «Чужа хата не гріє, чужа мати рушника не шиє», — кажуть у народі.

Те, що рушник зберігає енергетику людини, що вишила його, зараз загальновідомо. Вишиваючи рушника для своєї дитини, мати вкладала в нього всю силу своєї любові, створювала оберіг.

З давніх-давен у багатьох місцях України існував звичай: з нагоди повноліття мати благословляла свою дитину на щасливу долю вишитим рушником.

Час плине швидко. Ось і для вас, любі наші діти, настала така мить: адже всім вам (*кому минулого року, кому — нинішнього*) вже виповнилось 16 років, всі ви стали на першу сходинку повноліття.

Уже зовсім скоро ви обиратиме свій життєвий шлях. Тож хай він буде для вас довгим і легким, хай завжди вам щастить, хай стелиться вам доля рушниками!

✎ Хлопець і дівчина приймають з рук матері вишитий рушник.

Учитель. Нехай стелиться доля рушниками й усім, хто завітав на наше свято, а вишитий рушник стане супутником і оберегом вашого життя, бо він завжди був часткою життя українського народу.

Раніше рушники були в кожній сільській хаті, ще наші бабусі вміли вишивати «підзорники», сорочки, картини, рушники. З часом деякі селяни припинили використовувати в оселі «старомодні» вишиті речі. З'явилися скатертини й штори, пледи й серветки «з крамниці». Рушники сховали у скрині, або віднесли на горища.

Наприкінці другого тисячоліття з'ясувалось, що і в квартирі великого міста, і в сільській оселі так хочеться чогось справжнього. І вишитий рушник несподівано знов став безцінним, він пережив не одну моду, переживе й наступні.

Після артистів залишаються відеозаписи, після співаків — голос на плівці, а після мами хай залишається рушник, який захистить і збереже нас.

Тож хай стелиться всім нам доля маминим рушником!

16-й учень

Перше дихання немовляти
На сніжно-білим полотні,
Блакитним шовком вишивала мати,
Мов першу стежку в житті.

Вишивала мати рушники,
Квіточку за квіткою стелила,
Підросли діти, йшли роки,
Непомітно мати постаріла.

В кожній квітці — лагідне тепло,
Материнських рук невтомна ласка.
Нагадають діти, що було
В них дитинство, наче казка.

Мати. Дорогі діти! Щиро дякуємо вам за теплі слова, за гостинність. Так, ви стаєте дорослими, але для нас ви назавжди залишитесь дітьми, ми завжди будемо турбуватися про вас. Пам'ятаєте, що народна мудрість говорить? «Мати ніколи не з'їсть ні шматочка, доки не нагодує дитину». Тому ми хочемо і всіх вас пригостити цим смачним короваєм.

Ж Матусі пригощають всіх присутніх учнів і вчителів шматочками коровай. Звучить мелодія «Пісні про рушник».

Учитель. Ось і закінчується наше свято. Проводжаючи учнів та наших гостей, я хочу запропонувати пройти вам під «рушниковою брамою», щоб завжди вам щастило і всім вам посміхалася доля. Хай щастить!

Ж Учні і вчителі проходять під брамою з рушників, які утворюють батьки та класний керівник.

Загальношкільні заходи

Найкращий спосіб зробити дітей хорошими — зробити їх щасливими.

О. Вайльд

**А мак не просто квітка, це символ перемоги.
Виховний захід учасників гуртка «Умілі руки»**

І. Б. Зубкова*

*А в червонім маку,
Що цвіте у полі,
Кров людей, пролита
У боях за волю.*

Л. Савчук

Мета:

- **поглибити** знання учнів про рослини-символи України; продовжити розвивати уявлення про декоративно-ужиткове мистецтво, культуру людських почуттів (*патріотизм, національну свідомість тощо*);
- **виховувати** шанобливе ставлення до української історії та європейських цінностей; удосконалювати техніку плетіння гачком, прищеплювати естетичні смаки;
- **прививати** любов до праці.

Обладнання та матеріали: схеми плетіння маку, демонструвальні вироби; нитки та гачки, ножиці.

Захід проводять учасники гуртка «Умілі руки» (7–8 клас).

* І. Б. Зубкова, учитель обслуговуючої праці І категорії ЗОШ І–ІІІ ст. № 1, м. П'ятихатки, Дніпропетровська обл.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

I. ВСТУПНЕ СЛОВО ВЧИТЕЛЯ

— Квіти супроводжують нас усе життя, від народження до останньої хвилини. Перший урок і останній дзвоник, перше побажання й остання зустріч, трудовий успіх і героїчний вчинок — завжди квіти, які даруємо ми і які дарують нам, мовчазні й водночас такі красномовні. Квіти — це честь, це шана, це дяка.

Ж Двоє ведучих — хлопчик та дівчинка в національному вбранні декламують вірш.

1-й ведучий

Знайди годинку, поїдь у поле,
Де мак зацвів, червоний мак.
Поглянь, як радісно довкола,
Цвіте червоно, гарно як!

2-й ведучий

Як у дитинстві, ляж на спину
Поміж червоних маківок.
У небо глянь хоч на хвилину,
Де стільки простору й пташок.

1-й ведучий

Де стільки радості і співу,
І щастя стільки, і краси.
Запам'ятай цю мить щасливу
І у душі своїй неси.

2-й ведучий

І на квітки поглянь пильніше,
І напиши про них вірша.
Це ж наше рідне — найрідніше,
І українська в нім душа.

1-й ведучий

Яка чарівність в дивних квітах,
Тендітність, ніжність пелюсток!
Вогніють рясно поміж жита
Червоні голови квіток.

Учитель. **Квіти** — одне з найпрекрасніших творінь природи. Художники, композитори, поети, фотографи зверталися до чудових скарбниць природи. Квіти виготовляють із тканини, фарфору, пластики, бісеру, в'яжуть спицями та плетуть гачком.

Сьогодні ми з вами будемо гачком плести мак, квітку, яка має особливе значення для українського народу.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ УЧНІВ

Інсценування легенди

1-й учень. Було це давно-давно, коли ще на нашу землю нападали кочівники-печеніги. В одному місті жили дуже вродливі дівчата. Хороводи водили, пісень співали. Побачили це печеніги й вирішили захопити дівчат у полон. Підстерегли вони, коли загін воїнів залишив місто й пішов у похід, та й оточили місто з усіх боків. Зрозуміли дівчата, що їм кінець і вирішили врятуватися, утекти з міста через підземний хід. Вийшли вони в широке зелене поле й кинулися тікати до лісу.

2-й учень. Та побачили їх вороги й оточили. І звернулася тоді найвродливіша дівчина, донька воєводи, із проханням до матінки-землі:

— Матінко-земле, урятуй нас від неволі, від життя страшного в печенігів-нечестивців. Допоможи нам знищити їх!

3-й учень. І зглянулася земля-матінка на сльози дівчат. Тільки доторкнеться до дівчини печеніг, як вона стає квіткою-маком, червоною, як жар, і красивою, як самі дівчата.

Так і не змогли вороги захопити в полон жодної дівчини. Потомилися печеніги й вирішили спочити. Та тільки розсідлали коней і лягли на землю, як поснули непробудним сном. Це дівчата наслали на них сон-дрімоту, відплатили за себе.

4-й учень. Рано-вранці поверталися із походу руські воїни. І побачили вони червону, як жар, долину маків, а біля них при-спаних ворогів-печенігів. Кинулися вони на печенігів і повбивали всіх. І коли пролилася остання крапля крові печенігів, кожна квітка маку ожила й стала дівчиною. У руках дівчата тримали червоні квіти маку й подарували їх воїнам-визволителям.

5-й учень. І земля-матінка залишила на згадку про цей бій квіти маку. Вони щороку виростали на цій долині й тішили око своєю красою.

Учитель. Які стародавні українські повір'я пов'язані з маком?

Ж Виходить дівчина в хустці, із маковою ступкою.

Дівчина. Мак — це символ безконечності й незчисленності зоряного світу, Всесвіту, і водночас сну і забуття. Мак має силу і вплив, якщо не розпилюється. Окрема макова квітка не приваблює, а від усіяного маковим цвітом лану не можна відірвати очей.

Одна макова зернина нічого не варта, а жменя маку — і кути смаку додає, і пирога з неї можна зробити. Дрібненьке та маленьке, якщо воно в єдності та в спільноті, має велику силу!

Окрім цього, мак символізує красу, молодість та їхню скороминуцність: макові пелюстки швидко і навіть легко обсіпаються. Вінок із червоних маків — то вираження дівочої цноти і чистоти, які так само легко ранимі та вразливі, як і маків цвіт.

Має мак і магічну силу, спрямовану проти зла — і проти відьми, і проти наврочення, і на виклик дощу, і на врожай... Найяскравіше таке значення символу виявлено в різдвяному обряді приготування ритуальної страви — куті, де макові зернята символізують безконечну множинність зірок Усесвіту.

Учитель. У кожного народу планети — своєрідна історія, культура, мова. Однак у людей більше спільного: любов до дітей, прекрасного, прагнення до миру. 2014 р. вперше в Києві на офіційних заходах було вжито європейську символіку пам'яті полеглих у війні — червоний мак. Ідея та графічне втілення стало результатом співпраці Українського інституту національної пам'яті та Національної телекомпанії України.

«Пропонуємо новий символ як виявив нашої поваги до тих, хто знищив нацизм. Це буде червоний мак — символ європейський та український. У наших піснях ідеться, що маки зацвітають там, де пролилася козацька кров», — зазначив директор УІНП Володимир В'ятрович.

Мак був обраний як символ пам'яті та скорботи. Графічне втілення — алюзія, з одного боку, червоного маку, з іншого — кривавого сліду від кулі, передає глибину трагедії війни, розповідає про страждання, смерть, героїзм, мільйони загиблих. Біля символу логотип містить гасло «Ніколи знову», адже саме в наших руках — не допустити повторення жахів війни, років воєнного лихоліття — 1939–1945.

III. МАЙСТЕР-КЛАС «ВИГОТОВЛЕННЯ КВІТКИ МАКУ»

Учитель. Сьогодні учасники нашого гуртка проведуть майстер-клас і навчать усіх охочих плести квітку маку гачком. Слово нашим гуртківцям.

1-ша учениця. Перш ніж розпочати, повторимо правила безпеки під час роботи з гачком.

Санітарно-гігієнічні вимоги й правила безпечної роботи під час в'язання

Під час в'язання сидіти прямо, не напружуючись і не сутулячись, лікті мають бути притиснутими до тулуба; спиною слід опиратися на спинку стільця.

Світло повинно падати безпосередньо на робоче місце або трішки зліва.

- В'язання слід тримати на відстані 30–35 см від очей.
- Клубок ниток розмістити внизу в кошику чи коробці так, щоб нитка легко розмотувалася з клубка.
- Після закінчення роботи гачок слід заховати в шкатулку.
- Гачком не можна гратися.

✂ Учасники гуртка демонструють декілька квіток маку, сплених гачком.

2-га учениця. Спочатку пригадаймо, які види петель існують та їх умовні позначки. (Усім присутнім роздають таблицю з умовними позначками та схему плетіння квітки.)

Види петель та умовні позначки

○	Повітряна петля
∩	З'єднувальний стовпчик
+	Стовпчик без накиду
┐	Напівстовпчик із накидом
†	Стовпчик із накидом
ƒ	Стовпчик із накидом на один ряд нижче
Ⅎ	Стовпчик із накидом на два ряди нижче

3-тя учениця. Пласти квітку будемо за схемою.

Послідовність виконання

1-й ряд. Набрати 10 повітряних петель та замкнути їх у коло.

2-й ряд. Три повітряних петлі підйому, 17 стовпчиків із накидами в кільце з повітряних петель, з'єднувальна петля. (З'єднувальну петлю пров'язують у кінці кожного ряду).

3-й ряд. Три петлі підйому, ст. з нак. у петлю основи, ст. з нак. на один ряд нижче, два ст. з нак. в одну петлю. *два ст. з нак. в одну петлю, ст. з нак. на один ряд нижче, два ст. з нак. в одну петлю* — повторити п'ять разів.

4-й ряд. Три петлі підйому, ст. з нак. у петлю основи, ст. з нак., ст. з нак. на один ряд нижче, ст. з нак., два ст. з нак. в одну петлю. *два ст. з нак. в одну петлю, ст. з нак., ст. з нак.

на один ряд нижче, ст. з нак., два ст. з нак. в одну петлю* — повторити п'ять разів.

5-й та 6-й ряди плести за схемою (див. додаток), збільшуючи кількість ст. з нак. на один у кожному ряду.

7-й ряд. Три петлі підйому, ст. з нак. у петлю основи, 3 ст. з нак., напівст., ст. з нак. на один ряд нижче, напівст., 3 ст. з нак., два ст. з нак. в одну петлю. *два ст. з нак. в одну петлю, 3 ст. з нак., напівст., ст. з нак. на один ряд нижче, напівст., 3 ст. з нак., два ст. з нак. в одну петлю* — повторити п'ять разів.

8-й ряд. Три петлі підйому, ст. з нак. у петлю основи, 4 ст. з нак., напівст., ст. з нак. на один ряд нижче, напівст., 4 ст. з нак., два ст. з нак. в одну петлю. *два ст. з нак. в одну петлю, 4 ст. з нак., напівст., ст. з нак. на один ряд нижче, напівст., 4 ст. з нак., два ст. з нак. в одну петлю* — повторити п'ять разів.

9-й ряд. Одна петля підйому, 5 ст. без нак., ст. з нак. на два ряди нижче, *12 ст. без нак., ст. з нак. на два ряди нижче* — повторити п'ять разів, 6 ст. без нак.

✂ Учні плетуть квітку, гуртківці їм допомагають.

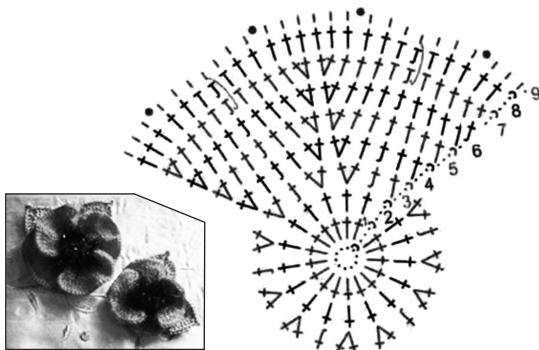
V. ДЕМОНСТРУВАННЯ РОБІТ, ВИГОТОВЛЕНИХ УЧНЯМИ

VI. ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО ВЧИТЕЛЯ

— Удома ви можете оздобити свою квітку маку за власним бажанням та прикріпити її до одягу. Як гарно, коли на тебе дивляться квіти, які ти виготовив власноруч.

Квіти прикрашають наше життя. Посадіть їх у дворі, вирощуйте вдома. Нехай їх буде на Землі більше. Нехай серед них будуть і квіти, виготовлені вами.

ДОДАТОК

■ Схема плетіння маку

Майстер-клас «Вареники-хваленики»

Л. І. Хатько*

Мета:

- **розширити** й доповнити знання учнів про вироби з тіста й улюблену українську страву — вареники;
- **навчити** учнів середніх класів готувати вареники за народними традиціями;
- **сприяти** вдосконаленню у старшокласниць навичок замішувати тісто, формувати та відварювати вареники;
- **виховувати** повагу до традицій українського народу, сприяти формуванню національної самосвідомості.

Проведенню майстер-класу передуює ретельна підготовка. Заздалегідь обирають час і місце проведення заходу, виготовляють запрошення для гостей, рекламні буклети, вивішують оголошення. Визначають відповідальних за підготовку презентації до заходу, джерела фінансування, спонсорів, розраховують кількість необхідних продуктів, готують невеличкі призи для учасників, а саме: декілька качалок, книжечки рецептів начинок для вареників, дерев'яні ложки, серветки тощо.

У роботі майстер-класу беруть участь учні середніх і старших класів.

Майстер-клас відкривають учні в українських національних костюмах (*старшокласники*).

1. Доброго дня, шановні гості!
2. Раді вітати вас на нашому святі «Вареники-хваленики»
3. Вареники для українців — це завжди свято. Вони й «хваленики», і «благодареники», і навіть «мученики». «Вареники-мученики, сиром вам боки набивали, маслом очі заливали, у чавуні кипіли — за нас, грішних, терпіли!»
4. Начиняли вареники не тільки сиром. Товчена картопля, смажена капуста, гриби, квасоля, вишні, яблука, каші — гречана чи пшоняна — і навіть борошно зі шкварками — усе йшло на начинки!
5. Забавляючись, дівчата іноді ліпили декілька вареників із сюрпризом — із піском, попелом, сухим горохом, сіллю.
6. Вареники були на столі й у Щедрий вечір, Щедрик — переддень Нового року, і на Масляну, і на інші родинні та народні свята.

* Л. І. Хатько, учитель трудового навчання вищої категорії, учитель-методист Бердянської багатoproфiльної гiмназiї № 2, Запорiзька обл.

7. Головною стравою на Масляну були вареники із сиром. Їх готували щодня, тому часто можна було почути: «Вареники доведуть, що й хліба не дадуть!»
8. Третій день українського весілля називали «Вареники». Із ранку до вечора в «катразі» (*великому наметі*) товклися найзавзятіші весільні гуляки, закусуючи чарки варениками з картоплею й капустою.
9. Вареники нерідко використовували як обрядову страву. Так, вручаючи їх породіллі, бажали: «Щоб була ще повна, як вареник!»

Ну що, дівчата, хочете навчитися готувати вареники так, як готували наші прабабусі? Тоді підходьте до наших господинь!

- Ж «Господині», учениці старшого віку, розповідають показують, як слід замішувати тісто. Розповідь супроводжують мультимедійною презентацією.
1. **Вареники** — це вироби з вареного тіста з начинкою. У різних регіонах України їх готували по-різному. Тісто замішували з пшеничного, житнього або гречаного борошна. Борошно перемішували з водою або іншою рідиною (*молоком, кисляком, сироваткою*). Краще замішувати тісто на кисляку або сироватці. Ці продукти роблять його м'якшим.
 2. Найпоширеніший спосіб замішування тіста такий: на 3 склянки борошна беруть $\frac{3}{4}$ склянки води, сироватки або кисляку, 1 яйце, $\frac{1}{2}$ чайної ложки солі. Борошно просіюють через сито, насипають його гіркою й роблять у ній заглиблення. У заглиблення обережно вбивають яйце, додають туди сіль і роблять однорідну масу.
 3. Тісто має бути добре вимішане й пластичне. Його накривають рушником і залишають набухати. А ще краще накрити кулю з тіста широкою, нагрітою на вогні каструлею на 10–15 хвилин. Заздалегідь або поки тісто набухає, готують начинки для вареників. Найчастіше це сир, товчена картопля, смажена капуста. Використовують також м'ясо, квасолу, каші, гриби, мак, калину, вишні й навіть борошно зі шкварками!
- Ж Дівчата середнього віку дякують старшокласницям, а потім співають разом із хлопцями відому українську народну пісню «А мій милий вареничків хоче...».

Дівчата старшого віку. А ви знаєте, що серед українських прислів'їв та приказок є багато й про вареники?

Пригадаймо найвідоміші з них та й перевіримо, хто з вас знає більше прислів'їв та приказок про вареники!

- ✎ Дівчата й хлопці середнього віку по черзі називають прислів'я чи приказки. Той, хто не може назвати прислів'я, припиняє участь у змаганні. Перемагає той, хто назве прислів'я останнім. Переможець отримує приз — качалку для тіста.

Прислів'я та приказки

- Були на Масницю вареники, та у піст на вербу повтікали.
- Почекайте, вареники, прийде на вас Масниця!
- Сметаною вареників не зіпсуєш!
- Вареники доведуть, що й хліба не дадуть!
- Щедрик-ведрик, дай вареник...
- Рахувати сир та масло, то й вареників не їсти.

- ✎ Після змагання «господині» продовжують учити готувати вареники. Двоє дівчат розкатують тісто в коржі завтовшки 1,5–2 мм і розповідають.

— Для того щоб тісто не прилипало до дошки, підсипають трохи борошна. Також можна борошном обтирати качалку. Тісто, що розкачали, нарізають на квадратики розміром 5×5 см або вирізають кружечки склянкою.

Усередину кожного шматочка тіста кладуть 1 ч. л. начинки та зліплюють посередині, а потім міцно заліплюють край, стежачи за тим, щоб начинка не потрапила між шарами тіста. Можна також край вареника зробити фігурним (*показує, як утворюють фігурний край*).

Поки ліплять вареники, у широкій каструлі нагрівають воду до кипіння. До окропу додають сіль і занурюють у нього вареники по одному, ретельно розмішують, щоб вони не зліпилися та не прилипили до дна каструлі. Невдовзі вареники почнуть спливати (*занурює та розмішує вареники*).

Обрізки від тіста з'єднують й розкачують у корж або формують джгут. Джгут нарізають на шматочки та з кожного розкочують кружечок, а потім ліплять вареники. (*Дівчата й хлопці доліплюють вареники*). Якщо начинка закінчилася, а тісто залишилося, то можна з нього зробити «буцики».

Після того як вареники спливли, їх продовжують варити ще 3–4 хвилини, а потім виймають шумівкою, зціджують воду, перекладають у миску й поливають розтопленим вершковим маслом. Вареники з картоплею чи з капустою можна полити олією з підсмаженою цибулею.

Аж ось вареники готові!
Любі гості, просимо до столу!
Любі гості, просим сісти,
Вареники будем їсти!
Вареники непагані,
Вареники у сметані!

- Ж Учасники майстер-класу пригощаються варениками. Ті, кому дісталися вареники «із сюрпризом», отримують заохочувальний приз. Наприкінці свята запрошені дякують за гостинність. Усі бажають один одному щастя, здоров'я, добробуту, достатку «і в полі, і в коморі».

Ушанування переможців олімпіад з трудового навчання й творчих конкурсів. Сценарій свята

Л. І. Хатько*

*Жодна велика перемога неможлива,
якщо їй не передує мала перемога над самим собою.*

 Л. Леонов

1-й ведучий. Вітаємо всіх гостей та учасників свята «Вшанування переможців олімпіад з трудового навчання, творчих конкурсів із декоративно-прикладного мистецтва та конкурсу з розгадування кросвордів, чайнвордів, головоломок, ребусів».

За традицією захід відкриває виконання гімну нашої гімназії (*співають учасники свята*).

На свято запрошені батьки наших переможців, учителі трудового навчання, педагог-організатор, заступники директора ... та директор гімназії ...

Слово для привітання надається ...

2-й ведучий. Наше свято вшанування я хочу продовжити уривком із вірша М. Рильського.

Ми працю любимо,
Що в творчість перейшла.
І музику палку,
Що ніжно серце тисне,
У щастя людського
Два рівні є крила —
Троянди й виноград,
Красиве і корисне.

1-й ведучий. Учні, яких ми сьогодні вшановуємо, справді люблять працю, що в творчість перейшла.

Ви — співпраця,
Ви — єднання,

* Л. І. Хатько, учитель трудового навчання вищої категорії, учитель-методист Бердянської багатопрофільної гімназії № 2, Запорізька обл.

Ви — це безліч «я»!
Ви — веселі!
Ви — щасливі!
Ви — одна сім'я!

2-й ведучий. А зараз я пропоную всім повернутися обличчям один до одного, доторкнутися долонями та відчуті їхнє тепло. **Увага! Хвилинка аутотренінгу.**

Заплющте очі, розслабтеся та повторюйте за мною:

- Я — розумний.
- Я — щасливий.
- Я — упевнений у собі, бо я живу заради добра на Землі...

1-й ведучий

Щоб в житті щасливим бути,
Треба добре потрудитись.
Головне — себе збагнути
Й наполегливо учитись.

Цю істину добре засвоїли наші переможці _____ етапу Всеукраїнської олімпіади з трудового навчання.

Ми ще раз щиро вітаємо їх із перемогою та надаємо слово вчителям, які навчали їх усі роки та привели до заслуженої перемоги.

✎ Виступ учителів, побажання нових творчих успіхів і перемог.

2-й ведучий. Ці учні мають досягнення не тільки на олімпіаді. Вони також відзначились й у конкурсах декоративно-ужиткового мистецтва.

Щороку учні нашої гімназії беруть активну участь у Всеукраїнському конкурсі «Знай і люби свій край» у номінації декоративно-ужиткове мистецтво. Ось і цього року на районному етапі конкурсу було представлено роботи в різних техніках виконання.

Традиційно кожен конкурс відкриває нові таланти. Наймолодшою учасницею нашого свята стала _____ учениця _____ класу.

Вітаємо з успіхом!

✎ Виступає учень(иця).

Серед нових імен — _____ учень _____ класу, який розпочинає свій шлях до перемог. *(Виступає учень.)*

Ведучий

Пісня і праця — великі дві сили.
Їм я до скону бажаю служити.

І. Франко

Ці слова можуть бути епіграфом до захоплень _____.
Вона — одна з найкращих учениць свого класу. Крім успіхів

у навчанні, вона має перемоги в конкурсах вокальної майстерності, а ще знаходить час для занять декоративно-ужитковим мистецтвом. Її роботи відзначено на міському рівні, а також презентовано на обласному етапі Всеукраїнського конкурсу «Україна очима дітей».

Наші переможці можуть стати справжніми «зірками». Саме їм, майбутнім «зіркам ХХІ віку», присвячена ця пісня.

З Звучить пісня «Звёзды ХХІ века».

1-й ведучий. Творчі роботи наших учнів привертають увагу й відвідувачів гімназійних виставок, які проводять під гаслом «Навчись учитися переможно!»

Вишивала дівчина, вишивала,
На полотно білее душу клала.
Вишивала дівчина, вишивала,
Чорну і червону нитку брала.
Що та чорна ниточка-розставанка,
А червона ниточка — то кохання
Що та чорна ниточка часто рвалась,
А червона ниточка легко слалась.

Микола Сом

Цей вірш Миколи Сома я присвячую чудовим дівчатам — старшокласницям, які стали справжніми майстринями-вишивальницями та не перший вже рік є нашою гордістю: _____,
_____, _____.

2-й ведучий

В небі сонця золотий клубочок
Розсипає нитки промінні,
Їх збирають рученьки дівочі
І гаптують цвіт на полотні.

Віддавна, з незапам'ятних часів
Красою невмирущою надбання,
Немов зворушливий народний спів
Дійшло до нас мистецтво вишивання.

М. Рильський

1-й ведучий. Усьому світові відомі японські паперові журавлики — символи здійснення бажань. Давня японська легенда розповідає: якщо скласти з паперу тисячу журавликів, то здійсниться бажання. Дехто так і робить — купує спеціальні набори з квадратиків паперу та годинами складає пташок. Невже справді їхні бажання здійснюються?

Секрет давньої легенди полягає в тому, щоб скласти фігурки не для себе, а подарувати їх іншим та отримати у відповідь тисячу посмішок. Тоді з'являться нові друзі, а з їхньою допомогою насправді й бажання часто здійснюються.

Наша учениця _____ знає цей секрет, тому до сьогоднішнього свята вона підготувала всім присутнім у подарунок такого журавлика.

Тебе я бумажные крылья расправлю —
Лети, не тревожь этот мир!
Журавлик, журавлик, японский журавлик,
Ты вечно живой сувенир.

2-й ведучий. А зараз настав час привітати наших розумників та розумниць.

Це дівчата й хлопці, що відзначилися в конкурсі з розгадування кросвордів, чайнвордів, головоломок, ребусів, який проводили під час декади трудового навчання. У конкурсі брали участь учнів 7–8 класів. Переможцями стали серед хлопців _____, а серед дівчат _____.

У багатьох народів символом мудрості є сова. Мудру сову отримують у нагороду наші переможці.

Друге місце посіли: _____.

1-й ведучий. Сувеніри також отримують активні учасники творчих конкурсів.

2-й ведучий. Сподіваємось, що переможці інтелектуальних конкурсів вже наступного року поповнять лави переможців творчих конкурсів із декоративно-ужиткового мистецтва, адже вони виявили бажання навчитися учитися переможно.

1-й ведучий

Отже, як досягти успіху?
Навчись учитися переможно!
«Як досягти успіху?
Доганяти тих, хто позаду».

Аристотель

РОЗДІЛ IV

Поетична скарбничка

Поезія — це особлива здатність
орієнтуватися в хаосі.

Ю. Азаров

Вірші та руханки

Г. М. Гаврилюк*

КОМЕНТАРІ АВТОРА

Напевне кожен із педагогів-технологів, маючи за своїми плечима відповідний педагогічний досвід, погодиться із тим, що влучно сказане художнє слово на уроках, позакласних виховних заходах із трудового навчання не тільки стає їхньою справжньою окрасою, а й значно впливає на якість та засвоєння учнями відповідного навчального матеріалу в цілому. Віршовані рядки, руханки, казки, легенди, притчі, крилаті вислови, прислів'я, цитати та ін. зосереджують увагу школярів на певних етапах занять, у деяких випадках посилюють важливість (значимість у життєдіяльності суспільства) набуття окремих знань, умінь та навичок, допомагають учителю урізноманітнити навчання, тим самим викликаючи постійну зацікавленість дітей предметом.

Автор пропонує увазі читачів віршовані рядки та сподівається, що вони допоможуть реалізувати все вищевикладене у власній професійній діяльності.

ПРАЦЯ — НАЙГОЛОВНІША СИЛА НА ЗЕМЛІ

Праця — яке приємне слово,
Праця — у ньому всього п'ять букв,
Праця — милує кожному око,
Бо в ньому міститься найвища суть.

Ми можемо виконати роботу,
Зуміємо гори перевернуть,

* Г. М. Гаврилюк, завідувач науково-методичної лабораторії трудового навчання, креслення та основ безпеки життєдіяльності, викладач кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних та технологічних дисциплін КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради.

І створимо все, що потрібно для себе,
Коли в тому є сенс і суть.

Найголовніше в праці — кінцева сповідь
Того, що є і чого нема.
Адже залежить все тільки від тебе —
Наскільки завзята твоя душа.

Ми впевненим кроком йдемо по країні
Життєвих труднощів та майбуття,
І тільки праця врятує знову
Від лінощів, страху і вороття.

Праця — відтворює світ наш знову,
Праця — дарує радість життя,
Праця — основа наук і слова,
Немає їй краю й не буде кінця!

МІСТО ЗАКОХАНИХ У ПРАЦЮ

Є місто у школі — не схоже на клас,
Де виробів різних незмінний багаж.
Там Муза натхненна працює невпинно,
Даруючи кожному щастя хвилини.

Там мрія живе про улюблене діло,
Це місто закоханих в працю й умілих.
Постійно вирують там творчі ідеї,
А витворам рук тих позаздрять в музеях.

Знайдуться там книги людей працюючих,
Журнали з порадами, тільки корисними,
Креслення й схеми, ремесел секрети
Складаються в сходинок творчого злету.

А ще місто те пахне стружкою й лаком,
Там гуркіт верстатів співає контральто.
Там свій, хто тримає в руках молоток
І знає, як власних п'ять пальців, станок,
Породи дерев і марки металів
Та скласти як в виріб окремі деталі.

Живуть там чарівні пухнасті клубочки,
Які в візерунки сплітаються точно.
Картини, панно, серветки й дрібнички —
Всілякі роботи там є на полицках.

Також люблять там куховарить, в'язати,
І вироби гарні з тканини зшивати,

Плести, прасувати і бісер низати...
Своїми руками там робиться свято.

Це місто стежину в життя прокладає,
Навчає усіх, хто бажанням палає.
Ну що ж, якщо ти ще у чомусь непевний?
Там класно! Заходь до шкільної майстерні!

ТВОЯ КРАЇНА ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У цій країні кожен з вас давно:
Напевне ще з дитинства, ще зі школи —
Коли уперше взяв до рук гвіздок,
Чи засилив у голку нитку кольорову.

Коли свої знання в майстерні передав,
Уклав в дитяче серце досвід й душу,
Коли тремтячими руками їхній перший виріб взяв
І мав від того гордість, радість, насолоду.

Саме тоді ти відчувати став тепло,
Яке у серці барвограєм засіяло,
А далі — закружляло, понесло...
І все хотілось встигнуть, всіх навчить,
А часу... так завжди замало!

Вирують думки галасливих трударів,
Майстерня пахне стружкою і лаком,
Шумлять верстати, цокотять швейні машини навкруги
Це ми працюємо — натхненно и завзято!

Нехай твоя країна трудового навчання
Завжди в серцях дітей живе — і тих що є,
і що колись навчались,
Продовжуй всі традиції, що в нашій праці є,
Люби професію і залишайся в ній надалі!

Поговоримо про хобі

Щоб у житті не нудьгувати — потрібно власне хобі мати!
Для одного — це книг читання, для іншого — віршів складання,
Для третього — то гарний спів, четвертий — пароплав зробив.

А наше хобі — це бажання робити вироби до рання,
Плести, в'язати, вишивати та певну користь з цього мати.
А ще кроїти, шити, прасувати, щоб у житті не нудьгувати!

Бо рукоділля — то робота, безсонні ночі і турбота:
Яку конструкцію обрати, а потім вправно все зібрати,
Та ще й зробити все сумлінно, достатньо швидко й креативно.

А ти постав собі питання — чи маєш волю і бажання
Країною рукоділля мандрувати, щоб також вправно працювати,
Отримувати знання й бажати творити власними руками,
Бо ти ж працюєш разом з нами.

На хобі перетвориться все це
Та у пригоді стане над усе,
Отож, довго не зволікай,
В країну рукоділля поспішай!

ЗВІДКИ ВЗЯЛАСЯ ТКАНИНА?

Звідки взялася тканина:
Із пряжі чи з ниток єдиних,
А може, із чогось другого,
Незвіданого для тебе й нового?

Давай уявимо поле,
На якому росте бавовник —
Вкривається білим цвітом
Цей кущ всередині літа.

Його волокна містяться в коробках,
Білих та кремово-жовтих.
Їх люди збирають для того,
Щоб мати потім тканину чудову.

Різновидів льону багато
Довгого та крилатого:
Межеумок, кудряш, довгунець,
Якщо весь дослідити — молодець!

Після того як рослини прибрали,
Полушили їх, потріпали,
Вимочили і просушили,
Їх вправно на пряжу скрутили.

А з пряжі вже нитки зробили,
Тканину із них утворили —
Міцну, натуральну і теплопровідну,
Для різних цілей таку необхідну.

Ось так, поступово в роботі
З насіння й людської турботи
Утворюється тканина,
Потрібна для всіх й незамінна.

ПОГОВОРИМО ПРО ОДЯГ

Одяг наш, немов броня,
Що людину захища

Від усіх незгод погоди
Та сучасної природи.

У світі одягу багато:
Є — буденний, є — для свята,
А також є спеціальний,
Для робіт універсальний.

Для весни є та для літа,
І для осені й зими.
Буває також демісезонний —
Для усіх подій резонний.

Є одяг суто чоловічий,
Жіночий та ще для малят.
Також для підлітків буває,
Асортимент його вражає.

Отож нас висновок чекає:
Хто про здоров'я своє дбає
І модним бути бажає,
Той одяг правильний шукає!

СПРАВЖНЄ ДИВО

Хіба не диво власноручно
Виготовляти одяг зручний?
Ескіз зробити, розкроїти,
А потім вправно все пошити
Й до школи, як на дефіле, ходять відомим кутюр'є.

Бо по фігурі прилягає той одяг
Й кольором вражає,
Ще до обличчя він пасує
Й довкола всіх людей дивує,
Ти в ньому гарно виглядаєш і світ собою прикрашаєш.

Спроектувать модель — теж диво,
Адже вона є ексклюзивом!
Тканину вдалу підібрати
І про оздоблення подбати
Та на сучаснім обладнанні реалізувати всі бажання.

Відтак, щоб вправно працювати,
Потрібно знань багато мати.
А ще бажання, хист і вправність,
Щоб втілити усе в реальність,
Тому і насолоди кращої нема, коли зробила швейний
виріб ти сама!

КИМ БУТИ?

Є в світі професій багато
Цікавих, складних та завзятих,
Про які необхідно нам знати
Та вміння свої розширяти.

Хтось хоче навчитися шити,
Кроїти та одяг носити.
Вам допоможе кравець,
Закрійник або модельєр.

Швачка пошеє, що треба,
Модель все примірить на себе
І всім буде добре від того,
Що виріб вийшов чудовий.

Якщо підкорила вас кухня,
Рецепти нові і продукти —
Ви можете кухарем стати
Та страви смачні готувати.

А може, у вас є бажання
Вишивати з вечора і до рання?
Тоді необхідно придбати
Вам голки, нитки і п'яльці.

І зможете ви завзято
Нитками робити «свято» —
Картини, серветки, панно,
Головне працювати, а де — все одно.

А в когось є хист до природи,
Тварин він любить, городи.
Тоді не вагайтесь і йдіть
Професію типу «людина-природа» беріть!

У світі професій багато,
Та все ж таки треба їх знати,
Щоб правильний вибір зробити,
І потім щоб не жаліти.

ВЕСЕЛІ РУХАНКИ**ЗІРОЧКИ**

З Діти, вважаючи себе зірочками, імітують дії, про які йдеться в руханці.

Для того щоб, діти, нам сил не втрачати,
Треба навчитися відпочивати!

Руханку з вами ми враз проведемо
Та сили й бадьорості з неї візьмемо.

Давайте ми станемо з вами ЗІРКАМИ,
Що в небі блакитнім мандрують шляхами.
Людина іде — і зірки з нею йдуть:
То вліво, то вправо її заведуть.

А то ще навколо своєї орбіти
Людина розгледіти може — сузір'я.
Покліпа очима, навшпиньки стає,
Аж ось те сузір'я до неї пливе.

Вона його маца і тягне в боки,
Кладе на підлогу, збирає в купки.
Ось так, назбиравши собі зірочок,
Людина радіє! Продовжимо урок.

ХАТИНКА ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ

✎ Учні виконують руханку в парах.

Ми маленькі трударі, працювати любимо ми!
Отож, над руханкою цікавою попрацюємо у парах —
Будем зводити ми хатинку для веселого спочинку.

Раз, два, три — ми зводимо дах,

✎ Учні намагаються імітувати дах руками.

Вище, ширше, ще... Ось так!
З дахом разом покружляєм, на міцність все перевіряєм.

Руки в боки — руки вниз, вліво — вправо обернись,
І зроби ще три підскоки, мов до сонця тягнеш щокі.
Діти, руханка цікава? Що це?

Вітер завиває? Дощ накрапує кругом?
У хатинку всі бігом!
Посміхніться всі завзято й починаємо працювати.

БУГІ-ВУГІ

✎ Руханку виконують під веселу музику.

Ми завзято потрудилися,
Наші пальчики стомилися,
Наші ніжки просять рухів,
Тож гайда — станцюємо бугі.
Бугі-вугі — танець клас, розучимо всі його зараз!

Стали рівно, підтягнулись,
Один одному всміхнулись,

Музику ми гарну маєм —
Танцювати починаєм.

Плечі вправо, корпус вліво, швидше — все буде красиво!
Ось так швидко і завзято вієм ми відпочивати.

ЖАРТІВЛИВА РУХАНКА «СТОРІНКАМИ КАЗОК»

- ✎ Учні імітують тих казкових героїв, про яких йдеться у віршованих рядках.

По болоту Шрек гуляв,
Дракона в небі він шукав,
Та замість змія вогняного
Натрапив на дідуся старого.

Дідусь похилим був і кволим,
А Шрек — підкачаним доволі,
В руках планшет сучасний мав
І Інтернетом зловживав.

Аж раптом, мов із-під землі
На сіро-бурому коні
З'явився хто? Придумайте самі...,
У заморському вбранні,
Дідуся на коня узяв
Й до лісу швидко поскакав.
Що було далі — ми не знаєм,
Тож працювати починаєм!

ЗАРЯДКА ДЛЯ ОЧЕЙ

- ✎ Учні виконують руханку, сидячи за партою.

Наші віченьки стомились,
Бо сумлінно потрудились:
І читали, і писали,
І на дошку споглядали.

Тож ми робимо зупинку
І займемось відпочинком.
Раз — заплющте очі вмиць,
Два — розплющте і кліпніть.
Я продовжу рахувати —
Ви ж покліпайте завзято.

Вліво-вправо подивіться,
Один одному всміхніться
І на цій веселій ноті
Знов беремось до роботи.

Поетична збірка «Вірші від серця» (вірші та загадки)

Т. І. Муравська*

КОМЕНТАРІ АВТОРА

Що може бути кращим, ніж поетичні рядки, у яких прославлено нашу історію, традиції, майстерність та талановитість людей праці; рядки, за допомогою яких можна навчити своїх вихованців любити Батьківщину, старанно працювати, цінувати результат своєї та чужої праці.

Не так давно ми переступили поріг ХХІ століття. Плід праці, таланту і майстерності минулих поколінь не повинен зникнути безслідно. Тому головним завданням кожної людини, а особливо нас, учителів, є навчити своїх учнів — майбутнє великої української родини — берегти цю спадщину і примножувати її власними здобутками. Тож під час кожного уроку чи позакласного заходу необхідно винаходити такі прийоми, форми та методи роботи, які б спонукали наших вихованців розвивати в собі природні здібності і таланти, викликали в них бажання стати справжніми творцями і примножувачами духовної скарбниці українського народу.

Використання поетичних добірок на уроках трудового навчання та під час проведення позакласної роботи з предмету є одним із виховних та навчальних прийомів, які допомагають учителеві розвивати в учнів пізнавальний інтерес, викликають у них бажання досягти певних висот у майстерності виконання тієї чи іншої роботи, знайомлять зі світом професій, виховують високоморальні якості.

Так, наприклад, під час проведення літературно-музичної виставки «Вишиванка — серце України» для учнів 5–7 класів можна запропонувати учням вивчити вірші «Рідний край», «Посаг», «Вишиванка», «Мамина сорочка» тощо, які в певній мірі поповнять знання учнів про народні звичаї і традиції, допоможуть зрозуміти, наскільки величезним є значення духовної спадщини нашого народу. Використати поетичні рядки з розділу «Україна вишивана» можна і під час проведення історичного екскурсу для учнів 8–9 класу «Шляхами народних майстрів» та усного журналу для учнів 10–11 класів «Таланти твої, Україно».

Вірші з розділу «В праці ми зростаємо» несуть у собі неабияке виховне значення, оскільки на доступному рівні як для учнів середніх, так і старших класів доводять думку про те, що основою

* Т. І. Муравська, учитель трудового навчання, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист, Широкобалківська ЗОШ І – III ступенів, Херсонська область, Білозерський район.

людського життя є праця, спонукають вихованців замислюватися над питанням вибору справи, якою б вони хотіли займатися в своєму житті, приносити користь суспільству й отримувати від цього справжню насолоду. Поетичні твори «Праця людину створила», «Життя», «У праці людина зростає» доцільно використати під час виховного заходу з учнями 9–11 класів «Справа мого життя», вірші «Лінь і Праця», «Країна Майстрів», «Без охоти нема роботи» під час проведення корисних посиденьок «В гостях у пані Праці» (5–7 кл.) тощо.

Одним із прийомів, які сприяють розвитку творчої активності учнів як на уроках, так і під час проведення позакласних заходів, є «Загадкова вікторина», яка може містити в собі загадки профорієнтаційної спрямованості, загадки за змістом вивченого на уроках матеріалу та на загальну ерудицію. Використати загадки можна і під час таких виховних заходів, як тематична гра «Ким бути», конкурс «Майстриня 20...» тощо.

Підсумовуючи вище вказане, слід зазначити, що якими б складними не були умови людського життя, треба пам'ятати, що у світі завжди цінуватимуть вправну, роботящу людину, яка творить красу і передає цю красу своїм нащадкам. Тож працюйте, вчіться, навчайте і виховуйте, цінують гарне, творіть красу самі, і повірте — краса обов'язково врятує світ!

УКРАЇНА ВИШИВАНА

ВИШИВАНКА

Вишиванка — серце України,
Це — її душа, її любов.
Пісня її ніжна солов'їна,
Що чарує всіх нас знов і знов.
Нитки чорні, сині, червоненькі
Квітнуть, ніби квіти у садку.
Вишивала свою долю ненька
На біленькім, чистім рушнику.
Цей рушник синочку в дорогу
Подарує матінка колись,
Щоб не скіло серце від тривоги,
Щоб вернутись в дім не забаривсь.

РІДНИЙ КРАЙ

Росте калина біля хати,
Шепочуть мальви край вікна,
Столітній дуб розкинув шати,
Квітує рідна сторона.

Робочі руки землю орють,
Збирають славний урожай.
Кипить, вирує Чорне море,
Пісні співає рідний край.

МАМИНА СОРОЧКА

Вишивала мати ввечора й до ранку
Любому синочку гарну вишиванку.
Ниточку до нитки клала на тканину.
Серденьком сорочку вишивала сину.

Ниточка червона на любов велику,
Щоб зростав у щасті справжнім чоловіком.
Ниточка синенька на легку дорогу,
Щоб не турбували у житті тривоги.

«Спи, синочку любий, сон твій збережу я.
Вишиванку, рідний, завтра подарую.
Будь лише, синочку, у житті щасливим...»
Мамина сорочка — справжнє дивне диво.

УКРАЇНА ВИШИВАНА

На полотні нитками простилаю
Я рідний край і мову слов'їну.
У вишивці своїй я прославляю
Найкращу в світі рідну Україну.
Розквітли мальви, соняхи схилились,
Біжить за обрій стежечка вузенька...
Вплітаю між нитки для серця милу,
Найкращу в світі Україну-неньку.
Вплітаю гори, ріки і долини,
Поля широкі і степи безкраї...
І рідну, милу серцю Україну
У вишивці своїй я прославляю.

* * *

Зацвіли на полотні квіти гарні
Не були ж мої старання та й марні,
Вишивала я сорочку довгенько,
Щоб своє звеселити серденько.
Вийшла в мене сорочечка — диво:
Дуже ніжна і дуже красива.
Одягну я вишиванку на свято,
Будуть заздрити мені всі дівчата.
Будуть хлопці на мене дивитись,
«Гарна дівка!» — всі будуть хвалити.
Тож недарма я увечері й зрання
Все сиділа за своїм вишиванням.

ПОСАГ

Рушники дівчата вишивали,
Посаг із дитинства готували.
Рушнички для дому — утиратись,
Рушники, щоби сватів в'язати.
З півником рушник — це для дитини.
Під хліб-сіль рушник і на родини...
Ниточки червоні, чорні, білі
Із любов'ю на рушник стелили.
Всі свої старання прикладали,
Щоб полотна барвами заграли.

МАТУСИН РУШНИК

Матусині руки рушник вишивали
До ниточки ниточку лагідно слали.
Стелися, барвіночку, на рушничкові,
Щоб діточки любі зростали в любові.
Сльозинку вплету між барвінкові квіти,
В житті щоб щасливі були мої діти.
Я разом з нитками зашию в узорі
Промінчик від сонця і місяць, і зорі.
Хай квітнуть вони на оцім рушникові,
Щоб діти мої були завжди здорові.
Матуся для діток рушник вишивала,
Між нитки вона свою душу вплітала.

В ПРАЦІ МИ ЗРОСТАЄМО

В праці людина зростає,
І з вас, мабуть, кожен це знає.
Тож треба нам, хлопці й дівчата,
Учитися так працювати,
Щоб піснею праця дзвеніла
І радість в душі забриніла.
Щоб серце пишалось по праву
За будь-яку зроблену справу

ЛІНЬ І ПРАЦЯ

Якось Лінь із Працею зустрілись,
Привітались і заговорили:
Про погоду, про дітей, про настрої...
Похвалилась Лінь:
— Все в мене класно!
Я по всьому світу мандрувала,
В багатьох родинх гостювала.
Ледарів стрічала я багато,
Тож нема причини сумувати.
Ледарі не хочуть вчить уроки,

І з роботою у них нема мороки,
Не вмиваються й не заправляють ліжку,
Довго сплять і не читають книжку.
Ледарі мої — ну просто диво!
Всюди бруд і сморід... Я щаслива!
Праця Ліні так на це сказала:
— Мабуть, ти не в тих краях бувала.
Згодна я, що в світі є ледащі,
Але більшість — люди роботящі.
Обробляють поле, сад саджають,
Вчать дітей, худобу доглядають.
Шиють, варять, хліб печуть, прасують,
Щось досліджують, людей, тварин лікують.
Адже знають і дорослі, й діти,
Що без праці в світі не прожити.
Рано ти взялась тріумфувати,
Краще б вже навчилась працювати!
Лінь на Працю дуже розізлилась,
Слухатъ все це їй було несила.
Фиркнувши, із місця підірвалась,
Навіть з Працею вона не попрощалась.
І з тих пір Лінь Працю обминає,
Деся по світу ледарів шукає.
Але Праці байдуже до Ліні,
Бо із покоління в покоління
Істина свята передається:
Хто з дитинства з Лінню поведеться,
Той в майбутнім дуже пожалкує,
Бо лиш Праця радість всім дарує.
Працьовитих люди поважають.
Хто працює, той достаток має.

* * *

Праця людину створила.
Знає з дитинства це кожен.
В ній і натхнення, і сила...
Прожити без праці не можна.
На полі жита колосяться,
Будинки в містах височіють...
Покращує світ людська праця,
Дає на майбутнє надію.

ЖИТТЯ

Людина на світ народилась, щоб жити,
Щоб жити по-справжньому, не виживати,
Любити людей, добрі справи творити
Й роботі до краплі себе віддавати.

Садок посадити і дім збудувати,
Щоб слід по собі на Землі залишити.
Здобути професію і працювати,
Щоби життя своє гідно прожити.

БЕЗ ОХОТИ — НЕМА РОБОТИ

Мудрість народна нас навчає,
Що без охоти роботи немає.
Тож, щоби добре роботу зробити,
Перш за все треба цього захотіти.
Буде бажання, то й будь-яку справу
Буде виконувати дуже цікаво.
Якщо ж долучите ви до бажання
Краплю терпіння і трішки старання
Та іще творчості хоча б краплину,
То результат буде завжди відмінний.
І добре знають дорослі і діти,
Що без роботи не можна прожити.

КРАЇНА МАЙСТРІВ

Є, діти, на світі країна чарівна.
Живе у ній здавна народ дуже дивний.
— Чому? — мабуть, кожен із вас запитає,
Тому, що народ цей утоми не знає.
Все вміє робити: і шити, й в'язати,
Варити і смажити, і будувати,
Ліпити, вишивати і клеїти теж...
Талантів у цього народу без меж.
За що не візьметься — все робить відмінно!
Цікаво вам знати, що це за країна?
Хто вміє трудитись, її добре знає —
«Країна Майстрів», — так її величають.
Якщо навчитесь й ви так працювати,
То там завжди радо вас будуть стрічати.
Отож, любі діти, працюйте, навчайтесь
Й скоріш до країни Майстрів завітайте!

РЕЦЕПТ ПРИГОТУВАННЯ ТОРТА

Торта ми спекти рішили.
Що потрібно, закупили:
Борошенця, меду, соди,
Цукру, масла. Й при нагоді
Все це швидко ми змішали
І кружечків накачали.
Потім стали випікати
І уважно наглядати,
Щоб ніде не підгоріло...

Торт одержався в нас — сила!
Після цього — крем зварили
І усі коржі змастили.
Потім стали ми гадати —
Чим же торта прикрашати?
Полуничок назбирали
Й на верхівку їх поклали.
Вийшов торт смачний, гарненький,
Що аж радує серденько.
Покуштуйте, оцініть
І собі такий спечіть.

МАЛЕНЬКА МАЙСТРИНЯ

За машинку сіла я одяг ляльці шити,
Нитку в голку засилила
Й почала строчити.
Вийшли шви рівненькі в мене —
Любо подивитись.
Буде одягом гарненьким
Лялечка гордитись.

ПОРАДИ ВІД МАЙСТРА

Щоб швейна машина вправно працювала,
Треба, щоб за нею добре доглядали.
Чистити машину слід систематично,
Щоби мала вигляд завжди естетичний.
Пил і бруд стирати, маслом помастити...
Лиш тоді машина буде вправно шити.
Якщо ж при роботі шум чи стукіт чути,
Необхідно зразу ж увагу звернути:
Припинить роботу, вияснить причину
Й лише після цього запускать машину.
Тож, запам'ятайте, друзі, ці уроки
І тоді не буде у вас ні з чим мороки!

ЗАГАДКОВИЙ ВЕРНІСАЖ

ЗАГАДКИ ПРО ПРОФЕСІЇ

Юдашкін, Зайцев і Карден створюють одяг день у день.
Як же професія їх зветься? Чи відповідь у вас знайдеться?

(Модельєр)

Поклади руди, вугілля, газу ці люди віднайдуть одразу.
Бо сильні духом, сильні тілом й старанно знають своє діло.

(Геологи)

Професія ця романтична, така цікава і практична.
Лише вам треба мати хист і вийде гарний з вас... (артист).

Якщо подобається вам усе красиве
Й зовнішність ваша, наче справжнє диво,
То цю професію ви можете обрати,
Взуття і одяг всім демонструвати.

(Манекенник)

Ловить рибу в океані, морі, річці, на лимані.
Кажуть: «Двічі він моряк» й називають всі... (рибак).

Коштовне каміння, перли, нитки
На шкіру, тканину кладуть залюбки.
З-під рук їхніх гарні виходять узорі:
Маки червоні, місяць і зорі.
Хто так майстерно все це вишиває?
Кожен із вас, мабуть, добре це знає.

(Вишивальниця)

Комп'ютер — це його машина й на ній працює він відмінно.
Склада програми й добре зна їх зміст. Професія ця зветься...

(Програміст).

Оперу, рапсодію, сонату
Вміє ця людина написати.
Знає нотну грамоту відмінно,
Має слух музичний неодмінно.
І без музики не може жити,
Бо професія людини... (композитор).

Ожили на полотні
Гарні квіти весняні.
Справжня райдуга і дощик...
Все зобразив це... (художник).

Питання спірні часто він рішає,
Бо всі закони дуже добре знає.
Він допоможе вам в складні моменти
Оформити потрібні документи. (Юрист)

РОЗМАЇТТЯ ЗАГАДОК

Мати ночами його вишивала,
Нитку до ниточки старанно клала,
Потім синочку в дорогу далеку
На щастя його дарувала.

(Рушник)

* * *

Хто вишиває гарні сорочки,
Для донечки любої і для синочка?

І хто вишиває рушник аж до ранку,
Щоб потім гостей зустрічати на ґанку?
Зізнатися всім зовсім я не боюся,
Що це вишиває рідна... (*матуся*).

* * *

Одягну я сорочечку та й буду радіти.
Розквітають на сорочці пречудові квіти.
Вишивала цю сорочку звечора й до ранку.
Кажуть всі: «Яка у тебе гарна... (*вишиванка*)».

* * *

З'явилися на полотні чудові квіти весняні,
А потім ясний місяць, зорі.
Це вишиваю я... (*узори*).

* * *

Що це? Кожен відгадає.
Гострі-гострі леза маю.
І тканину, і нитки
Ріжу й ріжу на шматки.

(*Ножиці*)

* * *

Шила швачка, вишивала,
Геть тканину постягала.
Поколола пальці, бо не взяла... (*п'яльця*).

* * *

Дерев'яним він буває, металевим, кістяним,
І з дівчаток кожна знає, що в'язати зручно ним.
Можна вив'язати квітку, і серветку, й килимок...
Нумо, відгадайте, дітки, що за річ така?

(*Гачок*)

* * *

Гачок я в руки узяла
Й в'язати вправно почала.
В'язала так собі, в'язала...
І тут мені на думку спало —
Ану ж бо, в подруги питаю:
— Які гачок частини має?

— Борідка, стержень, — та сказала,
А ще що, так і не згадала.
Може підкажете, дівчата,
Які частини слід назвати?

(Голівка, ручка)

* * *

Шарфик, шапочку, кофтинку
Має лялечка Маринка.
Де ж вони взялись, вгадали?
Звісно, Оля їх зв'язала.
На канікулах ізрання
Все сиділа за в'язанням.
Вам, дівчатка, теж згодиться
Вироби в'язать на... (спицях).

* * *

Для нас матуся зготувала
Їх з ковбасою, м'ясом, салом,
З редискою і огірочком...
— Куштуйте, доні і синочки!
Ми швидко їх покуштували
Ще й до портфелів трішки склали,
Щоб мати харчові резерви,
Коли подзвонять на перерву.
Ну що, можливо, хтось вгадає,
Чим вранці мама пригощає?

(Бутерброди)

* * *

То щось ріжу, то січу я, то капусточку шинкую.
Дивись пальці не поріж, бо я — дуже гострий... (ніж).

* * *

Корпус, отвір, вінчик, шнур і перемикач...
Лиш в розетку увімкнув і піде він вскач.
Вмить зіб'є білок, вершки, соус, крем, омлет.
Що за прилад це такий, нам відкрий секрет.

(Міксер)

СТАРА КАЗКА НА НОВИЙ ЛАД

Театралізована міні-вистава за мотивами української народної казки «Ріпка»

✎ Звучить музика. На фоні музики чути голос автора.

Автор

Добрий день, спішу сказати,
Любі хлопці і дівчата.
Розкажу я всім вам казку.
Ви ж послухайте, будь ласка.
Казка зовсім не проста —
Є в ній істина свята.
Тож дарма часу не гайте,
А за всім спостерігайте.
Добре слухайте і вчіться,
Як робити не годиться.
Жили-були бабця й дід,
Знав їх майже цілий світ.
Все життя вони трудилися...
Ось вже й старість підкотилась.

- Ж Дід з бабою сидять на лавці біля хатинки. Біля ніг лежать кіт,
собака і мишка. У гамаку спить онучка.

Мали бабця й дід онучку,
Кицьку, мишку та ще й Жучку.
Все було у них чудово —
Вдома всі були здорові.
Мучила лиш їх задача —
Внучечка росла ... ледача.

- Ж Онучка потягається на гамаку, позіхає і знов засинає.

Каже якось дід бабусі:

Дід

Ріпку я садить беруся.
Гарний овоч, кажуть люди.
Цілий рік що їсти буде.

Баба

Добре, діду, йди саджати.
Будем разом доглядати.

Автор

Взяв у руки дід лопату,
Ямку гарну став копати.
Бабця зернятко кидала.
Мишка й кицька поливали.
Горобців ганяла Жучка...
Лінувалась тільки внучка.
Все у дзеркало дивилась
Й манікюр собі робила.
Ріпка виросла гарненька,
У землі сидить міцненько.

Пішов дід врожай збирати,
Та самому не зірвати.
Як наш дід уже не пнеться —
Ріпка і не ворухнеться.
Дід до баби:

Дід

Гей, бабусю,
Ріпку рвати я беруся.
Але сам уже не в силі,
Весь спітнів, мов кінь у милі.
Йди сама і клич онучку,
Кицьку, мишку й також Жучку.
Будем урожай збирати —
Нашу ріпку витягати.

Автор

Всі прибігли: бабця, Жучка,
Кицька, мишка. Тільки внучка
Залишилася лежати
І журнальчики гортати.

Баба

Внучечко, моя любенька,
Встань із ліжечка швиденько.
На город скоріш біжи,
Ріпку рвати поможи.

Онучка. Ще чого!

Онучка

Я ж вам не якась там Жучка,
Щоби ріпку вашу рвати.
Можу манікюр зламати.

Автор

Не прийшла на поміч внучка,
Тож дід, баба, кицька, Жучка,
Й мишка дружно узялись за діло.
Та ж сидить, як і сиділа.

Баба

От так лихо!
Що ж робить?

Дід

Будем в МНС дзвонить.
МНС? Дуже прошу вас приїхать.

Тут у нас стихійне лихо —
Ріпку вирвати не можем.
Може, хтось з вас допоможе?

Автор

МНС машина мчить,
В ній Котигорох сидить.

Котигорох

Вам на поміч я біжу
Ріпку вирвать поможу.

Ж Обв'язує ріпку мотузкою, витягує.

Гарна ріпка уродила.
Чи не внучка це садила?

Жучка, кицька, мишка

Ні, ні, ні! Яка там внучка!
Це все кицька, мишка, Жучка,
А також бабуся й дід.

Котигорох

Приклад з вас всім брати слід!
Ну, а внучка що ж робила? *(До внучки)*
Може, часом посуд мила?
Чи в хатині прибирала?
Прала одяг, прасувала?

Автор

Що ж онучці тут сказать?
Вміла ж лиш ледарювать.
Лише голову схилила,
Оченят піднять не сила.

Котигорох *(до онучки)*

Ти, звичайно, дуже гарна.
Та не трать часу намарне.
Вчись трудитись, бо на світі
Без роботи не прожити.
Тих, хто вміє працювать,
Будуть люди шанувать.

Онучка

Дуже соромно мені
І тепер я день при дні
Буду старанно трудитись,
І мною будуть теж гордитись.

Автор

Ось і казка закінчилась.
Гарну справу всі зробили.
Тож вам, хлопчики й дівчатка,
Слід також запам'ятати —
Праця цілий світ створила.

Усі. В праці — правда, в праці — сила!

Віршовані додатки до уроків. 6 клас

В. В. Максим'юк*

Пропоновані автором вірші можуть бути використані не тільки під час вивчення Блоку 1 у 6-му класі, а й у різноманітних заходах, сценаріях тощо.

ТОНКОЛИСТОВИЙ МЕТАЛ І ДРІТ

В цьому році будем мати
Справу з листовим металом,
Різні вироби із нього
Навчимося робити вдало.

Будемо робити з вами
Також вироби із дроту,
Та для цього треба мати
І бажання і охоту.

ПРОЦЕС РОЗМІЧАННЯ

Розмічання — річ важлива
І потрібна дуже,
Тому ставитись до неї
Треба не байдуже.

На початку перевірте
Вашу заготовку,
Щоб деталь та помістилась
Й припуск на обробку.

Потім базову сторону
Треба відшукати,
І від неї розмічання
Варто починати.

* В. В. Максим'юк, учитель трудового навчання Отинійської ЗОШ І–ІІІ ст., Коломийський р-н, Івано-Франківська обл.

Процес різання та обпилювання
Коли зроблено розмітку,
Варто всім вам знати:
Яким краще інструментом
Можна вирізати.

Якщо ножиці, то треба
Брати їх в правицю,
А на ліву руку вдягти
Треба рукавицю.

Ліву руку до лез близько
Не варто тримати,
Бо так можна випадково
Пальці зачіпати.

І не можна якість зрізу
Пробувать руками,
Бо зрізані краї гострі
Й пальці вам поранять.

А якщо краї нерівні,
Їх можна спиляти
І для цього слід напилок
Вам застосувати.

З'ЄДНАННЯ ДЕТАЛЕЙ

Ми сьогодні з вами, учні,
Будемо вивчати,
Як з металу листового
Деталі з'єднати.

Перший спосіб — це з'єднання
Фальцевими швами,
І робити його будем
Власними руками.

Ще про один зі способів
Варто пам'ятати,
Що деталі заклепками
Можемо з'єднати.

ДРІТ

Різі речі з дроту можна
В майстерні робити.
Тож ми з вами і почнемо
Всього того вчитись.

Дріт на правильній плиті
Молотком рівняють,
З допомогою лінійки
Його розмічають.

Тоненький дріт кусачками
Завжди розрізають,
А вже грубий — слюсарною
Пилкою пиляють.

ОЗДОБЛЕННЯ ВИРОБІВ

Ми вже з вами навчилися
Вироби робити,
А потрібно ще навчитись
Їх і прикрашати.

Оздобити виріб можна
Простим фарбуванням,
Але можна оздобити
І гравіруванням.

Можна також оздобити
Виріб карбуванням,
А ковалі оздоблюють
Вироби куванням.

Деякі з цих способів
Ми будемо вивчати,
Щоби наші всі вироби
Ними прикрашати.

МЕХАНІЗМИ І МАШИНИ

Зараз без машин у світі
Важко було б жити,
Тому ми і почнемо
Їх сьогодні вчити.

А машини дуже різні
Створені у світі,
Треба ними керувати
Кожному уміти.

Чи пиляти, чи стругати,
Чи може свердлити,
Все це можна машинами
Успішно робити.

Тож вивчати механізми
І всякі машини,

На уроках праці в школі
Ми просто повинні.

ОСНОВИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Методи проектування
Ми повинні знати,
І як вироби робити,
Як комбінувати.

Інформацію шукати
Всі повинні вміти,
Бо без неї жоден виріб
Не можна зробити.

ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ

Про продукти харчування
Будем говорити,
Бо без них людина жодна
Не могла б прожити.

Білки, жири, вуглеводи
Вода й вітаміни —
Всі ці речі вкрай потрібні
Для життя людині.

Якщо кожен з вас зуміє
Чітко уяснити,
Вплив продуктів на здоров'я —
Буде довго жити.

ДОГЛЯД ЗА ВОЛОССЯМ

Якщо хочеш на голові
Гарний волос мати,
То старайся все життя
За ним слідкувати.

Ну хоча би раз на тиждень
Слід волосся мити
В теплі воді із шампунем
Й правильно сушити.

Стежити, щоб правильним
Було харчування.
Пам'ятай: волосся шкодить
Дуже фарбування.

ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ, ЯКІ ГОТУЮТЬСЯ ДО УРОКІВ ЗА КОМП'ЮТЕРОМ!

- Ви сучасний учитель?
- Готуетесь до уроків за комп'ютером?
- Прагнете заощадити час та гроші?

**Скачайте книги ВГ «Основа»
в електронному вигляді на сайті
www.e-kniga.in.ua**

Редагуйте та створюйте власні розробки уроків!

Тут ви знайдете:

- книги серії «Усі уроки», «Мій конспект», «Електронний конструктор уроку»;
- готові конспекти уроків та мультимедійні презентації до них;
- фахові науково-методичні посібники серії «Бібліотека журналу...»;
- зручні способи оплати: SMS, WebMoney, банківські картки Visa та MasterCard;
- детальну інформацію про кожну книгу та інше.

**Увага! Новинка сезону – скретч-картка від сайту
www.e-kniga.in.ua!**

3 причини, чому картка e-kniga – це вигідно:

1. Скачування обраного матеріалу, не відходячи від комп'ютера, швидко та легко!
2. Чудовий подарунок колезі до будь-якого свята!
3. Бонуси за покупки!

На картці ви знайдете детальну інструкцію з використання.

**Крокуйте в ногу із сучасністю! Замовляйте картки
та користуйтеся всіма перевагами!**

Замовляйте картки:

- за тел.: (057) 731-96-35 • на сайті: <http://book.osnova.com.ua>

Код: **ЕСК1** Ціна **50 грн**

УВАГА! На сайті функціонує система накопичення бонусів за покупки!

Відтепер, сплачуючи за товари банківською картою або через систему WebMoney, ви отримуєте бонусні гривні на особистий рахунок*.

За придбання картки e-kniga номіналом 50 грн також нараховуються бонуси (за умови, якщо вона була оплачена банківською картою або через WebMoney).

* Близько 10 % від суми замовлення.

ЗАХОДЬТЕ ТА КОРИСТУЙТЕСЯ! МИ ЗРОБИЛИ ЦЕ ДЛЯ ВАС!

www.e-kniga.in.ua